

І. О. Мікульонок

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

І. О. Мікульонок

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

3-тє видання, перероблене та доповнене

Київ
НТУУ «КПІ»
2012

УДК 347.77 / .78 (075.8)
ББК 67.304.3я73
М59

*Гриф надано Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-1589 від 11.03.2010 р.)*

*Рекомендовано Методичною радою Національного
технічного університету України «Київський
політехнічний інститут» як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

*Гриф надано Методичною радою НТУУ «КПІ»
(протокол № 9 від 24.05.2012 р.)*

Рецензенти:

*І. Л. Бородін, д-р юр. наук, проф.,
Міжрегіональна академія управління персоналом*

*Ю. М. Кузнєцов, д-р техн. наук, проф.,
заслужений винахідник УРСР,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»*

*О. Є. Колосов, канд. техн. наук, с.н.с.,
Державне господарське об'єднання «Концерн «Техвоєнсервіс»
Міністерства оборони України*

Відповідальний редактор
*Я. М. Корнієнко, д-р техн. наук, проф.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

Мікульонок І. О.

М59 Інтелектуальна власність [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – 238 с. – Бібліогр.: с. 228.
ISBN 978-966-622-356-5

Викладено основи інтелектуальної власності. Висвітлені питання, пов'язані з охороною об'єктів авторського права та суміжних прав, а також промислової власності, зокрема винаходів і корисних моделей. Розглянуто основні відомості про патентну інформацію й документацію, міжнародну співпрацю у сфері охорони інтелектуальної власності.

Для студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів.

**УДК 347.77 / .78 (075.8)
ББК 67.304.3я73**

ISBN 978-966-622-356-5

© І. О. Мікульонок, 2002, 2005, 2010, 2011
© І. О. Мікульонок, 2012, зі змінами

ПЕРЕДМОВА

Одним з найголовніших показників рівня будь-якого суспільства завжди є увага, яку приділяють у ньому розвитку культури, науки, техніки й технології. Від інтелектуального рівня суспільства й рівня його культурного розвитку в кінцевому підсумку залежить і успіх вирішення проблем, що стоять перед ним. У свою чергу і культура, і наука, і техніка, і технологія можуть ефективно розвиватися тільки за наявності відповідних умов, включаючи й правові передумови [8].

Далеко не останнє місце у становленні й розвитку високорозвиненого цивілізованого суспільства належить інженерам. Недарма слово інженер походить від латинського «інженіум»^{*}, що означає «здатність, винахідливість». Саме інженерам, цим «здатним і винахідливим», має дякувати людство за всі ті механізми, машини, споруди й речовини, які використовуються багатьма поколіннями.

Але сучасному інженеру вже недостатньо розробити новий технічний об'єкт, він повинен забезпечити цьому об'єкту належну правову охорону. Уявіть собі, яке розчарування очікує молодого й завзятого творця, коли розроблені ним нові, з його точки зору, пристрої, засоби або речовини не тільки не знайдуть споживача і, відповідно, не принесуть прибутку, але й примусять відшкодувати збитки особам, чиї права були порушені. Така ситуація може раз і назавжди посяяти сумніви в думках спеціаліста щодо свого професіонального рівня, після чого молода та енергійна людина стає непомітним, замкненим у собі виконавцем чужих (іноді й не дуже вдалим) думок.

Отже, сучасний випускник вищого технічного навчального закладу повинен не тільки вміти спроектувати той чи інший об'єкт, але й професійно обґрунтувати вибір конструкції, дій з матеріальними об'єктами та порядок їх виконання в часі, інгредієнтів речовин та їх кількісного складу. Таким чином, стає очевидно необхідність викладення майбутнім інженерам основ знань, пов'язаних із захистом інтелектуальної і, у першу чергу, промислової власності.

Конституція України наголошує, що «кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності». Тому одне з найважливіших завдань сучасної вищої школи – навчити майбутніх науковців, конструкторів, технологів і виробників реалізувати це право.

Оскільки попередні видання цього навчального посібника достатньо широко використовуються в навчальному процесі багатьох вищих навчальних закладів, автор звертає увагу, що видання посібника 2008 року, яке повністю повторює друге видання 2005 року (за винятком титульних аркушів) і на момент виходу з друку містить певну частку застарілої інформації, вийшло у світ без відома автора.

^{*} Інженер (фр. *ingénieur*, від лат. *ingenium*) – фахівець з повною вищою технічною освітою.

1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРАВО НА РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Загальні положення

У широкому розумінні *інтелектуальна власність* означає закріплені законом права на результат інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах.

Під «власністю» зазвичай розуміють суспільні відносини, що історично склалися, щодо привласнення або розподілу матеріальних об'єктів, які й є об'єктами власності. Найважливішою же характеристикою власності є те, що її власник може використовувати свою власність так, як він бажає, і ніхто інший за законом не може використати цю власність без дозволу її власника. Проте існують принципові відмінності між матеріальними й нематеріальними продуктами інтелектуальної діяльності як об'єктами привласнення.

Матеріальний об'єкт можна мати й утримувати, тобто встановити над ним фізичне панування, що й називають володінням. Володіння будь-яким об'єктом (реччю) є необхідною передумовою користування цим об'єктом і розпоряджатись об'єктом може тільки той, хто ним володіє.

Інтелект (здатність до мислення, раціонального пізнання) безпосередньо не створює матеріальних об'єктів, і тому результати інтелектуальної діяльності не є об'єктами відносин власності в класичному розумінні. Неможливо встановити фізичне панування над ідеєю, твором науки, літератури, мистецтва, винаходом та іншими результатами інтелектуальної праці; ними не можна володіти, проте їх можна використовувати одночасно в різних місцях і різними особами, чого не можна робити з матеріальним об'єктом.

Отже, інтелектуальна власність як право на результати розумової діяльності людини, є благом нематеріальним, зберігається за його творцями й може використовуватись іншими особами лише за узгодженням з ними, крім випадків, зазначених у законодавстві. При цьому сам процес інтелектуальної діяльності як такої право на власність зазвичай не регулює. Лише після завершення цієї діяльності внаслідок створення нових результатів у сфері науки, літератури, мистецтва, техніки й технології починають діяти норми цивільного права, що забезпечують суспільне визнання відповідного об'єкта, встановлюють його правовий режим, а також охорону прав і законних інтересів його творця. До того ж об'єктам інтелектуальної власності майнові права не надаються. Будь-який винахід, промисловий зразок тощо – це вирішення проблеми (завдання), яке стає товаром лише тоді, коли воно має споживчу вартість [3].

Інтелектуальна власність має подвійну природу. Право, що виникає у творця на результат інтелектуальної діяльності, подібне до права власності, що

має особа, працею якої створено матеріальний об'єкт. Право на результат творчої діяльності забезпечує його власнику виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд і дає змогу передавати іншим особам (або надавати дозвіл на його використання). За цілим рядом ознак це право може належати до майнових прав і подібне до права власності.

Водночас існують й інші відносини особистісного спрямування, які набувають юридичної чинності відповідно до права авторства. Автор (фізична особа, творчою працею якої створено результат інтелектуальної діяльності) володіє сукупністю особистих немайнових (моральних) прав, які не можуть бути відчужені від їх власника внаслідок самої їхньої природи. І якщо у відносинах економічного привласнення визначають «кому дозволено використовувати певний, наприклад, твір промисловим або комерційним чином», то у відносинах особистісного привласнення міститься відповідь на запитання «Хто творець даного твору?».

Майнові й немайнові права взаємопов'язані. Цей зв'язок виявляється в тому, що внаслідок використання об'єктів інтелектуальної власності з'являється майно (матеріальні об'єкти) і право власності на нього.

Інтелектуальну власність за встановленою традицією поділяють на авторське право й промислову власність.

Авторське право закріплює за авторами та іншими творцями інтелектуальної власності певні права, які надають їм можливість дозволяти або забороняти протягом обмеженого періоду часу ті або інші види використання їхніх творів. У широкому розумінні авторське право містить положення про охорону авторського права*, а також охорону суміжних прав (прав, суміжних з авторським правом: прав виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення).

Промислова власність охоплює права на такі об'єкти інтелектуальної власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг (товарні знаки й знаки обслуговування), фірмові найменування та зазначення про походження товарів чи найменування місця походження товарів, а також припинення недобросовісної конкуренції. При цьому промислову власність розуміють у найширшому значенні й розповсюджують не лише на промисловість, але й на сільське господарство, торгівлю, на всі продукти промислового чи природного походження.

14 липня 1967 р. у столиці Швеції Стокгольмі було підписано Конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ, рис. 1.1) і згідно з якою до інтелектуальної власності належать права на:

- 1) літературні, художні й наукові твори;
- 2) виступи виконавців, фонограми й програми ефірного мовлення;

* *Авторське право* – розділ цивільного права, який регулює правовідносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури й мистецтва [2].

- 3) винаходи у всіх галузях людської діяльності;
 - 4) наукові відкриття;
 - 5) промислові зразки;
 - 6) товарні знаки, знаки обслуговування і торгові найменування й позначення;
 - 7) припинення недобросовісної конкуренції
- і всі інші права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловості, науковій, літературній або художній галузях*.

Рис. 1.1. Емблема Всесвітньої організації інтелектуальної власності

Види діяльності, зазначені в п. 1, регулюють авторським правом. Права, згадані в п. 2, зазвичай називають «суміжними правами», тобто правами в галузях, суміжних з авторським правом; види діяльності згідно з пп. 3, 5–7 є об'єктами промислової власності. При цьому наукові відкриття (п. 4) не належать жодній з основних сфер інтелектуальної діяльності**.

Перелік конкретних видів виняткових прав, застережених Конвенцією, має приблизний характер і може бути доповнений іншими результатами інтелектуальної діяльності. Так, *специфічними об'єктами інтелектуальної власності* є сорти рослин, комерційна таємниця та деякі інші.

* Відповідно до Цивільного кодексу України до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; топографії (компонування) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

** Женевський договір з міжнародної реєстрації наукових відкриттів (1978 р.) визначає наукові відкриття як «визначення явищ, властивостей або законів матеріального всесвіту, не визнаних раніше і таких, що підлягають перевірці». На сьогодні жоден національний закон або міжнародний договір не надає прав власності на наукові відкриття (реєстрація відкриттів існувала свого часу в колишньому СРСР).

1.2. Основні інститути права інтелектуальної власності

Інтелектуальну власність, як уже зазначалося, подано трьома самостійними інститутами, які утворюють відповідно авторське право й суміжні права, право на об'єкти промислової власності і право на специфічні об'єкти інтелектуальної власності.

Авторським правом і суміжними правами регулюють особисті немайнові права й майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури й мистецтва (авторське право), а також права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій ефірного й кабельного мовлення (суміжні права, тобто права, суміжні з авторським правом).

Об'єднання в одному інституті двох зазначених груп правових норм пояснюється тісною взаємозалежністю виникнення й здійснення суміжних прав і прав авторів творів.

Авторське право й суміжні права повинні сприяти створенню умов для заняття творчою працею, забезпечувати правове визнання та охорону досягнутих творчих результатів, закріплення за авторами прав на використання створених ними творів, одержання авторами доходів тощо.

Основними завданнями авторського права й суміжних прав є стимулювання творчої активності авторів творів науки, літератури й мистецтва та створення умов для широкого використання творів у інтересах суспільства, оскільки підвищення рівня охорони прав авторів у жодному разі не повинно перешкоджати використанню їхніх творів з метою освіти або бути перешкодою у прагненні читачів, глядачів або слухачів ознайомитися з ними.

До основних принципів авторського права й суміжних прав належать:

– *свобода творчості;*

забезпечуючи свободу творчості, авторське право й суміжні права охороняють усі твори науки, літератури й мистецтва незалежно від їх призначення, позитивних чи негативних якостей і способу вираження. З цією метою закон зазвичай не обмежує коло творів, що охороняються, будь-яким переліком. Автори вільні у виборі теми, сюжету, жанру й форми втілення створюваних ними образів, і самостійно вирішують питання щодо випуску свого твору у світ;

– *невідчужуваність особистих немайнових прав автора;*

особисті немайнові права (право авторства, право на авторське ім'я (тобто право використовувати твори під справжнім іменем автора, під псевдонімом або без імені – анонімно), право на оприлюднення твору, право на захист репутації автора тощо) зберігаються за автором за будь-яких умов;

– *принцип свободи авторського договору;*

правила, що регулюють відносини авторів і користувачів творів, законом жорстко не регламентовані й найчастіше визначаються вільним волевиявленням самих сторін;

– *поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства;*

одним з головних питань авторського права й суміжних прав є визначення розумних меж монопольного права автора на використання створеного ним твору. При цьому суспільство рівною мірою зацікавлене як у вільному доступі до створених авторами творів, так і в ефективній охороні створених творів нормами авторського права й суміжних прав.

Промислова власність нерозривно пов'язана з економічними процесами будь-якої держави і є важливим інструментом наукового, технічного, технологічного та економічного розвитку суспільства. Термін «промислова власність» використовують через те, що її об'єкти оцінюють передусім з позиції промислової значущості, економічної ефективності, одержання прибутку під час їх використання у виробничій діяльності.

Право на об'єкти промислової власності (патентне право) регулює майнові й пов'язані з ними немайнові відносини, які виникають у зв'язку зі створенням і використанням винаходів, корисних моделей і промислових зразків, які, як і твори науки, літератури й мистецтва є результатом інтелектуальної діяльності людини. Але, якщо у творах науки, літератури й мистецтва основний предмет правової охорони – художня форма й мова, які визначають їх оригінальність, то в об'єктах патентного права цінність полягає в змісті технічних рішень.

До основних принципів патентного права належать:

– *надання правової охорони лише тим розробкам, які в офіційному порядку визнані патентоздатними винаходами, корисними моделями й промисловими зразками;*

дотримання всіх формальностей, пов'язаних з офіційним визнанням патентоздатності розробки, є обов'язковою умовою правової охорони;

– *визнання за власником патенту виняткового права на використання запатентованого об'єкта;*

тільки власник патенту може виготовляти, застосовувати, ввозити, продавати або іншим чином вводити в обіг запатентований об'єкт промислової власності;

– *надання охорони передусім справжнім авторам об'єктів промислової власності;*

можливість отримати патент і стати його власником надається, у першу чергу, саме авторам технічного рішення. Якщо треба подати заявку на видачу патенту особі, яка не є автором об'єкта промислової власності, ця особа має надати докази, які підтверджують її право на подання заявки. При цьому за ав-

торами в будь-якому разі визнають особисті немайнові права на створені ними об'єкти промислової власності, які є безстроковими й невідчужуваними;

– *дотримання розумного балансу інтересів власника патенту та інтересів суспільства;*

цей баланс інтересів відображають вилучення зі сфери патентної монополії, продиктовані суспільними потребами (наприклад, разове виготовлення ліків в аптеках за рецептами лікаря, проведення наукового експерименту, використання запатентованих технічних рішень за надзвичайних обставин (катастрофа, епідемія тощо) та ін.).

Важливим елементом економіки є індивідуалізація підприємств, а також виготовлюваної ними продукції, виконуваних робіт і послуг. З цією метою застосовують такі об'єкти промислової власності як знаки для товарів і послуг (товарні знаки й знаки обслуговування), фірмові найменування, зазначення походження товарів. Крім цього, охорона інтересів власників виняткових прав на ці об'єкти ґрунтується на інших принципах, ніж охорона прав власників патентів. Закон не розглядає ці об'єкти як результати безпосередньо творчої діяльності й не визначає за їхніми конкретними авторами якихось особистих прав.

До **специфічних об'єктів інтелектуальної власності**, які теж є результатом творчої діяльності людини, зазвичай належать комп'ютерні програми і компіляції, або бази даних (у ряді країн, в тому числі і в Україні, їх відносять до об'єктів авторського права), сорти рослин, комерційна таємниця (секрети виробництва, ноу-хау), раціоналізаторські пропозиції та ін*.

В Україні правову охорону надають усім об'єктам авторського права й суміжних прав, а з об'єктів промислової і специфічної власності – винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам, знакам для товарів і послуг, зазначенням походження товарів, топографіям (компонуванню) інтегральних мікросхем, захисту від недобросовісної конкуренції (правові засади захисту підприємств і споживачів від недобросовісної конкуренції визначаються в першу чергу Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції»), сортам рослин.

* У ряді країн деякі з наведених об'єктів належать до об'єктів промислової власності.

2. СИТЕМА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Авторське право й суміжні права

Об'єктами авторського права є твори науки, літератури й мистецтва, які є результатом творчої діяльності. Авторське право поширюється як на оприлюднені, так і на не оприлюднені, як на завершені, так і на не завершені твори, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу й мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо), які існують у будь-якій об'єктивній формі: письмовій, усній, звуко- або відеозапису, зображенні, об'ємно-просторовій та ін. При цьому правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору й не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Слід зазначити, що авторське право на твір не пов'язане з правом власності на матеріальний об'єкт, у якому виражено твір (книга, аудіо- або відеокассета, компакт-диск тощо). Передача права власності на матеріальний об'єкт або права володіння матеріальним об'єктом сама по собі не тягне за собою передачі яких-небудь авторських прав на твір, виражений у цьому об'єкті.

Об'єктами авторського права можуть бути: літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо); виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; комп'ютерні програми; компіляції (бази) даних; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо, якщо вони не охороняються законами України про правову охорону об'єктів промислової власності; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; сценічні обробки літературних письмових творів і обробки фольклору, придатні для сценічного показу; похідні твори; збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результат творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини; тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; інші твори.

Не є об'єктом авторського права: повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації; твори народної творчості (фольклор); видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади; державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій; грошові знаки; ро-

зклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Твір – це результат творчої діяльності. Якщо твір складається з різних оригінальних частин, то ці частини, як і оригінальна назва твору, охороняються авторським правом.

Як літературні твори охороняються і комп'ютерні програми, незалежно від способу чи форми їх вираження*. Підлягають охороні також технічні креслення й фотографічні твори.

Залежно від використання інших творів під час створення певного твору усі твори поділяють на самостійні й похідні. Самостійним є твір з оригінальною формою, а похідним – твір, створений на основі іншого твору. У похідному творі обов'язково має міститися посилання на оригінал.

Похідним видом літературних творів, що охороняються авторським правом, є переклад творів іншою мовою.

За відсутності доказів іншого автором твору вважають особу, зазначену як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Це положення застосовують також у разі опублікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора.

Особа, яка претендує на охорону своїх авторських прав, повинна довести факт їх порушення. Особливого значення це набуває для творів, виражених в усній формі (промови, лекції, доповіді тощо). Цих складнощів можна уникнути, якщо потурбуватися про будь-яку матеріальну форму втілення цього усного твору (наприклад, аудіо- або відеозапис на матеріальному носіїві).

Права автора поділяють на особисті немайнові й майнові.

Автору належать такі *особисті немайнові права*:

– вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі та його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

– забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він, як автор твору, бажає залишитись анонімом;

– вибрати псевдонім, зазначати й вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі та його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

– вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі й репутації автора.

* У ряді держав з цього питання є спеціальне законодавство, наприклад, у Російській Федерації – Закон «О правовой охране программ для электронных вычислительных машин и баз данных» від 23.09.1992 (у редакції від 24.12.2002). При цьому відповідно до Закону Російській Федерації «Об авторском праве и смежных правах» від 09.07.1993 програми для ЕОМ і бази даних належать до об'єктів авторського права (програмам для ЕОМ надається правова охорона як літературним творам, а базам даних – як збірникам).

Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам.

До *майнових прав автора* (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

– виключне право на використання твору;

– виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дає змогу йому використовувати твір у будь-якій формі й будь-яким способом.

Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

– відтворення творів;

– публічне виконання й публічне сповіщення творів;

– публічну демонстрацію й публічний показ;

– будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;

– переклад творів;

– переробку, адаптацію, аранжування та інші подібні зміни творів;

– включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;

– розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат і шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;

– подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;

– здавання в майновий найм та (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, копій (баз) даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, зчитуваній комп'ютером;

– імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпний.

Автор (чи інша особа, яка має авторське право) зазвичай має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення й використання твору встановлюють у авторському договорі або в договорах, які укладають за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

Суб'єктами авторського права є автори творів, їхні спадкоємці та особи, яким автори чи їхні спадкоємці передали свої авторські майнові права (тобто інші правонаступники).

Авторське право на твір, створений спільною працею двох і більше осіб (співавторів), належить всім цим особам. Відносини між співавторами визначають угодою, укладеною між ними. У цьому разі авторське право на колективний твір належить всім авторам, незалежно від ступеня творчого внеску кожного із співавторів і характеру твору. При цьому і колективний твір, і співавто-

рство можуть бути нероздільними й роздільними. Якщо співавторство нероздільне, то твір являє собою єдине нерозривне ціле, частини якого не мають самостійного значення; у цьому разі авторські права як на сам твір, так і на окремі його частини належать усім співавторам. Якщо ж співавторство роздільне, то використання колективного твору в цілому також погоджують усі співавтори, проте кожний співавтор вправі самостійно, без згоди інших співавторів, розпоряджатися своєю частиною твору.

Особа, яка має авторське право, щоб сповістити про свої права, може використовувати знак охорони авторського права, який проставляють на кожному примірнику твору і складається з латинської літери С (від англ. *copyright*) у колі – ©, імені (найменування) особи, яка має авторське право, і року першої публікації твору.

Суб'єктами авторського права після смерті автора стають його спадкоємці. Авторські права успадковують або згідно із законом, або за заповітом. Якщо ж померлий автор не мав законних спадкоємців і не залишив заповіту, його авторські права припиняються.

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення й починає діяти від дня створення твору. В Україні, як і в більшості держав світу, воно діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті (в інших державах існують також інші строки, наприклад, 50 або 75 років після смерті автора, починаючи з 1 січня року, що настає за роком смерті, чи 95 років з моменту видання або 120 років з моменту створення, дивлячись що менше). Для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора. Якщо весь твір публікують (оприлюднюють) не водночас, а послідовно томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначають окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору. Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування. Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права відносно неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

Дія строку охорони авторського права закінчується 1 січня року, наступного за роком, у якому мали місце юридичні факти, передбачені вище.

Особисті немайнові права автора охороняються безстроково.

Закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання. Твори, які стали суспільним надбанням, може вільно, без виплати авторської винагороди, використовувати будь-яка особа, за умови до-

тримання особистих немайнових прав автора.

Щоб ознайомити широку аудиторію зі своїм твором, автору часто потрібне сприяння посередників (видавців, музикантів, продюсерів та ін.), які, використовуючи свої професійні якості, можуть донести твір до аудиторії в найбільш цікавій і доступній формі. З цією метою в більшості держав, щоб урегулювати відносини між авторами й посередниками, розроблено законодавство про суміжні права.

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу й форми вираження, є:

- виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;
- фонограми, відеограми;
- передачі (програми) організацій мовлення.

Фонограма – звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до складу аудіовізуального твору*. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій).

Відеограма – відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у вигляді запису, що входить до складу аудіовізуального твору**. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій.

Суб'єктами суміжних прав є:

- виконавці творів, їхні спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань;
- виробники фонограм, їхні спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;
- виробники відеограм, їхні спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;
- організації мовлення та їхні правонаступники.

Виконавець – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа,

* Відповідно до ДСТУ 4419:2005 «Інформація і документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять» фонограма – це фонодокумент, що містить звукову інформацію, записану у формі звукових коливань (мова, музика тощо).

Фонодокумент (аудіодокумент, звуковий документ) – документ, який містить звукову інформацію, зафіксовану будь-якою системою звукозапису.

Документ – зафіксована на матеріальному носії інформація, яка призначена для зберігання і передавання у часі і просторі.

** Відеограма не є об'єктом авторського права, оскільки, на відміну від аудіовізуального твору, вона є відеозаписом, який здійснює особа, що не може втручатися в хід записуваного ним виконання. Ця особа, наприклад, не може змінювати освітлення, а може лише вибирати місце розташування відео- або кінокамери. Отже, «пасивна» фіксація будь-яких рухомих зображень без втручання в процес, відтворюваний на матеріальному носії, є не аудіовізуальним твором, а відеограмою.

яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів.

Виробник відеограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу й відповідає за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього).

Виробник фонограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу й відповідає за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків.

Організація мовлення – організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення.

Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права. Виробники фонограм і відеограм мають дотримуватися прав суб'єктів авторського права й виконавців, а організації мовлення – прав суб'єктів авторського права, виконавців і виробників фонограм (відеограм).

Ні виконавці, ні виробники фонограм, ні організації мовлення не створюють творів, а лише доносять їх до публіки. Проте, внаслідок витрат на це значних коштів, їх майнові інтереси потребують особливої охорони.

Виникнення і здійснення суміжних прав не потребує виконання будь-яких формальностей. Виробники фонограм (відеограм) і виконавці, щоб сповістити про свої права, можуть на всіх примірниках фонограм (відеограм) або на їх пакованні використовувати знак охорони суміжних прав, який складається з латинської літери Р у колі – (P), імені (найменування) особи, що має суміжні права, і зазначення року першої публікації фонограми (відеограми).

Права суб'єктів суміжних прав, як і права авторів, також поділяють на особисті немайнові й майнові.

Майнові права виконавців охороняються протягом 50 років від дати першого запису виконання. Особисті немайнові права виконавців охороняються безстроково.

Права виробників фонограм і відеограм охороняються протягом 50 років від дати першого опублікування фонограми (відеограми) або їх першого звукозапису (відеозапису), якщо фонограму (відеограму) не опубліковано протягом зазначеного часу.

Організації мовлення користуються правами протягом 50 років від дати першого публічного сповіщення передачі.

Закінчення строків захисту суміжних прав настає 1 січня року, наступного за роком, у якому закінчилися передбачені вище строки захисту.

До спадкоємців виконавців і правонаступників виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання виконань, фонограм, відеограм, публічні сповіщення, а також право на одержання винагороди в межах установленого строку.

Захист авторського права й суміжних прав у нашій державі регулюють Законом України «Про авторське право і суміжні права»^{*}, згідно з яким пору-

^{*} Текст Закону України «Про авторське право і суміжні права» наведено в додатку А.

шенням авторського права й суміжних прав, що дає підстави для судового захисту, є:

- вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав та їхні майнові права;

- піратство у сфері авторського права та (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України й розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення;

- плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автор цього твору;

- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право та (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права та (або) суміжних прав;

- будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права та (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження й застосування засобів для такого обходу;

- підроблення, змінювання чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

- розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права та (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Якщо будь-яка особа порушує авторські та (або) суміжні права, не дотримується передбачених договором умов використання творів та (або) об'єктів суміжних прав, використовує твори й об'єкти суміжних прав з обходом технічних засобів захисту чи з підробленням інформації та (або) документів про управління правами чи створює загрозу неправомірного використання об'єктів авторського права та (або) суміжних прав та здійснює інші порушення особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав, то суб'єкти авторського права та (або) суміжних прав мають право:

- вимагати визнання та поновлення своїх прав;

- звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

- подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

- подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником унаслідок порушення ним авторського права та (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

- вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права та (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, у порядку, передбаченому Митним кодексом України;

- брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права

та (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

– вимагати, у тому числі в судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права та (або) суміжних прав і судові рішення щодо цих порушень;

– вимагати від осіб, які порушують авторське право та (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

– вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав.

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав здійснюють також у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Найбільш оперативним і зручним джерелом інформації про авторське право і суміжні права в Україні є офіційний бюлетень Державної служби інтелектуальної власності України «Авторське право і суміжні права», який видається з 2002 року. Періодичність видання не рідше двох разів рік однією книгою, в якій застосовується наскрізна нумерація сторінок.

Бюлетень містить такі розділи:

- офіційні повідомлення;
- відомості про реєстрацію авторського права на твір;
- відомості про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір;
- відомості про облік організацій колективного управління;
- покажчики (до розділу відомості про реєстрацію авторського права на твір);
- сповіщення.

У розділі бюлетеня «Офіційні повідомлення» публікуються:

- нормативні акти України у сфері охорони авторського права та суміжних прав;
- тексти міжнародних договорів, офіційні документи Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) тощо.

У розділі бюлетеня «Відомості про реєстрацію авторського права на твір» подають:

- номер свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір;
- дата реєстрації авторського права;
- повне ім'я та/або псевдонім автора (авторів), чи позначення «анонімно»;
- повне ім'я або повне офіційне найменування роботодавця;
- об'єкт авторського права, до якого належить твір;
- вид, повна та скорочена назва твору (творів);
- вихідні дані для оприлюднених творів;
- анотація.

Матеріали подаються у порядку зростання номерів свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

У розділі бюлетеня «Відомості про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір», подаються:

- повне ім'я та/або псевдонім автора (авторів) твору;
- вид, повна та скорочена назва твору (творів);
- об'єкт авторського права, до якого належить твір;
- номер реєстрації договору;
- дата реєстрації договору;

- вид договору;
- повне ім'я фізичної(их) або повне офіційне найменування юридичної(их) особи (осіб), сторін договору.

Матеріали подаються у порядку зростання номерів рішень.

У розділі бюлетеня «Відомості про облік організацій колективного управління», подаються:

- назва організації колективного управління;
- основна сфера діяльності організації колективного управління;
- дата та номер видачі свідоцтва про облік організації колективного управління.

Матеріали подаються у порядку зростання номерів свідоцтв про облік організацій колективного управління.

У розділі бюлетеня «Показчики» містяться:

- нумераційний показчик свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір за об'єктами авторського права;
- алфавітний показчик авторів творів;
- алфавітний показчик роботодавців, яким належать авторські майнові права на службовий твір.

У розділі бюлетеня «Сповіднення» подаються відомості щодо:

- зміни прізвища, ім'я та по батькові автора (авторів) твору;
- зміни складу авторів;
- зміни прізвища, ім'я та по батькові фізичної особи або повного офіційного найменування юридичної особи, яка має авторське право на твір;
- визнання реєстрації недійсною;
- передачі (відчуження) майнових прав на твір;
- зміни у відомостях про передачу (відчуження) майнових прав на твір;
- надання дозволу на використання твору;
- зміни у відомостях про надання дозволу на використання твору;
- видачі дубліката свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір;
- виправлення очевидних помилок (граматичних, синтаксичних, інформаційних тощо);
- реорганізації (ліквідації) організації колективного управління;
- видачі дубліката свідоцтва про облік організації колективного управління;
- виключення організації колективного управління з реєстру обліку організацій колективного управління.

2.2. Об'єкти й суб'єкти права промислової власності

2.2.1. Винаходи

Згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»* *винахід (корисна модель**)* – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Об'єктом винаходу (корисної моделі), якому (якій) надається правова охорона, може бути:

* Текст Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» наведено в додатку Б.

** Особливості корисної моделі більш докладно розглядатимуться в п. 2.2.2.

– продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо);

– процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

Правову охорону надають винаходу, який не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

Правова охорона не поширюється на такі об'єкти технології:

– сорти рослин і породи тварин;

– біологічні в своїй основі процеси відтворення рослин та тварин, що не відносяться до небіологічних та мікробіологічних процесів;

– топографії інтегральних мікросхем;

– результати художнього конструювання.

До пристроїв як об'єктів винаходів належать машини, механізми, пристрої тощо. Для характеристики пристроїв використовують такі ознаки: наявність конструктивних елементів; наявність зв'язків між елементами; взаємне розташування елементів; форма виконання елементів або пристрою в цілому; форма виконання зв'язків між елементами; параметри та інші характеристики елементів та їх взаємозв'язок; матеріал, з якого виготовлено елементи або пристрій у цілому, середовище, що виконує функцію елемента.

До речовин як об'єктів винаходу належать: індивідуальні хімічні сполуки, до яких також умовно зараховують високомолекулярні сполуки й об'єкти генетичної інженерії; композиції (сполуки, суміші, розчини, сплави тощо) і продукти ядерного перетворення. Для характеристики речовин використовують такі ознаки:

– для індивідуальних хімічних сполук – якісний склад (атоми певних елементів), кількісний склад (кількість атомів кожного елемента); зв'язок між атомами, взаємне розташування їх у молекулі, виражене хімічною структурною формулою, чи в кристалічній решітці. Сполуки з невстановленою структурою (об'єкти генетичної інженерії) описують за допомогою їх фізико-хімічних та інших характеристик, які дають можливість їх ідентифікувати;

– для композиції – якісний (інгредієнти) і кількісний (вміст інгредієнтів) склад; структуру композиції; структуру інгредієнтів;

– для речовин, одержаних шляхом ядерного перетворення, – якісний (ізотопний) склад елемента, кількісний склад (кількість протонів і нейтронів); основні ядерні характеристики: період піврозпаду, тип і енергію випромінювання (для радіоактивних ізотопів);

– для речовин невизначеного складу – фізико-хімічні, фізичні та утилітарні показники й ознаки способу одержання.

До штамів мікроорганізмів, культури клітин рослини і тварини як об'єкта винаходу належать індивідуальні штами мікроорганізмів, культивованих клітин рослини і тварини; консорціями мікроорганізмів.

До процесів (способів) як об'єктів винаходу належать процеси виконання дій над матеріальним об'єктом (об'єктами) за допомогою матеріальних об'єктів. Для характеристики процесу використовують такі ознаки: наявність дії або сукупності дій; порядок виконання таких дій у часі (послідовно, одночасно, у різних сполученнях тощо); умови виконання дій: режим (температура, тиск, концентрації компонентів тощо), використання речовин (вихідної сировини, реагентів, каталізаторів тощо), пристроїв (пристосувань, інструментів, обладнання тощо), штамів мікроорганізмів, культивованих клітин рослин і тварин.

В Україні не можуть отримати правову охорону як винахід відкриття, наукові теорії та математичні методи; методи організації та управління господарством; плани, умовні позначення, розклади, правила; методи виконання розумових операцій; комп'ютерні програми; результати художнього конструювання; топографії інтегральних мікросхем; сорти рослин і породи тварин тощо. Усі ці об'єкти не є вирішення завдання, тобто не підпадають під поняття продукту чи процесу, проте більшість з них охороняються правом як інші об'єкти інтелектуальної власності.

Крім того, правову охорону надають винаходу, який, крім відповідності умовам патентоздатності (тобто якщо він є новий, має винахідницький рівень і промислово придатний), не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі.

Пріоритет, авторство і право власності на винахід засвідчуються патентом. Строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки до Держпатенту України. При цьому строк дії патенту на секретний винахід дорівнює строку засекречування винаходу, але не може бути довшим від визначеного зазначеним Законом строку дії охорони винаходу.

Строк дії патенту на винахід, об'єктом якого є лікарський засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо, використання якого потребує дозволу відповідного компетентного органу, може бути продовжено за клопотанням власника цього патенту на строк, що дорівнює періоду між датою подання заявки та датою одержання такого дозволу, але не більше ніж на 5 років.

До 2004 року в Україні пріоритет, авторство і право власності на винахід також засвідчувалося деклараційним патентом, строк дії якого становив спочатку 5, а згодом 6 років від дати подання заявки до Держпатенту України.

2.2.2. Корисні моделі

Як було зазначено в п. 2.2.1, згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» корисна модель – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології*.

* До 2004 року корисну модель в Україні визначали як нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою. При цьому об'єктом корисної моделі могло бути таке

Не можуть отримати правову охорону як корисна модель об'єкти, які не можуть отримати правову охорону і як винахід.

Правову охорону надають корисній моделі, яка не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто якщо вона є новою і промислово придатною.

Пріоритет, авторство і право власності на корисну модель засвідчуються деклараційним патентом. Строк дії деклараційного патенту на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до Держпатенту України. При цьому строк дії деклараційного патенту на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування корисної моделі, але не може бути довшим від визначеного за зазначеним Законом строку дії охорони корисної моделі.

Зазвичай корисну модель називають «малим винаходом», маючи на увазі те, що корисні моделі, хоч і нагадують за своїми зовнішніми ознаками патентоздатні винаходи, але найчастіше менш значущі за своїм внеском у рівень техніки.

2.2.3. Промислові зразки

Промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Сьогодні, мабуть, нікого не потрібно переконувати, що навіть за рівних параметрів і вартості майже кожен з нас віддасть перевагу зручному й привабливому товару. Зорова привабливість і зручність користування є тими міркуваннями, які впливають на остаточне рішення споживача надати перевагу одному товару перед іншим. Оригінальне оформлення зовнішнього вигляду товару не тільки приваблює потенційного покупця, але і, як знак для товарів і послуг, може допомагати відрізнити товари конкретного виробника чи постачальника від однорідних товарів.

Привабливість товару в естетичному плані примушує виробників вкладати в дизайн чималі кошти, що зрештою спонукає їх захищати результати творчої праці дизайнерів за допомогою оформлення прав на промислові зразки. І сьогодні рідко яка пляшка (не тільки ексклюзивна, але й масова), флакон, етикетка або комплект етикеток, пачка для сигарет або пакет не захищені у правовому відношенні, тобто не мають патенту на промисловий зразок.

Згідно із Законом України «Про охорону прав на промислові зразки», введеним у дію 01.07.1994, правову охорону надають промислового зразку, що не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі та відповідає умовам патентоздатності (а саме, якщо промисловий зразок є новим і промислово придатним).

конструктивне виконання пристрою, яке мало явно виражені просторові форми, тобто характеризувалося не лише наявністю елементів і зв'язків між ними, але й формою виконання цих елементів, їх певним взаємним розташуванням.

Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування та їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу та призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб (зрозуміло, що привабливий, але незручний у вживанні виріб не зможе бути конкурентоздатним на сучасному ринку товарів і послуг).

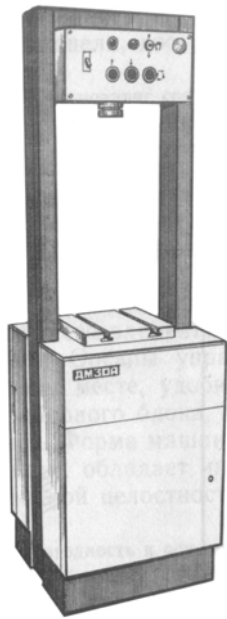
Промислові зразки можуть бути об'ємними (моделі), площинними (малюнки) або комбінованими. *Об'ємні промислові зразки* являють собою композицію, в основу якої покладено розвинуту об'ємно-просторову структуру, наприклад, зовнішній вигляд пляшки для напоїв, флакон для парфумів тощо. *Площинні промислові зразки* являють собою композицію, в основу якої покладено лінійно-графічне співвідношення елементів, яке не можна сприйняти візуально як об'ємне, наприклад, зовнішній вигляд етикетки, малюнка на пачці для сигарет тощо. *Комбіновані промислові зразки* характеризують загальними ознаками, властивими об'ємним і площинним зразками, наприклад, зовнішній вигляд пачки для сигарет, пакета для товарів тощо (рис. 2.1*).

Частину виробу можна заявити як промисловий зразок за умови, якщо вона виконує самостійну функцію, має завершену композицію та її можна використати з цілим рядом виробів (наприклад, ковпачок для флакона, пробка для пляшки). Комплект (набір) виробів можна заявити як промисловий зразок, якщо елементи, що входять до його складу й виконують різні функції, відмінні один від одного, але вирішують загальні задачі комплекту (набору) в цілому (наприклад, набір туб певної косметичної лінії, комплект етикеток пляшки для напоїв). Варіантами же промислового зразка є художньо-конструкторські рішення одних і тих самих виробів (комплектів), які відрізняються сукупністю суттєвих ознак, що визначають однакові естетичні та (або) ергономічні особливості виробів (наприклад, два або декілька аерозольних балончиків, які відрізняються один від одного формою ковпачка).

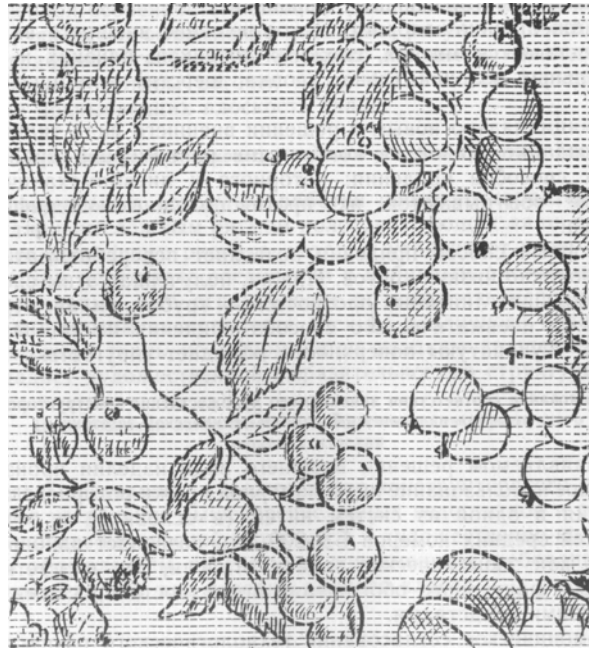
Промислові зразки необхідно відрізнити від інших об'єктів промислової власності: винаходів, корисних моделей, об'ємних товарних знаків (так, винаходи й корисні моделі, на відміну від промислового зразка, захищають технічну сутність об'єкта, яка може полягати в особливій формі об'єкта, своєрідному розташуванні та з'єднанні його окремих частин, матеріалі об'єкта, наприклад, складі скла, структурі пакувального матеріалу тощо).

Слід також зазначити, що немає чітких критеріїв розмежування творів декоративно-прикладного мистецтва, що охороняється авторським правом, і промислових зразків. Багато творів декоративно-прикладного мистецтва за відповідності їх умовам патентоздатності можна також визнати промисловими зразками.

* Указания по составлению и подаче заявки на промышленный образец. – М.: ВНИИПИ, 1986. – 134 с.

а

б

в

Рис. 2.1. Промислові зразки: *а* – об’ємний; *б* – площинний; *в* – комбінований

Промисловими зразками можуть бути: одиничний виріб, його частина, комплект (набір) виробів, варіанти виробу або комплекти виробів (рис. 2.2).

Деякі ж вироби можна визнати як промисловими зразками, так і об’ємними товарними знаками (наприклад, форма ємності для хімічних речовин). У цьому разі можлива одночасна охорона об’єкта як промисловим зразком, так і товарним знаком (необхідно лише врахувати, що такі об’єкти виконують різні функції та оформлюють по-різному).

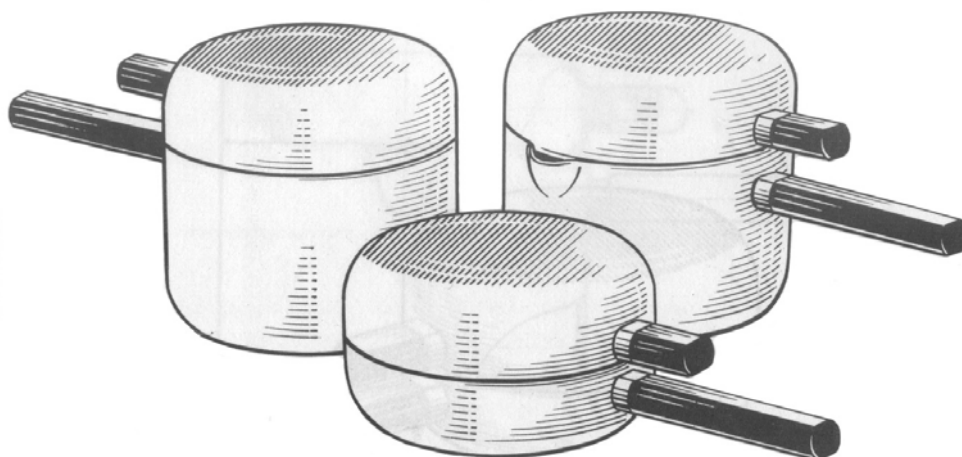
ROYAL TIME

 ПентоПак

ROYAL TIME

 PentoPak

a

б

Рис. 2.2. Промислові зразки: *a* – варіанти виробу; *б* – набір виробів

Не можуть одержати правову охорону об'єкти архітектури (крім малих архітектурних форм: палаток, транспортних зупинок, телефонних будок тощо), промислові, гідротехнічні та інші стаціонарні споруди і друкована продукція як така (книжки, газети, журнали і т. ін., які охороняються нормами авторського права), об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сипких або подібних їм речовин (снігу, льоду, піску тощо).

Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом, термін дії в Україні якого становить 10 років з дати подання заявки до Державної служби інтелектуальної власності України, з можливістю продовження дії патенту за клопотанням заявника, але не більше як на 5 років.

Заявка, тобто сукупність документів, необхідних для видачі патенту, має стосуватися одного промислового зразка й може містити його варіанти. Її складають українською мовою й вона повинна містити: заяву про видачу патенту; комплект фотокарток із зображенням виробу (його макета, малюнка), що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу; опис промислового зразка; креслення, схему, карту (якщо необхідно). До заявки можна додавати також інші документи (наприклад, документ, що підтверджує сплату збору за подання заявки на промисловий зразок). Докладніше вимоги щодо заявки викладено в «Правилах складання і подання заявки на промисловий зразок».

Патент надає його власнику виключне право використовувати промисловий зразок на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів. Використанням же промислового зразка визнають виготовлення, пропонування для продажу, введення в господарський обіг або зберігання в зазначених цілях виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого промислового зразка (отже, особа, що використовує з комерційною метою, наприклад, «чужу» пляшку для напоїв, може бути притягнута до відповідальності).

При цьому патент надає його власнику право (майже в будь-якому разі) забороняти іншим особам використовувати промисловий зразок без його дозволу. Будь-яке посягання на права власника патенту вважається порушенням цих прав і тягне за собою відповідальність відповідно до чинного законодавства України. На вимогу власника патенту таке порушення треба припинити, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки.

2.2.4. Знаки для товарів і послуг

Знак для товарів і послуг (товарний знак, торговельна марка) – це позначення, за яким товари й послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

У конкурентній боротьбі на ринку товарів і послуг виграє виробник товару вищої якості, а також особа, яка забезпечує найвищий рівень послуг. Саме товарний знак дає змогу відрізнити товари й послуги одних осіб від однорідних товарів і послуг інших осіб, а також часто замінює собою довге й складне найменування тієї чи іншої юридичної чи фізичної особи. Товарний знак виконує функції індивідуалізації товарів і послуг шляхом їх виділення з маси однорідних і подібних товарів і послуг, вказівки на певну якість товарів і послуг, джерело їх походження, а також реклами. Саме тому наявність товарного знака спрощує для споживача вибір товарів і послуг необхідної якості.

Зазвичай знаком є позначення, розміщене на продукції, її пакуванні або супровідній документації. Таке позначення розглядають як знак для товарів і послуг лише тоді, коли воно зареєстроване у встановленому законом порядку. У нашій державі згідно із Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», введеним у дію 01.07.1994, об'єктом знака може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні (образотворчі) елементи, кольори та комбінації кольорів, а також будь-яка комбінація таких позначень. Таким чином, знаком найчастіше можуть бути словесні, зображувальні, об'ємні та інші позначення або їх комбінації, виконані в будь-якому кольорі чи поєднанні кольорів.

Словесні знаки для товарів і послуг являють собою слова або сполучення букв, що мають словесний характер.

Словесні знаки мають перед іншими видами знаків для товарів і послуг таку перевагу як наявність фонетичного аспекту. Вони найчастіше мають більшу розрізняльну силу та краще запам'ятовуються й відтворюються, ніж зображувальні. Словесний знак простіше пов'язувати з фірмовим найменуванням, створюючи серії товарних знаків для однієї юридичної особи (підприємства, організації тощо). Особливо же значні переваги словесних знаків для товарів і послуг з точки зору реклами (приблизно 80 % усіх знаків для товарів і послуг у світі є словесними).

Словесні знаки поділяють на дві основні групи: знаки у вигляді слів природної мови й знаки у вигляді слів, утворених штучно. Природні слова зазвичай запам'ятовують краще, ніж штучні.

Природні слова – це звичайні слова й сполучення слів різних мов: БРАВО, ЗОЛОТА ФОРТУНА, АСТРА, PUMA, PEARL DROPS, MON AMI; а штучні – це слова, спеціально створені для використання як знаки для товарів і послуг: ШЕГЕЛЕН, КУБОНІТ, ЕЛКА, НЕОРАС, МОМО.

Словесні знаки реєструють як у звичайному шрифтовому виконанні, так і в спеціальному графічному, яке надає їм оригінальності (рис. 2.3, а).

Зображувальні знаки для товарів і послуг являють собою різні конкретні та абстрактні зображення предметів, тварин, птахів, людей, складних ліній і фігур, орнаменти, художньо виконані шрифтові елементи, а також різні композиції цих елементів (рис. 2.3, б).

Розроблюючи зображувальні знаки, найчастіше беруть до уваги характеристику товару, підприємства або послуг, для яких створюють знак, і виражають її, якщо це можливо, зображенням чого-небудь типового або конкретного.

Об'ємними знаками для товарів і послуг називають тривимірні зображення товару чи його пакування (рис. 2.4, а; наприклад, форма мила або шоколадна фігурка, оригінальна форма пляшки, флакона, коробки). На відміну від промислового зразка, об'ємний знак для товарів і послуг не визначається виключно його функціональним призначенням, але й дає змогу виділити виріб конкретного виробника з ряду однорідних товарів (так, якщо просто оригінальний флакон для парфумів зазвичай являє собою промисловий зразок, то такий самий флакон з написом, наприклад, CHANEL може вже бути товарним знаком).

Комбіновані знаки для товарів і послуг являють собою комбінації елементів різного характеру: словесно-зображувальних, об'ємних та ін. Найчастіше це словесно-зображувальні композиції (рис. 2.4, б).

Поєднання конкретного словесного позначення з наочним зображувальним чи об'ємним позначенням слова, яке добре запам'ятовується й легко ви-

мовляється, з виразним рисунком утворює комбінований знак для товарів і послуг. Причому словесна й графічна частини комбінованого знака мають бути взаємопов'язані композиційно й сюжетно та мають утворювати єдине ціле [4].

WINDOWS

Нью Вінд

IMPULSE

URANTIA

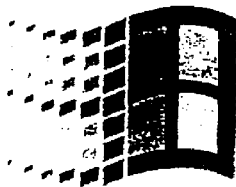
AutoExpress

Улестов

ЄВРОІМІДЖ

Deliss

a

b

Рис. 2.3. Знаки для товарів і послуг: *a* – словесні; *b* – зображувальні

a

б

Рис. 2.4. Знаки для товарів і послуг: а – об’ємні; б – комбіновані

У світі як знаки для товарів і послуг використовують такі види й категорії позначень: слова (ця категорія включає найменування підприємств, прізвища, імена, географічні назви та будь-які інші слова або набори слів (довільні чи ні), а також рекламні гасла); літери й цифри (прикладом є одна чи кілька літер, одна або кілька цифр чи будь-яке їх сполучення); зображення (ця категорія включає різні зображення, рисунки й символи, а також плоскі зображення товарів чи пакування); просторові (об’ємні) позначення (типовою категорією просторових позначень є форма виробів або їх пакування); комбінація

будь-яких елементів з наведених вище, включаючи логотипи* та етикетки; кольорові знаки (ця категорія включає слова, зображення і будь-які їх комбінації в кольоровому виконанні, а також сполучення кольорів і колір сам по собі; слухові позначення (звукові знаки; можна виділити дві типові категорії звукових знаків, а саме ті, які можна перекласти на музичні ноти або інші символи, та інші (наприклад, крик тварин)); нюхові знаки (пахучі знаки; наприклад, якась особа виготовляє свій товар (наприклад, друкарський папір) з певним ароматом і споживач звикає до розпізнання товарів за їх запахом); інші (невидимі) позначення (прикладами їх є позначення, що розпізнаються на дотик).

Більшість юридичних і фізичних осіб надзвичайно серйозно ставляться до розроблення товарних знаків для своєї продукції. Робота над товарним знаком може тривати не один рік, розглядають десятки й сотні варіантів, а після остаточного вибору в рекламу товарного знака вкладають значні кошти**. Вартість товарного знака іноді перевищує вартість усього майна фірми (наприклад, вартість товарного знака «Coca-Cola», яке належить компанії «The Coca-Cola Company» (США), 2000 р. становила 72,5 млрд доларів США, Microsoft (США) – 70,2 млрд \$, IBM (США) – 53,2 млрд \$, Mercedes (Німеччина) – 21,1 млрд \$, Sony (Японія) – 16,4 млрд \$, Хегох (США) – 9,7 млрд \$ і т.д.) («Патенты и лицензии», № 9, 2001 р., С.11–12). 2008 року знак «Coca-Cola» також зберіг своє лідерство (табл. 2.1***). Тому товарний знак ретельно охороняється його власником. Часто для запобігання його присвоєння третіми особами поряд з товарним знаком присутнє попереджувальне маркування: латинська літера R (від англ. *registered*) у колі (®) – для зареєстрованих товарних знаків і літери ТМ (від англ. *trade mark*) – для знаків, що очікують реєстрації. Іноді власник зареєстрованого знака може повідомляти про це словами «Зареєстровано в Патентному відомості (назва держави)», наприклад, «Registered in US Patent Office», або у скороченому варіанті – «Reg. US Pat. Off.», або, як варіант, повідомленням типу «Registered Trade Mark» – «Зареєстрований товарний знак». Використовують також маркування «Reg TM», «M» (Mark), «MR» (Mark Registered), «SM» (Service Mark – знак обслуговування), «Trademark» (англомовні країни), «Marque deposee» (франкомовні країни), «Marks registrada» (іспаномовні країни), «L» (від «logo» – логотип). При цьому повідомлення про реєстрацію зазвичай немає поруч із загальновідомими товарними

* *Логотип* – словесний товарний знак в особливому графічному виконанні. Логотип (він же «фірмовий блок») зазвичай містить як безпосередньо фірмовий знак, так і найменування фірми.

** Наприклад, на створення одного з рекламних роликів всесвітньо відомих парфумів «Chanel № 5», який триває лише 4 хвилини, було витрачено 44 млн \$ (Самые интересные рекорды // Метро news. – № 15 (352). – 17 апреля 2012 г. – С. 7).

*** Правовая охрана и защита товарных знаков. Самые дорогие бренды мира [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу : <http://www.tovarnieznaki.ru/library/stat/mostbrans/>

знаками, наприклад, знаками фірм IBM, Mc Donald's, Mercedes.

Таблиця 2.1

Вартість найвідоміших знаків для товарів і послуг

№ місця	Знак	Держава походження	Галузь	Вартість знака, млрд \$
1		США	Напої	66,667
2		США	Комп'ютерні послуги	59,031
3		США	Комп'ютерні програми	59,007
4		США	Диверсифіційований	53,086
5		Фінляндія	Побутова техніка та електроніка	35,942
6		Японія	Автомобілі	34,050
7		США	Комп'ютери, комплектувальні вироби	31,261
8		США	Ресторани	31,049
9		США	Засоби масової інформації	29,251
10		США	Інтернет-послуги	25,590
11	 Mercedes-Benz	Німеччина	Автомобілі	25,577
12		США	Комп'ютери, комплектувальні вироби	23,509
13		Німеччина	Автомобілі	23,298
14		США	Засоби догляду	22,689
15		США	Фінансові послуги	21,940
16		Франція	Предмети розкоші	21,602
17		США	Комп'ютерні послуги	21,306
18		США	Тютюн	21,300
19		США	Фінансові послуги	20,174
20		Японія	Автомобілі	19,079

Продовження табл. 2.1

№ місця	Знак	Держава походження	Галузь	Вартість знака, млрд \$
21		Південна Корея	Побутова техніка та електроніка	17,689
22		Швейцарія	Одяг	13,840
23		США	Комп'ютерні програми	13,831
24		США	Комп'ютери, комплектувальні вироби	13,724
25		Японія	Побутова техніка та електроніка	13,583
26		США	Напої	13,249
27		Великобританія	Фінансові послуги	13,143
28		Швейцарія	Напої	13,056
29		США	Спортивні товари	12,672
30		США	Служба доставки	12,621

Саме попереджувальне маркування у світовій практиці є одним з основних доказів того, що знак для товарів і послуг був відомий і той, хто без відповідного дозволу його використовує, незважаючи на попереджувальне маркування, є свідомим порушником.

У ряді держав, наприклад, у США, Великій Британії, Канаді, Нідерландах, Швейцарії, Сирії, Індії, Пакистані та деяких інших попереджувальне маркування застосовують у вигляді літер ТМ. Але таке позначення означає, що знак охороняється не згідно з реєстрацією, а внаслідок «принципу пріоритету» в його використанні, тобто введення в господарський обіг у вигляді, що надає йому можливість стати достатньо відомим (наприклад, використання в рекламі).

У більшості же держав (у тому числі і в Україні) як попереджувальне маркування для зареєстрованого знака для товарів і послуг застосовують позначення ®, яке проставляють поруч із знаком для товарів і послуг.

Отримання прав на знак для товарів і послуг здійснюється відповідно до чинного законодавства. Однак, терміни розгляду заявок на видачу свідоцтва на відповідний знак часто складають декілька років, що іноді навіть перевищує терміни існування самого суб'єкта господарювання (фізичної чи юридичної особи). Беручи до уваги таку ситуацію, доцільно після подання заявки на реєстрацію знака та отримання рішення про встановлення дати подачі заявки використовувати знак з попереджувальним маркуванням ТМ, а після опублікування в офіційному бюлетені (в Україні це «Промислова власність») відомостей про видачу свідоцтва на знак, змінити попереджувальне маркування ТМ на ®.

Таким чином, попереджувальне маркування ТМ має на меті попередити потенційних порушників про те, що після державної реєстрації (її здійснюють одночасно з опублікуванням відомостей про видачу свідоцтва на знак) власник знака набуде права, передбачені законодавством, і він зможе притягти до відповідальності всіх, хто порушував його права, починаючи від дати подання заявки на отримання свідоцтва.

Як товарний знак не розглядають позначення, що не мають розрізняльної здатності; є загальноживані як позначення товарів і послуг певного виду; вказують на вид, якість, кількість, властивості, призначення, цінність товарів і послуг, а також на місце і час виготовлення чи збуту товарів або надання послуг; є оманливі або такі, що можуть ввести в оману щодо товару, послуги або особи, яка виробляє товар або надає послугу (наприклад, «MARTIN1» (можна сплутати з відомим знаком MARTINI) або «PEPS!» (можна сплутати з відомим знаком PEPSI), рис. 2.5); є загальноживаними символами й термінами. Ці позначення можна застосувати в знаку як елементи, що не охороняються, якщо

вони не займають домінуючого положення в зображенні знака.

Рис. 2.5. Приклад знаку «Peps!», що може ввести в оману щодо відомого напою «Pepsi»

Не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують: державні герби, прапори та емблеми; офіційні назви держав; емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій; офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки; нагороди та інші відзнаки. Такі позначення можна використовувати в зображенні знака як елементи, що не охороняються, якщо на це є згода відповідного компонентного органу або їх власників.

Не реєструють як товарні знаки також позначення, які відтворюють промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам; назви відомих в Україні творів науки, літератури й мистецтва або цитати й персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їхніх правонаступників; прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети й факсиміле відомих в Україні осіб без їхньої згоди.

Також позначення не повинні бути тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати зі знаками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи щодо однорідних товарів і послуг або знаками інших осіб, якщо ці знаки охороняються без реєстрації на підставі міжнародних договорів, учасником яких є Україна.

При цьому охорону надають знаку, який не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі. Так, не зовсім пристойно для українського споживача товарів і послуг звучать такі знаки, як, наприклад, Blue Water (мінеральна вода), Dugu (мило), Osram (електролампи), Bledina (дитяче харчування), Perdu (сосиски), Wispa (шоколадний батончик), Shkoda (автомобілі), «Mazzoli» (взуттєвий магазин) та на жаль багато інших. Тим не менше, деякі з подібних знаків таки отримують правову охорону.

Наприклад, у США при рекламі пива «Coors» використовувався слоган «Turn It Lost!» (приблизне значення «Стань вільним!»). Буквальний же переклад на іспанську призвів до появи шедевра «Страждай від проносу!». Парфумерна компанія Clairol презентувала в Німеччині свої сухі дезодоранти під слоганом «Mist Stick» (приблизне значення – туманний дезодорант). Невдовзі представники Clairol з'ясували, що німецькою слово «Mist» означає «гній». Компанія Colgate-Palmolive вивела на французький ринок зубну пасту Cue. Через деякий же час з'ясувалось, що саме таку назву має популярний порножурнал (газета «Урядовий кур'єр», № 2, 04.01.2003 р. – с. 11). Відомий російський виробник популярного шоколаду «Алєнка», вирішив випустити новий шоколад «Кузя, друг Алєнки» (за аналогією з відомою лялькою Барбі та її другом Кеном); проте напис на обгортці шоколадки латиницею «Kuzuza, drug Alenku» призвів до неоднозначного тлумачення («drug» англійською означає «наркотик»). І подібних прикладів можна навести безліч.

Знаки для товарів і послуг слід відрізнити від маркування товару, а також схожих з ними інших об'єктів промислової власності: фірмових найменувань і промислових зразків. Так, маркування продукції надає споживачеві всі необхідні відомості про товар і його виробника, а товарний знак сповіщає споживача про товаровиробника лише за умовним позначенням. Фірмове найменування, на відміну від товарного знака, може бути лише в словесній формі і його не можна передати за договором іншим користувачам. Відмінність же промислового зразка від товарного знака полягає в тому, що промисловий зразок є складовою частиною самого промислового виробу (форма, колір, малюнок виробу), а товарний знак (слово, малюнок) на виробі лише проставляють (при цьому об'ємний товарний знак може одночасно охоронятися і як промисловий зразок)*.

* У деяких випадках оптимальною може стати комплексна охорона суміжного об'єкта інтелектуальної власності шляхом одночасної подачі заявки на промисловий зразок і знак для товарів і послуг. Прикладом може бути парфумерний флакон з етикеткою. За наявності в такій комбінації словесного елемента його доцільно охороняти як знак для товарів і послуг, а образотворчу композицію етикетки – патентом на промисловий зразок. При цьому оригінальна декоративна форма самого флакона є зручною для правової охорони як знака для товарів і послуг, оскільки оформлення заявки на промисловий зразок у цьому випадку пов'язане з труднощами складання переліку суттєвих ознак промислового зразка, вибору прототипу й додержання умови світової новизни.

Право власності на знак для товарів і послуг в Україні засвідчують свідоцтвом, термін дії якого становить 10 років від дати подання заявки до Державної служби інтелектуальної власності України з можливістю періодичного продовження реєстрації кожні 10 років. Обсяг правової охорони зареєстрованого товарного знака визначають його зображенням, наведеним у свідоцтві про реєстрацію товарного знака, і переліком товарів і послуг, для яких даний знак зареєстрований, якщо інше не встановлено законом (вимоги щодо заявки на знак для товарів і послуг докладно викладено в «Правилах складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг»).

Свідоцтво на знак для товарів і послуг є правовою основою належності знака конкретній особі й свідчить про її виняткове право володіти, користуватися й розпоряджатися зареєстрованим знаком на свій розсуд; передавати на підставі договору право власності на знак або на підставі ліцензійного договору давати дозвіл (видавати ліцензію) на його використання будь-якій особі, а також забороняти іншим особам використовувати зареєстрований знак без її дозволу, за винятком випадків, якщо використання знака не визнається згідно з чинним законодавством порушенням прав власника знака*.

2.2.5. Фірмові найменування

Фірмові найменування – це стійкі позначення юридичних (організацій, підприємств, фірм, компаній, концернів тощо) або фізичних осіб (далі – підприємств), під ім'ям яких здійснюють їх виробничу або іншу діяльність.

Фірмове найменування є засобом розпізнавання підприємств серед інших. Якщо знак для товарів і послуг допомагає відрізнити товари та (або) послуги одних підприємств від однорідних товарів та (або) послуг інших, то фірмове найменування вказує на підприємство без будь-яких посилянь на ті товари й послуги, що поставляються ним на ринок і є однією з найважливіших складових іміджу підприємства й корисним джерелом інформації для споживачів.

Отже, порівнюючи фірмове найменування зі знаком для товарів і послуг, можна зазначити, що:

- кожне підприємство може мати лише одне фірмове найменування, тоді як знаків для товарів і послуг у нього може бути декілька (для кожної категорії товарів і послуг може бути свій знак);
- фірмове найменування є засобом ідентифікації підприємства серед

* Наприклад, у США застосовують такі санкції за умисну торгівлю товарами, які позначені підробленими товарними знаками: штраф до 250 000 \$, тюремне ув'язнення строком до 5 років або обидва зазначені покарання разом. Повторне порушення прав власників знаків карається штрафом у розмірі до 1 млн \$ або тюремним ув'язненням строком до 15 років [1].

суб'єктів господарської діяльності, а знак для товарів і послуг призначений для відрізнання товарів і послуг, які виготовляють на цьому підприємстві або надаються ним.

2.2.6. Зазначення походження товарів

Зазначення походження товарів – це позначення на товарах, які походять з певної місцевості.

Правова охорона зазначення походження полягає в недопущенні використання неправдивих зазначень походження, тобто таких, що застосовують на товарах, які не походять з місцевості, на яку вказує зазначення походження. Застосування неправдивих зазначень походження може бути причиною введення в оману споживачів і кваліфікують як недобросовісну конкуренцію.

Зазвичай серед зазначень походження товарів розрізняють вказівку походження товару й найменування місця походження товару. *Вказівка походження товару* дає лише уявлення про справжнє місце походження товару (наприклад, «Зроблено в Україні», зображення пам'ятника Богдану Хмельницькому для Києва, Ейфелевої вежі для Парижу), а *найменування місця походження товару* застосовують для виділення в масі товарів таких, які мають особливі (специфічні) властивості, зумовлені виключно або переважно географічним середовищем даної місцевості, її природними та (або) людськими чинниками (наприклад, «Золота балка»).

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» розрізняють просте зазначення походження товару і кваліфіковане зазначення походження товару. Перше – це будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару.

Друге же охоплює такі терміни: назву місця походження (НМП) товару й географічне зазначення походження (ГЗП) товару.

НЗП товару – це назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, виключно або головним чином зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для даного географічного місця людським фактором.

ГЗП товару – це назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або

поєднанням цих природних умов і людського фактора*.

Правову охорону простого зазначення походження товару надають на підставі його використання й не реєструють. У порядку, встановленому згаданим Законом, реєструють тільки кваліфіковане зазначення походження товару. Право використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару засвідчує свідоцтво. Свідоцтво, що посвідчує реєстрацію права на використання кваліфікованого зазначення походження товару, діє протягом 10 років від дати подання заявки. Відповідно до зазначеного Закону строк дії свідоцтва за клопотанням власником свідоцтва може бути продовжений на наступні 10 років.

Для попереджувального маркування назви місця походження товару застосовують обведену овалом аббревіатуру НМП: (НМП). Замість цього маркування або разом з ним можна навести текст: «Зареєстрована в Україні назва місця походження товару».

Для попереджувального маркування географічного зазначення походження товару застосовують обведену овалом аббревіатуру ГЗП, замість якого або разом з ним можна навести текст: «Зареєстроване в Україні географічне зазначення походження товару».

2.2.7. Недобросовісна конкуренція

Недобросовісна конкуренція – це будь-які дії в конкуренції, які суперечать правилам, торговим чи іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

У нашій державі відносини, пов'язані із захистом від недобросовісної конкуренції, регулюють Законами України «Про обмеження монополізму і припинення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності» від 18.02.1992 і «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996, згідно з якими недобросовісною конкуренцією вважають:

1) неправомірне використання ділової репутації господарюючої особи (неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, пакування; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; порівняльна реклама);

2) створення перешкод господарюючим особам у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції (дискредитація господарюючої особи; купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із приму-

* Різниця між НМП і ГЗП товару полягає в тому, що НМП передбачає пряму залежність особливих властивостей товару, що походить із зазначеного географічного місця, від природних умов чи людського фактора або поєднання природних умов і людського фактора, характерних для даного географічного місця. У той же час ГЗП передбачає, що природними умовами чи людським фактором, характерним для даного географічного місця, або їх поєднанням зумовлюються не особливі властивості товару, а лише певні якості, репутація або інші характеристики.

совим асортиментом; схилення до бойкоту господарюючої особи; схилення постачальника до дискредитації покупця (замовника); схилення господарюючої особи до розірвання договору з конкурентом; підкуп працівника постачальника; підкуп працівника покупця (замовника); досягнення неправомірних переваг у конкуренції);

3) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Вчинення зазначених дій тягне за собою накладання штрафів, а також адміністративну, цивільну й кримінальну відповідальність.

На рис. 2.6 наведено приклад недобросовісної конкуренції з боку кондитерської фабрики «Волшебница» («Чарівниця») із селища Малаховка Московської області (Росія), яка відверто скопіювала зовнішній вигляд популярного серед споживачів колишнього СРСР шоколаду «Алёнка» для власної продукції (шоколаду «Алёна» і «Анюта»)*.

Рис. 2.6. Приклад недобросовісної конкуренції шляхом копіювання зовнішнього вигляду популярного серед споживачів колишнього СРСР шоколаду «Алёнка»

Результат іншого прикладу недобросовісної конкуренції наведено на рис.2.7 і 2.8 у вигляді інформаційного листа ТОВ «Рекламно-інформаційна компанія «Одекс Плюс» щодо порушення іншою юридичною особою Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» і відповідної постанови Голови Київського територіального відділення Антимонопольного комітету України.

* Газета «Известия», 10 квітня 2001 р.

Нашим друзьям и партнерам!

Информационное письмо

Компания "Одесс Плюс", издатель отраслевых справочников "Строительные компании Киева от "А" до "Я", "Финансы. Право. Безопасность.", "Информатика, электроника, связь: компании Украины от "А" до "Я", "Магазины Киева от "А" до "Я", "Полиграфия Киева от "А" до "Я", "Туристические услуги в Киеве от "А" до "Я", "Сервис в Киеве от "А" до "Я", "Транспорт и перевозки от "А" до "Я", "Радиотехника, электротехника, энергетика: компании Украины от "А" до "Я", "Медицина, медицинские услуги от "А" до "Я", "Кто есть кто в экономике, культуре, науке Киева", "Кто есть кто в Житомире", "Кто есть кто в Виннице", "Скидки в Киеве", "Современная одежда и обувь" информирует Вас о следующем:

В апреле 1999 года на рынке рекламных услуг Киева появилось некое ЧП, которое демонстрировало нашу продукцию – справочники "Полиграфия Киева от А" до "Я", "Туристические фирмы Киева от "А" до "Я", "Строительные компании Киева от "А" до "Я" – и предлагало оплатить рекламу в следующих выпусках этих справочников.

Желая нажиться на известности нашей Компании, эти недобросовестные конкуренты почти дословно использовали наше фирменное наименование.

Сложившаяся ситуация была рассмотрена в Антимонопольном Комитете и 30 июня 2000 года Киевским городским территориальным отделением Антимонопольного Комитета Украины было принято решение (прилагается).

Действия ЧП, имитирующего название нашей фирмы, признаны незаконными, ЧП не имеет права использовать наше название "Одесс Плюс" и обязано перерегистрироваться.

Справедливость восторжествовала. Отныне существует только одна организация, имеющая право на фирменное наименование "Одесс Плюс".

С уважением и надеждой на дальнейшее сотрудничество

Директор

Донира Т.Н.

03056, г. Киев, ул. Дашавская, 22, тел. 446-42-23, 446-81-15, 484-85-21
E-mail: odex-plus@ukrnet.net http://www.who-is-who.com.ua

Рис. 2.7. Інформаційний лист ТОВ «Рекламно-інформаційна компанія «Одесс Плюс» щодо порушення іншою юридичною особою Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»

ПОСТАНОВА

ГОЛОВИ КИЇВСЬКОГО МІСЬКОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

30 червня 2009 р. м. Київ № д/лс-7

Про припинення недобросовісної
конкуренції і накладення штрафу

Справа від 11.08.99
№30-7/08.99-С

Голова Київського міського територіального відділення Антимонопольного комітету
України

Лисицький Микола Федорович,

розглянувши матеріали справи від 11.08.99 №30-7/08.99-С щодо ознак недобросовісної
конкуренції з боку приватного підприємства «Видавництво «Одекс Плюс» (надалі -
ПП «Видавництво «Одекс Плюс» або Відповідач), яка була розпочата за заявою товариства з
обмеженою відповідальністю «Рекламно-інформаційна компанія «Одекс Плюс» (надалі -
ТОВ «РІК «Одекс Плюс» або Заявник), згідно з розпорядженням голови Відділення
від 11.08.99 №48/7-Р

ПОСТАНОВИВ:

1. Визнати дії ПП «Видавництво «Одекс Плюс» які полягають у використанні без
дозволу ТОВ «РІК «Одекс Плюс» фірмового найменування «Одекс Плюс», що може
привести до змішування з діяльністю ТОВ «РІК «Одекс Плюс», який має пріоритет на
використання цього найменування, такими, що містять в собі порушення, передбачене ст.4
Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме неправомірне
використання без дозволу уповноваженої на те особи фірмового найменування, що може
привести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця), який
має пріоритет на його використання.

2. Зобов'язати ПП «Видавництво «Одекс Плюс» припинити дії, зазначені в п.1 цієї
Постанови.

3. За вчинене порушення накласти на ПП «Видавництво «Одекс Плюс» штраф у
розмірі

1500 (одна тисяча п'ятсот) грн.

Постанова підлягає виконанню у 30 - денний строк з дня одержання цієї постанови.

У разі незгоди з цією постановою зацікавлені особи мають право на оскарження
протягом 30 днів з дня її одержання відповідно до чинного законодавства.

ГОЛОВА

М. ЛИСИЦЬКИЙ

Рис. 2.8. Постанова Голови Київського територіального відділення
Антимонопольного комітету України щодо порушення
Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»

2.2.8. Топографія (компонування) інтегральної мікросхеми

*Топографія (компонування) інтегральної мікросхеми** (ІМС) – це зафіксоване на матеріальному носіїві просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними.

Згідно із Законом України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 05.11.1997 топографії ІМС можна надати охорону, якщо вона є оригінальною.

Топографія ІМС визнається оригінальною, якщо вона не створена шляхом прямого відтворення (копіювання) іншої топографії ІМС, має відмінності, що надають їй нові властивості, і не була відомою у галузі мікроелектроніки до дати подання заявки до Установи або до дати її першого використання (при цьому топографія, яка містить елементи, відомі в галузі мікроелектроніки на дату подання заявки або на дату першого використання топографії ІМС, може бути визнана оригінальною тільки в тому разі, якщо сукупність таких елементів у цілому відповідає зазначеним вимогам).

Обсяг прав на топографію ІМС визначається зображенням топографії ІМС на матеріальному носії.

Виключне право на використання топографії ІМС засвідчує свідоцтво, яке діє протягом 10 років від дати подання заявки на одержання свідоцтва або від дати першого використання топографії ІМС.

2.2.9. Сорти рослин

У міру пізнання законів природи людина отримує дедалі більші можливості цілеспрямовано впливати на розвиток рослин у потрібному їй напрямі, створюючи нові сорти з певними властивостями.

Сорт – це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів, яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умови виникнення правової охорони:

- може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів;
- може бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак;
- може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

Різновидами сорту, на які можуть набуватися права, як це видно з наве-

* Відповідно до Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» передбачено термін «топографія інтегральної мікросхеми», а відповідно до Цивільного кодексу України – «компонування (топографія) інтегральної мікросхеми».

У деяких державах для позначення цього об'єкта використовують інший термін – топологія інтегральної мікросхеми.

деного визначення, є клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція.

В Україні до 2006 року охорону надавали сортам таких рослин як баклажан, буряки городні, буряки цукрові, диня, жито, кавун, капуста білокачанна, капуста червонокачанна, капуста цвітна, картопля, кукурудза, морква, огірок, перець солодкий, помідор, просо, пшениця м'яка, пшениця тверда, рис, соняшник, соя, тритикале*, ячмінь.

Сорт вважають придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності, якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

В Україні право на сорт охороняється державою й засвідчується патентом. Строк дії патенту згідно із Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 становить 30 років від дати державної реєстрації права. Для сортів деревних та чагарникових культур і винограду цей строк становить 35 років. Після завершення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, а також його дострокового припинення чи відмови від них цей сорт стає суспільним надбанням і його може вільно використовувати будь-яка особа відповідно до зазначеного Закону.

2.2.10. Комерційна таємниця

Згідно із Законом України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991 під комерційною таємницею підприємства мають на увазі відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, які не становлять державної таємниці й розкриття (передача, просочення) яких може завдати шкоди його інтересам. Аналогічний термін – конфіденційна інформація (згідно із Законом України «Про інформацію» від 12.10.1992) – це відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і розповсюджуються за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Отже, *комерційна таємниця* – це будь-яка інформація, що має справжню або потенційну комерційну цінність внаслідок її невідомості й недоступності третім особам, до якої не існує вільного доступу на законних підставах і відносно якої власник інформації вживає заходів щодо її конфіденційності**.

Як об'єкт інтелектуальної власності комерційна таємниця має ряд специфічних особливостей, однією з яких є її універсальність. Комерційною таємницею може бути будь-яка інформація, яка стосується особливостей виробництва, технології, управління, фінансів, інноваційної та іншої діяльності підпри-

* Тритикале – житньо-пшеничні гібриди, форми пшениці, одержані в результаті схрещування її з житом. Кормова культура. Цінний матеріал для селекції.

** Часто комерційну таємницю називають ноу-хау (від англ. know-how – «знаю як»).

емства і яка дає змогу підприємству мати перевагу перед конкурентами. При цьому комерційною таємницею, яка за умови дотримання певних вимог до її збереження діє протягом необмеженого часу, можуть бути також охороноздатні рішення, одержання патентних прав на які з тих або інших причин визнають недоцільним (класичний приклад – комерційна таємниця на склад напою Coca-Cola, патентування якого неодмінно призвело б до його розкриття й можливості неконтрольованого використання іншими виробниками напоїв).

Не можуть належати до комерційної таємниці статутні документи підприємства; відомості за встановленими формами звітності про фінансово-господарську діяльність та інші відомості, необхідні для перевірки правильності обчислення й сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про забруднення навколишнього середовища, порушення антимонопольного законодавства, недотримання умов безпеки праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю населення; бухгалтерська звітність та деякі інші відомості.

2.2.11. Наукові відкриття

Цивільним кодексом України передбачені права інтелектуальної власності на наукове відкриття – встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву. При цьому право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом (тим не менше, механізм охорони наукового відкриття в Україні на тепер відсутній).

2.2.12. Раціоналізаторські пропозиції

Згідно з Цивільним кодексом України раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначають її описом, а також кресленнями, якщо вони подані.

Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана. При цьому автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана, а юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською, має право на використання цієї пропозиції у будь-якому обсязі.

2.2.13. Суб'єкти права промислової власності

Суб'єктами, які беруть участь у відносинах, пов'язаних з реєстрацією, використанням і захистом прав на об'єкти промислової власності, є як фізичні, так і юридичні особи. До них належать автори об'єктів промислової власності, власники охоронних документів, спадкоємці, правонаступники й представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені).

Автори. Автором винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми або сорту рослини є фізична особа, творчою працею якої вони створені. Авторство на знак для товарів і послуг законодавством не передбачено. Право авторства є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково.

Якщо у створенні об'єкта промислової власності брало участь кілька осіб, усі вони є співавтори. Співавторство має різні форми (творчу роботу може розпочати одна особа, продовжити друга, а закінчити третя, а можуть виконувати й одночасно всі ці особи тощо) – необхідно лише, щоб кожний із співавторів зробив у спільну роботу певний творчий внесок (незалежно від ступеня творчої участі у спільній роботі). Постановка проблеми, а також просте технічне сприяння (виготовлення креслень, макетів, оформлення документації тощо) відносин співавторства не породжує.

Патентовласники. Право на одержання патенту має автор винаходу, корисної моделі, промислового зразка, сорту рослини, а також його спадкоємець, якщо інше не передбачене законом. Особи автора й патентовласника збігаються далеко не завжди. Закон зазвичай надає автору можливість відступлення належного йому права на одержання патенту будь-якій фізичній або юридичній особі шляхом вказівки в заяві на видачу патенту імені майбутнього патентовласника. При цьому власниками патенту можуть бути кілька осіб (фізичних та (або) юридичних) одночасно.

Якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок або сорт рослин створені під час виконання службових обов'язків або за дорученням роботодавця (за умови, що контрактом не передбачене інше), право на одержання патенту має роботодавець або його правонаступник.

Власники прав на знак для товарів і послуг. Право на одержання свідоцтва на знак для товарів і послуг має будь-яка фізична або юридична особа.

Власники прав на топографії інтегральних мікросхем. Право на одержання свідоцтва на топографію ІМС має автор або його правонаступник.

Спадкоємці. У разі смерті автора або власника охоронного документа на об'єкт промислової власності суб'єктами права стають їхні спадкоємці. При цьому в спадщину переходять лише майнові права померлого автора або власника охоронного документа (особисті немайнові права: право авторства, право на авторське ім'я – у спадщину не переходять).

Успадкування права промислової власності здійснюється згідно із зако-

ном і за заповітом. Якщо у померлого автора (власника охоронного документа) спадкоємців за законом немає і він не залишив заповіту, спадкоємцем стає держава.

П правонаступники. правонаступник автора винаходу, корисної моделі або промислового зразка чи його роботодавця має право на одержання патенту на відповідний об'єкт промислової власності. правонаступник особи, що подала заявку на реєстрацію знака для товарів і послуг, топографії ІМС, також має право на одержання свідоцтва на ці об'єкти інтелектуальної власності.

Державна служба інтелектуальної власності України (далі – Служба) – це центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності. Служба разом із сукупністю експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших державних закладів відповідної спеціалізації, що входять до сфери її управління, становлять державну систему правової охорони інтелектуальної власності (рис. 2.9).

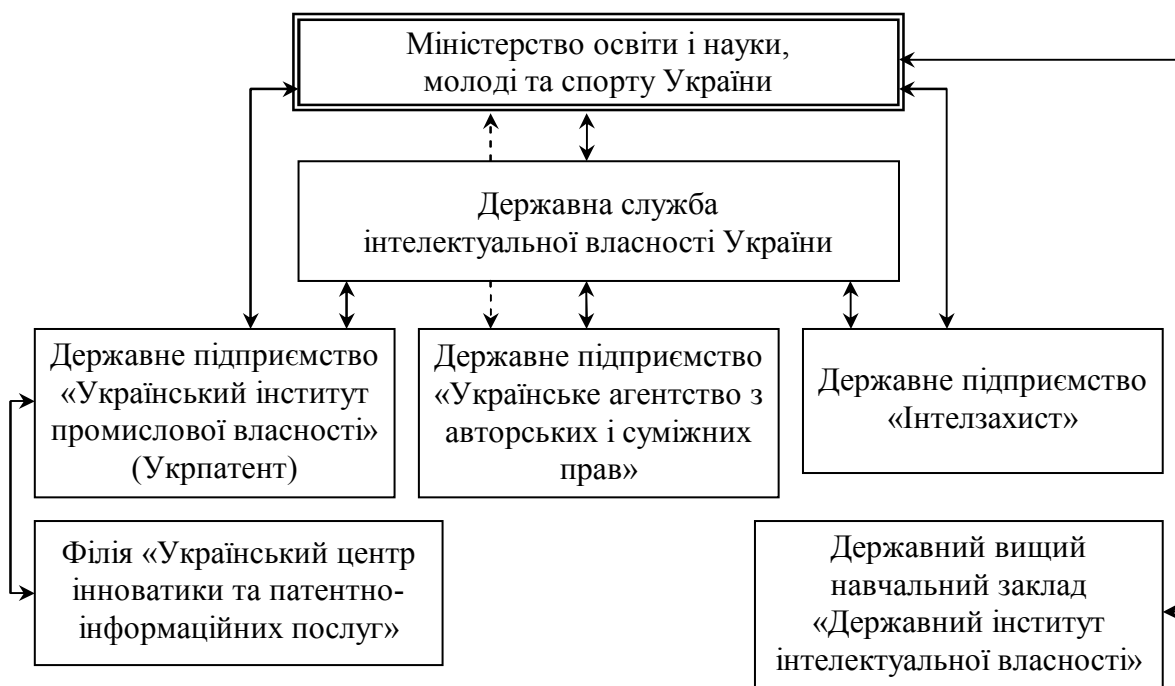

Рис. 2.9. Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні*

Служба спрямовує діяльність таких закладів як Державне підприємство «Український інститут промислової власності» – Укрпатент (попередня назва – Держпатент України), Державне підприємство «Українське агентство з авторських і суміжних прав», Державне підприємство «Інтелзахист» та Державний вищий навчальний заклад «Державний інститут інтелектуальної власності».

* Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу : <http://www.sdip.gov.ua/t/docman/binary/shemasysiv.html>

Державна служба інтелектуальної власності України є органом державного управління, що діє у складі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України і йому підпорядковується.

Основними завданнями Служби є:

- участь у межах своєї компетенції у забезпеченні реалізації державної політики в сфері інтелектуальної власності;
- прогнозування і визначення перспектив і пріоритетних напрямів розвитку у сфері інтелектуальної власності;
- організаційне забезпечення охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Служба відповідно до покладених на неї завдань:

- реалізує у межах своїх повноважень єдину економічну, фінансову, науково-технічну, інвестиційну, соціальну політику у сфері інтелектуальної власності та розробляє на основі результатів аналізу діяльності державної системи охорони інтелектуальної власності пропозиції щодо її вдосконалення;
- здійснює в межах, визначених Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (далі – Міністерство), управління майном підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства;
- забезпечує у межах своїх повноважень виконання актів законодавства, здійснює систематичний контроль за їх реалізацією;
- розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань, що належать до його компетенції, і вносить їх на розгляд Міністра освіти і науки;
- забезпечує функціонування системи експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності;
- бере участь у роботі з удосконалення системи обліку, звітності і державної статистики в сфері інтелектуальної власності;
- визначає порядок державної сертифікації діяльності в сфері інтелектуальної власності;
- здійснює державну реєстрацію та ведення державних реєстрів щодо об'єктів інтелектуальної власності;
- видає в установленому порядку охоронні документи на об'єкти інтелектуальної власності;
- здійснює реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти інтелектуальної власності, що охороняються на території України, та ліцензійних договорів;
- координує діяльність щодо передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі створені повністю або частково за рахунок державного бюджету;
- організовує розгляд заяв і скарг щодо видачі охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності, а також інших звернень фізичних та юри-

дичних осіб з питань інтелектуальної власності;

- координує роботу з інформаційного забезпечення діяльності в сфері інтелектуальної власності, здійснює нормативно-методичне керівництво в цій сфері, забезпечує комплектування національного фонду патентної документації;

- вносить в установленому порядку до Міністерства пропозиції щодо участі України в роботі міжнародних організацій з інтелектуальної власності, здійснює міжнародне співробітництво та бере участь в підготовці та укладенні міжнародних угод з питань інтелектуальної власності;

- організовує роботу з підготовки та перепідготовки спеціалістів з питань інтелектуальної власності;

- здійснює інші функції, що випливають з покладених на нього завдань.

Державне підприємство «Український інститут промислової власності» виконує повний комплекс робіт, пов'язаних з підготовкою до надання правової охорони об'єктам промислової власності.

Головними завданнями Інституту є:

- приймання заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності, проведення експертизи заявок на об'єкти промислової власності на відповідність їх умовам надання правової охорони, забезпечення здійснення державної реєстрації об'єктів промислової власності і змін їх правового статусу та офіційної публікації відповідних відомостей;

- участь у розробці пропозицій формування державної політики в сфері охорони промислової власності, заходів щодо її реалізації та здійсненні цих заходів;

- участь у розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавства в сфері охорони промислової власності;

- забезпечення, в межах своїх повноважень, виконання міжнародних зобов'язань України в сфері охорони промислової власності, участь у підготовці та укладанні міжнародних договорів України з питань охорони промислової власності;

- участь в організації підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань охорони промислової власності;

- забезпечення здійснення державної реєстрації договорів про передачу права власності на об'єкти промислової власності, що охороняються в Україні, та договорів про видачу дозволу (ліцензійних договорів) на їх використання;

- забезпечення виконання завдань Державної програми інформатизації України в частині, що стосується промислової власності;

- інформаційне забезпечення функціонування державної системи охорони промислової власності: створення, актуалізація та забезпечення функціонування патентно-інформаційної бази, необхідної для проведення експертизи та

довідково-пошукового апарату;

- забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією про об'єкти промислової власності;

- забезпечення формування фондів національної патентної документації в органах державної системи науково-технічної інформації України;

- проведення науково-дослідних робіт і підготовка пропозицій з питань удосконалення методології проведення експертизи, підвищення її якості, юридичного та технологічного забезпечення;

- участь у судових справах стосовно об'єктів промислової власності;

- матеріально-технічне і методологічне забезпечення в сфері охорони промислової власності.

Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг є філією державного підприємства «Український інститут промислової власності». Головна мета створення центру – забезпечення реальних механізмів сприяння винахідницькій та інноваційній діяльності. Робота центру полягає в наданні різноманітних послуг у сфері інтелектуальної власності.

Основні функції центру:

- пошук інформації щодо винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг;

- проведення патентних досліджень щодо виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів;

- проведення патентних досліджень для визначення тенденцій розвитку об'єктів господарської діяльності;

- оцінка вартості об'єктів інтелектуальної власності;

- переклад патентних документів з іноземних мов та на іноземні мови;

- проведення засобами Інтернет-біржі промислової власності пошуку партнерів для здійснення інноваційних проектів.

Державне підприємство «Українське агентство з авторських і суміжних прав» (ДП УААСП) здійснює заходи щодо забезпечення прав і законних інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних авторів творів науки, літератури й мистецтва, а також суб'єктів суміжних прав.

Діяльність ДП УААСП умовно можна розділити на чотири основні напрямки: облік авторів та їх творів; збір авторської винагороди та її розподіл; міжнародна співпраця; юридична діяльність. Кожний з цих напрямків веде відповідне управління.

Управління обліку авторів займається реєстрацією творів авторів (драматичних, музично-драматичних, літературних, музичних з текстом чи без тексту, хореографічних, образотворчих), укладає договори про управління правами автора на колективній основі, вираховує авторську винагороду для кожного

автора з коштів, які надходять до ДП УААСП від користувачів авторських творів.

Управління зборів авторської винагороди займається укладанням ліцензійних договорів з різноманітними видами користувачів на правомірне використання всіх видів публічного виконання творів авторів та на відтворення цих творів авторів шляхом механічного, магнітного та інших видів запису. Управління має широкорозгалужену мережу регіональних представництв та інспекторів майже у всіх регіонів України.

Управління міжнародних зв'язків займається питанням налагодження співпраці з іноземними авторсько-правовими організаціями та міжнародними організаціями с сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Основними завданнями *Державного підприємства «Інтелзахист»* є:

- організація і забезпечення ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм;
- забезпечення процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм;
- здійснення заходів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності.

Державний вищий навчальний заклад «Державний інститут інтелектуальної власності» здійснює високоякісну підготовку й підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері інтелектуальної власності.

Представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені).

Іноземці та інші особи, що проживають або мають постійне місце проживання за межами України, у відносинах з Установою реалізують свої права через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), які надають заявнику кваліфіковану допомогу в усіх питаннях, що стосуються охорони інтелектуальної, у тому числі й промислової, власності. Вітчизняним заявникам також можна користуватись послугами цих фахівців.

Відносини, пов'язані з професійною діяльністю патентних повірених, регламентує «Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)» і «Положення про комісію Держпатенту України з ате-стації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)».

2.3. Інтелектуальна власність і мережа Інтернет

Мережу Інтернет (Internet) створено в США з метою надання більш швидких і ефективних засобів роботи військовим, дослідникам і викладачам. Проте, вже незабаром виявилися додаткові аспекти застосування Інтернет, завдяки яким ця мережа почала збільшуватися лавиноподібно (з двох тисяч у

1985 р. до двохсот мільйонів на початку третього тисячоліття і до мільярда наприкінці 2008 р.). Обслуговують вони численну армію користувачів у всьому світі й їх кількість безперервно зростає. Мережа Інтернет дає змогу за лічені хвилини або навіть у режимі реального часу розповсюджувати й одержувати різноманітну інформацію, яка містить у тому числі й об'єкти авторського й суміжних прав: програми для ЕОМ, бази даних, аудіо- і відеозаписи тощо. Усі ці об'єкти надзвичайно вразливі, оскільки в Інтернеті величезна кількість часто дуже цінної з економічної точки зору інформації перебуває в режимі вільного доступу й тому майже безплатно тиражується серед численних споживачів. Тобто на сьогодні є реальні умови порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

1996 р. у Женеві підписані Договір ВОІВ про авторське право й Договір про виконання і фонограми. Ці договори були укладені для врахування значних змін у розповсюдженні інформації на сучасному етапі й доповненні існуючих у цій сфері договорів, а саме: Бернської та Римської конвенцій та угоди ТРІПС (див. п. 6.2).

Договори 1996 р. насамперед спрямовано на вирішення питань, спричинених сучасними цифровими технологіями, зокрема розповсюдженням об'єктів через електронну мережу, тому їх іноді називають Інтернет-договорами.

Одним з питань, пов'язаних з використанням Інтернет, є порушення авторських прав і прав на засоби індивідуалізації осіб – знаки для товарів і послуг, а також фірмові найменування. Суперечки про порушення прав на засоби індивідуалізації найчастіше стосуються неправомірного використання в найменуваннях доменів (адрес осіб у мережі Інтернет) – позначень, які повністю або частково відтворюють фірмові найменування або знаки для товарів і послуг.

Практика свідчить, що під час вибору найменувань доменів у Інтернеті володарі інформаційних ресурсів намагаються зупинитися на максимально простих і логічних іменах, що асоціюються у споживачів з конкретним учасником господарського обігу або його діяльністю, який функціонує в конкретному географічному регіоні, державі або всьому міжнародному інформаційному просторі.

Так, для особи, зареєстрованої в Україні й діючої на українському ринку, з комерційної позиції та зручності для користувачів доцільно мати найменування домену *nate.ua*; для міжнародної корпорації – *nate.com*, для організації, що має регіональний ринок збуту товарів або надання послуг, наприклад, у Києві, – *nate.kiev.ua*, де *nate* – назва особи (юридичної, фізичної); *com* – міжнародне найменування домену першого рівня, яке зазвичай використовують комерційні організації, *ua* – географічне найменування домену першого рівня, яке відповідає двосимвольному коду країн світу, виділеному Україні згідно з

міжнародним стандартом ISO 3166-1; *kiev.ua* – географічне найменування домену другого рівня, вибране в системі реєстрації найменувань в Україні.

Отже, найменування доменів – це апаратно-програмний засіб індивідуалізації осіб, який дає змогу споживачам просто й ефективно знаходити у віртуальному просторі відомі їм у господарчому обігу найменування.

Можливість же вільного вибору найменування домену породжує й протиправне явище – кіберквоттинг (англ. *cybersquatting*), яке позначає реєстрацію найменувань доменів, що збігаються із засобами індивідуалізації або подібні до них, з їх наступним недобросовісним використанням як для власних комерційних цілей, так і для пропозиції до продажу самим правовласникам засобів індивідуалізації. Якщо в першому випадку подібні дії можна кваліфікувати як недобросовісну конкуренцію, то у другому притягти порушника до відповідальності досить важко, і сторона, зацікавлена в придбанні відповідного найменування домену, часто вимушена його купувати у власника цього найменування (див., наприклад, «Патенты и лицензии», №4, 2001, С.20–26).

Беручи до уваги стрімкі темпи розвитку мережі Інтернет і правові питання, що виникають під час користування нею, ВОІВ докладає значних зусиль щодо розроблення відповідної законодавчої бази.

2.4. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності

Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності здійснюється згідно з відповідними Законами України («Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки» та ін.), а також у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Так, згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (стаття 51² «Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення».

Згідно з Кримінальним кодексом України (Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав) незаконне відтворення, розповсюдження творів

науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі*, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для їх виготовлення.

Згідно зі Статтею 177 (Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію) Кримінального кодексу України незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це за-

* Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

вдало матеріальної шкоди у значному розмірі, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Кримінальним кодексом України передбачається і відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (Стаття 229). Так, незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч

до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для її виготовлення.

Певну відповідальність визначає й Митний кодекс України. Так, згідно із статтею 345 кодексу ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності, а на посадових осіб підприємств – від тридцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

3. ПРАВОВА ОХОРОНА ВІНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ

3.1. Загальні положення

Визнання об'єктів промислової власності об'єктами правової охорони засвідчується виданими на них у встановленому законодавством порядку охоронними документами, якими в Україні є патенти на винаходи, деклараційні патенти на винаходи, деклараційні патенти на корисні моделі, патенти на промислові зразки, патенти на сорти рослин, а також свідоцтва на знаки для товарів і послуг і свідоцтва на топографії інтегральних мікросхем.

Патент – це охоронний документ, що засвідчує пріоритет*, авторство і право власності на об'єкт промислової власності.

Саме право власності забезпечує можливість патентовласнику в межах строку дії патенту на території певної держави (або певних держав) виготовляти й реалізовувати запатентовану продукцію на монопольній основі. Тим самим виключають довільний доступ конкурентів до запатентованого технічного рішення й забезпечують умови для одержання додаткового прибутку, поки це рішення, після закінчення строку дії патенту, не стане доступним для будь-якої особи.

Знову створюваний технічний об'єкт, який розглядають як товар, має подвійний характер: індивідуальний під час створення й суспільний під час його використання. Індивідуальний характер об'єкта зумовлений тим, що під час його створення витрачаються як розумові, так і фізичні ресурси, які відволікаються від іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом і споживанням. Але, якщо інформація про об'єкт стає доступною, він втрачає свій індивідуальний характер. Проте виникає запитання: якщо кожен може вільно використати новий об'єкт, хто ж відповідатиме за витрати, пов'язані з його розробленням? Одним з головних завдань системи патентування технічних розробок є забезпечення стимулів для створення й використання нових об'єктів. Це досягається за рахунок того, що патентовласник дістає виключні права на комерційне використання запатентованих технічних рішень на обмежений період часу в обмін на публічне розкриття суті цих рішень. При цьому виключні права, що забезпечуються патентом, стосуються лише комерційного використання запатентованого об'єкта, але в цьому разі залишається можливість іншим особам без відома патентовласника використовувати технічну інформацію, розкрити, наприклад, в описі винаходу або корисної моделі. Отже, зазначена інформація може вільно використовуватися, наприклад, для удосконалення існуючого об'єкта чи створення на його основі нового.

* *Пріоритет* – першість у поданні заявки на видачу охоронного документа.

В Україні діють декілька видів патентів на винаходи й корисні моделі.

Патент на винахід – це різновид патенту, що видають за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід.

Деклараційний патент на корисну модель – це різновид патенту, що видають за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель.

Крім того, також розрізняють *патент на секретний винахід* і *деклараційний патент на секретну корисну модель*. У цьому випадку винахід або корисна модель належить до державної таємниці (відомості, що становлять державну таємницю, регламентуються Законом України «Про державну таємницю» та іншими нормативно-правовими актами).

Донедавна в Україні діяли ще *деклараційний патент на винахід* – (різновид патенту, що видають за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід), а також *деклараційний патент на секретний винахід*. Строк дії деклараційного патенту на винахід становив спочатку п'ять, а згодом шість років від дати подання заявки до Установи.

У зв'язку з тим, що натеper в Україні деклараційні патенти на винаходи не видають, далі розглядатимемо лише патенти на винаходи.

Строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки до Державної служби інтелектуальної власності України Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (далі – Установа), а строк дії деклараційного патенту на корисну модель – 10 років від дати подання заявки до Установи*.

3.2. Умови патентоздатності

Згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»** винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним, а корисна модель, якщо вона є новою і промислово придатною.

Є і інші вимоги щодо надання винаходу або корисній моделі правової охорони. Частину з них було зазначено в пп. 2.2.1 і 2.2.2. Так, винахід і корисна модель, крім відповідності умовам патентоздатності, не повинні суперечити суспільним інтересам, а також принципам гуманності й моралі.

Об'єктом винаходу (корисної моделі), якому (якій) надається правова охорона, може бути: продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу (при цьому дію патенту або декларацій-

* Строки дії патенту на секретний винахід та деклараційного патенту на секретну корисну модель дорівнюють строку засекречення винаходу або корисної моделі, але не можуть бути довшими від зазначених строків охорони винаходу або корисної моделі.

** Текст Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» наведено в додатку Б.

ного патенту, виданого на спосіб одержання продукту, поширюють і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом).

Винахід (корисну модель) визнають новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Рівень техніки також включає також зміст будь-якої заявки на видачу в Україні патенту (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передре дату подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, то дати її пріоритету, і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

При цьому на визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 12 місяців до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету (при цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на заінтересовану в цьому особу).

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки. Іншими словами, відповідність технічного рішення винахідницькому рівню означає, що воно має бути продуктом творчості. Продукт же творчості не тільки завжди відрізняється від усього, що було раніше, але й навіть, якщо його і створено на основі відомих об'єктів, сам результат має бути несподіваним.

Винахід (корисну модель) визнають промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.

3.3. Право на одержання патенту

Право на одержання патенту має, у першу чергу, винахідник або винахідники, які спільно створили винахід (корисну модель)*. При цьому зазначені винахідники мають однакові права на одержання патенту, якщо інше не передбачено угодою між ними.

Винахіднику також належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково. Винахідник при цьому має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу (корисній моделі).

Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника. Винахідник подає роботодавцю письмове по-

* Не визнаються винахідниками фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу (корисної моделі), а надали винахіднику (винахідникам) тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при його створенні та (або) оформленні заявки.

відомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть технічного рішення. Після цього роботодавець повинен протягом чотирьох місяців подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (або його правонаступнику) винагороди. Якщо роботодавець не виконає зазначених вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому разі за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації, якщо його не викристано, має бути не більше чотирьох років. У противному разі право на одержання патенту переходить до винахідника чи його правонаступника.

Якщо винахід (корисну модель) створено двома чи більше винахідниками незалежно один від одного, то право на одержання патенту на цей винахід чи деклараційного патенту на корисну модель належить заявнику, заявка якого має більш ранню дату подання до Установи або, якщо заявлено пріоритет, більш ранню дату пріоритету (за умови, що зазначена заявка не вважається відкликаною, не відкликана, або за якою не прийнято рішення про відмову у видачі патенту).

3.4. Порядок одержання патенту

Особа, яка бажає одержати патент (деклараційний патент) і має на це право, подає до Установи *заявку* – сукупність документів, необхідних для видачі Установою патенту на винахід чи деклараційного патенту на корисну модель.

За дорученням заявника заявка може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) або іншу довірену особу.

Якщо винахід (корисна модель) створено з використанням інформації, що становить державну таємницю, чи цей винахід (корисна модель) згідно із Законом України «Про державну таємницю» стосується державної таємниці, то заявка подається до Установи через компетентні органи.

Заявка на винахід має стосуватися одного винаходу або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдиності винаходу), а заявка на корисну модель – однієї корисної моделі (вимога єдиності корисної моделі).

Заявку складають українською мовою й вона має містити:

- заяву про видачу патенту на винахід чи деклараційного патенту на винахід (корисну модель);
- опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення (якщо на них є посилання в описі);
- реферат*.

У заяві про видачу патенту (деклараційного патенту) слід зазначати заявника (заявників) і його (їх) адресу, а також навести дані про винахідника (винахідників).

Винахідник має право вимагати, щоб його не згадували як винахідника даного винаходу (корисної моделі) у будь-якій публікації Установи.

Опис винаходу (корисної моделі) повинен викладатися у визначеному порядку й розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно й повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

Формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його суть, базуватися на описі й викладатись у визначеному порядку зрозуміло й стисло.

Реферат складається лише для інформаційних цілей. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення рівня техніки.

За подання заявки сплачують збір. Документ про сплату збору повинен надійти до Установи разом із заявкою або протягом двох місяців після дати подання заявки (зазначений строк може бути продовжено, але не більше ніж на шість місяців; за продовження строку сплачують збір).

Датою подання заявки є дата одержання матеріалів, що містять принаймні:

- заяву в довільній формі про видачу патенту (деклараційного патенту), викладену українською мовою;
- відомості про автора та його адресу, викладені українською мовою;
- матеріал, що справляє враження опису винаходу (корисної моделі), викладений українською або іншою мовою; у цьому випадку для збереження дати подання заявки переклад цього матеріалу українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Якщо Установа вважає, що на момент одержання матеріали заявки не відповідають зазначеним вимогам, то вона повідомляє про це заявника. Якщо протягом двох місяців заявник усунув недоліки, то датою подання заявки буде дата одержання Установою виправлених матеріалів. У противному разі заявку вважають неподаною.

Заявник має право на пріоритет попередньої заявки на такий же винахід (корисну модель) протягом дванадцяти місяців від дати подання попередньої заявки до Установи чи до відповідного органу держави-учасниці Паризької

* Вимоги щодо елементів заявки докладно викладено в «Правилах складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» від 22.01.2001.

конвенції з охорони промислової власності (див. п. 6.2), якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет.

З метою подальшого розгляду заявки на предмет видачі патенту (деклараційного патенту) уповноважений Установою заклад експертизи – Державне підприємство «Український інститут промислової власності» – проводить експертизу заявки.

Експертиза заявки має статус науково-технічної експертизи, складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), – кваліфікаційної експертизи і проводиться закладом експертизи відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та «Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель» (від 15.03.2002).

До встановлення дати подання заявки здійснюють її попередній розгляд, у ході якого заявка, яка не містить пропозиції заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядають на предмет наявності в ній матеріалів, які можуть становити державну таємницю. Якщо заявлене технічне рішення становить державну таємницю, заявку в Установі розглядають у режимі секретності.

Після подання заявки та за наявності документа про сплату збору за її подання проводять *формальну експертизу заявки* (експертизу за формальними ознаками), тобто експертизу, у ході якої встановлюють дату подання заявки, належність зазначеного в заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можна визнати винаходами (корисними моделями), і відповідність складу заявки та її оформлення встановленим вимогам.

Щоб змінити матеріали заявки, за запитом формальної експертизи заявнику надають два місяці від дати одержання ним повідомлення закладу експертизи. Якщо за цей строк недоліки не усунуті й заявник не подає клопотання про продовження відповідного строку, заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

За належності об'єкта, що заявляється, до об'єктів технології, визначених зазначеним Законом, відповідності документів заявки формальним вимогам Закону та правил, встановлених на його основі Установою, а також відповідності документа про сплату збору за подання заявки встановленим вимогам заявнику надсилається за заявкою стосовно:

патенту на винахід – повідомлення про завершення формальної експертизи та можливість проведення кваліфікаційної експертизи (тобто експертизи, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності);

деклараційного патенту на винахід (корисну модель) – рішення Установи про видачу деклараційного патенту на винахід (корисну модель).

По закінченні вісімнадцяти місяців від дати подання заявки на видачу

патенту на винахід, а якщо заявлено пріоритет, то від дати пріоритету, Установа публікує у своєму офіційному бюлетені («Промислова власність») відомості про заявку за умови, що її не відкликано, її не вважають відкликаною або якщо за нею не прийнято рішення про відмову у видачі патенту. За клопотанням заявника Установа публікує відомості про заявку раніше зазначеного строку. Відомості про заявки, які становлять державну таємницю, не публікують.

За клопотанням будь-якої особи та за наявності документа про сплату збору за кваліфікаційну експертизу заявки проводять зазначену експертизу. Клопотання подають протягом трьох років від дати подання заявки.

Під час кваліфікаційної експертизи заклад експертизи має право запитати від заявника додаткові матеріали, які йому треба надати протягом двох місяців від дати отримання запиту. Якщо заявник у відповідний строк не подасть відповідні матеріали або мотивоване клопотання щодо продовження цього строку, заявку вважають відкликаною.

У результаті кваліфікаційної експертизи Установа приймає рішення про видачу патенту на винахід або рішення про відмову у видачі патенту на винахід, які надсилають заявнику.

Заявник має право відкликати заявку в будь-який час до дати одержання ним рішення про видачу патенту.

Також заявник має право перетворити заявку на видачу патенту на винахід на заявку на видачу деклараційного патенту на корисну модель і навпаки в будь-який час до одержання ним рішення про видачу патенту (деклараційного патенту) або рішення про відмову в його видачі. У цьому разі зберігається встановлена дата подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, – дата її пріоритету. За подання заяви про перетворення заявки сплачується збір.

Опубліковані відомості про заявку на патент на винахід надають замовнику тимчасову правову охорону в обсязі формули винаходу, з урахуванням якої їх опубліковано. При цьому заявник має право на одержання компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від особи, яка порушила права заявника.

На підставі рішення про видачу охоронного документа й за наявності документа про сплату державного збору за його видачу здійснюють державну реєстрацію патенту на винахід або деклараційного патенту на корисну модель. Установа здійснює видачу патенту в місячний строк після його державної реєстрації.

Видача патенту здійснюється Установою в місячний строк після його державної реєстрації. Патент видається особі, яка має право на його одержання. Якщо право на одержання одного і того ж патенту мають кілька осіб, їм видається один патент. Деклараційний патент на винахід (корисну модель) видається під відповідальність його власника за відповідність винаходу (корисної

моделі) умовам патентоздатності.

До виданого патенту на вимогу його власника Установа вносить виправлення очевидних помилок з наступним повідомленням про це в офіційному бюлетені.

У випадку втрати чи зіпсування патенту його власнику видається дублікат патенту у порядку, встановленому Установою. За видачу дубліката патенту сплачується збір.

3.5. Права та обов'язки, що впливають з патенту

Права, що впливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу.

Права, що впливають з патенту на секретний винахід чи з деклараційного патенту на секретну корисну модель, діють від дати внесення інформації про нього до відповідного Реєстру.

Патент надає його власникові виключне право використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів.

Взаємовідносини під час використання винаходу (корисної моделі), патент на який належить кільком особам, визначають угодою між ними. Якщо така угода відсутня, кожний власник патенту може використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, але жоден з них не має права давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) та передавати право власності на винахід (корисну модель) іншій особі без згоди інших власників патенту.

Використанням винаходу (корисної моделі) визнають:

– виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

– застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або знак, еквівалентну їй.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або знак, еквівалентну їй.

Будь-який продукт, процес виготовлення якого охороняється патентом, за відсутності доказів протилежного вважається виготовленим із застосуванням цього процесу за умо-

ви виконання принаймні однієї з двох вимог:

– продукт, виготовлений із застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим;

– існують підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено із застосуванням даного процесу і власник патенту не в змозі шляхом прийнятних зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту.

У такому разі обов'язок доведення того, що процес виготовлення продукту, ідентичного тому, що виготовляється із застосуванням процесу, який охороняється патентом, відрізняється від останнього, покладається на особу, щодо якої є достатні підстави вважати, що вона порушує права власника патенту.

Власник патенту може використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукті чи пакуванні продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі).

Патент надає його власникові право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу (за винятком випадків, якщо таке використання не визнають порушенням прав, що надає патент).

Власник патенту може передавати на підставі договору право власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником.

Власник патенту має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію^{*}) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) такий дозвіл надається тільки за погодженням із Державним експертом.

Договір про передачу права власності на винахід (корисну модель) і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

Сторона договору має право на офіційне загальнодоступне інформування інших осіб про передачу права власності на винахід (корисну модель) або видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі). Таке інформування здійснюється шляхом публікації в офіційному бюлетені відомостей в обсязі та порядку, встановлених Установою, з одночасним внесенням їх до Реєстру. За опублікування зазначених відомостей та запропонованих стороною договору змін до відомостей про видачу ліцензії сплачуються збори.

За ліцензійним договором власник патенту (ліцензіар) передає право на використання винаходу (корисної моделі) іншій особі (ліцензіату), яка бере на себе зобов'язання сплачувати ліцензіару обумовлені договором платежі та здійснювати інші дії, передбачені договором про виключну або невиключну ліцензію.

За договором про виключну ліцензію ліцензіар передає право на використання винаходу (корисної моделі) ліцензіату в повному обсязі, на визначеній території й на обумовлений строк, залишаючи за собою право використовувати винахід (корисну модель) у частині, що не передається ліцензіату. При цьо-

^{*} *Ліцензія* – це дозвіл власника патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах (див. п. 5.3).

му ліцензіар не має права надавати ліцензії на використання винаходу (корисної моделі) іншій особі на цій же території в обсязі наданих ліцензіату прав.

За договором про невиключну ліцензію ліцензіар передає право на використання винаходу (корисної моделі) ліцензіату, залишаючи за собою право на використання винаходу (корисної моделі), включаючи право надання ліцензій іншим особам.

Власник патенту має сплачувати відповідні збори за підтримання чинності патенту й добросовісно користуватися виключним правом, що впливає з патенту.

Якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовують або неповністю використовують в Україні протягом трьох років, починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту, то будь-яка особа, яка має бажання й виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), якщо власник прав відмовляється від укладання ліцензійного договору, може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі) на умовах невиключної ліцензії.

З метою забезпечення здоров'я населення, оборони держави, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди власника патенту (декларативного патенту) у разі його безпідставної відмови у видачі ліцензії на використання винаходу (корисної моделі).

При цьому:

- 1) дозвіл на таке використання надається виходячи з конкретних обставин;
- 2) обсяг і тривалість такого використання визначаються метою наданого дозволу, і у випадку напівпровідникової технології воно має бути лише некомерційним використанням органами державної влади чи виправленням антиконкурентної практики за рішенням відповідного органу державної влади;
- 3) дозвіл на таке використання не позбавляє власника патенту права надавати дозволу на використання винаходу (корисної моделі);
- 4) право на таке використання не передається, крім випадку, коли воно передається разом з тією частиною підприємства чи ділової практики, в якій здійснюється це використання;
- 5) використання дозволяється переважно для забезпечення потреб внутрішнього ринку;
- 6) про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі) власнику патенту надсилається повідомлення одразу, як це стане практично можливим;
- 7) дозвіл на використання відміняється, якщо перестають існувати обставини, через які його видано;
- 8) власнику патенту сплачується адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі).

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі), строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та

порядок виплати винагороди власнику патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Будь-яка особа, яка до дати подання до Установи заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету в інтересах своєї діяльності з комерційною метою добросовісно використала в Україні з комерційною метою технологічне (технічне) рішення, тотожне заявленому винаходу (корисній моделі), чи здійснила значну й серйозну підготовку для такого використання, зберігає право на безплатне продовження цього використання або на використання винаходу (корисної моделі), як це передбачено зазначеною підготовкою (право попереднього користування).

Не визнають порушенням прав, що впливають з патенту, використання запатентованого винаходу (корисної моделі):

– у конструкції чи під час експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовують виключно для потреб зазначеного засобу;

– без комерційної мети;

– з науковою метою або в порядку експерименту;

– за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо).

3.6. Припинення дії патенту та визнання його недійсним

Власник патенту в будь-який час може відмовитися від нього повністю або частково на підставі заяви, поданої до Установи. Зазначена відмова набирає чинності від дати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені Установи.

Дія патенту припиняється в разі несплати у встановлений строк річного збору за підтримання його чинності (дія патенту припиняється з першого дня року, за який збір не сплачено). Збір за підтримку чинності патенту на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель не сплачують.

Патент може бути визнано в судовому порядку недійсним повністю або частково в разі:

а) невідповідності запатентованого винаходу (корисної моделі) умовами патентоздатності;

б) наявності у формулі винаходу (корисної моделі) ознак, яких не було в поданій заявці;

в) неподання заявником заявки до Установи й неповідомлення Установи про свої наміри здійснити патентування даного винаходу (корисної моделі) в іноземній державі перед поданням заявки на одержання охоронного документа на винахід (корисну модель) у відповідні установи іноземних держав;

г) видачі патенту внаслідок подання заявки з порушенням прав інших

осіб.

Якщо патент чи його частину визнано недійсними, Установа повідомляє про це у своєму офіційному бюлетені.

3.7. Захист прав власника патенту

Якщо права власника патенту порушено, він може вимагати: припинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення його прав, і відновлення становища, що існувало до порушення прав; стягнення завданих збитків, включаючи неоподатковані доходи; відшкодування моральної шкоди; застосування інших передбачених законодавчими актами заходів, пов'язаних із захистом прав власника патенту.

4. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ Й ДОКУМЕНТАЦІЯ. ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

4.1. Загальні відомості про патентну інформацію й документацію

Створення нових конкурентоздатних зразків техніки, технології й матеріалів можливе лише на основі всебічного аналізу науково-технічної інформації, яку в найбільш концентрованому вигляді подано, в першу чергу, у патентній документації.

Науково-технічна інформація (документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні й зарубіжні досягнення науки, техніки й виробництва, одержані в процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, виробничої та громадської діяльності) сьогодні стає одним із найважливіших джерел відомостей про процес матеріалізації нових знань. Тому інформаційна підготовка сучасного фахівця є одним з необхідних компонентів у його продуктивній та ефективній роботі.

Вільне орієнтування у величезному обсязі найрізноманітнішої інформації потребує наявності у фахівця певних знань у галузі науково-технічної, патентної документації й патентних класифікацій.

4.2. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності

Обсяг інформації, що міститься в патентних документах, величезний. У них містяться майже всі дані про досягнення людства в галузі техніки й технології, тому надзвичайно важливо, щоб ця інформація була доступна всім, кому вона потрібна. З цього випливає, що потрібні системи, які певним чином ідентифікували би патентні документи, що належать до тієї чи іншої галузі техніки, і, отже, які би дали можливість знайти потрібну інформацію.

Сьогодні створені й широко застосовують спеціальні інструменти для вирішення цієї проблеми – це *міжнародні класифікації об'єктів промислової власності*, а саме міжнародна патентна класифікація (МПК), міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП), міжнародна класифікація зображальних елементів знаків (КЗЕ) і міжнародна класифікація промислових зразків (МКПЗ).

У багатьох державах історично склалися національні (внутрішні) патентні класифікації (НПК): США, Великій Британії, Японії та ін., проте міжнародна співпраця патентних відомств багатьох держав сприяла створенню міжнародної патентної класифікації (раніше цю систему часто називали міжнародною класифікацією винаходів – МКВ). Вона базується на Страсбурзькій угоді 1971 р., підготовленій Міжнародним бюро (ВОІВ).

Основне призначення МПК – бути інструментом для здійснення пошуку патентної й науково-технічної інформації стосовно конкретного технічного рішення.

МПК періодично переглядають з метою вдосконалення системи з урахуванням розвитку техніки, і зазвичай кожні п'ять років затверджують її нову редакцію. Так, перша редакція МПК діяла з 01.09.1968 до 30.06.1974, друга – з 01.07.1974 до 31.12.1979, третя – з 01.01.1980 до 31.12.1984, четверта – з 01.01.1985 до 31.12.1989, п'ята – з 01.01.1990 до 31.12.1994, шоста – з 01.01.1995 по 31.12.1999, сьома – з 01.01.2000 до 31.12.2005, восьма (МПК-2006) – з 01.01.2006 до 31.12.2008. Дев'ята редакція МПК (МПК-2009) набрала чинності з 01.01.2009. При цьому рекомендується, щоб патентні документи, які публікують і класифікують згідно з певною редакцією МПК, містили посилання на номер цієї редакції за допомогою відповідної арабської цифри (крім цифри 1): МПК, МПК², МПК³, МПК⁴, МПК⁵, МПК⁶, МПК⁷ або МПК, МПК², МПК³, МПК⁴, МПК⁵, МПК⁶, МПК⁷. Також використовують скорочення англійської назви «Int. Cl» (від International Patent Classification).

Відповідно до реформи МПК (починаючи з восьмої редакції) класифікація була розділена на базовий і розширений рівні. Кожна редакція базового рівня вказується роком набрання нею чинності (МПК-2006, МПК-2009), а кожна нова версія розширеного рівня вказується роком і місяцем набрання чинності цієї версії (наприклад, МПК-2008.01)*.

МПК охоплює такі аспекти науки, техніки й технології, які можуть бути об'єктом патентного захисту. Її поділено на вісім розділів, кожен з яких позначено великою літерою латинського алфавіту від А до Н. Заголовки розділів лише наближено відображають їх зміст:

* Досвід роботи з попередніми редакціями МПК показав, що для значної частки користувачів (малих патентних відомств і непрофесійних користувачів патентної інформації) 70 000 рубрик (у сьомій редакції МПК) забагато; така кількість рубрик дає дуже багато деталей і перешкоджає правильному класифікуванню або визначенню класифікаційних індексів, за якими слід проводити пошук. Для класифікування невеликих масивів національних патентних документів дуже деталізована класифікаційна система не потрібна, оскільки спричиняє небажані складнощі під час проведення пошуку в таких колекціях. Щоб уникнути цього, було створено базовий рівень, який містить 20 000 рубрик, що будуть переглядатися лише в разі нагальної потреби, і таким чином лишатиметься стабільним та надійним для великої кількості користувачів. Усім документам будуть присвоєні принаймні індекси базового рівня.

З іншого боку, для великих відомств або досвідчених пошуковців поточна редакція МПК недостатньо деталізована. Таким користувачам потрібна система, яку можна легко розширювати і адаптувати до нових технічних досягнень. Поглиблений рівень відповідає цій вимозі, даючи можливість вносити поновлення кожні три місяці, що означає, що його обсяг значно збільшиться протягом наступних років. Поглиблений рівень складається з усіх груп базового рівня і великої кількості детальніших підрозділів.

- A – Задоволення життєвих потреб людини;
- B – Різні технологічні процеси; транспортування;
- C – Хімія; металургія;
- D – Текстиль; папір;
- E – Будівництво; гірнича справа;
- F – Механіка; освітлення; опалення; двигуни й насоси; зброя;
боєприпаси; вибухові роботи;
- G – Фізика;
- H – Електрика.

Розділи поділяють на класи, індекс кожного з яких складають з індексу розділу та двозначного числа, наприклад B 01, F 28. Заголовок класу відображає зміст класу, наприклад:

- B01 Способи й пристрої загального призначення для здійснення різних фізичних і хімічних процесів;
- F28 Теплообмін.

Кожний клас містить один або більше підкласів. Індекс підкласу складають з індексу класу й великої літери латинського алфавіту, наприклад, B01F. Заголовок підкласу з максимальною точністю визначає зміст підкласу, наприклад:

B01F Змішування, наприклад розчинення, емульгування, диспергування.

Кожний підклас складають з окремих рубрик, які називають «дробовими рубриками». Серед дробових рубрик розділяють основні групи й підгрупи.

Індекс дробової рубрики складають з індексу підкласу, за яким розміщено два числа, відокремлених одне від іншого похилою рискою.

Індекс основної групи складають з індексу підкласу, за яким розташовано одно-, дво- або тризначне число, похила риска та два нулі, наприклад B01F 9/00. Текст основної групи визначає галузь техніки, яку вважають доцільною для проведення пошуку, наприклад:

B01F 9/00 Змішувачі з обертовими резервуарами.

Підгрупи утворюють рубрики, підпорядковані основній групі. Індекс підгрупи є аналогічним індексу основної групи, проте після похилої риски розташовано щонайменше дві цифри, крім 00, наприклад B01F 9/10.

Кожну третю або четверту цифру після похилої риски слід розуміти як подальше додаткове ділення попередньої цифри. Отже, підгрупу з індексом 3/426 треба поставити після підгрупи 3/42, але перед підгрупою 3/43.

Текст підгрупи завжди розглядають у границях обсягу її основної групи й визначає тематичну галузь, у якій вважають найбільш доцільним проведення пошуку. Перед текстом підгрупи ставлять одну або більше крапок, які визначають ступінь її підпорядкованості, тобто вказують на те, що підгрупа є рубрика, підпорядкована найближчій вище розташованій рубриці, надрукованій з меншим відступом, тобто такій, що має на одну крапку менше (рис. 4.1).

15/00 T
 15/02 . T1
 15/04 .. T2
 15/06 .. T3
 15/08 . T4
 15/10 .. T5
 15/12 ... T6
 15/14 T7

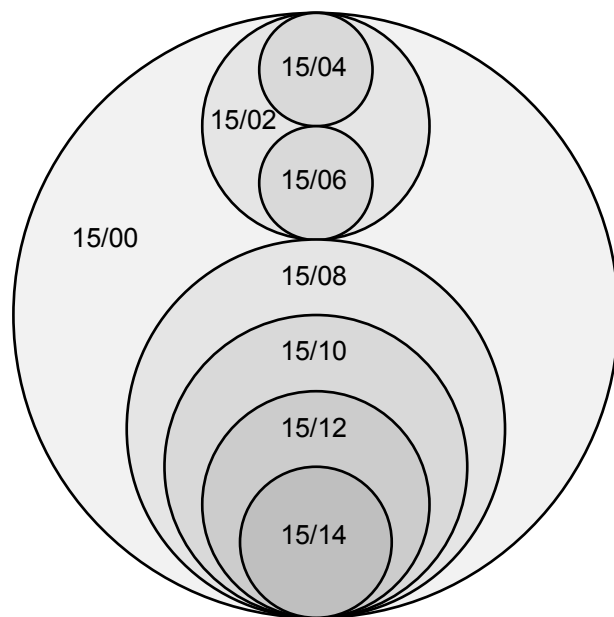

Рис. 4.1. Приклад ієрархічної структури основної групи В29В 15/00 (тут «Т»–«Т7» – охоплення тематики різних груп)

У будь-якому разі текст підгрупи слід розглядати в границях змісту вище розташованої рубрики, якій підпорядковано цю групу, наприклад:

В01F 9/00 Змішувачі з обертовими резервуарами;
 9/10 . навкруги вертикальної осі.

Текст підгрупи В01F 9/10 має розумітися таким чином: «Змішувачі з резервуарами, які обертаються навкруги вертикальної осі».

Або, наприклад:

В01F 7/00 Змішувачі з обертовими перемішувальними пристроями в нерухомих резервуарах;
 7/16 . з мішалками, які обертаються навкруги вертикальної осі;
 7/18 .. з пропелерами.

Текст підгрупи В01F 7/18 слід розглядати так: «Змішувачі з обертовими перемішувальними пристроями у вигляді мішалок, які споряджено пропелерами та обертаються навкруги вертикальної осі в нерухомих резервуарах».

Отже, повний класифікаційний індекс складають з комбінації символів, які використовують для позначення розділу, класу, підкласу та основної групи або підгрупи (рис. 4.2).

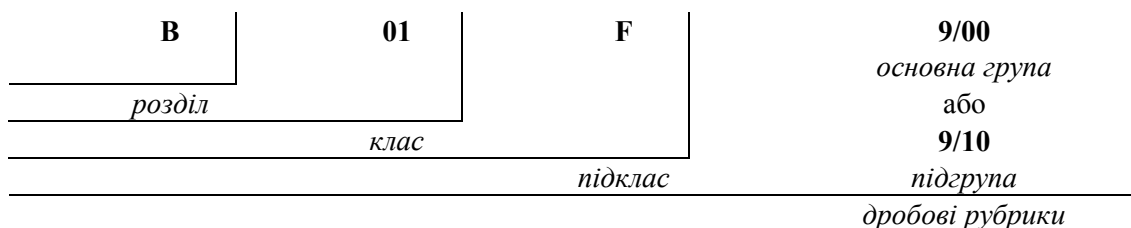

Рис. 4.2. Приклад повного класифікаційного індексу згідно з МПК

Часто за заголовком класу, підкласу або за рубрикою йде фраза в дужках, яка містить посилання на іншу рубрику МПК. Така фраза вказує на те, що тематика, яку визначають посиланням, охоплюється іншою рубрикою (або рубриками) МПК.

Посилання може мати одне з таких значень:

- а) обмеження обсягу (тобто звуження границь рубрики, яку розглядають);
- б) вказівку про перевагу (іншої рубрики над тією, яку розглядають);
- в) інформативну вказівку (у цьому разі інша рубрика «має перевагу» порівняно з рубрикою, яку розглядають).

Технічна суть винаходу стосується або створення (вдосконалення) будь-якого об'єкта, або того, яким чином цей об'єкт використовують. Цей факт знаходить своє відбиття в побудові МПК, яка поєднує в собі два підходи до оцінки класифікованого об'єкта: функціонально-орієнтований і галузевий.

Винаходи (корисні моделі; далі – винаходи), суть яких полягає в природі або функції об'єкта, називають функціонально-орієнтованими. Їх класифікують у функціонально-орієнтованих підрозділах МПК, наприклад:

- B01D Розділення;
- C01 Неорганічна хімія;
- C07 Органічна хімія.

Винаходи, суть яких полягає в застосуванні або використанні об'єкта в певній галузі, називають галузевими винаходами й класифікують у галузевих підрозділах МПК, наприклад:

- C01B Неметалічні елементи; їх сполучення;
- C07C Ациклічні й карбоциклічні сполуки.

При цьому слід зазначити, що не завжди підрозділи МПК можуть розглядатись як повністю функціонально-орієнтовані або повністю галузеві.

Часто єдиною інформацією, що розкриває суть певного технічного рішення, є інформація про галузь його використання. У цьому разі винахід буде повністю класифіковано в галузевому підрозділі МПК. Якщо ж конструктивні або функціональні особливості об'єкта винаходу належать до кількох галузей застосування, а також якщо застосування об'єкта в певній галузі не є технічно суттєвим, винахід буде класифіковано у функціонально-орієнтованому підрозділі МПК.

Правильне класифікування технічної суті можна здійснити, дотримуючись таких послідовних дій:

1) у першу чергу, слід вибрати найбільш відповідний розділ, потім клас, підклас і, нарешті, основну групу або в її границях найбільш відповідну підгрупу з найбільшою кількістю крапок, обсяг якої буде достатнім, щоб охопити всі найважливіші особливості технічної суті об'єкта, який розглядають;

2) як альтернативу, групу можна знайти за допомогою алфавітно-

предметного покажчика до МПК.

Основним елементом довідково-пошукового апарату (ДПА) до МПК є:

- покажчики класів до МПК відповідних редакцій класифікації;
- алфавітно-предметні покажчики (АПП), у яких всі технічні поняття, що містяться в МПК, розташовано в алфавітному порядку;
- покажчики відповідності між технічним змістом рубрик різних редакцій МПК.

Використання покажчиків відповідності доцільно як на стадії визначення області пошуку, так і безпосередньо під час пошуку для постійного коректування та уточнення пошукової області. Особливо це стосується, наприклад, класу В29 «Оброблення пластиків; оброблення речовин у пластичному стані взагалі», зміст якого значно змінився, починаючи з четвертої редакції МПК.

Витяг з дев'ятої редакції МПК наведено в додатку Г, а приклад розташування матеріалу в МПК – у додатку Д.

4.3. Джерела патентної інформації

Патентна інформація – це сукупність відомостей про результат науково-технічної діяльності, які містяться в описах, прикладених до заявок на винаходи або до охоронних документів, про правовий статус патентних документів, а також про умови реалізації прав, що впливають з патентних документів. Розрізняють первинні та вторинні джерела патентної інформації.

До первинних джерел патентної інформації належать патентні документи в тому вигляді, у якому їх публікують відомства промислової власності (наприклад, патенти на винаходи й корисні моделі; відомості про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду; авторські свідоцтва на винаходи). До вторинних джерел патентної інформації належать документи, які є результатом аналітико-синтетичного перероблення первинних джерел (реферати або анотації описів винаходів, видання інформаційних центрів, які спеціалізуються на публікації первинних джерел патентної інформації або широко використовують їх, наприклад, офіційні бюлетені патентних відомств держав та ін.).

Майже будь-яке джерело (первинне чи вторинне) патентної інформації містить два види інформації: бібліографічну й технічну.

Бібліографічні дані, які використовують у патентних документах, ідентифікують за допомогою так званих «кодів ІНІД» (ІНІД – це скорочення найменування «Узгоджені на міжнародному рівні цифрові коди для ідентифікації даних»), які визначають згідно зі стандартом ВОІВ ST.9 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних патентних документів і свідоцтв додаткової охорони».

Розглянемо основні коди ІНІД, які використовують у джерелах патентної інформації.

(10) Ідентифікація охоронного документа.

(11) Номер документа.

Зазвичай номери документів утворюють послідовність, яка зростає (починаючи з числа 1, наприклад, в Україні; а в Російській Федерації, яка є правонаступником СРСР, номери патентів на винаходи, щоб їх не плутати з номерами авторських свідоцтв і патентів СРСР, утворюють серію, номери якої починаються з 2 000 000).

(13) Код виду документа.

Код у загальному випадку містить літеру й цифру; літера *A* – це документи, які обов'язково містять текст первісної заявки, але такі, що не належать до наданих прав промислової власності (наприклад, патенти України на винаходи зі строком дії 6 років (до 01.06.2000 – 5 років)); літера *B* – це документи, які містять текст заявки необов'язково в первісному вигляді, але такі, що не належать до наданих прав промислової власності; літера *C* – це документи, які належать до наданих прав промислової власності (наприклад, патенти України зі строком дії 20 років); літера *U* – це документи, які обов'язково містять текст первісно поданої заявки на корисну модель, але такі, що не належать до прав, наданим на корисну модель; цифра найчастіше позначає рівень публікації документа, наприклад *C1* (код виду документа зазвичай визначають згідно зі стандартом ВОІВ ST.16 «Рекомендовані стандартні коди для ідентифікації різних видів патентних документів»).

(15) Дата реєстрації документа.

(19) Код держави, відомства або організацій, що здійснила публікацію документа.

Так, Україна має код UA, Російська Федерація – RU, СРСР – SU, США – US, Велика Британія – GB, Німеччина – DE, Франція – FR, Швейцарія – CH, Японія – JP, Канада – CA, Норвегія – NO, Швеція – SE, Італія – IT і т.ін. (згідно зі стандартом ВОІВ ST.3 «Рекомендовані стандартні двобуквені коди для представлення держав, адміністративних одиниць і міжнародних організацій»; цей стандарт визначає також коди міжнародних організацій, наприклад, ВОІВ – WO, Європейського патентного відомства – EP, Євразійської патентної організації – EA і т.ін.).

(20) Дані, що стосуються заявки на охоронний документ.

(21) Номер заявки.

Для нумерації заявок на патенти застосовують дві основні серії:

1) річні серії, у яких номер заявки складається найчастіше з цифр, що позначають рік подання заявки, і порядкового номера, що зростає й надають заявкам протягом даного року (причому щорічно починаються нові серії). Така система діє, наприклад, в Україні й Російській Федерації. В Україні до 01.01.2000 перші дві цифри номера заявки позначають рік подання заявки,

третя й четверта – місяць подання заявки, а наступні чотири – порядковий номер, що присвоюють заявці протягом даного року (щорічно починаються нові серії). Починаючи з 01.01.2000 номерам заявкам на винаходи й корисні моделі надавали 10 цифр: перші чотири – рік подання заявки, п'ята й шоста – місяць подання заявки, а останні чотири – порядковий номер, що присвоювали заявці протягом даного року (щорічно розпочинали нові серії). Зараз в Україні номери заявки на винаходи й корисні моделі мають 10 символів: при цьому безпосередньо перед номером заявки (який складається з 9 цифр – року подання заявки і порядкового номеру, що присвоюють заявці протягом даного року) на винахід додають літеру «а», наприклад, а200814679, а перед номером заявки на корисну модель – літеру «u», наприклад, u200901022.

2) серії, які продовжуються – заявкам під час їх реєстрації присвоюють номери в послідовності, яка зростає протягом періоду, що перевищує рік. Така серія існувала в ЄСРП, номери якої перевищили 5 000 000.

(22) Дата подання заявки.

Якщо треба написати дати з використанням григоріанського календаря, найчастіше дані зазначають у послідовності: «число, місяць, рік», рідше – «рік, місяць, число», а ще рідше – «місяць, число, рік». Між числами, що позначають число, місяць і рік, проставляють крапку, похилу риску або пробіл (наприклад, «21.09.2008», «21/09/2008», «21 09 2008»).

(24) Дата, з якої набирають чинності права, що впливають з патенту.

(26) Мова публікації заявки.

(30) *Пріоритетні дані.*

(31) Номер(и) попередньої(их) заявки(ок) у державі-учасниці Паризької конвенції.

(32) Дата(и) подання пріоритетної(их) заявки(ок) у державу-учасницю Паризької конвенції.

(33) Код держави-учасниці Паризької конвенції, у яку подано попередню(і) заявку(и), згідно зі стандартом ВОІВ ST.3.

(40) *Дата (дати) надання документа для загального ознайомлення.*

(46) Дата публікації відомостей про видачу патенту (а в Україні, крім того, і номер офіційного бюлетеня, наприклад «25.05.2009. Бюл. № 10, 2009 р.»).

(47) Дата надання документа для загального ознайомлення шляхом вкладки.

(50) *Технічна інформація.*

(51) Міжнародна патентна класифікація (МПК).

(52) Внутрішня або Національна патентна класифікація (НПК).

(53) Універсальна десяткова класифікація (УДК).

(54) Назва винаходу або корисної моделі.

(56) Список документів-аналогів, якщо його не включено безпосередньо

в текст опису винаходу (корисної моделі).

(57) Реферат або формула винаходу (корисної моделі).

(60) *Посилання на інші юридично пов'язані національні патентні документи.*

(62) Номер і дата подання попередньої заявки, з якої виділено даний документ, до Укрпатенту.

(70) *Ідентифікація осіб, які мають відношення до охоронного документа.*

(71) Прізвище, ім'я та по батькові або повне найменування заявника.

(72) Винахідник(и), код держави.

(73) Власник охоронного документа.

(74) Прізвище, ім'я та по батькові представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного).

(75) Прізвище, ім'я та по батькові винахідника(ів), який(і) є також заявником(ами).

(76) Прізвище, ім'я та по батькові винахідника(ів), який(і) є також заявником(ами) і власником(ами) охоронного документа.

(80) *Ідентифікація даних, що стосуються міжнародних конвенцій, крім Паризької конвенції.*

(86) Номер і дата подання заявки за процедурою РСТ (процедура, передбачена Договором про патентну кооперацію (див. п. 6.2)).

Коди ІНІД стосовно знаків для товарів і послуг визначають стандартом ВОІВ ST.60 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про товарні знаки», а стосовно промислових зразків – стандартом ВОІВ ST.80 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про промислові знаки».

Технічна інформація патентного документа на винахід чи корисну модель зазвичай містить:

а) короткий опис стану рівня техніки;

б) докладний опис винаходу, який надає можливості спеціалісту в цій галузі використовувати винахід;

в) за потреби одне або більше креслень (або хімічних формул), які сприяють кращому розумінню винаходу;

г) пункти формули винаходу, яка визначає обсяг правової охорони, яку надають.

В Україні безпосередньо опис винаходу (корисної моделі) містить такі розділи:

– галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);

– рівень техніки (тут наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них найближчого аналога, який раніше називався прототипом);

- суть винаходу (корисної моделі);
- перелік фігур, креслень (якщо на них є посилання в опису);
- відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Вторинні джерела патентної інформації містять бібліографічні дані про патентні документи та інформацію про їх зміст.

Найбільш оперативним і зручним джерелом інформації про винаходи є офіційні бюлетені, які видають патентні відомства різних держав зазвичай кілька разів на рік. Інформацію про винаходи в них публікують значно раніше публікації повних описів винаходів.

В Україні таким джерелом є бюлетень Укрпатенту «Промислова власність» (виходить з 1993 р.), у СРСР і Російській Федерації – бюлетені «Открытия. Изобретения. Промышленные образцы. Товарные знаки» (до 1982 р.), «Открытия. Изобретения» (з 1983 до 1991 рр.), «Изобретения» (з 1992 р.) і «Полезные модели» (з 1993 р.), «Изобретения в СССР и за рубежом» (з 1972 по 1984 рр.), «Изобретения стран мира» (з 1985 р.), у США – «Official Gazette of US Patent Office» (усі ці бюлетені є в Державному патентному фонді, м. Київ, вул. Антоновича, 180).

Офіційний бюлетень «Промислова власність» видається з 1993 року. Періодичність видання встановлюється Держдепартаментом, виходячи з обсягу матеріалів, що надійшли на публікацію: з 1993 р. по 2001 р. – від 3 до 11 номерів на рік, а починаючи з 2002 року – один раз на місяць у двох книгах. З квітня 2007 року офіційний бюлетень видається двічі на місяць у двох книгах.

З урахуванням змін у чинній нормативно-правовій базі сфери правової охорони інтелектуальної власності здійснюється удосконалення структури офіційного бюлетеня та складу відомостей, що публікуються в ньому. Зокрема, основний склад відомостей, що публікуються в офіційному бюлетені «Промислова власність» доповнено такими розділами: «Відомості про знаки, зареєстровані відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків та/або Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, яким надана охорона в Україні» (з № 7 за 2003 р.), «Кольорові зображення промислових зразків», «Кольорові зображення знаків для товарів і послуг» (з № 3 за 2005 р.), «Відомості про добре відомі знаки в Україні» (з № 7 за 2005 р.), «Відомості про заявки на реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів та/або права на використання кваліфікованих зазначень походження товарів, які прийняті до розгляду» (з № 11 за 2005 р.), «Відомості про реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів», «Відомості про реєстрацію права на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів» (з № 3 за 2007 р.).

Чинна структура офіційного бюлетеня затверджена наказом Держдепартаменту від 28 грудня 2006 року № 148, згідно з яким у кожній з книг офіційного бюлетеня надаються такі відомості:

Книга 1 «Винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем» містить такі розділи:

- офіційні повідомлення;

- відомості про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду;
- відомості про видачу патентів України на винаходи;
- відомості про видачу деклараційних патентів України на винаходи;
- відомості про видачу патентів України на корисні моделі;
- відомості про реєстрацію топографій інтегральних мікросхем;
- покажчики;
- сповіщення.

Книга 2 «Промислові зразки, знаки для товарів і послуг, кваліфіковані зазначення походження товарів» містить такі розділи:

- офіційні повідомлення;
- відомості про видачу патентів України на промислові зразки;
- відомості про видачу свідоцтв України на знаки для товарів і послуг;
- відомості про знаки, зареєстровані відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків та/або Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, яким надана охорона в Україні;
- відомості про добре відомі знаки в Україні;
- відомості про заявки на реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів та/або права на використання кваліфікованих зазначень походження товарів, які прийняті до розгляду;
- відомості про реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів;
- відомості про реєстрацію права на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів;
- покажчики;
- сповіщення;
- кольорові зображення промислових зразків;
- кольорові зображення знаків для товарів і послуг.

Як додатки до офіційного бюлетеня «Промислова власність» на паперовому носіїві опубліковані міжнародні класифікації об'єктів промислової власності у перекладі українською мовою:

«Міжнародна класифікація промислових зразків (Локарнська класифікація). Дев'ята редакція» (Бюл. № 21 за 2008 рік).

«Міжнародна патентна класифікація. Дев'ята редакція (2009). Базовий рівень». (№№ 23, 24 за 2008 рік та №№ 2, 3, 4 за 2009 рік).

«Загальна інформація стосовно восьмої редакції Міжнародної патентної класифікації (МПК)» (Бюл. № 12 за 2007 рік).

«Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація). Дев'ята редакція. Друге, змінене видання» (Бюл. № 14 за 2008 рік).

З 2005 року офіційний бюлетень «Промислова власність» випускається також на CD-ROM.

З 2006 року електронна версія офіційного бюлетеня «Промислова власність» розміщена на веб-сайтах Державної служби інтелектуальної власності України (з 2008 – веб-портал) і Державного підприємства «Український інститут промислової власності».

З 1994 року до офіційного бюлетеня «Промислова власність» видається Річний покажчик, який містить нумераційні, систематичні та іменні покажчики стосовно об'єктів промислової власності, відомості про які були опубліковані протягом року.

Патентні відомства видають також річні, піврічні та кварталні покажчи-

ки, які надають суттєву допомогу у швидкому отриманні інформації.

Є три основні види покажчиків:

1) нумераційні; такі покажчики містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в порядку їх зростання;

2) систематичні; такі покажчики містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в порядку наданих їм індексів класифікації (наприклад, МПК);

3) іменні; такі покажчики містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в алфавітному порядку імен винахідників, заявників або патентовласників.

Інформація про винаходи у вигляді рефератів є також і в галузевих реферативних виданнях. У нашій державі з 1995 року виходить Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело», призначений для оперативного відображення змісту друкованих в Україні наукових видань та документів з природничих, технічних, суспільних і гуманітарних дисциплін. З 1999 року УРЖ «Джерело» виходить під егідою двох найбільших інформаційних установ країни – Інституту проблем реєстрації інформації НАН України та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). В УРЖ «Джерело» реферуються монографії, збірники наукових праць, матеріали конференцій, посібники для вузів, серійні (періодичні) видання, автореферати дисертацій, препринти. Джерелом інформації для підготовки УРЖ є обов'язковий екземпляр здобутків друку України, що надходить у НБУВ.

Український реферативний журнал «Джерело» виходить у чотирьох серіях:

– Серія 1. Природничі науки. – ISSN 1561-1086. – Шифр зберігання видання в НБУВ: Ж14833/1;

рубрики серії: Природничі науки в цілому; Фізико-математичні науки; Хімічні науки; Науки про Землю; Біологічні науки;

– Серія 2. Техніка. Промисловість. Сільське господарство. – ISSN 1561-1086. – Шифр зберігання видання в НБУВ: Ж14833/2;

рубрики серії: Загальні роботи по техніці; Енергетика. Радіоелектроніка; Гірнична справа; Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування; Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва; Технологія деревини, легкої промисловості, поліграфія; Будівництво; Транспорт; Сільське господарство;

– Серія 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво. – ISSN 1561-1086. – Шифр зберігання видання в НБУВ: Ж14833/3;

рубрики серії: Соціологія. Демографія; Історія. Історичні науки; Економіка. Економічні науки; Політика. Політичні науки; Державо і право. Юридичні науки; Культура. Наука. Освіта; Філологічні науки; Мистецтво. Мистецтвознавство; Релігія; Філософські науки. Психологія;

– Серія 4. Медицина. – ISSN 1561-1086. – Шифр зберігання видання в НБУВ: Ж14833/4.

рубрики серії: Медицина. Медичні науки.

Усі чотири серії УРЖ «Джерело» виходять із періодичністю 1 раз у 2 місяці (6 разів

на рік).

У СРСР і Російській Федерації до таких видів видань належить реферативний журнал ВІНІТІ (Всеросійського (раніше Всесоюзного) інституту наукової й технічної інформації) (видають окремими випусками), у якому систематично разом з рефератами книжок, монографій, статей тощо публікують реферати описів винаходів.

Так, виходять, наприклад, такі окремі випуски реферативного журналу ВІНІТІ: «Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение»; «Химия. Сводный том» (цей том містить випуски «Аналитическая химия», «Оборудование лабораторий», «Органическая химия», «Силикатные материалы» та ін.); «Тепломассообмен»; «Насосостроение и компрессоростроение. Холодильное машиностроение»; «Машиностроительные материалы, конструкции и расчёт машин. Гидропривод»; «Коррозия и защита от коррозии»; «Сварка»; «Технологические аспекты охраны окружающей среды»; «Технология и оборудование лесозаготовительного, деревообрабатывающего и целлюлозно-бумажного производства»; «Физико-химическая биология и биотехнология»; «Экономия топлива, тепловой и электрической энергии» та ін.

Ще одним із джерел інформації про винаходи є фірмові журнали, які видають фірми-виробники технічної продукції, а також видання іноземних фірм.

Зразки деяких джерел патентної інформації наведено в додатку Д.

Разом з патентною інформацією під час проведення патентних досліджень користуються також і науково-технічною інформацією, до якої належать видання ВІНІТІ, галузевих інститутів інформації, довідники, енциклопедичні статті, підручники й навчальні посібники, статті та огляди в галузевій періодиці, матеріали симпозіумів і конференцій, стандарти, звіти про науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДР і ДКР), рекламні проспекти й каталоги та ін.

4.4. Загальні відомості про патентні дослідження

Основні вимоги до проведення патентних досліджень й відповідні форми звіту установлює державний стандарт ДСТУ 3575–97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення». Цей стандарт застосовують в усіх галузях господарської діяльності на етапах створення й використання об'єкта господарської діяльності, у зв'язку з чим у студентів мають бути навички щодо застосування цього стандарту.

В Україні також діє і стандарт ДСТУ 3574–97 «Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення», який застосовують для забезпечення використання об'єкта господарської діяльності в Україні й за кордоном без порушення прав власників чинних охоронних документів та заяв-

ників на об'єкти промислової власності.

Складений і оформлений патентний формуляр засвідчує стан об'єкта господарської діяльності (як товару) щодо порушення прав власників чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності та правової охорони об'єкта господарської діяльності під час використання його шляхом продажу, видачі ліцензій, показу на виставках і ярмарках.

Патентний формуляр входить до складу комплексу технічної документації на об'єкт господарської діяльності та складається на підставі звіту про патентні дослідження, що проводять згідно з ДСТУ 3575–97.

Патентні дослідження – це системний науковий аналіз властивостей об'єкта господарської діяльності* (ОГД) протягом його життєвого циклу, які впливають з правової охорони об'єктів промислової власності.

За своїм характером і змістом патентні дослідження належать до прикладних науково-дослідних робіт.

Мета патентних досліджень – визначення патентної ситуації щодо об'єкта господарської діяльності, тобто пристрою, способу або позначення для товарів і послуг.

Патентні дослідження виконують на всіх етапах життєвого циклу ОГД (життєвий цикл ОГД – це сукупність взаємопов'язаних етапів створення, використання й послідовного вдосконалення ОГД). При цьому патентні дослідження проводять у складі таких робіт: маркетингу; менеджменту; прогнозування; перспективного й поточного планування; визначення напрямів, темпів розвитку засобів технічного забезпечення своєї діяльності; проектування; формування замовлення виконавцям; вибору напрямів дослідження в разі створення нових і модернізації існуючих ОГД; виконання НДР і ДКР; науково-технічного співробітництва; постановки ОГД на виробництво; підвищення якості ОГД, удосконалення технології; матеріального й технологічного забезпечення виробництва; експлуатації ОГД; придбання обладнання й ліцензій; реалізації ОГД (продажу, експонування на виставках, ярмарках, продажу ліцензій); правової охорони об'єктів промислової власності.

Результатом патентних досліджень є звіт про патентні дослідження.

Матеріали звіту використовують під час розробки документів, які пов'язані з діяльністю суб'єкта господарської діяльності, у тому числі: прогно-

* *Господарська діяльність* – будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

Суб'єкт господарської діяльності – юридична особа (підприємство, об'єднання підприємств, установа, організація будь-якої організаційно-правової форми, а також громадянин, що має статус підприємця).

Патентна ситуація щодо ОГД – сукупність даних з правової охорони об'єктів промислової власності.

зів, програм, планів створення й розвитку виробництва ОГД і надання послуг; тематичних карток; заявок на розроблення та освоєння ОГД; вихідних вимог замовника на виконання НДР і ДКР; технічних і тактико-технічних завдань на виконання НДР і ДКР; звітів про проведення НДР і ДКР; технічних умов (технічного опису) на розроблений ОГД; стандартів на розроблений ОГД; карт технічного рівня та якості ОГД; заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності; патентних формулярів.

Під час проведення патентних досліджень виконують такі види робіт:

- 1) визначення патентоздатності ОГД;
- 2) визначення ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності;
- 3) виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів і заявників на об'єкт промислової власності.

Патентоздатність ОГД визначають на основі досліджень загальнодоступної патентної та іншої науково-технічної інформації.

Ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності визначають на основі результатів статистичної обробки патентної документації, яка стосується ОГД; результатів аналізу відомостей щодо укладених ліцензійних договорів і договорів про передачу права власності; аналізу можливостей застосування в ОГД відомих об'єктів промислової власності.

Порушення прав власників чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності виявляють на основі досліджень патентної документації, що стосується ОГД; результатів порівняльного аналізу об'єктів промислової власності та ОГД.

Завдання патентних досліджень визначаються стадіями життєвого циклу ОГД (для матеріального ОГД основними стадіями життєвого циклу є дослідження, проектування, виготовлення, реалізація замовнику, монтаж, експлуатація, зняття з експлуатації, демонтаж, утилізація) і відповідними видами робіт, встановленими нормативно-технічними документами.

Розрізняють такі основні види патентного пошуку, які залежать від характеру об'єктів пошуку: тематичний, іменний, нумераційний, пошук патентів-аналогів і пошук для виявлення патентних прав.

Під час *тематичного пошуку* виявляють аналоги (аналог технічного об'єкта – це відомий до дати пріоритету засіб того ж призначення, сукупність ознак якого подібна до сукупності суттєвих ознак даного об'єкта; найближчий аналог (прототип) – це аналог технічного об'єкта, який є найближчим до нього за сукупністю ознак).

Іменний пошук застосовують для контролю діяльності різних фірм та інших заявників. За допомогою аналізу результатів цього виду пошуку можна зробити висновок про пріоритетні напрями роботи провідних фірм у певній

галузі техніки. Для його проведення використовують алфавітно-іменні покажчики.

Нумераційний пошук здійснюють, щоб встановити тематичну належність документа, його зв'язок з іншими документами, а також правовий статус. Нумераційні пошукові системи найчастіше містять номер документа (патенту, заявки тощо), індекс МПК та ін.

Нумераційні покажчики випускають як окремими випусками, так і у складі, наприклад, офіційних бюлетенів.

Пошук патентів-аналогів, тобто патентів, виданих у різних державах на один і той же винахід (корисну модель), дає змогу значно скоротити обсяг патентних документів, які розглядають, а також полегшити деякі інші патентно-інформаційні дослідження.

Пошук для виявлення патентних прав зводять до визначення патентно-правової охорони певного винаходу (корисної моделі) або патентних прав певних осіб.

Найчастіше під час курсового й дипломного проектування студенти мають справу з тематичним пошуком, тому розглянемо його докладніше.

Після формулювання завдання на проведення патентних досліджень розробляють регламент, який містить:

- визначення предмета пошуку;
- зазначення мети пошуку інформації;
- визначення держав пошуку інформації;
- визначення ретроспективності пошуку*;
- визначення класифікаційних індексів;
- вибір джерел інформації.

Першим етапом розроблення регламенту пошуку інформації на проведення патентних досліджень є визначення предмета пошуку.

Предмет пошуку визначають, виходячи з конкретних завдань патентних досліджень, категорії об'єкта (продукт (пристрій, речовина) або процес), а також з того, які саме його елементи, параметри, властивості та інші характеристики досліджуватимуть.

Якщо темою патентних досліджень є пристрій (апарат, машина, технологічна лінія або її елементи), то предметами пошуку можуть бути: пристрій у цілому (загальна компоновка, принципова схема); принцип роботи пристрою; вузли й деталі; матеріали (речовини), які використовують для виготовлення окремих елементів пристрою; технологія виготовлення пристрою; галузі можливого застосування пристрою.

Якщо розглядають будь-яку систему в цілому (наприклад, технологічну

* ДСТУ 3575–97 передбачає визначення ретроспективності пошуку після визначення класифікаційних індексів, проте, на нашу думку, коректніше поміняти ці два етапи місцями.

лінію або установку), то слід звернути увагу на її конструктивні або функціональні елементи, які не є тривіальними й можуть мати загальне застосування. У цьому разі слід розглядати як систему в цілому, так і її конструктивні або функціональні елементи.

Якщо темою патентних досліджень є речовина, то предметом пошуку можуть бути: сама речовина (її якісний або кількісний склад); процес (спосіб) одержання речовини; вихідні матеріали; галузі можливого застосування речовини.

Якщо темою патентних досліджень є технологічний процес (спосіб), то предметом пошуку можуть бути: технологічний процес у цілому; його етапи, якщо він являє собою самостійний охоронопридатний об'єкт; вихідні продукти; проміжні продукти та процеси (способи) їх одержання; кінцеві продукти й галузі їх застосування; обладнання, на основі якого реалізують цей процес (спосіб).

Формулювати предмет пошуку слід, за можливості, з використанням термінології, прийнятої у відповідній системі класифікації. Конкретизація предмета пошуку зводиться до наближення його формулювання до найменувань рубрик МПК, НПК, УДК. Слід зазначити, що під час проведення досліджень предмет пошуку може бути уточнений.

Другим етапом регламенту пошуку інформації є зазначення мети пошуку інформації.

Метою патентних досліджень може бути одержання вихідних даних для забезпечення високого технічного рівня й конкурентоздатності ОГД; використання сучасних науково-технічних досягнень і виключення невиправданого дублювання досліджень і розробок; дослідження технічного рівня ОГД, виявлення тенденцій його розвитку; визначення відповідності ОГД умовам патентоздатності; обґрунтування конкретних вимог щодо вдосконалення існуючої та створення нової продукції й технології; аналіз конкурентоздатності ОГД та ін.

Третім етапом регламенту пошуку інформації є визначення держав пошуку інформації. При цьому керуються завданнями проведення патентних досліджень.

Визначаючи патентоздатність ОГД, пошук зазвичай слід проводити щонайменше по таких державах: Україна, Російська Федерація, США, Франція, Велика Британія, Німеччина, Японія, Швейцарія, СРСР (з урахуванням того, що 1991 року СРСР перестав існувати як держава), а також по державах, у яких найбільш розвинута досліджувана галузь техніки.

Вибір держав пошуку, щоб визначити технічний рівень і тенденції розвитку ОГД, здійснюють за результатами попереднього пошуку по УРЖ «Джерело», РЖ ВІНІТІ та інших матеріалах (тематичних добірках, картотеках, аналітичних оглядах тощо).

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності (експертиза ОГД на патентну чистоту), пошук здійснюють по державах, відносно яких не повинні бути порушені права патентовласників (наприклад, застосовуючи ОГД на території України й Російської Федерації, державами пошуку будуть ці дві держави).

Четвертим етапом регламенту пошуку інформації є визначення ретроспективності пошуку.

Визначаючи патентоздатність ОГД, який належить до профілюючих напрямів діяльності організації, патентні дослідження проводять найчастіше на глибину 50 років, а визначаючи патентоздатність ОГД, який не належить до профілюючих напрямів діяльності організації – зазвичай не менше ніж на 15 років.

Проводячи патентні дослідження з метою визначення рівня й тенденцій розвитку виду техніки, до якого належить ОГД, пошук здійснюють на глибину, достатню для встановлення тенденцій розвитку даного виду техніки (від 5 до 15 років).

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності, глибину пошуку визначають строком дії патенту в державі пошуку (зазвичай не більше 20 років).

Виявляючи порушення прав власників чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності, глибину пошуку визначають дійсним строком дії даного охоронного документа.

П'ятим етапом регламенту пошуку інформації є визначення класифікаційних індексів.

Для пошуку науково-технічної інформації використовують універсальну десяткову класифікацію, а для пошуку патентної інформації – міжнародну й національні патентні класифікації. При цьому слід враховувати можливі зміни систем класифікації протягом часу, що дорівнює ретроспективності (глибини) пошуку (у зв'язку з цим доцільно четвертим, а не п'ятим (як згідно з ДСТУ 3575–97) етапом регламенту пошуку поставити саме визначення ретроспективності пошуку).

Основи визначення класифікаційних рубрик МПК було розглянуто в п. 4.2.

При цьому слід пам'ятати про наявність декількох підрозділів, у яких можна виявити аналоги даного об'єкта (наприклад, фільтри взагалі класифікують у класі B01, а фільтри спеціального призначення або їх комбінації з іншими пристроями класифікують у галузевих рубриках, наприклад, A01J 11/06, A47J 31/06, D01D 1/10).

Також слід мати на увазі, що якщо, наприклад, об'єктом досліджень є клапан, який застосовують у двигунах внутрішнього згорання, то пошук слід проводити не тільки в рубриках, які стосуються клапанів безпосередньо, а й у

рубриках, які стосуються двигунів.

Останнім, шостим, етапом регламенту пошуку інформації є вибір джерел інформації.

Основні види джерел патентної інформації розглянуто в п. 4.3.

Правильний вибір джерел інформації безпосередньо впливає на якість, достовірність, а також на працевитрати усіх патентних досліджень*.

Вибір джерел інформації здійснюють з урахуванням завдань проведення патентних досліджень, наявності інформаційних джерел у державі, оперативності виходу у світ джерела інформації, інформативності джерела, а також характеру інформації в джерелі.

Визначаючи патентоздатність об'єкта, використовують джерела патентної, науково-технічної інформації та офіційні нормативно-методичні матеріали.

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності, використовують головним чином джерела патентної інформації та офіційні нормативно-методичні матеріали.

Найширше коло джерел інформації застосовують під час патентних досліджень з метою визначення рівня й тенденцій розвитку певного об'єкта техніки. При цьому використовують, у першу чергу, реферативну інформацію, повні описи винаходів (корисних моделей) до патентних документів, стандарти, технічні умови, кон'юктурно-економічну інформацію (проспекти, каталоги, фірмові довідники тощо) та іншу науково-технічну літературу.

У першу чергу, слід звертатися до джерел інформації, які найбільш доступні й забезпечують за мінімальної трудомісткості максимальну ймовірність виявлення аналогів.

Після розробки регламенту пошуку інформації виконують безпосередньо пошук, оброблення інформації та оформлення довідки про пошук.

Під час проведення пошуку слід встановити раціональну черговість пошуку, щоб найшвидше знайти потрібну інформацію. При цьому бажано концентрувати увагу на рубриках класифікації, у яких імовірність знаходження необхідних документів найбільша. Перед розповсюдженням пошуку на інші галузі техніки слід взяти до уваги вже отримані результати пошуку й, корегуючи його галузі, вивчити посилання, які знаходяться в знайденій документації. Так, наявність значної кількості посилань на патентну літературу може бути сигналом, який вказує на потребу більш докладного вивчення науково-технічної й довідкової літератури. Під час пошуку часто доцільно користуватися посиланнями (постійними й поточними), які наводять у виданнях. Так, у

* Суттєву допомогу в проведенні патентного пошуку може надати мережа Інтернет, в якій достатньо повно представлений значний обсяг інформації, яка надається як на платній, так і на безоплатній основі (див. додаток И).

РЖ ВІНТІ постійні посилання вказують на суміжні й міжгалузеві розділи й випуски РЖ, а поточні посилання наводять у кінці розділів як переліки номерів рефератів, які містять відомості, що мають належність до основного розділу, але розміщені в інших розділах цієї ж серії.

Після проведення пошуку інформації настає черга її систематизації та аналізу.

Аналіз документації, яку відібрано в результаті пошуку, починають з її систематизації, яка залежить від виду виконуваних робіт. Так, для визначення ситуації щодо використання прав на об'єкт промислової власності відібрані документи систематизують за державами й фірмами, за національними й іноземними заявниками, а охоронні документи національних заявників – за роками подачі заявок.

Для визначення рівня й тенденцій розвитку техніки відібрані патентні документи та джерела науково-технічної інформації систематизують згідно з технічними рішеннями, спрямованими на одержання одного й того ж технічного результату й за роками їх створення.

Відібрані проспекти й каталоги систематизують за типами об'єктів, а документи, які стосуються однотипних об'єктів – за державами, фірмами й роками випуску.

Після систематизації всієї відібраної документації здійснюють попередній аналіз, у результаті якого відбирають найбільш цікаві технічні рішення. Після цього детально аналізують ці рішення залежно від виду виконуваних робіт і остаточно оформлюють звіт про патентні дослідження (ДСТУ 3575–97).

У навчальному процесі звіт про патентні дослідження може бути оформлено за спрощеною формою. Приклад оформлення розділу «Патентні дослідження» розрахунково-пояснювальної записки курсового (дипломного) проекту наведено в додатку Е.

Найчастіше предметом пошуку під час курсового й дипломного проектування є пристрій: апарат, машина, технологічна лінія або їх складові частини, рідше – процес (спосіб) і речовина.

Установивши предмет пошуку, здійснюють його аналіз, тобто розчленовують об'єкт на елементи. При цьому ознаки об'єкта можна виписати у вигляді таблиці, розташовуючи їх у певній послідовності.

Під час аналізу технічного рішення, що належить до пристроїв, спочатку в таблицю вписують усі його основні функціональні елементи (вузли, складові частини, деталі) з вказівкою виконуваних ними функцій. Далі зазвичай визначають ознаки, які характеризують конструктивні особливості окремих функціональних елементів, тобто геометричну форму, матеріал, з якого виготовляють цей елемент, співвідношення розмірів (якщо вони впливають на ефективну роботу предмета пошуку) та ін.

Під час аналізу технічного рішення, що належить до процесів (способів), перш за все слід виділити ознаки, які характеризують наявність операцій і прийомів, які складають процес (спосіб). Потім виписують ознаки, що характеризують послідовність здійснення операцій і прийомів у часі (для цього в попередній графі (стовпчику) таблиці операції записують у порядку їх слідування під час реалізації процес (способу)). Далі зазначають параметри проведення кожної з операцій і прийомів (температура, тиск, швидкість тощо) і засоби, які використовують під час реалізації цих операцій і прийомів (речовини, інструменти, пристрої тощо).

Під час аналізу технічного рішення, що належить до речовин, у першу чергу, виписують компоненти, які складають речовину, а потім – ознаки, що характеризують кількісний склад речовини (зазвичай кількісний склад характеризують в інтервалі співвідношень компонентів, наприклад, Ni – 8–12 % мас.). Після цього зазначають ознаки, які можуть характеризувати геометричні й фізичні властивості речовини або її компонентів (наприклад, форму частинки, довжину й діаметр волокон, агрегатний стан та ін.).

Після виділення всіх ознак об'єкта слід виділити так звані *суттєві ознаки*, тобто такі ознаки, кожна з яких необхідна, а всі разом достатні для того, щоб відрізнити даний об'єкт від усіх інших і характеризувати його з метою досягнення цим об'єктом необхідного технічного результату*. Тобто суттєвою ознакою можна вважати лише таку ознаку об'єкта, за відсутності якої в сукупності його ознак не можна одержати потрібний технічний результат. Якщо розглядають винахід (або корисну модель), то всі його суттєві ознаки наведено у формулі винаходу, що значно спрощує аналіз.

Формула винаходу (корисної моделі) – це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його (її) суттєвих ознак, достатніх, щоб досягти зазначеного заявником технічного результату. У разі визнання об'єкта винаходом лише формула набуває правового значення і є єдиним критерієм визначення обсягу винаходу (за нею встановлюють факт використання чи невикористання винаходу).

Формула має:

– стисло й чітко виражати технічну суть винаходу, а саме відображати в логічному визначенні об'єкт винаходу сукупністю його суттєвих ознак;

* Під *технічним результатом*, якого можна досягти під час реалізації винаходу (корисної моделі), розуміють виявлення нових технічних властивостей об'єкта винаходу (корисної моделі), обумовлених введенням до нього нових суттєвих ознак. Технічний результат може бути виражений, наприклад, у зменшенні чи збільшенні крутного моменту, у зниженні чи підвищенні коефіцієнта тертя, зменшенні чи збільшенні поверхні контакту фаз, у структурному перетворенні в процесі кристалізації, у поліпшенні контакту робочого органа із середовищем тощо.

– визначати обсяг винаходу, а саме межі прав власника патенту, встановлені нормативними актами;

– бути засобом відрізнення об'єкта винаходу від інших об'єктів або визначення схожості для встановлення факту використання винаходу.

Формула може бути одноланковою чи багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів.

Одноланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики технічної суті одного винаходу (корисної моделі) сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку чи уточнення стосовно окремих випадків його виконання або використання.

Багатоланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) з розвитком та (або) уточненням окремих суттєвих ознак стосовно деяких випадків виконання й використання винаходу (корисної моделі) або для характеристики групи винаходів.

Багатоланкова формула, що характеризує один винахід (корисну модель), має один незалежний пункт і наступний (наступні) за ним залежний (залежні) пункт (пункти).

Багатоланкова формула, що характеризує групу винаходів, має декілька незалежних пунктів, кожний з яких характеризує один з винаходів групи (наприклад, «спосіб перероблення полімерів і пристрій для його здійснення» або «зубна щітка, ворс зубної щітки, матеріал ворсу і спосіб його одержання»). При цьому кожний з винаходів групи може бути охарактеризований із залученням залежних пунктів, підпорядкованих відповідному незалежному пункту.

Незалежний пункт формули має починатися з назви винаходу (корисної моделі), яку зазначено в заяві та описі, і складатися зазвичай з обмежувальної й відмітної (відрізняльної) частин формули, що відокремлюють одну від одної виразом «який (яка, яке) відрізняється тим, що...». Обмежувальна частина формули включає ознаки, спільні для об'єкта, що заявляють, і найближчого аналога (тобто відомі ознаки), а відмітна – нові ознаки, що відрізняють об'єкт від найближчого аналога (тобто відмітні ознаки).

При цьому слід мати на увазі, що відрізнитись об'єкт може лише наявністю ознак, а не їх відсутністю.

У залежний пункт формули винаходу (корисної моделі) включають суттєві ознаки, що уточнюють сукупність ознак, зазначену в незалежному пункті формули винаходу, у тому числі шляхом розвитку чи уточнення окремих ознак цієї сукупності, та потрібні лише в окремих випадках, у конкретних формах виконання винаходу або за особливих умов його використання.

Залежний пункт формули включає родове поняття, що відображає призначення винаходу зазвичай скорочено порівняно з тим, що було наведено в незалежному пункті, і посилання на незалежний пункт та (або) залежний (за-

лежні) пункт (пункти), якого (яких) він стосується.

У залежному пункті формули, що характеризує один об'єкт, в усіх випадках під поняттям «Пристрій за п. 1» розуміють повний зміст першого пункту формули, а саме сукупність усіх без винятку ознак, наведених у його обмежувальній та відмітній частинах.

Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) викладають у вигляді одного речення, окремі частини якого відокремлюють одну від одної комами, а не крапками із комою, бо це сприяє включенню у формулу мінімальної кількості ознак, підкреслює їх єдність і чітко виражає суть винаходу (при цьому перший пункт формули може бути досить великим: прикладом тому може бути винахід відповідно до патенту України № 52642, лише шостий пункт формули якого займає понад 12 сторінок офіційного бюлетеня Держпатенту України «Промислова власність»!).

Визначення найближчого аналога серед аналогів здійснюють зазвичай за одним із двох таких способів:

1) за максимальною кількістю подібних суттєвих ознак даного об'єкта та ознак аналогів;

2) за одною (двома) суттєвою ознакою, яка значною мірою, порівняно з іншими, впливає на досягнення технічного результату, та яку можна виділити із сукупності схожих з ознаками аналога.

При цьому на практиці найчастіше використовують перший із зазначених способів. Так, якщо проєктований об'єкт характеризується суттєвими ознаками А, Б, В, Г, Д, Е і під час патентних досліджень виявлено три аналоги І, ІІ, ІІІ, кожний з яких характеризується суттєвими ознаками:

І – А, Б, В, Ж, И, К;

ІІ – А, Б, В, Г;

ІІІ – А, Б, В, Г, Д, Ж, К, М,

то як найближчий аналог вибирають аналог ІІІ (спільні суттєві ознаки – А, Б, В, Г, Д)*.

Перевірку новизни технічного рішення здійснюють шляхом порівняння сукупності ознак об'єкта, що заявляється, із сукупністю ознак найближчого аналога. При цьому виявляють подібні ознаки, тобто ознаки, що ідентичні чи еквівалентні одна одній.

Ідентичними називають ознаки, що збігаються за функцією, яку вони виконують, і за формою їх виконання, а еквівалентними – ознаки, що збігаються за функцією, яку вони виконують, і за результатом, якого досягають, використовуючи заявлений винахід.

* При цьому слід мати на увазі, що незважаючи на відповідність проєктованого об'єкта умові новизни, всі ознаки (А, Б, В, Г) аналога ІІ використано в проєктованому об'єкті. Отже, останній визнається таким, що підпадає під дію патенту, яким охороняється аналог ІІ, і під час використання проєктованого об'єкта будуть порушені права власника зазначеного патенту.

Винахід не визнають як такий, що відповідає умові новизни, а, отже, – і умові патентоздатності, якщо в рівні техніки виявлено засіб, якому властиві ознаки, ідентичні або еквівалентні всім ознакам, що і в запропонованій заявником формулі винаходу.

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не впливає з рівня техніки.

Винахід відповідає винахідницькому рівню, якщо не виявлено рішення, які мають ознаки, що збігаються з відмітними ознаками заявленого винаходу, або якщо такі рішення виявлено, але не підтверджено відомість впливу відмітних ознак заявленого винаходу на зазначений заявником технічний результат.

Умові винахідницького рівня також відповідають:

– індивідуальна сполука, яка підпадає під загальну структурну формулу групи відомих сполук, але її не описано як спеціально одержану чи досягнену, і виявляє при цьому нові невідомі для цієї групи сполук властивості в кількісному та якісному відношенні (селективний винахід);

– композиція, яка складається принаймні з двох відомих інгредієнтів, що забезпечують синергетичний ефект, можливість досягнення якого не впливає з рівня техніки, тобто який виявляє властивості інгредієнтів таким чином, що кількісні показники хоча б однієї з них вищі, ніж показники тієї ж властивості окремого інгредієнта*;

– процеси (способи) одержання нових індивідуальних сполук (класу, групи) із встановленою структурою;

– процеси (способи) одержання відомих індивідуальних сполук (класу, групи) із встановленою структурою, якщо в їх основу покладено нову для цього класу чи групи сполук реакцію, або невідомі умови проведення відомої для цього класу чи групи сполук реакції.

Винаходи не визнають як такі, що відповідають умові винахідницького рівня, якщо в основу їх покладено:

– доповнення відомого засобу будь-якою відомою частиною (частинами), яка (які) додається (додаються) до нього за відомими правилами, для досягнення технічного результату, щодо якого встановлено вплив саме таких доповнень;

– заміна будь-якої частини (частин) відомого засобу іншою відомою частиною (частинами) для досягнення технічного результату, щодо якого встановлено вплив саме такої заміни;

– вилучення будь-якого засобу (елемента, дії) з одночасним вилученням

* Як приклад такої композиції можна навести сплав Вуда (за ім'ям англійського винахідника Вуда (Wood), який розробив цей сплав 1860 року) – легкоплавкий сплав на основі вісмуту (температура плавлення сплаву 68 °C). Сплав містить за масою, %: вісмуту – 50, свинцю – 25, олова і кадмію – по 12,5, температура плавлення яких 271,0; 327,4; 231,9 і 321,1 °C, відповідно.

обумовленої його наявністю функції й досягненням звичайного для такого вилучення технічного результату (спрощення конструкції, зменшення маси, габаритів, матеріаломісткості, підвищення надійності, скорочення тривалості процесу тощо);

- збільшення кількості однотипних елементів чи дій для посилення технічного результату, який обумовлено наявністю в засобі саме таких елементів чи дій;

- виконання відомого засобу або його частини (частин) з відомого матеріалу для досягнення технічного результату, який обумовлено відомими властивостями цього матеріалу;

- створення засобу, який складається з відомих частин, вибір яких і зв'язок між якими здійснені за відомими правилами й рекомендаціями та технічний результат, якого при цьому досягають, обумовлений лише відомими властивостями зазначених частин і зв'язків між ними;

- використання відомих речовин, штаму мікроорганізму за новим призначенням, якщо нове призначення обумовлено його відомими властивостями, структурою, виконанням і відомо, що саме такі властивості, структура, виконання потрібні для реалізації зазначеного призначення.

Винахід не визнають як такий, що відповідає умові винахідницького рівня, якщо в його основу покладено заміну кількісної ознаки (ознак), показ таких ознак у взаємозв'язку або в заміні його виду за умови, що факт впливу кожної з них на зазначений технічний результат відомий і нові значення цих ознак або їх взаємозв'язок можна одержати, виходячи з відомих залежностей, закономірностей.

І, нарешті, якщо розроблюваний об'єкт відповідає умовам новизни й винахідницького рівня, то перевіряють чи є об'єкт промислово придатним, тобто чи можна його використати в промисловості, сільському господарстві, медицині чи іншій сфері діяльності.

Остаточно, якщо об'єкт новий, має винахідницький рівень і промислово придатний, то він відповідає умовам патентоздатності (при цьому слід мати на увазі, що, як було зазначено в п. 2.2,1 об'єкт не повинен суперечити суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі).

5. ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПЕРЕДАЧА ТЕХНОЛОГІЇ

5.1. Загальні положення

Одним із засобів розвитку національної економіки будь-якої держави є передача й придбання передових технологій, і в першу чергу, на комерційній основі. Зазвичай, обмін технологіями можна здійснити й на некомерційній основі (обмін інформацією або її передача; проведення науково-технічних конференцій, семінарів, відвідування виставок і ярмарків тощо), проте, якщо наявні знання недостатні, ефективно впровадити ці технології у сферу виробництва чи надання послуг навіть висококваліфікованим фахівцям досить важко.

Основними юридичними формами передачі й придбання технології на комерційній основі є:

- 1) передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності;
- 2) ліцензування, тобто надання власником об'єкта інтелектуальної власності іншій фізичній або юридичній особі дозволу на здійснення на певній території (зазвичай на території певної держави) протягом певного часу дій, на які має права власник цього об'єкта;
- 3) передача ноу-хау.

Іншими формами передачі й придбання технологій на комерційній основі є продаж і придбання основних фондів; проекти «під ключ»; спільні підприємства; надання інжинірингових послуг, франчайзинг та ін.

Будь-яка форма обміну технологіями переслідує одну мету: реалізувати або придбати передові технології, щоб підвищити конкурентоздатність продукції, що виготовляють на основі цих технологій. В умовах держави це дає можливість певною мірою замінити імпорتنу продукцію вітчизняними виробами, а також задовольнити потреби внутрішнього ринку з подальшим виходом на ринок зовнішній.

5.2. Передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності

Передача права власності на об'єкт інтелектуальної власності означає зміну власника цього об'єкта. Після цього сторона (фізична або юридична особа), що передала права на запатентоване технічне рішення, повністю їх втрачає, а сторона, яка стає власником цього рішення, набуває всіх виключних прав, що виникають у зв'язку з видачею охоронного документа на об'єкт інтелектуальної власності.

Юридичний документ, який засвідчує факт передачі прав, зазвичай називають «актом передачі прав» або «передачею прав». Його підписують представники обох сторін.

5.3. Ліцензійні договори

Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності, реалізована у формі купівлі-продажу ліцензій, на сьогодні є однією з найпоширеніших форм передачі технологій майже в будь-якій державі світу.

Зазвичай під ліцензійним договором (ліцензійною угодою) прийнято розуміти договір, відповідно до якого надається *ліцензія* – право на використання об'єкта інтелектуальної власності.

Сторонами ліцензійного договору є *ліцензіар* (продавець) і *ліцензіат* (покупець).

Предметом ліцензійного договору може бути як запатентоване, так і не запатентоване технічне рішення. Отже, за своєю юридичною формою ліцензії можуть бути патентними й безпатентними. *Патентна ліцензія* – це ліцензія на використання об'єкта інтелектуальної власності, захищеного охоронним документом (залежно від типу об'єкта патентні ліцензії поділяють на ліцензії на винаходи, на промислові зразки, на знаки для товарів і послуг тощо). *Безпатентна же ліцензія* – це ліцензія на використання науково-технічних рішень, що не мають правової охорони (непатентоздатні рішення або рішення, термін правової охорони яких закінчився, ноу-хау тощо).

За обсягом прав, що передаються згідно з ліцензійним договором, ліцензії поділяють на повні, виключні й невиключні (прості).

Повна ліцензія надає ліцензіату всіх прав на використання об'єкта інтелектуальної власності без обмеження території на весь строк його дії. Але, на відміну від передачі прав власності, якщо надають повну ліцензію, власник об'єкта залишається тим самим.

Виключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території протягом обумовленого строку використовувати предмет ліцензії на монопольних засадах. При цьому ліцензіар не має права використовувати предмет ліцензії на відповідній території протягом обумовленого строку, а також надавати ліцензії іншим особам.

Невиключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території протягом обумовленого строку використовувати предмет ліцензії. При цьому за ліцензіаром зберігається право використовувати предмет ліцензії, а також надавати ліцензії іншим особам.

У практиці ліцензійної торгівлі зустрічають і *перехресні ліцензії* (крос-ліцензії), згідно з якими обидві сторони обмінюються ліцензіями, особливо в тих випадках, якщо власники різних патентів не можуть здійснювати виробничу або комерційну діяльність, не порушуючи прав один одного.

Часто мають місце і так звані супровідні ліцензії, які передбачають передачу прав на використання об'єктів інтелектуальної власності у складі інших комерційних угод, наприклад, на поставку комплектного обладнання, інжині-

ринг, надання технічної допомоги тощо. У цих випадках предмети ліцензії відіграють допоміжну, супровідну роль, а їх передачу здійснюють у рамках ліцензійних договорів, що є доповненнями до основних угод, або у вигляді окремих розділів контрактів за цими угодами.

За передані згідно з ліцензійним договором права на предмет цього договору ліцензіат виплачує ліцензіару певну суму (так звану ліцензійну винагороду).

Ціна (вартість) ліцензії залежить від значної кількості чинників, але зазвичай вона становить третину від величини очікуваного прибутку ліцензіата.

У ліцензійних договорах використовують дві основні форми платежів: паушальні платежі (внески) і роялті. *Паушальний платіж* – це одноразовий внесок за придбання ліцензії, який найчастіше сплачують у початковий період дії ліцензійного договору, а *роялті* – це періодичні відрахування ліцензіата на користь ліцензіара, здійснювані протягом усього терміну дії ліцензії; їх найчастіше встановлюють або у формі визначених відрахувань, або залежно від вартості виробленої за ліцензією продукції (розмір роялті зазвичай становить 15–20 % прибутку, одержаного ліцензіатом завдяки використанню предмета ліцензії).

Вибір форми платежу залежить від конкретних умов. Так, наприклад, паушальні платежі часто встановлюють тоді, коли ліцензіар не впевнений, що предмет ліцензії ефективно використовуватиметься ліцензіатом.

Ліцензійний договір найчастіше містить преамбулу із зазначенням сторін, що уклали договір; тлумачення використовуваних термінів; опис предмета договору; наміри й відповідальності сторін; надані права, зону їх поширення й обмеження; процес передачі предмета договору; обставини й гарантії; вид, суму й валюту платежів; обмін удосконаленнями предмета договору під час дії договору; методи вирішення суперечок й захисту від претензій третіх осіб; умови надання субліцензій*; наслідки виконання договору; форс-мажорні обставини; процедуру набрання чинності договору, термін його дії та умови розірвання договору сторонами; наслідки закінчення терміну дії договору; форми сплати податків; мову договору; автентичність текстів і юридичні адреси сторін, що уклали договір.

Відповідно до законодавства України щодо охорони прав на об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем і сорти рослин – ліцензійний договір вважається дійсним, якщо його складено в письмовій формі й підписано всіма сторонами. При цьому договір набуває чинності стосовно тре-

* *Субліцензія* – це надання ліцензіатом права на використання об'єкта інтелектуальної власності третім особам за згодою ліцензіара й на умовах, які оговорюють переважно в основному ліцензійному договорі між ліцензіаром і ліцензіатом.

тих осіб лише після його реєстрації у відповідному патентному відомстві. Неподання же ліцензійного договору для зазначеної реєстрації може призвести до визнання цього договору недійсним. Це робиться для того, щоб ліцензійні договори не накладали невиправданих обмежень на ліцензіата, у результаті яких договір у цілому може виявитися економічно недоцільним для держави-одержувача технології.

5.4. Передача ноу-хау

Ноу-хау – це технічна, організаційна або комерційна інформація, що має дійсну або потенційну комерційну цінність унаслідок невідомості її третім особам, до якої немає вільного доступу на законній підставі; власник інформації вживає необхідні заходи щодо охорони її конфіденційності [9].

Ноу-хау, як і охоронювані об'єкти інтелектуальної власності, може бути предметом ліцензійного договору, який складається зазвичай за принципом ліцензійного.

Ноу-хау може передаватися в матеріальній (речовій) формі: у вигляді документів, фотокарток, мікрофільмів тощо. У такій формі можна передавати архітектурні плани споруд, діаграми, схеми розташування обладнання, креслення машин і апаратів, характеристики сировини й матеріалів, інструкції технічному персоналу й спеціалістам тощо. Ноу-хау в матеріальній формі ще називається технічною інформацією або технічними даними.

Також ноу-хау може передаватися й у нематеріальній формі (наприклад, у вигляді пояснення процесів особою, що передає ноу-хау, особі-співробітнику одержувача ноу-хау). Таку форму ноу-хау іноді називають технічними послугами, технічною допомогою або управлінськими послугами.

Основною відмінністю процесу передачі ноу-хау є великий ризик, пов'язаний з розкриттям конфіденційної суті ноу-хау до укладання договору, а також несанкціонована передача ноу-хау його одержувачем третім особам після укладання договору.

На відміну від охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності ноу-хау в більшості держав не має прямого правового захисту. Проте для його охорони можна використати інші закони, наприклад, про захист від недобросовісної конкуренції.

5.5. Інші форми передачі й придбання технологій на комерційній основі

Інжиніринг. Інжиніринг – це виконання різних інженерних робіт, а також надання інженерно-консультаційних послуг на комерційній основі. До них належать: проведення попередніх досліджень; підготовка техніко-економічних

обґрунтувань проектів; консультації; будівельний, інвесторський і технічний нагляд; розроблення нової технології; розроблення рекомендацій щодо організації виробництва й управління; умови експлуатації обладнання; реалізація продукції тощо.

Часто надання інжинірингових послуг пов'язане з продажем обладнання великими фірмами. Контракт на інжинірингові послуги зазвичай потребує їх перелік, організаційні умови здійснення, вартість і порядок оплати тощо.

На практиці види інжинірингу найчастіше поділяють на дві групи:

1) послуги, пов'язані з підготовкою виробничого процесу (передпроектні, проектні, післяпроектні та спеціальні послуги; до спеціальних послуг належать економічні дослідження, проблеми утилізації відходів, юридичні послуги тощо);

2) послуги, які забезпечують нормальний хід виробничого процесу й реалізації продукції (оптимізація процесів експлуатації обладнання та управління підприємством; підбір і підготовка кадрів; пропозиції щодо фінансової політики підприємства тощо).

Промислова кооперація. Значний обсяг технологій передається в процесі промислової кооперації. Розрізняють такі основні форми промислової кооперації:

1) постачання комплектного обладнання, ліній, ділянок, цехів, підприємств, зокрема проектів «під ключ»;

2) спільні виробництва, спільні підприємства;

3) спеціалізація у виробництві готової продукції.

Особливістю укладання коопераційних угод, якщо передають технології, є нарахування платежів зазвичай не від обсягу виготовленої продукції, а від одержаного прибутку або економії витрат, що є результатом промислової кооперації.

Франчайзинг (комерційна концесія). Останнім часом у державах з розвиненою ринковою економікою значного поширення набув продаж товарів і технології, а також надання послуг на умовах франчайзингу (англ. *franchising*).

Франчайзинг (у широкому розумінні – пільга, привілей, особливе право) позначає спосіб ведення бізнесу, за яким одна сторона (правовласник, франшизер), яка володіє певною технологією, ноу-хау тощо, надає другій стороні (користувачу, франшизанту) право на здійснення певного виду господарської діяльності з використанням знака для товарів і послуг першої сторони. Крім того, франшизер консультує франшизанта під час вибору сфери виробництва або послуг, організації торговельної мережі, проведення рекламної компанії, професійної підготовки персоналу тощо. Договори франчайзингу здійснюються найчастіше між крупними фірмами з солідною репутацією й невеликими юридичними або фізичними особами, які тільки починають бізнес.

Отже, франчайзинг можна розглядати як угоду, за якої виробник чи од-ноособовий розповсюджувач продукту або послуги, захищених товарним зна-ком, надає ексклюзивні права на розповсюдження на певній території цієї про-дукції чи послуги незалежним підприємцям в обмін на одержання від них пла-тежів (роялті) за умови дотримання технологій виробничих і обслуговуючих операцій.

Наведемо декілька прикладів використання франчайзингової системи в бізнесі [6].

У сфері суспільного харчування Ларрі Аронсон одним з перших запропонував аме-риканцям піццу. 1956 р. він відкрив свій перший ресторан у Чикаго, який майже миттєво окупився. Отриманий прибуток дав змогу йому відкрити в наступні роки ще 28 подібних ресторанів. У даний час в Чикаго є понад 3500 ресторанів і кафе-піццерій, багато з яких входить до складу франчайзингової системи. Як приклад можна також навести етапи роз-витку й розширення бізнесу на основі франчайзингу компанії «МакДональдс» з новою стратегією швидкого обслуговування клієнтів у США і за кордоном.

В індустрії пляшкових безалкогольних напоїв компанії «Кока-Кола», «Пепсі» і «Се-вен-Ап» завдяки франчайзингу одержали можливість виготовляти концентрований сироп централізовано й поставляти його спеціалізованим на розливі місцевим заводам, власники яких у результаті ставали керуючими місцевих роздрібних продаж.

Найчастіше виділяють три основні види франчайзинга: виробничий, то-варний і сервісний.

При *виробничому франчайзингу* франшизер, який володіє технологією певного продукту, надає франшизанту сировину (зазвичай один чи декілька найважливіших інгредієнтів) для виробництва цього продукту, а також забез-печує франшизанта технічною інформацією й надає йому повноваження на виробництво і продаж товарів з товарним знаком франшизера. Прикладами та-кого франчайзингу можуть бути, наприклад, ресторани й підприємства швид-кого обслуговування.

При *товарному франчайзингу* франшизанти набуває право розповсюджу-вати товари франшизера з його товарним знаком. Прикладами такого фран-чайзингу можуть бути, наприклад, продаж автомобільного палива, косметики або побутової техніки.

При *сервісному франчайзингу* франшизер розробляє систему певних по-слуг, які за умовами договору франшизанти обов'язково надає своїм спожива-чам. Прикладами такого франчайзингу можуть бути, наприклад, послуги з техобслуговування й ремонту автомобілів або послуги з обслуговування за кредитними картками.

Нижче наведено основні переваги, які отримують всі сторони франчай-зингу:

– *франшизер* набуває можливість одержати вигоду від швидкого розши-рення свого бізнесу, не вдаючись до кредитів і не беручи на себе серйозних фінансових зобов'язань (відповідні витрати має франшизанти); франшизеру ус-піх франшизанта може бути більш вигідний, ніж експлуатація власного під-

приємства або торговельної точки з менеджером, що не вклав власних коштів у справу; розширюється мережа розподілу свого товару (послуг), особливо з укладенням франчайзингових контрактів, за якими франшизанти зобов'язані купувати у франшизера необхідне обладнання та інгредієнти для виготовлення кінцевого товару; у випадку міжнародного франчайзингу франшизер ближче ознайомлюється із закордонним законодавством і веденням бізнесу в місцевих умовах, тобто набуває знання, одержання яких іншими шляхами коштувало би йому набагато дорожче;

– *франшизанти* набувають спеціальні знання за допомогою програм навчання і професійних консультацій з управління підприємством, які дають їм змогу конкурувати на ринку; використання відомого товарного знака або знака обслуговування франшизера спрощує входження франшизанта в ринок (крім того, франшизер проводить постійну рекламну кампанію на загальнонаціональному й місцевому рівнях у таких масштабах, які не під силу малій або середній фірмі; це надає можливість франшизанту повністю зосередитися на організації й роботі свого підприємства і не турбуватися про просування товару на ринку); франшизанту надається можливість придбання у франшизера обладнання або інгредієнтів, необхідних для виробництва кінцевого товару або надання послуг, за цінами, нижчими за ринкові;

– *споживач товарів або послуг* набуває можливості одержати товари й послуги, які відповідають сучасному рівню; за рахунок надходження іноземних інвестицій створюються нові робочі місця на території розповсюдження товарів і надання послуг; створюються умови для надходження коштів від оподаткування до бюджету держави франшизанту, а також розвитку суміжних галузей промисловості.

6. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

6.1. Загальні положення

Майже до середини XIX століття одержати охорону об'єктів інтелектуальної власності, і в першу чергу промислової, у різних державах світу було досить важко, оскільки закони в цих державах дуже відрізнялися один від одного. Більше того, патентні заявки доводилося подавати у всіх державах, у яких здійснювалося патентування, в один і той же час з метою уникнення передчасної публікації заявок в одних державах, що порочило новизну об'єкта в інших. Крім того, у міру того, як все більше й більше держав у той час створювали свої системи захисту об'єктів інтелектуальної власності, виникло загальне бажання гармонізувати відповідні закони на міжнародному рівні.

Початком реалізації цих ідей вважають 1873 р., коли уряд Австро-Угорської імперії запропонував іншим державам взяти участь у першій міжнародній виставці винаходів у Відні. Тоді деякі держави відмовилися від участі в ній через неадекватну правову охорону винаходів, що демонструвалися на виставці. Занепокоєний станом у цій сфері Віденський конгрес з патентних реформ у цьому ж році прийняв головні принципи патентування винаходів.

Як наслідок Віденського конгресу, у Парижі 1878 р. було проведено Міжнародний конгрес з промислової власності, результатом якого було рішення про скликання міжнародної конференції з метою розроблення гармонізованих вимог до національних законодавств у цій сфері. Така конференція відбулася 1880 р. у Парижі. На ній було підготовлено проект документа, який незабаром став основою однієї з найважливіших угод – Паризької конвенції з охорони промислової власності. 1883 р. у Парижі цю Конвенцію було остаточно схвалено й прийнято.

Пізніше було прийнято ще п'ять спеціальних угод, які були розвитком ідей і принципів, закладених Паризькою конвенцією:

- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода, 1891 р.);
- Мадридська угода про недопущення фальшивих або таких, що можуть ввести в оману, позначень товарів (1891 р.);
- Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (Гаазька угода, 1925 р.);
- Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода, 1957 р.);
- Лісабонська угода про охорону найменування місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода, 1958 р.).

1967 р. на Дипломатичній конференції в Стокгольмі підписано Конвен-

цію, що заснувала *Всесвітню організацію інтелектуальної власності* (ВОІВ). З 1974 р. ВОІВ одержала статус спеціалізованої установи Організації об'єднаних націй. Діяльність ВОІВ спрямовано на сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами й міжнародними організаціями, а також на забезпечення адміністративного співробітництва між Союзами у сфері охорони інтелектуальної власності.

6.2. Міжнародні договори, конвенції та угоди у сфері інтелектуальної власності

У рамках ВОІВ функціонують різні міжнародні угоди. Їх поділяють на програмні, класифікаційні та реєстраційні.

До *програмних міжнародних угод* належать:

- Паризька конвенція про охорону промислової власності;
- Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів;
- Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення (Римська конвенція);
- Найробський договір про охорону олімпійського символу;
- Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури;
- Мадридська угода про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів;
- Договір про закони щодо товарних знаків;
- Міжнародна конвенція про охорону селекційних досягнень.

Паризька конвенція про охорону промислової власності. Прийнята на Дипломатичній конференції в Парижі 1883 р. і доповнена Мадридським протоколом 1981 р. Конвенцію неодноразово переглядали (останній раз у Стокгольмі 1979 р.).

Головна мета Паризької конвенції – утворення Союзу з охорони промислової власності та встановлення єдиних для держав-учасниць правил надання правової охорони винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам, знакам для товарів і послуг (товарним знакам і знакам обслуговування), фірмовим найменуванням, зазначенням походження або найменуванням місць походження товарів, а також запобіганню недобросовісної конкуренції.

Положення Паризької конвенції можна поділити на чотири категорії.

Перша категорія положень містить норми матеріального права, які гарантують основне право, відоме як право національного режиму в кожній з держав-учасниць (згідно з ним громадяни будь-якої держави-учасниці в питаннях охорони промислової власності користуються в інших державах-учасницях Конвенції такими самими правами, які ці держави-учасниці надають своїм громадянам).

Друга категорія положень встановлює ще одне основне право, відоме як право пріоритету. Це право означає, що на основі заявки на видачу охоронного документа на об'єкт промислової власності, поданої заявником в одній з держав-учасниць Конвенції, той самий заявник (або його правонаступник) може протягом певного періоду часу (зазвичай 12 місяців) запитувати охорону в усіх інших державах-учасницях. При цьому ці пізніші заявки розглядатимуться, як ніби то вони подані в той самий день, що і перша заявка. Право пріоритету надає заявникові значні практичні переваги за його бажання одержати охорону в кількох державах: заявнику не потрібно одночасно подавати всі заявки як вдома, так і в інших державах, оскільки в його розпорядженні є зазвичай дванадцять місяців, щоб вирішити, у яких саме державах запитувати охорону.

Третя категорія положень визначає ряд загальних норм у сфері матеріального права, які містять або норми, що встановлюють права та обов'язки фізичних і юридичних осіб, або норми, що потребують або дають змогу державам-учасницям передбачати у своєму законодавстві відповідні цим нормам положення.

Четверта категорія стосується адміністративних рамок, встановлених з метою реалізації Конвенції.

Станом на 02.08.2008 учасниками Паризької конвенції є 174 держави. Україна є її учасницею з грудня 1991 р. Паризька конвенція відкрита для всіх держав.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Ця Конвенція, прийнята 9 вересня 1886 р., є найдавнішим міжнародним договором у сфері авторського права, що відкритий для приєднання всім державам. Після прийняття Конвенції її текст неодноразово переглядали з метою вдосконалення міжнародної системи охорони (останній раз – у Парижі 1971 р.).

Конвенцію засновано на трьох основних принципах: перший – це принцип «національного режиму», відповідно до якого твори, створені в одній з держав-учасниць Конвенції, обов'язково одержують у всіх інших державах-учасницях таку саму охорону, яку ці держави надають своїм власним громадянам; другий – це принцип автоматичної охорони, згідно з яким такий національний режим не залежить від яких-небудь формальних умов, відповідно до якого охорона надається автоматично й не передбачає формальних умов реєстрації; і третій принцип – це принцип незалежності охорони, за яким володіння наданими правами та їх здійснення не залежить від існування охорони в державі походження твору.

Згідно з Бернською конвенцією охороні підлягають всі твори у сфері літератури, науки й мистецтва, яким би засобом і в якій би формі їх не було виражено.

Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників

фонограм і організацій ефірного мовлення (Римська конвенція). Підписано 1961 р. Римська конвенція стосується охорони суміжних прав і за своїми принципами аналогічна Бернській конвенції.

Найробський договір про охорону олімпійського символу. Договір підписано 1981 р. Усі держави-учасниці Договору зобов'язані захищати олімпійський символ (п'ять переплетених кілець) від використання в комерційних цілях (у рекламі, на товарах тощо) без дозволу Міжнародного олімпійського комітету.

Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури. Підписано 1977 р. Україна – член Договору з 2 липня 1997 р.

Договір дає змогу заявнику винаходу в галузі генетичної інженерії й мікробіології замість депонування мікроорганізму в кожній окремій державі депонувати лише один раз і сплачувати одне мито.

Мадридська угода про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів. Підписано 1891 р. і неодноразово переглянуто (останній раз у Стокгольмі 1967 р.).

Відповідно до цієї Угоди, на всі товари, які містять неправдиве або таке, що може ввести в оману, зазначення походження, яке прямо чи опосередковано вказує на одну з держав-учасниць Мадридської угоди або на місце, що знаходиться в такій державі, як на сторону або місце походження товару, треба накладати арешт у разі ввезення в будь-яку державу-учасницю Мадридської угоди.

Договір про закони щодо товарних знаків (Договір TLT – Trademark Law Treaty). Підписано у Женеві 1994 р. Головна мета Договору – зробити національні й регіональні системи реєстрації товарних знаків (знаків для товарів і послуг) зручнішими для користувачів.

Міжнародна конвенція про охорону селекційних досягнень. Підписано 1961 р. і неодноразово переглянуто. Україна – учасниця Конвенції.

Метою Конвенції є сприяння розвитку міжнародного співробітництва й надання допомоги державам-учасницям в гармонізації законодавства у сфері охорони сортів рослин.

До класифікаційних міжнародних угод належать:

- Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (Страсбурзька угода);
- Ніщцька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніщцька угода);
- Віденська угода про введення Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків (Віденська Угода);
- Локарнська угода про введення Міжнародної класифікації промисло-

вих зразків (Локарнська Угода).

Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (Страсбурзька угода). Підписано 1971 р.

Угодою введено міжнародну патентну класифікацію (МПК), яка є засобом досягнення уніфікованого класифікування патентних документів на винаходи й корисні моделі в міжнародному плані. З 1 січня 2009 р. введено в дію дев'яту редакцію МПК (докладніше див. розд. 4.2).

Україна не є членом Страсбурзького Союзу, проте МПК використовують на її території.

Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода). Угоду підписано 1957 р.

Угодою введено міжнародну класифікацію товарів і послуг (МКТП) з метою їх реєстрації. З 1 січня 2007 року введена дев'ята редакція МКТП, яка містить 45 класів: 34 для товарів і 11 для послуг.

Віденська угода про введення Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків (Віденська Угода). Підписано 1973 р.

Угодою введено класифікацію для знаків, що містять образотворчі елементи або які є такими. Мета класифікації – полегшити пошук схожих чи тожданих знаків для товарів і послуг та уникнути трудомісткого перекласифікування під час обміну документами на міжнародному рівні. З 01.01.2008 набула чинності шоста редакція Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків («Віденська класифікація»).

Локарнська угода про введення Міжнародної класифікації промислових зразків (Локарнська Угода). Підписано 1968 р.

Угодою введено Міжнародну класифікацію промислових зразків (МКПЗ). З 1 січня 2009 р. діє дев'ята редакція МКПЗ, яка містить 32 класи й 214 підкласів.

I, нарешті, до *реєстраційних міжнародних угод* належать:

- Договір про патентну кооперацію;
- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода) і Протокол до Мадридської угоди (Мадридський протокол);
- Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (Гаазька угода);
- Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода).

Договір про патентну кооперацію (Договір РСТ – Patent Cooperation Treaty). Підписано 1970 р. у Вашингтоні (переглянуто в 1979 і 1984 рр.). На 22.10.2008 учасницями Договору є 139 держав. Україна бере участь у Договорі з 26 серпня 1992 р.

Подання заявок з метою одержання патентів на один і той самий винахід

(корисну модель) у різних державах за традиційною системою означає, що ці заявки мають подаватися зазвичай до окремих патентних відомств, яким доводиться здійснювати формальну експертизу відповідної заявки. При цьому відповідні заявки слід підготувати, що передбачає певні витрати на переклад, на патентних повірених у різних державах і сплату зборів патентним відомствам (до того ж заявник ще не знає чи є в нього шанси отримати патенти, чи його технічне рішення вже є рівнем техніки, тобто не є новим). Якщо ж ці патентні відомства проводять кваліфікаційну експертизу (експертизу заявок по суті), то кожному відомству доводиться проводити відповідний пошук.

Договір РСТ значно спрощує процедуру одержання патентів на певний винахід (корисну модель) або на групу винаходів (корисних моделей) у різних державах.

Договір РСТ:

- встановлює міжнародну систему, за допомогою якої шляхом подання однієї заявки («міжнародної заявки») до одного патентного відомства («одержуюче відомство») однією мовою будь-якої держави-учасниці РСТ, яку заявник зазначає у своїй заяві («зазначені держави»);

- передбачає проведення формальної експертизи міжнародної заявки одним патентним відомством – одержуючим відомством;

- піддає кожну міжнародну заявку міжнародному пошуку, результати якого наводять у звіті про пошук, який містить перелік посилань на опубліковані патентні документи, що можуть впливати на патентоздатність винаходу за міжнародною заявкою;

- передбачає централізовану міжнародну публікацію міжнародних заявок з міжнародними звітами про пошук, а також їх відправлення відомствам зазначених держав;

- надає звіт, що містить думку відносно того, чи відповідає заявлений винахід певним міжнародним критеріям патентоздатності.

Описану вище сукупність дій зазвичай називають «міжнародною фазою» процедури РСТ, після чого настає «національна фаза» міжнародної заявки в кожній зазначеній у заяві міжнародної заявки державі. Процедура національної фази міжнародної заявки в нашій державі регламентується Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода) і Протокол до Мадридської угоди (Мадридський протокол). Мадридську угоду підписано 1891 р. і доповнено Мадридським протоколом 1989 р. Україна – учасниця Угоди з грудня 1991 р.

Угодою передбачено міжнародну реєстрацію знаків для товарів і послуг Міжнародним бюро ВОІВ. Ця угода надає власникам знака ряд переваг. Так, фізична або юридична особа, яка бажає одержати охорону свого товарного

знака в кількох державах, зазвичай має виконати формальні вимоги щодо реєстрації товарних знаків національних відомств кожної окремої держави (різні процедури, необхідність подання заявки різними мовами, різні строки охорони та ін.) Крім того, необхідність подання національних заявок у кожній державі призводить до певних матеріальних витрат (національні збори, гонорари патентним повіреним і перекладачам тощо). Мадридська же угода передбачає подання однієї заявки на міжнародну реєстрацію, що поширює свою дію на держави-учасниці Угоди. Цю заявку подають однією мовою (французькою), а збори сплачують лише один раз до Міжнародного бюро ВОІВ; строк дії охорони становить двадцять років для всіх держав, на які поширюється охорона, з можливістю подовження реєстрації (кожні 20 років).

Мадридський протокол являє собою доповнення Мадридської угоди і прийнятий з метою введення в систему міжнародної реєстрації знаків деяких нових елементів, які спрощують приєднання до Угоди окремих держав (зокрема, заявки на міжнародну реєстрацію знаків можна скласти не лише французькою, а й англійською мовою).

Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (Гаазька угода). Підписано 1925 р., після чого неодноразово переглянуто й доповнено. Угоду відкрито для держав-учасниць Паризької конвенції (Україна не є учасницею Угоди).

Основною метою Угоди є забезпечення охорони промислових зразків у державах-учасницях Гаазької угоди з виконанням мінімальних формальностей і мінімальними витратами шляхом подання лише однієї заявки безпосередньо до Міжнародного бюро ВОІВ або через національне відомство держави-учасниці, якщо цього потребує її національне законодавство.

Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода). Підписано 1958 р. Україна не є учасницею Лісабонської угоди.

Угода передбачає захист зареєстрованого за міжнародною процедурою найменування місця походження зазвичай в усіх державах-учасницях доти, поки це найменування охороняється в державі походження.

Крім того, однією з угод, що регулює відносини щодо прав інтелектуальної власності, є **Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS)**. Основи створення цивілізованої системи світової торгівлі закладено ще 1948 р., коли на Женевській конференції було підписано Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ), метою якої було розроблення та узгодження принципів створення нормативно-правової бази для лібералізації міжнародних торгових відносин. Багаторічні переговори й консультації в рамках ГАТТ завершилися створенням Світової організації торгівлі (СОТ), яка почала діяти з 1 січня 1995 р.

У межах договору про створення СОТ і діє Угода TRIPS, метою якої є усунення перешкод на шляху розвитку міжнародної торгівлі, сприяння забезпеченню ефективного захисту прав інтелектуальної власності з тим, щоб заходи щодо реалізації прав цієї форми власності не створювали перешкод для законної торгівлі.

Угоду побудовано на підставі існуючих міжнародних конвенцій щодо прав інтелектуальної власності. Її положення стосуються таких прав інтелектуальної власності як авторські й суміжні права, товарні знаки, географічні позначення, промислові зразки, винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем, конфіденційна інформація.

6.3. Регіональні міжнародні організації з питань охорони інтелектуальної власності

Однією з форм міжнародного співробітництва у сфері охорони інтелектуальної власності є діяльність регіональних міжнародних організацій.

Європейська патентна організація (ЄПО). ЄПО засновано 1973 р. відповідно до Європейської патентної конвенції. Основною метою Конвенції є запобігання дублюванню діяльності патентних служб відносно пошуку та експертизи патентних заявок. Конвенція передбачає видачу так званого Європейського патенту Європейським патентним відомством. У кожній державі-учасниці Конвенції, за винятком держав Спільного ринку, виданий Європейський патент діє як національний.

Євразійська патентна організація (ЄАПО). ЄАПО створено відповідно до Євразійської патентної конвенції, яку підписано в Москві 1994 р.

Конвенція передбачає видачу Євразійського патенту, дія якого регулюється тими самими положеннями, що і дія національного патенту, виданого в державі-учасниці. Конвенція дає можливість заявнику подати одну заявку на одній мові (російській) до одного одержуючого відомства. У 2001 р. Конвенція діяла на території дев'яти держав СНД (Азербайджанської Республіки, Республіки Армения, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Російської Федерації, Республіки Таджикистан і Туркменістану; Україною Конвенцію не ратифіковано).

Міждержавна рада з питань охорони промислової власності (МДР). Угода про створення МДР підписана в Москві 1993 р. Мета МДР – координація спільної діяльності держав – колишніх республік СРСР щодо створення міждержавної системи охорони об'єктів промислової власності, гармонізації національного законодавства в галузі правової охорони цих об'єктів, а також допомоги в становленні й розвитку національних патентних систем.

На Африканському континенті діють:

1) **Африканська організація інтелектуальної власності (ОАІ),** ство-

рено 1977 р. для франкомовних держав Центральної й Західної Африки;

2) **Африканська регіональна організація промислової власності (ARIPO)**, створено 1976 р. для англомовних держав Африки.

6.4. Патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах

Патент на винахід (корисну модель) надає охорону винаходу (корисній моделі) на певній території, тобто в конкретній державі (державих), протягом певного часу. У всіх інших державах це технічне рішення може безперешкодно використовувати будь-яка особа.

За допомогою патенту його власник (або правонаступник) є монополістом у використанні запатентованого технічного рішення в обсязі прав, що надаються йому законодавством держави, на території якої діє патент.

Комплекс заходів, що спрямовані на одержання правової охорони на винахід (корисну модель) і здійснюються відповідно до національних законодавств держав патентування чи міжнародних договорів, називають патентуванням. До цих заходів належать: визначення доцільності патентування; визначення об'єкта патентування; вибір держав патентування; вибір процедури патентування; підготовка заявки на винахід (або корисну модель, далі – винахід) для патентування в іноземних державах; подання заявки на патент у відповідні іноземні патентні відомства; сплата зборів за дії, пов'язані з діловодством за заявкою і т.ін., а також послуг патентних повірених; ведення листування з патентними відомствами в процесі проведення експертизи заявок на патенти; одержання патентів на винахід; підтримання чинності патентів відповідно до національних законодавств; ведення листування з адміністративними й судовими органами, якщо порушені справи про патентні суперечки, а також інші дії [7].

Перше питання, яке постає під час вирішення доцільності одержання правової охорони на технічне рішення – це визначення можливості одержання такої правової охорони. У цьому разі слід відповісти на такі запитання:

1. Чи відповідає технічне рішення критеріям охороноздатності?
2. Чи можливо скласти формулу винаходу так, щоб вона забезпечувала правовий захист у достатньому обсязі?
3. Чи можливо, виконуючи вимоги національного законодавства про повноту розкриття суті винаходу, скласти опис винаходу, не розкриваючи при цьому повністю секретів, що унеможлиблює його несанкціоноване використання?
4. Чи можливий контроль за використанням винаходу?

Якщо на ці запитання можна дати позитивні відповіді, то виникають нові:

1. Яка конкретна мета патентування?
2. У яких державах доцільно патентувати технічне рішення?
3. Яку процедуру патентування доцільно використати?
4. На який вид об'єктів промислової власності доцільно одержати правову охорону?
5. На які кошти здійснювати патентування?

Таким чином, одержання охорони технічного рішення містить три головних аспекти:

функціональний – вид правової охорони (патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок, свідоцтво на топографію інтегральної мікросхеми або охорону «ноу-хау»), строки й системи патентування;

географічний – у яких державах доцільно одержати правову охорону;

фінансовий – на які кошти здійснювати заходи щодо охорони технічного рішення.

З якою ж метою найчастіше здійснюють патентування технічних рішень в іноземних державах?

По-перше, патентування доцільне з метою експорту продукції. Патентна охорона підвищує шанси виходу на ринок із запатентованою продукцією, а у випадку недобросовісної конкуренції дає змогу вжити цивілізованих заходів щодо її припинення. Проте патентування доцільне найчастіше в разі стабільного експорту в державу патентування, а у випадку разового контракту незначного обсягу патентування зазвичай недоцільне.

По-друге, велике значення має патентна охорона науково-технічних розробок під час планування продажу ліцензій на технології, що розроблені на основі таких розробок і мають патентоздатні об'єкти промислової власності.

По-третє, іноді особа проводить патентування технічних рішень з метою створення сприятливого клімату для подальшого виходу на ринок. У цьому разі патентування зазвичай здійснюють з метою спостереження за потенційними конкурентами й досить ефективною рекламою нового товару.

По-четверте, патентування можливе з метою витіснення конкурентів і захоплення ринку (реалізація політики «експансії»).

По-п'яте, патентування здійснюють для експонування продукції на виставках, ярмарках тощо з можливістю наступної реалізації продукції за кордоном.

Вибір виду правової охорони залежить від об'єкта правової охорони (винахід, корисна модель, промисловий зразок, знак для товарів і послуг тощо) і від національних законодавств держав, у яких визначено доцільність отримати правову охорону.

Процедуру патентування вибирають залежно від передбачуваних ринків збуту технічного рішення, строків оформлення та умов одержання охоронного

документа, участі держав у міжнародних і регіональних договорах з охорони промислової власності, наявності коштів на патентування та інших факторів.

Слід пам'ятати, що одержання охоронних документів на технічне рішення передбачає витрати коштів не тільки на саму процедуру оформлення заявок і одержання цих документів, а й на щорічне підтримання чинності охоронних документів зазвичай в кожній державі, на території яких діють ці документи.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

(№ 3792-ХІІ від 23.12.1993

із змінами, внесеними згідно із Законами України № 75/95-ВР від 28.02.1995, № 998-ХІV від 16.07.1999, у редакції Закону № 2627-ІІІ від 11.07.2001, із змінами, внесеними згідно із Законами України № 850-ІV від 22.05.2003, № 1294-ІV від 20.11.2003)

Цей Закон охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва – авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення – суміжні права.

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір;

аудіовізуальний твір – твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими;

база даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі – електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

виключне право – майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого цим Законом;

виконавець – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів;

виробник відеограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього);

виробник фонограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків;

відеограма – відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у вигляді запису, що входить до аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій;

відтворення – виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер;

інформація про управління правами – інформація, в тому числі в електронній (цифровій) формі, що ідентифікує об'єкт авторського права і (або) суміжних прав і автора чи іншу особу, яка має на цей об'єкт авторське право і (або) суміжні права, або інформація про умови використання об'єкта авторського права і (або) суміжних прав, або будь-які цифри чи коди, у яких представлена така інформація, коли будь-який із цих елементів інформації прикладений до примірника об'єкта авторського права і (або) суміжних прав або вміщений у нього чи з'являється у зв'язку з його повідомленням до загального відома;

ім'я автора – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо;

запис (звукозапис, відеозапис) – фіксація за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою числового представлення) на відповідному матеріальному носії звуків і (або) рухомих зображень, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою;

здавання у майновий найм – передача права користування і (або) володіння оригіналом чи примірником твору, фонограми, відеограми на певний строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;

комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах);

контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми – примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися;

оприлюднення (розкриття публіці) твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо;

опублікування твору, фонограми, відеограми – випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, еле-

ектронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми;

організація колективного управління (організація колективного управління майновими правами) – організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку;

організація мовлення – організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення;

організація ефірного мовлення – телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо) у будь-якому частотному діапазоні (у тому числі й з використанням супутників);

організація кабельного мовлення – телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на віддаль сигналу за допомогою того чи іншого виду наземного, підземного чи підводного кабелю (провідникового, оптоволоконного чи іншого виду);

особа – фізична або юридична особа;

похідний твір – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів);

примірник твору – копія твору, виконана у будь-якій матеріальній формі;

примірник фонограми – копія фонограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї фонограми і містить усі зафіксовані на ній звуки чи їх частину;

примірник відеограми – копія відеограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї відеограми і містить усі зафіксовані на ній рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього);

продюсер аудіовізуального твору – особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору;

псевдонім – вигадане ім'я, вибране автором чи виконавцем для позначення свого авторства;

публічне виконання – подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий

час або в різних місцях і в різний час;

публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми – публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень;

публічний показ – будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час (публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності);

публічне сповіщення (доведення до загального відома) – передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддалі за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організації мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті;

репрографічне відтворення (репродукування) – факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер;

розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав – будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором;

службовий твір – твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

суспільне надбання – твори і об'єкти суміжних прав, строк дії авторського права і (або) суміжних прав на які закінчився;

твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо);

твір образотворчого мистецтва – скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо;

твір ужиткового мистецтва – твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування;

технічні засоби захисту – технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав;

установа – центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності;

фонограма – звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій);

цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні; *державна система правової охорони інтелектуальної власності* – Установа і сукупність експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших державних закладів відповідної спеціалізації, що входять до сфери управління Установи.

Стаття 2. Законодавство України про авторське право і суміжні права

Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, цього Закону, законів України «Про власність», «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на:

а) твори, зазначені у частині першій статті 8 цього Закону, і об'єкти суміжних прав, зазначені у статті 35 цього Закону, незалежно від місця їх першого оприлюднення (або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території України), авторами яких або особами, яким належить авторське право і (або) суміжні права на них, є фізичні особи, які є громадянами України або не є її громадянами, але мають постійне місце проживання на території України, або юридичні особи, які мають місцезнаходження на території України;

б) твори, зазначені у частині першій статті 8 цього Закону, і об'єкти суміжних прав, зазначені у статті 35 цього Закону, вперше оприлюднені на території України або вперше оприлюднені за межами України, але після цього протягом 30 днів оприлюднені на території України;

в) передачі організацій мовлення, що мають місцезнаходження на території України і здійснюють передачі за допомогою передавачів, розташованих на території України;

г) твори архітектури і скульптури, які об'єктивно знаходяться на території України;

д) твори та об'єкти суміжних прав, які охороняються відповідно до міжнародних договорів України.

2. Положення цього Закону спрямовані на захист особистих немайнових прав і майнових прав:

а) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, які є громадянами України або не є громадянами України, але мають постійне місце проживання на території України

(для юридичних осіб – місцезнаходження на території України), незалежно від того, на якій території вперше були оприлюднені їх твори чи об'єкти суміжних прав;

б) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, незалежно від їх громадянства і постійного місця проживання (для юридичних осіб – їх місцезнаходження), твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені на території України або не оприлюднені, але які знаходяться в об'єктивній формі на території України;

в) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, незалежно від їх громадянства і постійного місця проживання, твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені в іншій країні та протягом 30 днів після цього оприлюднені на території України;

г) інших осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права.

3. Суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав, незалежно від їх громадянства, твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені на території іншої держави або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території іншої держави, правова охорона надається відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 4. Повноваження Установи у сфері охорони авторського права і суміжних прав

1. Установа забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав, здійснює свої повноваження у межах, що передбачені законом, і виконує такі функції:

реалізує моніторинг застосування і дотримання національного законодавства і міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав;

веде облік організацій колективного управління після їх реєстрації, здійснює нагляд за діяльністю цих організацій і надає їм методичну допомогу;

здійснює контроль за виконанням цього Закону у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

здійснює посередництво у переговорах і при вирішенні конфліктів між організаціями колективного управління, а також між цими організаціями і суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав;

організує розробку нормативів і таблиць щодо розміру мінімальної винагороди і її розподілу між авторами і іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав і подає їх для затвердження Кабінетові Міністрів України;

забезпечує відтворювачів, імпортерів і експортерів примірників аудіовізуальних творів, фонограм (відеограм) контрольними марками відповідно до Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм», веде Єдиний реєстр одержувачів контрольних марок;

організує приймання і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, які стосуються прав авторів на твори, і здійснення їх реєстрації;

забезпечує складання і періодичне видання каталогів усіх державних реєстрацій авторського права;

організує публікацію офіційного бюлетеня з питань охорони авторського права і суміжних прав;

забезпечує розробку і реалізацію освітніх програм у сфері охорони авторського права і суміжних прав;

представляє інтереси України з питань охорони авторського права і суміжних прав у

міжнародних організаціях відповідно до чинного законодавства;

доручає закладам, які входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, відповідно до їх спеціалізації, виконувати окремі завдання, що визначені цим Законом, Положенням про Установу, іншими нормативно-правовими актами у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

сприяє діяльності організацій колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, пов'язаної з виконанням функцій, які визначені статтею 49 цього Закону;

виконує інші функції відповідно до Положення про Установу, затвердженого в установленому порядку.

2. Установа має право вимагати від організацій колективного управління передбачену частиною сьомою статті 48 цього Закону інформацію.

3. Фінансування діяльності Установи провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стаття 5. Застосування правил міжнародного договору

Якщо чинним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про авторське право і суміжні права, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 6. Права іноземних осіб та осіб без громадянства

Іноземні особи та особи без громадянства, відповідно до міжнародних договорів чи на основі принципу взаємності, мають однакові з особами України права, передбачені цим Законом.

Розділ II. АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Стаття 7. Суб'єкти авторського права

Суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у частині першій статті 8 цього Закону, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Стаття 8. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:
- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
 - 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
 - 3) комп'ютерні програми;
 - 4) бази даних;
 - 5) музичні твори з текстом і без тексту;
 - 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
 - 7) аудіовізуальні твори;
 - 8) твори образотворчого мистецтва;
 - 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
 - 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;
 - 11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;
 - 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються гео-

графії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добром, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори.

2. Охороні за цим Законом підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо).

3. Передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Стаття 9. Охорона авторського права на частину твору

Частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до цього Закону.

Стаття 10. Об'єкти, що не охороняються

Не є об'єктом авторського права:

а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;

б) твори народної творчості (фольклор);

в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;

г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;

д) грошові знаки;

е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Проекти офіційних символів і знаків, зазначених у пунктах «г» і «д» частини першої цієї статті, до їх офіційного затвердження розглядаються як твори і охороняються відповідно до цього Закону.

Стаття 11. Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства

1. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору.

За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

Це положення застосовується також у разі опублікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора.

2. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне

його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

3. Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів:

латинська літера «с», обведена колом, – ©;

ім'я особи, яка має авторське право;

рік першої публікації твору.

Знак охорони авторського права проставляється на оригіналі і кожному примірнику твору.

4. Якщо твір опубліковано анонімно чи під псевдонімом (за винятком випадку, коли псевдонім однозначно ідентифікує автора), видавець твору (його ім'я чи назва мають бути зазначені на творі) вважається представником автора і має право захищати права останнього. Це положення діє до того часу, поки автор твору не розкриє своє ім'я і не заявить про своє авторство.

5. Суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах.

Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, здійснюється Установою відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України порядку. Установа складає і періодично видає каталоги всіх державних реєстрацій.

За підготовку Установою до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, сплачуються збори, розміри яких визначаються Кабінетом Міністрів України.

Про реєстрацію авторського права на твір Установою видається свідоцтво. За видачу свідоцтва сплачується державне мито, кошти від сплати якого перераховуються до Державного бюджету України. Розмір і порядок сплати державного мита за видачу свідоцтва визначаються законодавством.

Особа, яка володіє матеріальним об'єктом, в якому втілено (виражено) твір, не може перешкоджати особі, яка має авторське право, у його реєстрації.

Стаття 12. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір

1. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального об'єкта, в якому втілено твір, не означає відчуження авторського права і навпаки.

2. Власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва чи архітектури, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування його авторові твору за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Якщо збереження об'єкта, в якому втілено оригінал твору, є неможливим, власник матеріального об'єкта, в якому виражено оригінал твору, повинен дозволити авторові зробити копію твору у відповідній формі, а якщо це стосується архітектурної споруди – фотографії твору.

Стаття 13. Співавторство

1. Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір.

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, ко-

жна з яких має самостійне значення.

Відносини між співавторами визначаються угодою, укладеною між ними.

Право опублікування та іншого використання твору в цілому належить всім співавторам.

Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору.

У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку.

2. Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами.

3. Співавторством є також авторське право на інтерв'ю. Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла.

Опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю.

4. Винагорода за використання твору належить співавторам у рівних частках, якщо в угоді між ними не передбачається інше.

Стаття 14. Особисті немайнові права автора

1. Автору належать такі особисті немайнові права:

1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

2. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам.

Стаття 15. Майнові права автора

1. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

а) виключне право на використання твору;

б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 цього Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

2. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом.

3. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічну демонстрацію і публічний показ;

- 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;
- 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- 11) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним.

4. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів.

5. За винятком випадків, передбачених статтями 21–25 цього Закону, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів.

Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися мінімальні ставки авторської винагороди та порядок їх застосування.

6. Обмеження майнових прав, встановлені статтями 21–25 цього Закону, здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора.

7. Якщо примірники правомірно опублікованого твору законним чином введені у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх повторне введення в обіг шляхом продажу, дарування тощо без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди, а щодо творів образотворчого мистецтва – з урахуванням положень статті 27 цього Закону. Проте у цьому випадку право здавання у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно за особою, яка має авторське право.

Стаття 16. Авторське право на службові твори

1. Авторське особисте немайнове право на службовий твір належить його автору.
2. Виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.
3. За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюються трудовим договором (контрактом)

та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.

Стаття 17. Авторське право на аудіовізуальний твір

1. Авторами аудіовізуального твору є:

а) режисер-постановник;

б) автор сценарію і (або) текстів, діалогів;

в) автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього;

г) художник-постановник;

д) оператор-постановник.

Одна і та сама фізична особа може суміщати дві або більше із наведених у цій частині авторських функцій.

2. Якщо інше не передбачено у договорі про створення аудіовізуального твору, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передали майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру аудіовізуального твору, не мають права заперечувати проти виконання цього твору, його відтворення, розповсюдження, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на окреме публічне виконання музичних творів, включених до аудіовізуального твору. За оприлюднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання у майновий найм і (або) комерційний прокат його примірників за всіма авторами аудіовізуального твору зберігається право на справедливую винагороду, що розподіляється і виплачується організаціями колективного управління або іншим способом.

3. Автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як тих, що існували раніше, так і створених у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське право кожний на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером аудіовізуального твору не передбачено інше.

Стаття 18. Авторське право на комп'ютерні програми

Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження.

Стаття 19. Авторське право на збірники та інші складені твори

1. Авторіві збірника та інших складених творів (упорядникові) належить авторське право на здійснені ним підбір і розташування творів та (або) інших даних, що є результатом творчої праці (упорядкування).

Упорядник збірника користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору.

Автори творів, включених до складеного твору, мають право використовувати свої твори незалежно від складеного твору, якщо інше не передбачено авторським договором з упорядником збірника.

Авторське право упорядника збірника не перешкоджає іншим особам здійснювати самостійний підбір або розташування тих самих творів та (або) інших даних для створення своїх творів.

Передбачена цією частиною правова охорона баз даних не поширюється на самі дані чи інформацію і не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних чи інформації, які містяться у базі даних.

2. Видавцям енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних збірників, збірників наукових праць, газет, журналів та інших періодичних видань належать виключні права на використання таких видань у цілому. Видавець має право за будь-якого використання таких видань зазначати в них своє ім'я або вимагати такого зазначення.

Автори творів, включених до таких видань, зберігають виключні права на використання своїх творів незалежно від видання в цілому, якщо інше не передбачено авторським договором.

Стаття 20. Авторське право перекладачів і авторів інших похідних творів

1. Перекладачам і авторам інших похідних творів належить авторське право на здійснені ними переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку.

Перекладачі і (або) автори інших похідних творів користуються авторським правом на створений ними твір за умови дотримання ними прав автора, твір якого зазнав перекладу, адаптації, аранжування або іншої переробки.

2. Авторське право перекладачів і (або) авторів інших похідних творів не перешкоджає іншим особам здійснювати свої переклади і переробки тих самих творів.

Стаття 21. Вільне використання твору із зазначенням імені автора

Без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення;

2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру;

3) відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором;

4) відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою;

5) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях;

6) видання випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих;

7) відтворення творів для судового і адміністративного провадження в обсязі, виправданому цією метою;

8) публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній;

9) відтворення з інформаційною метою у газетах та інших періодичних виданнях, передача в ефір або інше публічне сповіщення публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів у обсязі, виправданому поставленою метою;

10) відтворення твору в цілях і за умов, передбачених статтями 22–25 цього Закону.

Цей перелік вільного використання творів є вичерпним.

Стаття 22. Вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору репрографічним способом

Допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку, за таких умов:

1) у разі, коли відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (за винятком комп'ютерних програм і баз даних), з ілюстраціями чи без них, і коли це відтворення здійснюється за запитом фізичних осіб за умови, що:

а) бібліотека та архів мають достатньо підстав вважати, що такий примірник використовуватиметься з метою освіти, навчання і приватного дослідження;

б) відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру;

2) у разі, коли відтворення здійснюється для збереження або заміни загубленого, пошкодженого та непридатного примірника даної бібліотеки чи архіву або для відновлення загубленого, пошкодженого або непридатного примірника з фонду аналогічної бібліотеки чи архіву, а одержання такого примірника іншим шляхом неможливе, а також коли відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру.

Стаття 23. Вільне відтворення примірників твору для навчання

Допускається без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право:

1) відтворення уривків з опублікованих письмових творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті;

2) репрографічне відтворення навчальними закладами для аудиторних занять опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів з ілюстраціями або без них за умови, коли:

а) обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті;

б) відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру;

Стаття 24. Вільне копіювання, модифікація і декомпіляція комп'ютерних програм

1. Особа, яка правомірно володіє правомірно виготовленим примірником комп'ютерної програми, має право без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право на цю програму:

1) внести до комп'ютерної програми зміни (модифікації) з метою забезпечення її функціонування на технічних засобах особи, яка використовує ці програми, і вчинення дій, пов'язаних з функціонуванням комп'ютерної програми відповідно до її призначення, зокрема запис і збереження в пам'яті комп'ютера, а також виправлення явних помилок, якщо інше не передбачено угодою з автором чи іншою особою, яка має авторське право;

2) виготовити одну копію комп'ютерної програми за умови, що ця копія призначена тільки для архівних цілей або для заміни правомірно придбаного примірника у випадках, якщо оригінал комп'ютерної програми буде втраченим, знищеним або стане непридатним для використання. При цьому копія комп'ютерної програми не може бути використана для інших цілей, ніж зазначено у цьому пункті та пункті 1 цієї частини, і має бути знищена у разі, якщо володіння примірником цієї комп'ютерної програми перестає бути правомірним;

3) декомпілювати комп'ютерну програму (перетворити її з об'єктного коду у вихідний текст) з метою одержання інформації, необхідної для досягнення її взаємодії із незалежно розробленою комп'ютерною програмою, за дотримання таких умов:

а) інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була доступною цій особі з інших джерел;

б) зазначені дії здійснюються тільки щодо тих частин комп'ютерної програми, які не-

обхідні для досягнення здатності до взаємодії;

в) інформація, одержана в результаті декомпіляції, може використовуватися лише для досягнення здатності до її взаємодії з іншими програмами, але не може передаватися іншим особам, крім випадків, якщо це необхідно для досягнення здатності до взаємодії з іншими програмами, а також не може використовуватися для розроблення комп'ютерної програми, схожої на декомпільовану комп'ютерну програму, або для вчинення будь-якої іншої дії, що порушує авторське право;

4) спостерігати, вивчати, досліджувати функціонування комп'ютерної програми з метою визначення ідей і принципів, що лежать в її основі, за умови, що це робиться в процесі виконання будь-якої дії із завантаження, показу, функціонування, передачі чи запису в пам'ять (збереження) комп'ютерної програми.

2. Застосування положень цієї статті не повинно завдавати шкоди використанню комп'ютерної програми і не повинно обмежувати законні інтереси автора та (або) іншої особи, яка має авторське право на комп'ютерну програму.

Стаття 25. Вільне відтворення творів у особистих цілях

1. Допускається без дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори, крім:

а) творів архітектури у формі будівель і споруд;

б) комп'ютерних програм, за винятком випадків, передбачених статтею 24 цього Закону;

в) репрографічного відтворення книг, нотних текстів і оригінальних творів образотворчого мистецтва, за винятком випадків, передбачених статтями 22 і 23 цього Закону;

2. Твори і виконання, зафіксовані у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їх примірники допускається відтворювати у домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди. Особливості виплати винагороди у цьому випадку визначені статтею 42 цього Закону.

Стаття 26. Право доступу до твору образотворчого мистецтва

При передачі твору образотворчого мистецтва чи матеріального об'єкта, в якому втілено цей твір, у власність іншій особі автор має право вимагати доступу до цього твору з метою його використання для відтворення (виготовлення примірників, слайдів, карток, переробок тощо) за умови, що це не порушує законні права та інтереси власника твору образотворчого мистецтва. Власник не може відмовити автору в доступі до твору без достатніх підстав. При цьому від власника твору не можна вимагати доставки твору авторові.

Стаття 27. Право слідування

Автор твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті – спадкоємці впродовж встановленого статтею 28 цього Закону строку користуються щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору (право слідування). Виплата винагороди у цьому випадку здійснюється зазначеними аукціонами, галереями, салонами, крамницями тощо.

Збір і виплата винагороди, одержаної в результаті використання права слідування, здійснюються особисто автором, через його повіреного або через організації колективного управління.

Стаття 28. Строк дії авторського права

1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору.

2. Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею.

3. Для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується строк, передбачений частиною другою цієї статті.

4. Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора.

5. У разі, коли весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору.

6. Авторське право на твори помертло реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації.

7. Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування.

8. Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

9. Строк дії авторського права після смерті автора і строки, встановлені частинами третьою – сьомою цієї статті, починаються від дня смерті автора чи з дня настання подій, передбачених у зазначених частинах, але відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті чи роком, в якому відбулася зазначена подія.

10. Особисті немайнові права автора, передбачені статтею 14 цього Закону, охороняються безстроково.

Стаття 29. Перехід авторського права у спадщину

1. Майнові права авторів та інших осіб, які мають виключне авторське право, переходять у спадщину. Не переходять у спадщину особисті немайнові права автора.

2. Спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Стаття 30. Перехід творів у суспільне надбання

1. Закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання.

2. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора, передбачених статтею 14 цього Закону.

3. Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися спеціальні відрахування до фондів творчих спілок України за використання на території України творів, які стали суспільним надбанням.

Стаття 31. Передача (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права

1. Автор (чи інша особа, яка має авторське право) може передати свої майнові права, зазначені у статті 15 цього Закону, будь-якій іншій особі повністю чи частково. Передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським

договором.

Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані.

2. Майнове право суб'єкта авторського права, який є юридичною особою, може бути передане (відчужене) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації цієї юридичної особи – суб'єкта авторського права.

Стаття 32. Передача права на використання твору

1. Автору та іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору будь-яким одним або всіма відомими способами на підставі авторського договору.

Використання твору будь-якою особою допускається виключно на основі авторського договору, за винятком випадків, передбачених статтями 21–25 цього Закону.

2. Передача права на використання твору іншим особам може здійснюватися на основі авторського договору про передачу виключного права на використання твору або на основі авторського договору про передачу невиключного права на використання твору.

3. За авторським договором про передачу виключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом і у встановлених межах тільки одній особі, якій ці права передаються, і надає цій особі право дозволяти або забороняти подібне використання твору іншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частині прав, що не передаються.

4. За авторським договором про передачу невиключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом і у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору і на передачу невиключного права на використання твору іншим особам.

5. Право на передачу будь-яким особам невиключних прав на використання творів мають організації колективного управління, яким суб'єкти авторського права передали повноваження на управління своїми майновими авторськими правами.

6. Права на використання твору, що передаються за авторським договором, вважаються невиключними, якщо у договорі не передбачено передачі виключних прав на використання твору.

Стаття 33. Договори на право використання творів

1. Договори про передачу прав на використання творів укладаються у письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо).

2. Договір про передачу прав на використання творів вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передаване право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди).

Авторська винагорода визначається у договорі у вигляді відсотків від доходу, отриманого від використання твору, або у вигляді фіксованої суми чи іншим чином. При цьому ставки авторської винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

3. Предметом договору про передачу прав на використання твору не можуть бути

права, яких не було на момент укладання договору.

4. Відповідні відомства і творчі спілки можуть розробляти примірні авторські договори (зразки авторських договорів).

5. Умови договору, що погіршують становище автора (його правонаступника) порівняно із становищем, встановленим чинним законодавством, є недійсними.

6. За авторським договором замовлення автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Договором може передбачатися виплата замовником авторові авансу як частини авторської винагороди.

7. Умови договору, що обмежують право автора на створення майбутніх творів на зазначену у договорі тему чи у зазначеній галузі, є недійсними.

8. Усі майнові права на використання твору, які передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як передані суб'єктом авторського права, вважаються такими, що не передані, і зберігаються за ним.

Стаття 34. Відповідальність за невиконання авторського договору

1. Сторона, яка не виконала або неналежним чином виконала зобов'язання за авторським договором, зобов'язана відшкодувати іншій стороні всі збитки, в тому числі упущену вигоду.

2. Якщо автор не передав твір замовникові відповідно до умов авторського договору замовлення, він повинен відшкодувати замовникові збитки, в тому числі упущену вигоду.

3. Спори щодо відповідальності за невиконання умов авторських договорів вирішуються у суді.

Розділ III. СУМІЖНІ ПРАВА

Стаття 35. Об'єкти суміжних прав

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є:

а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;

б) фонограми, відеограми;

в) передачі (програми) організацій мовлення.

Стаття 36. Суб'єкти суміжних прав

1. Суб'єктами суміжних прав є:

а) виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань;

б) виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;

в) виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;

г) організації мовлення та їх правонаступники.

2. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права. Виробники фонограм, виробники відеограм повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права і виконавців. Організації мовлення повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм (відеограм).

Стаття 37. Виникнення і здійснення суміжних прав

1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, вироб-

ник відеограми, організація мовлення.

2. Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, оприлюднення передачі організації мовлення.

3. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати знак охорони суміжних прав. Цей знак складається з таких елементів:

латинська літера «Р», обведена колом, – (P) ;

імена (назви) осіб, які мають щодо цих фонограм (відеограм) суміжні права;

рік першої публікації фонограми (відеограми).

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми чи відеограми вважаються особи, імена (назви) яких зазначені на фонограмі, відеограмі та їх примірниках або на їх упаковці.

4. Кабінетом Міністрів України можуть установлюватися мінімальні ставки винагороди за використання об'єктів суміжних прав та порядок їх індексації.

Стаття 38. Особисті немайнові права виконавців та права на ім'я (назву) виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення

1. Виконавцеві твору належать такі особисті немайнові права:

а) вимагати визнання того, що він є виконавцем твору;

б) вимагати, щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним його виступом, записом чи виконанням (у разі, якщо це можливо);

в) вимагати забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні, що може завдати шкоди його честі і репутації.

2. Виробник фонограми, виробник відеограми має право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання фонограми (відеограми).

3. Організація мовлення має право вимагати згадування своєї назви у зв'язку із записом, відтворенням, розповсюдженням своєї передачі і публічним повторним сповіщенням її іншою організацією мовлення.

Стаття 39. Майнові права виконавців

1. Майновим правом виконавців є їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

а) публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір);

б) фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань;

в) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду;

г) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншої передачі права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення;

д) комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми (відеограми) або

за його дозволом;

е) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було їх згоди на такий вид розповсюдження.

2. Майнові права виконавців можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання виконань, розмір і порядок виплати винагороди, строк дії договору і використання виконань, територія, на яку розповсюджуються передані права тощо. Визначені договором ставки винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

3. У разі, коли виконання використовується в аудіовізуальному творі, вважається, що виконавець передає організації, яка здійснює виробництво аудіовізуального твору, або продюсеру аудіовізуального твору всі майнові права на виконання, якщо інше не передбачено договором.

4. У разі, коли виконавець під час першої фіксації виконання безпосередньо дозволить виробнику фонограми чи виробнику відеограми її подальше відтворення, вважається, що виконавець передав виробнику фонограми чи виробнику відеограми виключне право на розповсюдження фонограм, відеограм і їх примірників способом першого продажу або іншої передачі у власність чи володіння, а також способом здавання у майновий найм, комерційний прокат та іншої передачі. При цьому виконавець зберігає право на одержання справедливої винагороди за зазначені види використання свого виконання через організації колективного управління або іншим способом.

Стаття 40. Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм

1. До майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм належить їх виключне право на використання своїх фонограм, відеограм і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

а) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом;

б) розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншої передачі права власності;

в) комерційний прокат фонограм, відеограм і їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом;

г) публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;

д) будь-яку видозміну своїх фонограм, відеограм;

е) ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки.

2. Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання фонограми (відеограми), розмір і порядок виплати винагороди, строк дії договору, строк використання фонограми (відеограми), територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо. Визначені договором ставки винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

Майнові права виробника фонограми чи відеограми, який є юридичною особою, можуть бути також передані (відчужені) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи – суб'єкта суміжних прав.

3. Якщо фонограми, відеограми чи їх примірники введені виробником фонограми (відеограми) чи за його згодою у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх наступне розповсюдження шляхом продажу, дарування тощо без згоди виробника фонограми (відеограми) чи його правонаступника і без виплати йому винагороди. Проте й у цьому випадку право здавання таких примірників фонограм (відеограм) у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно правом виробника фонограми (відеограми).

Стаття 41. Майнові права організацій мовлення

1. До майнових прав організацій мовлення належить їх виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- а) публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;
- б) фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;
- в) публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом.

Організація мовлення також має право забороняти поширення на території України чи з території України сигналу із супутника, що несе їх програми, розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал із супутника не призначався.

2. Майнові права організації мовлення можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб і строк використання програми мовлення, розмір і порядок виплати винагороди, територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо.

Майнові права організації мовлення можуть бути також передані (відчужені) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи – суб'єкта суміжних прав.

Стаття 42. Обмеження майнових прав виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення

1. Допускаються використання виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, їх фіксація, відтворення і доведення до загального відома без згоди виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення у випадках, передбачених статтями 21–25 цього Закону щодо обмеження майнових прав авторів літературних, художніх і наукових творів, якщо задовольняються такі умови:

- а) відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно з метою навчання чи наукових досліджень;
- б) право на відтворення, передбачене у пункті «а» цієї частини, не поширюється на експорт відтворених примірників фонограм, відеограм, програм мовлення за межі митної території України;
- в) за суб'єктами суміжних прав зберігається право на справедливую винагороду з урахуванням кількості відтворених примірників.

Передбачене цією частиною використання об'єктів суміжних прав без згоди суб'єктів суміжних прав є можливим лише за умови дотримання особистих немайнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав, передбачених статтями 14 і 38 цього Закону.

2. Допускається відтворення в домашніх умовах і виключно в особистих цілях творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах і їх примірниках, без згоди автора (авторів), виконавців і виробників фонограм (відеограм), але з виплатою їм винагороди способом, визначеним частиною четвертою цієї статті.

3. Передбачене частинами першою і другою цієї статті використання об'єктів суміж-

них прав без згоди суб'єктів суміжних прав не повинно завдавати шкоди нормальній експлуатації виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення і зачіпати законні інтереси виконавців, виробників фонограм, відеограм і програм мовлення чи інших суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

4. Виплата винагороди виробникам фонограм і відеограм та іншим особам, які мають авторське право і (або) суміжні права, за передбачені частиною другою цієї статті відтворення, здійснюється у формі відрахувань (відсотків) від вартості обладнання і (або) матеріальних носіїв виробниками та (або) імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких можна здійснити відтворення виключно в особистих цілях у домашніх умовах творів, зафіксованих у фонограмах і відеограмах, крім:

а) професійного обладнання та (або) матеріальних носіїв, не призначених для використання в домашніх умовах;

б) обладнання і матеріальних носіїв, що експортуються за митну територію України;

в) обладнання і матеріальних носіїв, що ввозяться фізичною особою на митну територію України виключно в особистих цілях і без комерційної мети.

5. Розміри зазначених у частинах другій і четвертій цієї статті відрахувань (відсотків), що мають сплачуватися виробниками та (або) імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, визначаються Кабінетом Міністрів України. Ці кошти виробниками та імпортерами обладнання і (або) матеріальних носіїв перераховуються визначеним Установою організаціям колективного управління (далі – уповноваженим організаціям). Зібрані кошти розподіляються між організаціями колективного управління, які є на обліку в Установі, на основі договорів, які уповноважені організації укладають з усіма організаціями колективного управління. Імпортери перераховують ці кошти уповноваженій організації під час ввезення товару на митну територію України, а виробники – у кінці кожного місяця після реалізації обладнання і матеріальних носіїв.

6. Установа і визначені нею для збору коштів уповноважені організації мають право вимагати від виробників та імпортерів інформацію про виробництво, імпорт і реалізацію (продаж) зазначеного у частині четвертій цієї статті обладнання і матеріальних носіїв.

7. Зібрані кошти, що зазначені у частинах другій і четвертій цієї статті, розподіляються між авторами, виконавцями, виробниками фонограм (відеограм). Якщо угодами між організаціями колективного управління не передбачено інше, то ці кошти розподіляються у таких пропорціях: авторам – 50 відсотків, виконавцям – 25 відсотків і виробникам фонограм (відеограм) – 25 відсотків.

Стаття 43. Використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою

1. Допускається без згоди виробників фонограм (відеограм), фонограми (відеограми) яких опубліковані для використання з комерційною метою, і виконавців, виконання яких зафіксовані у цих фонограмах (відеограмах), але з виплатою винагороди, таке пряме чи опосередковане комерційне використання фонограм і відеограм та їх примірників:

а) публічне виконання фонограми або її примірника чи публічну демонстрацію відеограми або її примірника;

б) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, в ефір;

в) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, по проводах (через кабель).

2. Збирання винагороди за використання фонограм (відеограм), що зазначені у частині першій цієї статті, і контроль за їх правомірним використанням здійснюються визначеними Установою уповноваженими організаціями колективного управління. Зібрані кошти

розподіляються між організаціями колективного управління, які є на обліку в Установі, на основі договорів, які уповноважені організації укладають з усіма організаціями колективного управління. Одержана від уповноваженої організації винагорода розподіляється відповідною організацією колективного управління у таких пропорціях: виконавцям – 50 відсотків, виробникам фонограм (відеограм) – 50 відсотків.

3. Розмір винагороди за використання фонограм (відеограм), що зазначені у частині першій цієї статті, порядок та умови її виплати визначаються Кабінетом Міністрів України.

4. Особи, які використовують фонограми, відеограми чи їх примірники, повинні надавати організаціям, зазначеним у частині другій цієї статті, точні відомості щодо їх використання, необхідні для збирання і розподілу винагороди.

Стаття 44. Строк дії суміжних прав

1. Майнові права виконавців охороняються протягом 50 років від дати першого запису виконання.

Особисті немайнові права виконавців, передбачені частиною першою статті 38 цього Закону, охороняються безстроково.

2. Права виробників фонограм і відеограм охороняються протягом 50 років від дати першого опублікування фонограми (відеограми) або їх першого звукозапису (відеозапису), якщо фонограма (відеограма) не була опублікована протягом зазначеного часу.

3. Організації мовлення користуються наданими цим Законом правами протягом 50 років від дати першого публічного сповіщення передачі.

4. Закінчення строків захисту суміжних прав настає 1 січня року, наступного за роком, у якому закінчилися передбачені цією статтею строки захисту.

5. До спадкоємців виконавців і правонаступників виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання виконань, фонограм, відеограм, публічні сповіщення, а також право на одержання винагороди у межах установленого цією статтею строку.

Розділ IV. УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ СУБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 45. Способи управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав

Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами:

- а) особисто;
- б) через свого повіреного;
- в) через організацію колективного управління.

Стаття 46. Управління майновими правами через повіреного

Суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав може доручити управління своїми майновими правами повіреному на підставі укладеного з ним договору-доручення. Здійснюючи управління майновими правами, ця особа діє у межах повноважень, переданих їй суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав.

Стаття 47. Забезпечення колективного управління майновими правами

1. Суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав можуть доручати управління своїми майновими правами організаціям колективного управління.

2. Організації колективного управління створюються суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав та мають статус юридичної особи згідно із законом.

3. Допускається утворення окремих організацій, які управляють певними категоріями майнових прав певних категорій суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, або ор-

ганізацій, які управляють різними майновими правами в інтересах різних категорій суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

4. Особи, які використовують твори, виконання, програми мовлення, примірники фонограм (відеограм), зобов'язані надавати організаціям колективного управління точний перелік використаних творів, виконань, примірників фонограм (відеограм), програм мовлення разом з документально підтвердженими даними про одержані прибутки від їх використання та повинні виплачувати організаціям колективного управління винагороду в передбачений термін і в обумовленому розмірі.

5. Суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав можуть також доручати управління своїми майновими правами на колективній основі відповідним державним організаціям, установчі документи яких передбачають здійснення таких функцій.

Стаття 48. Діяльність організацій колективного управління

1. Організація колективного управління після її державної реєстрації зобов'язана протягом 30 днів стати на облік в Установі. Про облік організацій колективного управління Установа здійснює публікацію у своєму офіційному бюлетені.

Організації колективного управління діють на основі статутів, що затверджуються в установленому порядку і в межах повноважень, одержаних від суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

2. Організації колективного управління не мають права займатися комерційною діяльністю чи використовувати будь-яким способом об'єкти авторського права і (або) суміжних прав, доручених їм для управління. На діяльність таких організацій не поширюються обмеження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

3. Повноваження на колективне управління майновими правами передаються організаціям колективного управління авторами та іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав на основі договорів, укладених у письмовій формі.

4. Організації колективного управління можуть управляти на території України майновими правами іноземних суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав на основі договорів з аналогічними іноземними організаціями, в тому числі й про взаємне представництво інтересів.

Організації колективного управління можуть доручати на основі договорів з аналогічними іноземними організаціями управляти на колективній основі за кордоном майновими правами українських суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі й про взаємне представництво інтересів.

5. На основі одержаних повноважень організації колективного управління надають будь-яким особам шляхом укладання з ними договорів невиключні права на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

6. Організація колективного управління має право вимагати від осіб, які використовують об'єкти авторського права і суміжних прав, надання їм документів, що містять точні відомості про використання зазначених об'єктів, необхідні для збирання і розподілу винагороди.

7. Організація колективного управління зобов'язана надавати Установі таку інформацію:

- а) про зміни, що вносяться до статуту організації;
- б) про укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів з іншими організаціями колективного управління, в тому числі іноземними;
- в) про управління майновими правами осіб, які не передали організації повноважень відповідно до частини третьої цієї статті;

- г) про укладання договорів управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав;
- д) про річний баланс, річний звіт, результати аудиторських перевірок;
- е) про осіб, уповноважених представляти організацію.

Стаття 49. Функції організацій колективного управління

1. Організації колективного управління повинні виконувати від імені суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і на основі одержаних від них повноважень такі функції:

- а) погоджувати з особами, які використовують об'єкти авторського права і (або) суміжних прав, розмір винагороди під час укладання договору;

- б) укладати договори про використання прав, переданих в управління. Умови цих договорів повинні відповідати положенням статей 31–33 цього Закону;

- в) збирати, розподіляти і виплачувати зібрану винагороду за використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав, правами яких вони управляють, а також іншим суб'єктам прав відповідно до цього Закону;

- г) вчиняти інші дії, передбачені чинним законодавством, необхідні для захисту прав, управління якими здійснює організація, в тому числі звертатися до суду за захистом прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав відповідно до статутних повноважень та доручення цих суб'єктів.

2. Суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав, які не передали організаціям колективного управління повноважень на управління своїми правами, в тому числі щодо збирання винагороди, мають право вимагати від організацій колективного управління, які таку винагороду за використання їхніх творів і об'єктів суміжних прав зібрали, виплати цієї винагороди, а також вимагати вилучення своїх творів і об'єктів суміжних прав із дозволів на використання, які надаються організаціями колективного управління шляхом укладання договорів з особами, які використовують ці об'єкти.

3. Організації колективного управління мають право резервувати на своєму рахунку суми незапитаної винагороди, що надійшла їм від осіб, які використовують об'єкти авторського права і (або) суміжних прав. Після трьох років від дня надходження на рахунок організації колективного управління відповідних сум суми незапитаної винагороди можуть бути використані для чергових виплат суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав або спрямовані на інші цілі, передбачені їх статутами, в інтересах суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Розділ V. ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 50. Порухення авторського права і суміжних прав

Порухенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для судового захисту, є:

- а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, визначені статтями 14 і 38 цього Закону, та їх майнові права, визначені статтями 15, 39, 40 і 41 цього Закону, з урахуванням передбачених статтями 21–25, 42 і 43 цього Закону обмежень майнових прав;

- б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення;

- в) плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під

іменем особи, яка не є автором цього твору;

г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;

е) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

є) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

ж) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Стаття 51. Порядок захисту авторського права і суміжних прав

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Стаття 52. Способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав

1. За захистом свого авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції.

При порушеннях будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, передбачених статтею 50 цього Закону, недотриманні передбачених договором умов використання творів і (або) об'єктів суміжних прав, використанні творів і об'єктів суміжних прав з обходом технічних засобів захисту чи з підробленням інформації і (або) документів про управління правами чи створенні загрози неправомірного використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та інших порушеннях особистих немайнових прав і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав мають право:

а) вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

б) звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

в) подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

г) подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

д) вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

е) брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних про-

цесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

є) вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

ж) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

з) вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав.

2. Суд має право постановити рішення чи ухвалу про:

а) відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права і (або) суміжних прав, з визначенням розміру відшкодування;

б) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав;

в) стягнення із порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення;

г) виплату компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу;

д) заборону опублікування творів, їх виконань чи постановок, випуску примірників фонограм, відеограм, їх сповіщення, припинення їх розповсюдження, вилучення (конфіскацію) контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення, публікацію у пресі інформації про допущене порушення тощо, якщо у ході судового розгляду буде доведено факт порушення авторського права і (або) суміжних прав або факт наявності дій, що створюють загрозу порушення цих прав;

є) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, інформацію про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів та об'єктів суміжних прав, засобів обходу технічних засобів та про канали розповсюдження.

При визначенні розмірів збитків, які мають бути відшкодовані особі, права якої порушено, а також для відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд зобов'язаний виходити із суті порушення, майнової і моральної шкоди, завданої особі, яка має авторське право і (або) суміжні права, а також із можливого доходу, який могла б одержати ця особа. У розмір збитків, завданих особі, права якої порушено, додатково можуть бути включені судові витрати, понесені цією особою, а також витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката.

При визначенні компенсації, яка має бути виплачена замість відшкодування збитків чи стягнення доходу, суд зобов'язаний у встановлених пунктом «г» цієї частини межах визначити розмір компенсації, враховуючи обсяг порушення та (або) наміри відповідача.

3. Суд може постановити рішення про накладення на порушника штрафу у розмірі 10 відсотків суми, присудженої судом на користь позивача. Сума штрафів передається у встановленому порядку до Державного бюджету України.

4. Суд може постановити рішення про вилучення чи конфіскацію всіх контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення, щодо яких встановлено,

що вони були виготовлені або розповсюджені з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту. Це стосується також усіх кліше, матриць, форм, оригіналів, магнітних стрічок, фотонегативів та інших предметів, за допомогою яких відтворюються примірники творів, фонограм, відеограм, програм мовлення, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх відтворення і для виготовлення засобів обходу технічних засобів захисту.

За рішенням суду вилучені контрафактні примірники творів (у тому числі комп'ютерні програми і бази даних), фонограм, відеограм, програм мовлення на вимогу особи, яка є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і права якої порушено, можуть бути передані цій особі. Якщо ця особа не вимагає такої передачі, то контрафактні примірники підлягають знищенню, а матеріали і обладнання, що використовувалися для відтворення контрафактних примірників, підлягають відчуженню із перерахуванням виручених коштів до Державного бюджету України.

Стаття 53. Способи забезпечення позову у справах про порушення авторського права і суміжних прав

1. До завершення розгляду справи по суті суддя одноособово має право винести ухвалу про заборону відповідачеві, щодо якого є достатні підстави вважати, що він є порушником авторського права і (або) суміжних прав, вчиняти до винесення рішення чи ухвали суду певні дії, а саме: виготовлення, відтворення, продаж, здавання в майновий найм, прокат, ввезення на митну територію України та інше передбачене цим Законом використання, а також транспортування, зберігання або володіння з метою введення в цивільний обіг примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм і баз даних, а також записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, і засобів обходу технічних засобів захисту.

2. За наявності достатніх даних про вчинення такого порушення авторського права і (або) суміжних прав, за яке відповідно до закону передбачена кримінальна відповідальність, орган дізнання, слідства або суд зобов'язані вжити заходів для забезпечення розшуку і накладення арешту на:

а) примірники творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, а також засоби обходження технічних засобів захисту;

б) матеріали й обладнання, призначені для їх виготовлення і відтворення;

в) документи, рахунки та інші предмети, що можуть бути доказом вчинення протиправних дій.

3. У разі, якщо відповідач по справі порушення авторського права і (або) суміжних прав відмовляє у доступі до необхідної інформації чи не забезпечує її надання у прийнятний строк, робить перешкоди у здійсненні судових процедур, або з метою збереження відповідних доказів щодо інкримінованого порушення, особливо у випадку, коли будь-яке відстрочення може завдати непоправної шкоди особі, яка має авторське право і (або) суміжні права, або коли є очевидний ризик того, що доказ буде знищено, суд або суддя одноособово мають право за заявою заявника застосувати тимчасові заходи до пред'явлення позову або до початку розгляду справи за участю іншої сторони (відповідача) шляхом:

а) винесення ухвали про огляд приміщень, в яких, як припускається, відбуваються дії, пов'язані з порушенням авторського права і (або) суміжних прав;

б) накладення арешту і вилучення всіх примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, засобів обходження тех-

нічних засобів захисту, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх виготовлення і відтворення;

в) накладення арешту і вилучення рахунків та інших документів, які можуть бути доказом вчинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення (чи підтверджують наміри вчинення порушення) авторського права і (або) суміжних прав.

Заява про застосування тимчасових заходів розглядається тільки за участю заявника у дводенний строк з дня її подання.

Ухвала суду про застосування тимчасового заходу підлягає негайному виконанню органом державної виконавчої служби за участю заявника.

До прийняття ухвали про застосування тимчасових заходів, зазначених в абзаці першому цієї частини, суд має право вимагати від заявника обґрунтування того, що він є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і що ці права порушені або невідворотно будуть порушені, а також видати заявнику судову ухвалу щодо внесення застави або еквівалентної гарантії, достатньої для того, щоб запобігти зловживанню тимчасовим заходом. Застава полягає у внесенні на депозит суду заявником чи іншими особами грошей чи передачі інших матеріальних цінностей. Розмір застави (гарантії) визначається судом з урахуванням обставин справи, але не повинен бути меншим від 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більшим від розміру заявленої шкоди.

У разі застосування визначених в абзаці першому цієї частини тимчасових заходів відповідач має право вимагати їх зміни чи скасування, а заявник зобов'язаний подати позов до суду про захист порушених авторських чи суміжних прав не пізніше 15 календарних днів від дня застосування тимчасового заходу.

Застава повертається повністю заявникові при відмові суду у прийнятті позову до розгляду чи задоволенні позову повністю або частково. У протилежному разі застава звертається на виконання рішення про компенсацію шкоди відповідачеві, завданої застосуванням тимчасових заходів.

При скасуванні визначених в абзаці першому цієї частини тимчасових заходів або якщо при розгляді справи з'ясується відсутність факту порушення чи загрози порушення авторського права і (або) суміжних прав, суд має право на клопотання відповідача прийняти судові рішення щодо надання відповідачу належної компенсації позивачем за будь-яку шкоду, завдану цими заходами.

Розділ VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування і застосовується до правовідносин, які виникли після набрання ним чинності.

2. Кабінету Міністрів України у чотиримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України свої пропозиції щодо внесення змін до законів України у зв'язку з прийняттям цього Закону, а також прийняти необхідні нормативно-правові акти і привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

3. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

4. Установити, що починаючи з дня набрання чинності цим Законом строки охорони авторського права, передбачені статтею 28 і частинами першою і другою статті 44 цього Закону, застосовуються у всіх випадках, коли 50-річний строк дії авторського права після смерті автора або строк дії суміжних прав не закінчився до дня набрання чинності цим Законом.

5. Установити, що цей Закон застосовується до виконань і фонограм, створених чи

вперше опублікованих до дня набрання чинності цим Законом, якщо на цей день не минуло 50 років після їх першого запису або опублікування.

6. Установити, що об'єкти авторського права і суміжних прав, які є предметом міжнародного договору, до якого Україна приєдналася і згоду на обов'язковість якого дала Верховна Рада України, і які створені чи вперше опубліковані до дня набрання чинності цим Законом, підлягають захисту за цим Законом від дня набрання ним чинності, якщо на цей день зазначені об'єкти не стали суспільним надбанням в країні походження у зв'язку із закінченням строку їх охорони в цій країні.

7. Визнати такою, що втратила чинність, Постанову Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року «Про порядок введення в дію Закону України «Про авторське право і суміжні права».

8. У статті 2 Закону України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року)» виключити слова «повідомивши при цьому, що дія зазначеної Конвенції не поширюється на твори, які на дату набрання чинності цією Конвенцією для України вже є на її території суспільним надбанням».

9. Доручити Міністерству закордонних справ України повідомити Генеральному директорові Всесвітньої організації інтелектуальної власності про те, що стаття 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року) від дня набрання чинності цим Законом діє на території України в повному обсязі.

10. Доповнити абзац другий Закону України «Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року» реченням такого змісту: «З метою виконання вимог зазначеної Конвенції поширити, на взаємній основі, національний режим захисту суміжних прав, передбачений Законом України «Про авторське право і суміжні права», на виробників фонограм з країн – учасниць Конвенції та їхні фонограми, якщо строк охорони цих фонограм не закінчився в країні походження».

11. Доручити Міністерству закордонних справ України повідомити Генеральному Секретарю Організації Об'єднаних Націй про доповнення Закону України «Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року».

ДОДАТОК Б

ЗАКОН УКРАЇНИ

ПРО ОХОРОНУ ПРАВ НА ВИНАХОДИ І КОРИСНІ МОДЕЛІ

(№ 3687-XII від 15.12.1993

зі змінами й доповненнями, внесеними Законами України

№ 1771-III від 01.06.2000, № 2188-III від 21.12.2000,

№ 2921-III від 10.01.2002, № 34-IV від 04.07.2002,

№ 762-IV від 15.05.2003, № 850-IV від 22.05.2003)

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

Установа – центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності;

Апеляційна палата – колегіальний орган Установи для розгляду заперечень проти рішень Установи щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності та інших питань, віднесених до її компетенції цим Законом;

винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології;

секретний винахід (секретна корисна модель) – винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесену до державної таємниці;

службовий винахід (корисна модель) – винахід (корисна модель), створений працівником:

у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше;

з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця;

службові обов'язки – зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі);

доручення роботодавця – видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі);

роботодавець – особа, яка найняла працівника за трудовим договором (контрактом);

винахідник – людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель);

патент (патент на винахід, деклараційний патент на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель) – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель);

патент на винахід – різновид патенту, що видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід;

деклараційний патент на винахід – різновид патенту, що видається за результатами

формальної експертизи заявки на винахід;

деклараційний патент на корисну модель – різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель;

патент (деклараційний патент) на секретний винахід – різновид патенту, що видається на винахід, віднесений до державної таємниці;

деклараційний патент на секретну корисну модель – різновид патенту, що видається на корисну модель, віднесена до державної таємниці;

кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) – експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності);

формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) – експертиза, у ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями), і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам;

ліцензія – дозвіл власника патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах;

особа – фізична або юридична особа;

заявка – сукупність документів, необхідних для видачі Установою патенту;

заявник – особа, яка подала заявку чи набула прав заявника в іншому встановленому законом порядку;

пріоритет заявки (пріоритет) – першість у поданні заявки;

дата пріоритету – дата подання заявки до Установи чи до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, за якою заявлено пріоритет;

міжнародна заявка – заявка, подана згідно з Договором про патентну кооперацію;

Реєстр – Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на винаходи, Державний реєстр деклараційних патентів України на корисні моделі, Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на секретні винаходи, Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі;

заклад експертизи – уповноважений Установою державний заклад (підприємство, організація) для розгляду і проведення експертизи заявок;

державна система правової охорони інтелектуальної власності – Установа і сукупність експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних закладів, що входять до сфери управління Установи.

Стаття 2. Законодавство України про охорону прав на винаходи (корисні моделі)

Законодавство України про охорону прав на винаходи (корисні моделі) базується на Конституції України і складається із цього Закону, законів України «Про власність», «Про державну таємницю» та інших нормативно-правових актів.

Стаття 3. Повноваження Установи у сфері охорони прав на винаходи (корисні моделі)

1. Установа забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони прав на винаходи і корисні моделі, для чого: організовує приймання заявок, проведення їх експертизи, приймає рішення щодо них;

видає патенти на винаходи і корисні моделі, забезпечує їх державну реєстрацію;

забезпечує опублікування офіційних відомостей про винаходи і корисні моделі;

здійснює міжнародне співробітництво у сфері правової охорони інтелектуальної власності і представляє інтереси України з питань охорони прав на винаходи і корисні моделі в

міжнародних організаціях відповідно до чинного законодавства;

приймає в установленому порядку нормативно-правові акти у межах своїх повноважень;

організовує інформаційну та видавничу діяльність у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

організовує науково-дослідні роботи з удосконалення законодавства та організації діяльності у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

організовує роботу щодо перепідготовки кадрів державної системи правової охорони інтелектуальної власності;

доручає закладам, що входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, відповідно до їх спеціалізації, виконувати окремі завдання, що визначені цим Законом, Положенням про Установу, іншими нормативно-правовими актами у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

виконує інші функції відповідно до Положення про неї, затвердженого в установленому порядку.

2. Фінансування діяльності Установи провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стаття 4. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про винаходи (корисні моделі), то застосовуються правила міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 5. Права іноземних осіб та осіб без громадянства

1. Іноземні особи та особи без громадянства мають рівні з особами України права, передбачені цим Законом, відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Іноземні особи та особи без громадянства, які проживають чи мають постійне місце знаходження поза межами України, у відносинах з Установою реалізують свої права через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), зареєстрованих відповідно до закону.

Розділ II. ПРАВОВА ОХОРОНА ВІНАХОДІВ (КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ)

Стаття 6. Умови надання правової охорони

1. Правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

Об'єктом винаходу (корисної моделі), правова охорона якому (якій) надається згідно з цим Законом, може бути:

продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо);

процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

3. Правова охорона згідно з цим Законом не поширюється на такі об'єкти технології: сорти рослин і породи тварин;

біологічні в своїй основі процеси відтворення рослин та тварин, що не відносяться до небіологічних та мікробіологічних процесів;

топографії інтегральних мікросхем;

результати художнього конструювання

4. Пріоритет, авторство і право власності на винахід засвідчуються патентом (декларативним патентом).

Пріоритет, авторство і право власності на корисну модель засвідчуються деклараційним патентом.

Строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки до Установи.

Строк дії деклараційного патенту на винахід становить 6 років від дати подання заявки до Установи.

Строк дії патенту на винахід, об'єктом якого є лікарський засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо, використання якого потребує дозволу відповідного компетентного органу, може бути продовжено за клопотанням власника цього патенту на строк, що дорівнює періоду між датою подання заявки та датою одержання такого дозволу, але не більше ніж на 5 років. За подання клопотання сплачується збір.

Порядок подання клопотання та продовження строку дії патенту у цьому випадку визначається Установою.

Строк дії деклараційного патенту на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до Установи.

Строк дії патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування винаходу (корисної моделі), але не може бути довшим від визначеного за цим Законом строку дії охорони винаходу (корисної моделі).

Дія патенту припиняється достроково за умов, викладених у статті 32 цього Закону.

5. Обсяг правової охорони, що надається, визначається формулою винаходу (корисної моделі). Тлумачення формули повинно здійснюватися в межах опису винаходу (корисної моделі) та відповідних креслень.

6. Дія патенту (деклараційного патенту), виданого на спосіб одержання продукту, поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом.

Стаття 7. Умови патентоздатності винаходу, корисної моделі

1. Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

2. Корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною.

3. Винахід (корисна модель) визнається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу повинні враховуватися лише окремо.

4. Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

5. Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на видачу в Україні патенту (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передує тій даті, яка зазначена у частині четвертій цієї статті, і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

6. На визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 12 місяців до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні цієї частини.

7. Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не

впливає явно із рівня техніки. При оцінці винахідницького рівня зміст заявок, зазначених у частині п'ятій цієї статті, до уваги не береться.

8. Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.

Розділ III. ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ ПАТЕНТУ

Стаття 8. Право винахідника

1. Право на одержання патенту має винахідник, якщо інше не передбачено цим Законом.

2. Винахідники, які спільно створили винахід (корисну модель), мають однакові права на одержання патенту, якщо інше не передбачено угодою між ними.

3. У разі перегляду умов угоди щодо складу винахідників Установа за спільним клопотанням осіб, зазначених у заявці як винахідники, а також осіб, що є винахідниками, але не зазначені у заявці як винахідники, вносить зміни до відповідних документів у порядку, що встановлюється Установою.

4. Не визнаються винахідниками фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу (корисної моделі), а надали винахіднику (винахідникам) тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при його створенні і (або) оформленні заявки.

5. Винахіднику належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково.

Винахідник має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу (корисній моделі).

Стаття 9. Право роботодавця

1. Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника.

2. Винахідник подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть винаходу (корисної моделі) достатньо ясно і повно.

3. Роботодавець повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем.

4. Якщо роботодавець не виконає зазначених у частині третій цієї статті вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому випадку за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

5. Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації у разі його невикористання не повинен перевищувати чотирьох років. У протилежному випадку право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника чи його правонаступника.

6. Спори щодо умов одержання винахідником службового винаходу (корисної моделі) винагороди та її розміру вирішуються у судовому порядку.

Стаття 10. Право правонаступника

Право на одержання патенту має відповідно правонаступник винахідника або роботодавця.

Стаття 11. Право першого заявника

Якщо винахід (корисну модель) створено двома чи більше винахідниками незалежно один від одного, то право на одержання патенту (деклараційного патенту) на цей винахід чи деклараційного патенту на корисну модель належить заявнику, заявка якого має більш ранню дату подання до Установи або, якщо заявлено пріоритет, більш ранню дату пріоритету, за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або за якою не прийнято рішення про відмову у видачі патенту.

Розділ IV. ПОРЯДОК ОДЕРЖАННЯ ПАТЕНТУ

Стаття 12. Заявка

1. Особа, яка бажає одержати патент (деклараційний патент) і має на це право, подає до Установи заявку.

2. За дорученням заявника заявку може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності або іншу довірену особу.

3. Віднесення інформації, яка міститься у заявці, до державної таємниці здійснюється згідно із Законом України «Про державну таємницю» та прийнятими на його основі нормативними актами.

Якщо винахід (корисну модель) створено з використанням інформації, зареєстрованої у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України, чи цей винахід (корисна модель) згідно із Законом України «Про державну таємницю» може бути віднесений до державної таємниці, то заявка подається до Установи через режимно-секретний орган заявника чи через компетентний орган місцевої державної адміністрації за місцем знаходження (для юридичних осіб) або місцем проживання (для фізичних осіб). До заявки додається пропозиція заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці з посиланням на відповідні положення Закону України «Про державну таємницю».

4. Заявка на винахід повинна стосуватися одного або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдиності винаходу).

Заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі (вимога єдиності корисної моделі).

5. Заявка складається українською мовою і повинна містити:

заяву про видачу патенту на винахід чи деклараційного патенту на винахід (корисну модель);

опис винаходу (корисної моделі);

формулу винаходу (корисної моделі);

креслення (якщо на них є посилання в описі);

реферат.

6. У заяві про видачу патенту (деклараційного патенту) необхідно вказати заявника (заявників) і його (їх) адресу, а також винахідника (винахідників).

Винахідник має право вимагати, щоб його не згадували як винахідника даного винаходу (корисної моделі) в будь-якій публікації Установи, зокрема у відомостях про заявку чи патент.

7. Опис винаходу (корисної моделі) повинен викладатися у визначеному порядку і розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

8. Формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його суть, базуватися на

описі і викладатися у визначеному порядку ясно і стисло.

9. Реферат складається лише для інформаційних цілей. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення рівня техніки.

10. Інші вимоги до документів заявки визначаються Установою відповідно до цього Закону.

11. За подання заявки сплачується збір. Документ про сплату збору повинен надійти до Установи разом з заявкою або протягом двох місяців після дати подання заявки. Цей строк продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

Стаття 13. Дата подання заявки

1. Датою подання заявки є дата одержання Установою матеріалів, що містять принаймні:

заяву у довільній формі про видачу патенту (деклараційного патенту), викладену українською мовою;

відомості про заявника та його адресу, викладені українською мовою;

матеріал, що справляє враження опису винаходу (корисної моделі), викладений українською або іншою мовою. В останньому випадку для збереження дати подання заявки переклад цього матеріалу українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

2. Дата подання заявки встановлюється згідно з частинами десятою, одинадцятою та дванадцятою статті 16 цього Закону.

Стаття 14. Міжнародна заявка

1. Порядок одержання патенту на підставі міжнародної заявки є таким самим, як порядок одержання патенту на підставі національної заявки, за винятками, що випливають з Договору про патентну кооперацію.

2. Експертиза міжнародної заявки проводиться за умови одержання закладом експертизи до спливу 31 місяця від її дати пріоритету поданих заявником перекладу цієї заявки українською мовою та документа про сплату збору за подання заявки. Цей строк продовжується, але не більше ніж на 2 місяці, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

3. Одержанням у встановлений строк зазначених документів заявнику надсилається повідомлення про прийняття міжнародної заявки на експертизу.

3. У разі невиконання вимог частини другої цієї статті дія міжнародної заявки в Україні вважається припиненою. Якщо заявник виконав принаймні одну з цих вимог, то про таке припинення йому надсилається повідомлення.

4. За клопотанням заявника дію міжнародної заявки в Україні може бути поновлено, якщо вимоги частини другої цієї статті не були виконані з поважних причин. За подання клопотання сплачується збір.

Таке клопотання може бути подано протягом 2 місяців від дати припинення обставин, що стали причиною недотримання встановленого частиною другою цієї статті строку в 31 місяць, або протягом 12 місяців від його спливу, залежно від того, який з них настає першим. При цьому на дату подання клопотання заявник має виконати всі дії щодо заявки, передбачені цим Законом, які мали бути виконаними на цю дату.

5. Якщо на дату одержання закладом експертизи клопотання про поновлення дії міжнародної заявки в Україні вимоги частини четвертої цієї статті не виконані, заявнику надсилається повідомлення про можливість відмови у задоволенні клопотання.

Якщо протягом 2 місяців від дати одержання заявником цього повідомлення невідповідність вимогам частини четвертої цієї статті не буде усунуто, заявнику надсилається повідомлення про відмову у задоволенні клопотання.

6. Установа публікує в своєму офіційному бюлетені визначені нею відомості про міжнародну заявку, прийняту на експертизу міжнародну заявку.

Стаття 15. Пріоритет

1. Заявник має право на пріоритет попередньої заявки на такий же винахід (корисну модель) протягом 12 місяців від дати подання попередньої заявки до Установи чи до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет

2. Заявник, який бажає скористатися правом пріоритету, протягом трьох місяців від дати подання заявки до Установи подає заяву про пріоритет з посиланням на дату подання і номер попередньої заявки та її копію, якщо ця заявка була подана в іноземній державі – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності. У межах цього строку зазначені матеріали можуть бути змінені. Якщо ці матеріали подано несвоєчасно, право на пріоритет заявки вважається втраченим, про що заявнику надсилається повідомлення.

Строки, зазначені в частинах першій і другій цієї статті, пропущені заявником через непередбачені і незалежні від нього обставини, можуть бути продовжені на 2 місяці з дати закінчення зазначеного строку за умови сплати відповідного збору. Порядок продовження таких строків встановлюється Установою.

За необхідності Установа може зажадати переклад попередньої заявки українською мовою. Переклад повинен надійти до Установи протягом 2 місяців від дати одержання заявником запиту Установи. Якщо переклад не надійде у зазначений строк, то право на пріоритет заявки вважається втраченим, про що заявнику надсилається повідомлення.

Строк надходження перекладу попередньої заявки може бути продовжений до 6 місяців від дати одержання заявником запиту Установи. За продовження строку сплачується збір.

3. Щодо заявки в цілому чи окремого пункту формули винаходу (корисної моделі) може бути заявлено пріоритет кількох попередніх заявок. При цьому строки, початковою датою яких є дата пріоритету, обчислюються від найбільш ранньої дати пріоритету.

4. Пріоритет поширюється лише на ті ознаки винаходу (корисної моделі), які зазначені в попередній заявці, пріоритет якої заявлено.

5. Якщо деякі ознаки винаходу (корисної моделі) відсутні у формулі винаходу (корисної моделі), що викладена у попередній заявці, то для надання права пріоритету достатньо, щоб в описі попередньої заявки були точно вказані ці ознаки.

6. Якщо за попередньою заявкою діловодство в Установі не завершено, то з надходженням заяви про пріоритет згідно з частиною другою цієї статті попередня заявка вважається відкликаною в частині, на яку заявлено пріоритет.

7. Пріоритет заявки, що виділена з попередньої на пропозицію Установи або за ініціативою заявника до прийняття рішення про видачу патенту (декларативного патенту) або рішення про відмову у його видачі (виділена заявка), встановлюється за датою подання до Установи попередньої заявки, з якої її виділено, або, якщо за попередньою заявкою заявлено пріоритет, – за датою цього пріоритету за умови, що суть винаходу за виділеною заявою не виходить за межі змісту попередньої заявки на дату її подання.

8. Пріоритет винаходу (корисної моделі) може бути встановлено за датою одержання закладом експертизи додаткових матеріалів, оформлених відповідно до частини сьомої статті 16 цього Закону як самостійна заявка, якщо ця заявка подана протягом трьох місяців

від дати одержання заявником повідомлення про те, що зазначені матеріали не беруться до уваги під час експертизи заявки, до якої вони були додані.

Стаття 16. Експертиза заявки

1. Експертиза заявки має статус науково-технічної експертизи, складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), – кваліфікаційної експертизи і проводиться закладом експертизи відповідно до цього Закону та правил, встановлених на його основі Установою.

2. Заклад експертизи здійснює інформаційну діяльність, необхідну для проведення експертизи заявок, і є центром міжнародного обміну виданнями відповідно до Конвенції про міжнародний обмін виданнями, прийнятої 3 грудня 1958 року Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

3. Кінцеві результати експертизи заявки, що не вважається відкликаною або не відкликана, відображаються в обґрунтованому висновку експертизи за заявкою, що набирає чинності після затвердження його Установою. На підставі такого висновку Установа приймає рішення про видачу патенту або про відмову у видачі патенту. Рішення Установи надсилається заявнику.

Заявник має право протягом місяця від дати одержання ним рішення Установи затребувати копії матеріалів, що протиставлені заявці. Ці копії надсилаються заявнику протягом місяця.

4. Заявник має право з власної ініціативи чи на запрошення закладу експертизи особисто або через свого представника брати участь у встановленому Установою порядку в розгляді питань, що виникли під час проведення експертизи.

5. Заявник має право вносити до заявки виправлення помилок та зміни свого імені (найменування) і своєї адреси, адреси для листування, імені та адреси свого представника.

Заявник може вносити до заявки зміни, пов'язані зі зміною особи заявника, за умови згоди зазначених у заявці інших заявників. Такі зміни може за згодою всіх заявників вносити також особа, яка бажає стати заявником.

Ці виправлення та зміни враховуються, якщо вони одержані закладом експертизи не пізніше одержання ним документа про сплату державного мита за видачу патенту.

При публікації відомостей про заявку на видачу патенту на винахід зазначені виправлення та зміни враховуються, якщо вони надійшли до закладу експертизи за 6 місяців до дати публікації.

За подання заяви про виправлення помилки або про внесення будь-якої із зазначених змін сплачується збір, за умови, що помилка не є очевидною чи технічною, а зміна виникла через залежні від подавця заяви обставини.

6. Заклад експертизи може вимагати від заявника надання додаткових матеріалів, якщо без них проведення експертизи неможливе, або у разі виникнення обґрунтованих сумнівів у достовірності будь-яких відомостей чи елементів, що містяться в матеріалах заявки.

Заявник має право протягом місяця від дати одержання ним повідомлення чи висновку закладу експертизи із вимогою про надання додаткових матеріалів затребувати від нього копії матеріалів, що протиставлені заявці.

Додаткові матеріали мають бути подані заявником протягом двох місяців від дати одержання ним повідомлення чи висновку закладу експертизи або копій матеріалів, що протиставлені заявці. Строк подання додаткових матеріалів продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання. Цей строк, пропущений з поважних причин, поновлюється, якщо протягом шести місяців від його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено

збір за його подання. Якщо заявник не подасть додаткові матеріали у встановлений строк, то заявка вважається відкликаною, про що йому надсилається повідомлення.

7. Якщо заявником подано додаткові матеріали, то в процесі експертизи з'ясовується, чи не виходять вони за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу (корисної моделі).

Додаткові матеріали виходять за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу (корисної моделі), якщо вони містять ознаки, які необхідно включити до формули винаходу (корисної моделі).

Додаткові матеріали в частині, що виходить за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу (корисної моделі), не беруться до уваги під час експертизи заявки і можуть бути, після одержання відповідного повідомлення закладу експертизи, оформлені заявником як самостійна заявка.

8. Під час проведення попередньої експертизи заявка, яка не містить пропозиції заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядається на предмет наявності в ній відомостей, які можуть бути віднесені згідно із Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, до державної таємниці.

За наявності в заявці таких відомостей, а також якщо заявка містить пропозицію заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, матеріали заявки надсилаються відповідному Державному експерту з питань таємниць (далі – Державний експерт) для прийняття рішення щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

Державний експерт надсилає своє рішення разом з матеріалами заявки до закладу експертизи протягом місяця від дати одержання ним матеріалів заявки.

Строк, протягом якого може діяти рішення про віднесення інформації, викладеної у заявці, до державної таємниці, встановлюється Державним експертом з урахуванням ступеня секретності інформації.

Якщо Державний експерт прийняв рішення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, він визначає коло осіб, які можуть мати доступ до нього, і все наступне діловодство за заявкою здійснюється у режимі секретності.

Про рішення Державного експерта заклад експертизи негайно повідомляє заявника. Якщо у заявці не було пропозиції заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, а Державний експерт відніс винахід (корисну модель) до державної таємниці, то заявник, у разі незгоди, може подати до закладу експертизи мотивоване клопотання про розсекречування матеріалів заявки чи оскаржити рішення Державного експерта до суду.

9. Під час проведення формальної експертизи:

встановлюється дата подання заявки на підставі статті 13 цього Закону;

визначається, чи належить об'єкт, що заявляється, до об'єктів технології, зазначених у частині другій статті 6 цього Закону, та чи не відноситься він до об'єктів технології, зазначених у частині третій статті 6 цього Закону;

заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам статті 12 цього Закону та правилам, встановленим на його основі Установою;

документ про сплату збору за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам.

10. За відповідності матеріалів заявки вимогам статті 13 цього Закону та наявності документа про сплату збору за подання заявки заявнику надсилається повідомлення про встановлену дату подання заявки.

11. У разі невідповідності матеріалів заявки вимогам статті 13 цього Закону заявнику

негайно надсилається про це повідомлення. Якщо невідповідність усунуто протягом двох місяців від дати одержання заявником повідомлення, то датою подання заявки вважається дата одержання закладом експертизи виправлених матеріалів. В іншому разі заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

12. Якщо в матеріалах заявки, що відповідає вимогам статті 13 цього Закону, є посилання на креслення, але такого креслення в ній немає, заявнику надсилається про це повідомлення і пропонується на його вибір надіслати креслення чи вилучити посилання на нього у заявці. У разі подання креслення протягом двох місяців від дати одержання заявником повідомлення датою подання заявки вважається дата одержання закладом експертизи креслення. Якщо у цей строк заявник не зробить запропонованого йому вибору, то заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

13. У разі порушення вимог частини одинадцятої статті 12 цього Закону заявка вважається відкликаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

14. За належності об'єкта, що заявляється, до об'єктів технології, зазначених у частині другій статті 6 цього Закону, відповідності документів заявки формальним вимогам до них статті 12 цього Закону та правил, встановлених на його основі Установою, та відповідності документа про сплату збору за подання заявки встановленим вимогам заявнику надсилається за заявкою стосовно:

патенту на винахід – повідомлення про завершення формальної експертизи та можливість проведення кваліфікаційної експертизи;

деклараційного патенту на винахід (корисну модель) – рішення Установи про видачу деклараційного патенту на винахід (корисну модель).

15. Якщо є підстави вважати, що заявлений об'єкт не належить до об'єктів технології, зазначених у частині другій статті 6 цього Закону, або заявка не відповідає формальним вимогам статті 12 цього Закону та правил, встановлених на його основі Установою, чи документ про сплату збору за подання заявки не відповідає встановленим вимогам, то заклад експертизи надсилає заявнику про це обґрунтований попередній висновок з пропозицією надати мотивовану відповідь з усуненням, у разі необхідності, зазначених у висновку недоліків.

Відповідь заявника надається у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, та береться до уваги під час підготовки висновку експертизи за заявкою.

У випадку порушення вимоги єдності, встановленої частиною четвертою статті 12 цього Закону, заявник повинен зазначити у відповіді винахід (корисну модель), щодо якого слід проводити експертизу заявки, і у разі необхідності внести уточнення до заявки. При цьому щодо інших винаходів (корисних моделей) можуть бути подані самостійні заявки.

Якщо на пропозицію закладу експертизи вимогу єдності не буде виконано, експертиза заявки проводиться щодо винаходу (корисної моделі), зазначеного у його формулі першим.

16. По закінченні 18 місяців від дати подання заявки на видачу патенту на винахід, а якщо заявлено пріоритет, то від дати її пріоритету, Установа публікує у своєму офіційному бюлетені визначені нею відомості про заявку за умови, що вона не відкликана, не вважається відкликаною або за нею не прийнято рішення про відмову у видачі патенту.

За клопотанням заявника Установа публікує відомості про заявку раніше зазначеного строку. За подання клопотання сплачується збір.

Після публікації відомостей про заявку будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки в установленому порядку. За ознайомлення з матеріалами заявки сплачується збір.

У разі виявлення в опублікованих відомостях очевидних помилок заявник має право

подати клопотання про їх виправлення.

Відомості про заявку на видачу деклараційного патенту на винахід (корисну модель) не публікуються.

Відомості про заявки, щодо яких Державний експерт прийняв рішення про віднесення їх до державної таємниці, не публікуються.

17. Під час кваліфікаційної експертизи перевіряється відповідність заявленого винаходу умовам патентоздатності, визначеним статтею 7 цього Закону.

Кваліфікаційна експертиза проводиться після одержання закладом експертизи відповідної заяви будь-якої особи та документа про сплату збору за її проведення.

Заявник може подати зазначені заяву та документ протягом трьох років від дати подання заявки. Інша особа може подати їх після публікації відомостей про заявку на винахід, але не пізніше трьох років від дати подання заявки. При цьому вона не бере участі у вирішенні питань щодо заявки. Їй надсилається лише затверджений Установою висновок експертизи за заявкою.

Строк подання зазначених заяви та документа продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання. Цей строк, пропущений з поважних причин, поновлюється, якщо протягом дванадцяти місяців від його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання. Якщо заявник не подасть зазначені заяву та документ у встановлений строк, то заявка вважається відкликаною, про що йому надсилається повідомлення.

18. Якщо є підстави вважати, що заявлений винахід не відповідає умовам патентоздатності, то заклад експертизи надсилає заявнику про це обґрунтований попередній висновок з пропозицією надати мотивовану відповідь з усуненням, у разі необхідності, зазначених у висновку недоліків.

Відповідь заявника надається у строк, встановлений частиною шостою цієї статті для додаткових матеріалів, та береться до уваги під час підготовки висновку експертизи за заявкою. При цьому питання щодо дотримання вимоги єдиності винаходу вирішуються відповідно до частини п'ятнадцятої цієї статті.

Стаття 17. Відкликання заявки

Заявник має право відкликати заявку в будь-який час до дати одержання ним рішення про видачу патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель або до дати сплати державного мита за видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту на корисну модель.

Стаття 18. Перетворення заявок

Заявник має право перетворити:

заявку на видачу патенту на винахід на заявку на видачу деклараційного патенту на винахід і навпаки в будь-який час до одержання ним рішення про видачу патенту (деклараційного патенту) або рішення про відмову в його видачі;

заявку на видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід на заявку на видачу деклараційного патенту на корисну модель і навпаки в будь-який час до одержання ним рішення про видачу патенту (деклараційного патенту) або рішення про відмову в його видачі.

У цьому разі зберігається встановлена дата подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, – дата її пріоритету.

За подання заяви про перетворення заявки сплачується збір.

Стаття 19. Конфіденційність заявки

З дати надходження заявки до Установи і до публікації відомостей про заявку або пу-

блікації відомостей про видачу патенту матеріали заявки вважаються конфіденційною інформацією. Доступ третьої особи до матеріалів заявки забороняється, за винятком випадків, коли такий доступ здійснюється за дозволом заявника або за рішенням компетентного органу.

Особи, винні у порушенні вимог щодо конфіденційності матеріалів заявки, несуть відповідальність, передбачену законами України.

Стаття 21. Тимчасова правова охорона

1. Опубліковані згідно з частиною шістнадцятою статті 16 цього Закону відомості про заявку на патент на винахід надають заявнику тимчасову правову охорону в обсязі формули винаходу, з урахуванням якої вони опубліковані.

2. Заявник має право на одержання компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від особи, яка дійсно знала чи одержала письмове повідомлення українською мовою з зазначенням номера заявки про те, що відомості про заявку на винахід, який нею використовується без дозволу заявника, опубліковані. Зазначена компенсація може бути одержана заявником тільки після одержання ним патенту.

3. Дія тимчасової правової охорони припиняється від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід чи повідомлення про припинення діловодства щодо заявки.

4. Дія тимчасової правової охорони за міжнародною заявкою починається від дати публікації відомостей про неї Установою на умовах, викладених у частині другій цієї статті.

Стаття 22. Реєстрація патенту

1. На підставі рішення про видачу патенту здійснюється державна реєстрація патенту, для чого вносяться відповідні відомості до Реєстру. Форма Реєстру та порядок його ведення визначаються в установленому порядку.

2. Державна реєстрація патенту (деклараційного патенту) на винахід та деклараційного патенту на корисну модель здійснюється за наявності документів про сплату державного мита за його видачу і збору за публікації про видачу патенту. Зазначені мито та збір сплачуються після надходження до заявника рішення про видачу патенту.

Якщо протягом трьох місяців від дати надходження до заявника рішення про видачу патенту документи про сплату державного мита за видачу патенту і збору за публікації про видачу патенту до закладу експертизи не надійшли, державна реєстрація патенту не здійснюється, а заявка вважається відкликаною.

Строк надходження цих документів продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання. Цей строк, пропущений з поважних причин, поновлюється, якщо протягом шести місяців від його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

3. Після внесення до Реєстру відомостей будь-яка особа має право ознайомитися з ними у порядку, що визначається Установою, та одержати відповідно до свого клопотання виписку з Реєстру щодо відомостей про певний патент, за умови сплати збору за подання цього клопотання.

Ознайомлення з відомостями, внесеними до Реєстру, щодо патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід та деклараційного патенту на секретну корисну модель здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про державну таємницю».

4. Помилки у внесених до Реєстру відомостях виправляються за ініціативою власника патенту та Установи.

До Реєстру за ініціативою власника патенту можуть бути внесені зміни згідно з уста-

новленим переліком можливих змін. За внесення до Реєстру змін щодо патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту на корисну модель сплачується збір.

Стаття 23. Публікації про видачу патенту

1. Одночасно з державною реєстрацією патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту на корисну модель Установа публікує у своєму офіційному бюлетені визначені в установленому порядку відомості про видачу патенту (деклараційного патенту).

2. Не пізніше 3 місяців від дати опублікування відомостей про видачу патенту Установа публікує опис до патенту (деклараційного патенту), що містить формулу та опис винаходу (корисної моделі), а також креслення, на яке є посилання в описі винаходу (корисної моделі).

3. Після публікації відомостей про видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід або деклараційного патенту на корисну модель будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки в установленому порядку. За ознайомлення з матеріалами заявки сплачується збір.

4. Відомості про видачу патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель не публікуються.

Стаття 24. Оскарження рішення за заявкою

1. Заявник може оскаржити рішення Установи за заявкою у судовому порядку, а також до Апеляційної палати протягом двох місяців від дати одержання рішення Установи чи копій матеріалів, затребуваних відповідно до частини третьої статті 16 цього Закону.

2. Якщо рішення Установи за заявкою оскаржено у судовому порядку після державної реєстрації патенту, то суд вирішує разом і питання щодо дійсності відповідного патенту.

3. Право оскаржити рішення Установи до Апеляційної палати втрачається у разі сплати державного мита за видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту на корисну модель.

4. Оскарження рішення Установи до Апеляційної палати здійснюється шляхом подання заперечення проти рішення у порядку, встановленому цим Законом та на його основі регламентом Апеляційної палати, затвердженим Установою. За подання заперечення сплачується збір. Якщо збір не сплачено у строк, зазначений у частині першій цієї статті, заперечення вважається неподаним, про що заявнику надсилається повідомлення.

5. У разі одержання Апеляційною палатою заперечення та документа про сплату збору за подання заперечення діловодство за заявкою зупиняється до затвердження рішення Апеляційної палати.

6. Заперечення проти рішення Установи за заявкою розглядається згідно з регламентом Апеляційної палати, протягом двох місяців від дати одержання заперечення та документа про сплату збору за подання заперечення, в межах мотивів, викладених заявником у запереченні та під час його розгляду. Строк розгляду заперечення продовжується за ініціативою заявника, але не більше ніж на два місяці, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

7. За результатами розгляду заперечення Апеляційна палата приймає мотивоване рішення, що затверджується наказом Установи та надсилається заявнику.

У разі задоволення заперечення повністю або частково збір за подання заперечення підлягає поверненню.

8. До затвердження рішення Апеляційної палати, в місячний строк від дати його прийняття, керівник Установи може внести мотивований письмовий протест на це рішення,

який має бути розглянутий протягом місяця. Рішення Апеляційної палати, прийняте за цим протестом, є остаточним і може бути скасоване лише судом.

9. Заявник може оскаржити затверджене Установою рішення Апеляційної палати у судовому порядку протягом двох місяців від дати одержання рішення.

Стаття 25. Видача патенту

1. Видача патенту здійснюється Установою у місячний строк після його державної реєстрації.

Патент видається особі, яка має право на його одержання. Якщо право на одержання одного і того ж патенту мають кілька осіб, їм видається один патент.

Деклараційний патент на винахід (корисну модель) видається під відповідальність його власника за відповідність винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності.

2. Форма патенту і зміст зазначених у ньому відомостей визначаються Установою.

3. До виданого патенту на вимогу його власника Установа вносить виправлення очевидних помилок з наступним повідомленням про це в офіційному бюлетені.

4. У випадку втрати чи зіпсування патенту його власнику видається дублікат патенту у порядку, встановленому Установою. За видачу дубліката патенту сплачується збір.

Стаття 26. Перетворення деклараційного патенту

Власник деклараційного патенту на винахід або його правонаступник з метою перетворення деклараційного патенту на винахід в патент на винахід може подати стосовно заявки, за якою видано деклараційний патент, заяву проведення кваліфікаційної експертизи заявки. Заява повинна надійти до закладу експертизи не пізніше трьох років від дати подання заявки, за якою видано деклараційний патент. За подання заяви сплачується збір.

При прийнятті за результатами кваліфікаційної експертизи рішення про видачу патенту на винахід дія деклараційного патенту на винахід припиняється від дати публікації відомостей про видачу патенту на винахід. Установа публікує відомості про припинення дії деклараційного патенту в офіційному бюлетені. Строк дії патенту на винахід, виданого замість деклараційного патенту на винахід, становить 20 років від дати подання заявки на деклараційний патент на винахід.

Якщо кваліфікаційна експертиза, що проводиться з метою перетворення деклараційного патенту на винахід на патент на винахід, не завершиться до кінця строку дії деклараційного патенту і будь-яка особа після цієї дати почне використовувати винахід чи здійснить значні і серйозні приготування до його використання, у разі видачі патенту на винахід за заявкою, за якою раніше було видано деклараційний патент, вона може і далі використовувати винахід в обсязі здійснених приготувань без виплати компенсації власникові патенту на винахід.

Якщо в результаті проведення кваліфікаційної експертизи заявки прийнято рішення про відмову у видачі патенту на винахід, деклараційний патент на винахід вважається таким, що не набрав чинності від дати публікації відомостей про його видачу, про що Установа публікує відомості в офіційному бюлетені.

Стаття 27. Розсекречування секретного винаходу (корисної моделі)

1. Власник патенту на секретний винахід (корисну модель) має право внести відповідному Державному експертові пропозицію про розсекречування винаходу (корисної моделі) чи зміну встановленого ступеня секретності. Державний експерт у цьому випадку повинен розглянути пропозицію і дати письмову відповідь протягом місяця від дати одержання пропозиції.

2. Зміна ступеня секретності винаходу (корисної моделі) чи його розсекречування здійснюється за рішенням відповідного Державного експерта на пропозицію власника па-

тенту у зв'язку із закінченням строку дії рішення про віднесення інформації про винахід (корисну модель) до державної таємниці або на підставі рішення суду.

3. Власник патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель протягом одного року від дати одержання ним рішення Державного експерта про розсекречування винаходу (корисної моделі) має право подати до Установи клопотання про видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід на строк, що залишився до закінчення дії патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель. У цьому випадку Установа вносить відповідні зміни до Реєстру, здійснює публікацію про видачу і видає патент (деклараційний патент) згідно із статтями 22, 23 і 25 цього Закону, за умови сплати відповідних зборів та державного мита.

Розділ V. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ, ЩО ВИПЛИВАЮТЬ З ПАТЕНТУ

Стаття 28. Права, що випливають з патенту

1. Права, що випливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу.

Права, що випливають з патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи з деклараційного патенту на секретну корисну модель, діють від дати внесення інформації про нього до відповідного Реєстру.

2. Патент надає його власнику виключне право використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів.

Використання секретного винаходу (корисної моделі) власником патенту має здійснюватися з додержанням вимог Закону України «Про державну таємницю» та за погодженням із Державним експертом.

Взаємовідносини при використанні винаходу (корисної моделі), патент на який належить кільком особам, визначаються угодою між ними. У разі відсутності такої угоди кожний власник патенту може використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, але жоден з них не має права давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) та передавати право власності на винахід (корисну модель) іншій особі без згоди інших власників патенту.

Використанням винаходу (корисної моделі) визнається:

виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожену ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожену ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

Будь-який продукт, процес виготовлення якого охороняється патентом, за відсутністю доказів протилежного вважається виготовленим із застосуванням цього процесу за

умови виконання принаймні однієї з двох вимог:

продукт, виготовлений із застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим;

існують підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено із застосуванням даного процесу і власник патенту не в змозі шляхом прийнятних зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту.

В такому разі обов'язок доведення того, що процес виготовлення продукту, ідентичного тому, що виготовляється із застосуванням процесу, який охороняється патентом, відрізняється від останнього, покладається на особу, щодо якої є достатні підстави вважати, що вона порушує права власника патенту.

3. Виключні права власника патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель обмежуються Законом України «Про державну таємницю» і відповідними рішеннями Державного експерта.

Власник патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель має право на одержання від державного органу, визначеного Кабінетом Міністрів України, грошової компенсації на покриття витрат за сплату зборів, передбачених цим Законом.

Спори щодо розмірів і порядку виплати грошової компенсації вирішуються у судовому порядку.

4. Власник патенту може використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукті чи на упаковці продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу.

5. Патент надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно з цим Законом порушенням прав, що надаються патентом.

6. Власник патенту може передавати на підставі договору право власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) – тільки за погодженням із Державним експертом.

7. Власник патенту має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) такий дозвіл надається тільки за погодженням із Державним експертом.

8. Договір про передачу права власності на винахід (корисну модель) і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

Сторона договору має право на офіційне загальнодоступне інформування інших осіб про передачу права власності на винахід (корисну модель) або видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі). Таке інформування здійснюється шляхом публікації в офіційному бюлетені відомостей в обсязі та порядку, встановлених Установою, з одночасним внесенням їх до Реєстру.

За опублікування зазначених відомостей та запропонованих стороною договору змін до відомостей про видачу ліцензії сплачуються збори.

9. Власник патенту, крім патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель, має право подати до Установи для офіційної публікації заяву про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі). У цьому разі річний збір за підтримання чинності патенту зменшується на 50 відсотків починаючи з року, наступного за роком публіка-

ції такої заяви.

Особа, яка виявила бажання скористатися зазначеним дозволом, зобов'язана укласти з власником патенту чи деклараційного патенту договір про платежі. Спори, що виникають під час виконання цього договору, вирішуються у судовому порядку.

Якщо жодна особа не заявила власнику патенту про свої наміри щодо використання винаходу (корисної моделі), він може подати до Установи письмове клопотання про відкликання своєї заяви. У цьому разі річний збір за підтримання чинності патенту сплачується у повному розмірі починаючи з року, наступного за роком публікації такого клопотання. Права, що випливають з патенту, не зачіпають будь-які інші особисті майнові чи немайнові права винахідника, що регулюються іншим законодавством України.

Стаття 29. Обов'язки, що випливають з патенту

Власник патенту повинен сплачувати відповідні збори за підтримання чинності патенту і добросовісно користуватися виключним правом, що випливає з патенту.

Стаття 30. Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель)

1. Якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови власника прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі).

Якщо власник патенту не доведе, що факт невикористання винаходу (корисної моделі) зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання винаходу (корисної моделі) з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди власнику патенту. При цьому право власника патенту надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі) не обмежується.

2. Власник патенту зобов'язаний дати дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) власнику пізніше виданого патенту, якщо винахід (корисна модель) останнього призначений для досягнення іншої мети або має значні техніко-економічні переваги і не може використовуватися без порушення прав власника раніше виданого патенту. Дозвіл дається в обсязі, необхідному для використання винаходу (корисної моделі) власником пізніше виданого патенту. При цьому власник раніше виданого патенту має право отримати ліцензію на прийнятних умовах для використання винаходу (корисної моделі), що охороняється пізніше виданим патентом.

3. З метою забезпечення здоров'я населення, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди власника патенту (деклараційного патенту) у разі його безпідставної відмови у видачі ліцензії на використання винаходу (корисної моделі). При цьому:

1) дозвіл на таке використання надається виходячи з конкретних обставин;

2) обсяг і тривалість такого використання визначаються метою наданого дозволу, і у випадку напівпровідникової технології воно має бути лише некомерційним використанням органами державної влади чи виправленням антиконкурентної практики за рішенням відповідного органу державної влади;

3) дозвіл на таке використання не позбавляє власника патенту права надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі);

4) право на таке використання не передається, крім випадку, коли воно передається разом з тією частиною підприємства чи ділової практики, в якій здійснюється це використання;

5) використання дозволяється переважно для забезпечення потреб внутрішнього ринку;

6) про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі) власнику патенту надсилається повідомлення одразу, як це стане практично можливим;

7) дозвіл на використання відміняється, якщо перестають існувати обставини, через які його видано;

8) власнику патенту сплачується адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі).

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі), строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та порядок виплати винагороди власнику патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку.

4. Власник патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель може видати ліцензію на використання його винаходу (корисної моделі) тільки особі, що має дозвіл доступу до цього винаходу (корисної моделі) від Державного експерта.

Якщо зазначена особа не може досягти із власником такого патенту згоди щодо видачі ліцензії, Кабінет Міністрів України має право дозволити їй використання секретного винаходу (корисної моделі) відповідно до частини третьої цієї статті.

5. Спори щодо умов видачі ліцензій і виплати компенсацій та їх розміру вирішуються у судовому порядку.

Стаття 31. Дії, які не визнаються порушенням прав

1. Будь-яка особа, яка до дати подання до Установи заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету в інтересах своєї діяльності з комерційною метою добросовісно використала в Україні технологічне (технічне) вирішення, тотожне заявленому винаходу (корисній моделі), чи здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, зберігає право на безоплатне продовження цього використання або на використання винаходу (корисної моделі), як це передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користування).

Право попереднього користування обмежується тим обсягом використання тотожного заявленому винаходу вирішення, яким воно було на дату подання заявки.

Право попереднього користування може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом з підприємством чи діловою практикою або тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано вирішення, тотожне заявленому винаходу (корисній моделі), чи здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

2. Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, використання запатентованого винаходу (корисної моделі):

в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовується виключно для потреб зазначеного засобу;

без комерційної мети;

з науковою метою або в порядку експерименту;

за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо) з повідомленням власника патенту одразу, як це стане практично можливим та виплатою йому відпові-

дної компенсації.

3. Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, введення в господарський обіг виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі) продукту будь-якою особою, яка придбала його без порушення прав власника.

Продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), вважається придбаним без порушення прав власника патенту, якщо цей продукт був виготовлений і (або) після виготовлення введений в обіг власником патенту чи іншою особою за його спеціальним дозволом (ліцензією).

4. Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, використання з комерційною метою винаходу будь-якою особою, яка придбала продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу, і не могла знати, що цей продукт був виготовлений чи введений в обіг з порушенням прав, що надаються патентом. Проте після одержання відповідного повідомлення власника прав зазначена особа повинна припинити використання продукту або виплатити власнику прав відповідні кошти, розмір яких встановлюється відповідно до законів або за згодою сторін. Спори щодо цих розрахунків та порядку їх виплати вирішуються у судовому порядку.

Розділ VI. ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ПАТЕНТУ ТА ВИЗНАННЯ ЙОГО НЕДІЙСНИМ

Стаття 32. Припинення дії патенту

1. Власник патенту в будь-який час може відмовитися від нього повністю або частково на підставі заяви, поданої до Установи. Зазначена відмова набирає чинності від дати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені Установи.

Не допускається повна або часткова відмова від патенту без попередження особи, якій надано право на використання винаходу за ліцензійним договором, зареєстрованим в Установі, а також у разі накладення арешту на майно, описане за борги, якщо до його складу входять права, що засвідчуються патентом.

2. Дія патенту припиняється у разі несплати у встановлений строк річного збору за підтримання його чинності.

Річний збір за підтримання чинності патенту сплачується за кожний рік його дії починаючи від дати подання заявки. Документ про першу сплату зазначеного збору має надійти до Установи не пізніше 4 місяців від дати публікації відомостей про видачу патенту. Документ про сплату збору за кожний наступний рік має надійти або бути відправленим до Установи до кінця поточного року дії патенту за умови сплати збору протягом його останніх 4 місяців.

Дія патенту припиняється з першого дня року, за який збір не сплачено.

Річний збір за підтримання чинності патенту може бути сплачений протягом 12 місяців після закінчення встановленого строку. У цьому випадку розмір річного збору збільшується на 50 відсотків. При сплаті збору дія патенту відновлюється.

Якщо збір не сплачено протягом цих 12 місяців, Установа публікує у своєму офіційному бюлетені інформацію про припинення дії патенту.

Збір за підтримку чинності патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель не сплачується.

Стаття 33. Визнання патенту недійсним

1. Патент може бути визнано у судовому порядку недійсним повністю або частково у разі:

а) невідповідності запатентованого винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності, що визначені статтею 7 цього Закону;

б) наявності у формулі винаходу (корисної моделі) ознак, яких не було у поданій заявці;

в) порушення вимог частини другої статті 37 цього Закону;

г) видачі патенту внаслідок подання заявки з порушенням прав інших осіб.

2. З метою визнання деклараційного патенту недійсним будь-яка особа може подати до Установи клопотання про проведення експертизи запатентованого винаходу (корисної моделі) на відповідність умовам патентоздатності. За подання клопотання сплачується збір.

3. При визнанні патенту чи його частини недійсними Установа повідомляє про це у своєму офіційному бюлетені.

4. Патент або його частина, визнані недійсними, вважаються такими, що не набрали чинності, від дати публікації відомостей про видачу патенту.

Розділ VII. ЗАХИСТ ПРАВ

Стаття 34. Порушення прав власника патенту

1. Будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені статтею 28 цього Закону, вважається порушенням прав власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

2. На вимогу власника патенту таке порушення повинно бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки.

Вимагати поновлення порушених прав власника патенту може за його згодою також особа, яка придбала ліцензію.

Стаття 35. Способи захисту прав

1. Захист прав на винахід (корисну модель) здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку.

2. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у зв'язку з застосуванням цього Закону.

Суди відповідно до їх компетенції розв'язують, зокрема, спори про:

авторство на винахід (корисну модель);

встановлення факту використання винаходу (корисної моделі);

встановлення власника патенту;

порушення прав власника патенту;

укладання та виконання ліцензійних договорів;

право попереднього користування;

компенсації.

Розділ VIII. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 36. Державне мито і збори

Розмір та порядок сплати державного мита за видачу патентів на винаходи (корисні моделі) визначаються законодавством.

Розмір передбачених цим Законом зборів, строки і порядок їх сплати визначаються Кабінетом Міністрів України.

Кошти, одержані від сплати державного мита за видачу патентів, зараховуються до Державного бюджету України.

Передбачені цим Законом збори сплачуються на поточні рахунки уповноважених Установою закладів, що входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності і відповідно до їх спеціалізації виконують окремі завдання, що визначені цим Законом.

Надходження від передбачених цим Законом зборів мають цільове призначення і згідно з розпорядженнями Установи використовуються виключно для забезпечення розвитку та функціонування державної системи охорони інтелектуальної власності, зокрема на виконання завдань, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері інтелектуальної власності.

Стаття 37. Патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах

1. Будь-яка особа має право запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах за умови попереднього подання заявки на винахід (корисну модель) до Установи та ненадходження до цієї особи протягом трьох місяців від дати подання зазначеної заявки повідомлення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

За клопотанням заявника йому надсилається повідомлення щодо можливості патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах раніше зазначеного строку. За подання клопотання сплачується збір.

2. Якщо патентування винаходу (корисної моделі) провадиться за процедурою Договору про патентну кооперацію, міжнародна заявка подається до Установи.

Стаття 38. Державне стимулювання створення та використання винаходів (корисних моделей)

Держава стимулює створення і використання винаходів (корисних моделей), встановлює винахідникам і особам, які використовують їх, пільгові умови оподаткування та кредитування, надає їм інші пільги відповідно до чинного законодавства України.

Винахідникам високоефективних використовуваних винаходів (корисних моделей) може присвоюватися почесне звання «Заслужений винахідник України».

Розділ ІХ. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Заявки на видачу патентів України на винаходи строком дії п'ять років без проведення експертизи по суті (далі – патенти строком дії п'ять років), подані відповідно до Постанови Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року «Про введення в дію Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», діловодство за якими не було завершено до набрання чинності цим Законом, вважаються заявками на видачу деклараційних патентів на винаходи та розглядаються Установою без проведення експертизи на локальну новизну.

2. За заявками на видачу патентів строком дії п'ять років, за якими до набрання чинності цим Законом було прийнято рішення про видачу патенту, але не здійснено державну реєстрацію і публікацію відомостей про видачу патентів, Установа видає деклараційні патенти на винаходи і публікує відомості про їх видачу за умови сплати відповідного державного мита.

Власники патентів на винаходи строком дії п'ять років можуть подавати клопотання про проведення кваліфікаційної експертизи і перетворення патенту в порядку, встановленому для деклараційних патентів статтею 26 цього Закону.

3. Чинні патенти на корисні моделі прирівнюються щодо правового режиму, у тому числі і строку їх дії, до деклараційних патентів на корисні моделі.

Розділ Х. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Встановити, що до приведення законодавства у відповідність із цим Законом інші закони та нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому За-

кону.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України пропозиції про приведення законодавчих актів України у відповідність з цим Законом.

4. Встановити, що після набрання чинності цим Законом втрачають чинність:

Постанова Верховної Ради України від 19 січня 1995 року «Про затвердження Положення про порядок оформлення та використання прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, що становлять державну таємницю» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 3, ст. 23);

абзаци десятий і одинадцятий пункту 3 і пункт 4 Постанови Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року «Про введення в дію Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 7, ст. 33; 1997 р., № 40, ст. 269).

ДОДАТОК В
ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
Книга четверта
«ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

(Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40–44, ст.356
зі змінами й доповненнями, внесеними Законом України
№ 1111-V (1111-16) від 31.05.2007)

**Глава 35. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

Стаття 418. Поняття права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об’єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом.

3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 419. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності

1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного.

2. Перехід права на об’єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ.

3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об’єкт права інтелектуальної власності.

Стаття 420. Об’єкти права інтелектуальної власності

1. До об’єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп’ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці.

Стаття 421. Суб'єкти права інтелектуальної власності

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.

Стаття 422. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності виникає (набувається) з підстав, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 423. Особисті немайнові права інтелектуальної власності

1. Особистими немайними правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;

2) право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Особисті немайнові права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності. У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам.

3. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.

4. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом.

Стаття 424. Майнові права інтелектуальної власності

1. Майновими правами інтелектуальної власності є:

1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Стаття 425. Строк чинності прав інтелектуальної власності

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності є чинними безстроково, якщо інше не встановлено законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності є чинними протягом строків, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути припинені достроково у випадках, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 426. Використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності визначаються цим Кодексом та іншим законом.

2. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелекту-

льної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб.

3. Використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених цим Кодексом та іншим законом.

4. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з додержанням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 427. Передання майнових прав інтелектуальної власності

1. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані відповідно до закону повністю або частково іншій особі.

2. Умови передання майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, який укладається відповідно до цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 428. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам

1. Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, може здійснюватися за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюється спільно.

Стаття 429. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором.

3. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть бути встановлені законом.

Стаття 430. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта.

У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 431. Наслідки порушення права інтелектуальної власності

1. Порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, тягне за собою відповідальність, встановлену цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 432. Захист права інтелектуальної власності судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 16 цього Кодексу.

2. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

6) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Глава 36. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІТЕРАТУРНИЙ, ХУДОЖНІЙ ТА ІНШИЙ ТВІР (АВТОРСЬКЕ ПРАВО)

Стаття 433. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори, а саме:

1) літературні та художні твори, зокрема:

романи, поеми, статті та інші письмові твори;

лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори.

2. Твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження.

3. Авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі.

4. Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори.

5. Компіляції даних (бази даних) або іншого матеріалу охороняються як такі. Ця охорона не поширюється на дані або матеріал як такі та не зачіпає авторське право на дані або матеріал, що є складовими компіляції.

Стаття 434. Твори, які не є об'єктами авторського права

1. Не є об'єктами авторського права:

1) акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх офіційні переклади;

2) державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади;

3) повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації;

4) інші твори, встановлені законом.

Стаття 435. Суб'єкти авторського права

1. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається фізична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

2. Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

Стаття 436. Співавторство

1. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частина твору, створеного у співавторстві, визнається такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана незалежно від інших частин цього твору.

2. Кожен із співавторів зберігає своє авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

3. Відносини між співавторами можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на твір здійснюється всіма співавторами спільно.

Стаття 437. Виникнення авторського права

1. Авторське право виникає з моменту створення твору.

2. Особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використовувати спеціальний знак, встановлений законом.

Стаття 438. Особисті немайнові права автора

1. Автору твору належать особисті немайнові права, встановлені статтею 423 цього Кодексу, а також право:

1) вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;

3) обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору;

4) на недоторканність твору.

Стаття 439. Забезпечення недоторканності твору

1. Автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо.

2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.

Стаття 440. Майнові права інтелектуальної власності на твір

1. Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

1) право на використання твору;

2) виключне право дозволяти використання твору;

3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 441. Використання твору

1. Використанням твору є його:

1) опублікування (випуск у світ);

2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;

3) переклад;

4) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;

5) включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;

6) публічне виконання;

7) продаж, передання в найм (оренду) тощо;

8) імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

2. Використанням твору є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 442. Опублікування твору (випуск твору у світ)

1. Твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

2. Твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

3. Ніхто не має права опублікувати твір без згоди автора, крім випадків, встановлених цим Кодексом та іншим законом.

4. У разі смерті автора його правонаступники мають право на опублікування твору, якщо це не суперечить волі автора.

Стаття 443. Використання твору за згодою автора

1. Використання твору здійснюється лише за згодою автора, крім випадків правомірного використання твору без такої згоди, встановлених цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 444. Випадки правомірного використання твору без згоди автора

1. Твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;

2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;

3) в інших випадках, передбачених законом.

2. Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення.

Стаття 445. Право автора на плату за використання його твору

1. Автор має право на плату за використання його твору, якщо інше не встановлено цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 446. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 447. Правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір він може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

Стаття 448. Право автора на частку від суми продажу оригіналу твору

1. Автор має невідчужуване право на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором. Зазначена сума сплачується продавцем оригіналу твору.

2. Право, встановлене частиною першою цієї статті, переходить до спадкоємців автора твору та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір, установленого статтею 446 цього Кодексу.

Глава 37. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВИКОНАННЯ, ФОНОГРАМУ, ВІДЕОГРАМУ ТА ПРОГРАМУ (ПЕРЕДАЧУ) ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ (СУМІЖНІ ПРАВА)

Стаття 449. Об'єкти суміжних прав

1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є:

- а) виконання;
- б) фонограми;
- в) відеограми;
- г) програми (передачі) організацій мовлення.

Стаття 450. Суб'єкти суміжних прав

1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, відеограми, програми (передачі) організації мовлення вважається особа, ім'я (найменування) якої зазначено відповідно у фонограмі, відеограмі, їх примірниках чи на упаковці, а також під час передачі організації мовлення.

2. Суб'єктами суміжних прав є також інші особи, які набули таких прав відповідно до договору чи закону.

Стаття 451. Виникнення суміжних прав

1. Право інтелектуальної власності на виконання виникає з моменту першого його здійснення.

2. Право інтелектуальної власності на фонограму чи відеограму виникає з моменту її вироблення.

3. Право інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення виникає з моменту її першого здійснення.

4. Особа, яка має суміжне право, для сповіщення про свої права може використовувати спеціальний знак, встановлений законом.

Стаття 452. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав

1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є:

1) право на використання об'єкта суміжних прав;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав;

3) право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав належать відповідно виконавцеві, виробнику фонограми, виробнику відеограми чи організації мовлення, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 453. Використання виконання

1. Використанням виконання є:

1) доведення виконання до відома публіки під час його здійснення;

2) записування (фіксування) виконання під час його здійснення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та передачі виконання за допомогою технічних засобів;

3) пряме чи опосередковане відтворення запису виконання будь-яким способом та у будь-якій формі;

4) продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника запису виконання;

5) оренда оригіналу чи примірника запису виконання;

6) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до записаного виконання з місця та в час, обраних нею.

2. Використанням виконання є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 454. Використання фонограми, відеограми

1. Використанням фонограми, відеограми є:

1) пряме або опосередковане відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі відеограми, фонограми;

2) продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника фонограми, відеограми;

3) оренда оригіналу чи примірника фонограми, відеограми;

4) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до фонограми, відеограми з місця та в час, обраних нею.

2. Використанням фонограми, відеограми є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 455. Використання передачі (програми) організації мовлення

1. Використанням передачі (програми) організації мовлення є:

1) здійснення (трансляція, ретрансляція) передачі (програми) організації мовлення;

2) записування (фіксування) передачі (програми) організації мовлення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та здійснення її за допомогою технічних засобів;

3) відтворення запису передачі (програми) організації мовлення;

4) представлення передачі (програми) організації мовлення публіці у місці, де встановлено вхідну плату.

2. Використанням передачі (програми) організації мовлення є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 456. Строки чинності суміжних майнових прав

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком здійснення першого запису виконання, а за відсутності такого запису – з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її опублікування, а за відсутності такого опублікування протягом п'ятдесяти років від дати її вироблення – з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її першого здійснення.

4. Законом в окремих випадках можуть встановлюватися інші строки чинності суміжних прав.

Глава 38. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА НАУКОВЕ ВІДКРИТТЯ

Стаття 457. Поняття наукового відкриття

1. Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Стаття 458. Право на наукове відкриття

1. Автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

2. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом.

Глава 39. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВІНАХІД, КОРИСНУ МОДЕЛЬ, ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

Стаття 459. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Винахід вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він, відповідно до закону, є новим, має винахідницький рівень і придатний для промислового використання.

2. Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

3. Законом можуть бути встановлені продукти та процеси, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 460. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї

1. Корисна модель вважається придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона, відповідно до закону, є новою і придатною для промислового використання.

2. Об'єктом корисної моделі може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

3. Законом можуть бути встановлені продукти та процеси, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 461. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Промисловий зразок вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він, відповідно до закону, є новим.

2. Об'єктом промислового зразка можуть бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу.

Стаття 462. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок засвідчується патентом.

2. Обсяг правової охорони визначається формулою винаходу, корисної моделі, сукупністю суттєвих ознак промислового зразка.

3. Умови та порядок видачі патенту встановлюються законом.

Стаття 463. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок є:

1) винахідник, автор промислового зразка;

2) інші особи, які набули прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок за договором чи законом.

Стаття 464. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Майновими правами інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є:

1) право на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка;

2) виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка (видавати ліцензії);

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню винаходу, корисної моделі, промислового зразка, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок належать володільцю відповідного патенту, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 465. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через двадцять років, що відліковуються від дати подання заявки на винахід в уста-

новленому законом порядку. Цей строк може бути продовжений в установленому законом порядку щодо винаходу, використання якого потребує спеціальних випробувань та офіційного дозволу.

4. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років від дати подання заявки на корисну модель в установленому законом порядку.

5. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок спливає через п'ятнадцять років від дати подання заявки на промисловий зразок в установленому законом порядку.

Стаття 466. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 467. Правові наслідки припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. У разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок ці об'єкти можуть вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання цих об'єктів, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 468. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 469. Визнання прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок недійсними

1. Права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 470. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель, промисловий зразок

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на винахід, корисну модель, промисловий зразок або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала винахід, корисну модель, промисловий зразок в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано винахід, корисну модель, промисловий зразок або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 40. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМПОНУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ МІКРОСХЕМИ

Стаття 471. Придатність компонування інтегральної мікросхеми для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Компонування інтегральної мікросхеми вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо воно є оригінальним.

Стаття 472. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми засвідчується свідоцтвом.

2. Обсяг правової охорони компонування інтегральної мікросхеми визначається зображенням цього компонування на матеріальному носіїві.

3. Умови та порядок видачі свідоцтва встановлюються законом.

Стаття 473. Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є:

1) автор компонування інтегральної мікросхеми;

2) інші особи, які набули прав на компонування інтегральної мікросхеми за договором чи законом.

Стаття 474. Майнові права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Майновими правами інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є:

1) право на використання компонування інтегральної мікросхеми;

2) виключне право дозволяти використання компонування інтегральної мікросхеми;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню компонування інтегральної мікросхеми, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми належать володільцю відповідного свідоцтва, якщо інше не встановлено законом чи договором.

Стаття 475. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми спливає через десять років, що відліковуються від дати подання заявки на компонування інтегральної мікросхеми в установленому законом порядку.

Стаття 476. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 477. Правові наслідки спливу строку чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. У разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми воно може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 478. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 479. Визнання прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми недійсними

1. Права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 480. Право попереднього користувача на компонування інтегральної мікросхеми

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на компонування інтегральної мікросхеми або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала компонування інтегральної мікросхеми в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано компонування інтегральної мікросхеми або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 41. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКУ ПРОПОЗИЦІЮ

Стаття 481. Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції

1. Раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

2. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес.

Стаття 482. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції

1. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається її описом, а також кресленнями, якщо вони подані.

Стаття 483. Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана.

Стаття 484. Права суб'єктів права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

1. Автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана.
2. Юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською, має право на використання цієї пропозиції у будь-якому обсязі.

Глава 42. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТ РОСЛИН, ПОРОДУ ТВАРИН

Стаття 485. Види прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

1. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин становлять:
 - 1) особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені державною реєстрацією;
 - 2) майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом;
 - 3) майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, породи тварин, засвідчене державною реєстрацією.

Стаття 486. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин є:
 - 1) автор сорту рослин, породи тварин;
 - 2) інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин за договором чи законом.

Стаття 487. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом

1. Майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідченими патентом, є:
 - 1) право на використання сорту рослин, породи тварин, придатних для поширення в Україні;
 - 2) виключне право дозволяти використання сорту рослин, породи тварин;
 - 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню сорту рослин, породи тварин, у тому числі забороняти таке використання;
 - 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин належать володільцю патенту, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 488. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом, є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин спливає через тридцять років, а щодо дерев та винограду – через тридцять п'ять років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав.

4. Чинність виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин може бути припинено достроково або поновлено у випадках та у порядку, встановлених законом.

5. Право на поширення сорту рослин, породи тварин є чинним з дати, наступної за датою його державної реєстрації, та діє безстроково за умови підтримання чинності цього права відповідно до закону.

6. Чинність виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин може бути припинено достроково або поновлено у випадках та у порядку, встановлених законом.

Глава 43. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ

Стаття 489. Правова охорона комерційного найменування

1. Правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

2. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.

3. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

4. Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються.

Стаття 490. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

1) право на використання комерційного найменування;

2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;

3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування передаються іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною.

Стаття 491. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняється у разі ліквідації юридичної особи та з інших підстав, встановлених законом.

Глава 44. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ

Стаття 492. Торговельна марка

1. Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

Стаття 493. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є фізичні та юридичні особи.

2. Право інтелектуальної власності на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та (або) юридичним особам.

Стаття 494. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом. Умови та порядок видачі свідоцтва встановлюються законом.

2. Обсяг правової охорони торговельної марки визначається наведеними у свідоцтві її зображенням та переліком товарів і послуг, якщо інше не встановлено законом.

3. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку, яка має міжнародну реєстрацію або визнана в установленому законом порядку добре відомою, не вимагає засвідчення свідоцтвом.

Стаття 495. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майновими правами інтелектуальної власності на торговельну марку є:

- 1) право на використання торговельної марки;
- 2) виключне право дозволяти використання торговельної марки;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку належать володільцю відповідного свідоцтва, володільцю міжнародної реєстрації, особі, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 496. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку є чинними протягом десяти років з дати, наступної за датою подання заявки на торговельну марку в установленому законом порядку, якщо інше не встановлено законом. Зазначений строк може бути продовженим щоразу на десять років у порядку, встановленому законом.

Стаття 497. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку припиняється в установленому законом порядку достроково у зв'язку з перетворенням торговельної марки у загальноживане позначення певного виду товарів чи послуг.

2. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, передбачених законом.

3. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на її використання, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 498. Відновлення чинності достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність достроково припинених виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути відновлено у порядку, встановленому законом, за заявою особи, якій ці права належали у момент їх припинення.

Стаття 499. Визнання прав інтелектуальної власності на торговельну марку недійсними

1. Права інтелектуальної власності на торговельну марку визнаються недійсними з підстав та в порядку, встановлених законом.

Стаття 500. Право попереднього користувача на торговельну марку

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на торговельну марку або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала торговельну марку в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано торговельну марку або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 45. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ

Стаття 501. Набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення виникає з дати державної реєстрації цього права, якщо інше не встановлено законом.

2. Обсяг правової охорони географічного зазначення визначається характеристиками товару (послуги) і межами географічного місця його (її) походження, зафіксованими державною реєстрацією права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Стаття 502. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, асоціації споживачів, інші особи, визначені законом.

Стаття 503. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:

1) право на визнання позначення товару (послуги) географічним зазначенням;

2) право на використання географічного зазначення;

3) право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання.

2. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення, що належать окремим суб'єктам права інтелектуальної власності на географічне зазначення, встановлюються законом.

Стаття 504. Строк чинності права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинним з дати, наступної за датою державної реєстрації, і охороняється безстроково за умови збереження характеристик товару (послуги), позначених цим зазначенням.

Глава 46. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Стаття 505. Поняття комерційної таємниці

1. Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку

з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

2. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Стаття 506. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю є:

- 1) право на використання комерційної таємниці;
- 2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 507. Охорона комерційної таємниці органами державної влади

1. Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання.

2. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 508. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю обмежується строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, встановлених частиною першою статті 505 цього Кодексу.

ДОДАТОК Г МІЖНАРОДНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Додаток Г.1 МІЖНАРОДНА ПАТЕНТНА КЛАСИФІКАЦІЯ (базовий рівень (2009), витяг*)

РОЗДІЛ А – ЖИТТЄВІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

A01 СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО; ЛІСІВНИЦТВО; ТВАРИННИЦТВО;
МИСЛИВСТВО; ВІЛОВЛЮВАННЯ ТВАРИН; РИБНИЦТВО

ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ; ТЮТЮН

A21 ВИПІКАННЯ; ТЕХНОЛОГІЧНЕ УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ ПРИГОТУВАННЯ АБО ОБРОБЛЕННЯ
ТІСТА; ТІСТО ДЛЯ ВИПІКАННЯ
A22 ЗАБІЙ ХУДОБИ; ПЕРЕРОБЛЕННЯ М'ЯСА; СВІЙСЬКІ ПТИЦІ АБО РИБИ
A23 ЇЖА АБО ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ; ЇХ ОБРОБЛЕННЯ, НЕ ОХОПЛЕНЕ
ІНШИМИ КЛАСАМИ
A24 ТЮТЮН; СИГАРИ; СИГАРЕТИ; ЦИГАРКИ, ПРИЛАДДА ДЛЯ КУРЦІВ

ПРЕДМЕТИ ОСОБИСТОГО АБО ДОМАШНЬОГО ВЖИТКУ

A41 ОДЯГ
A42 ГОЛОВНІ УБОРИ
A43 ВЗУТТЯ
A44 ГАЛАНТЕРЕЙНІ ТОВАРИ; ЮВЕЛІРНІ ВИРОБИ
A45 ПРЕДМЕТИ ДЛЯ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ АБО ДЛЯ ПОДОРОЖІ
A46 ЦІТКОВІ ВИРОБИ
A47 МЕБЛІ; ПРЕДМЕТИ ДОМАШНЬОГО ВЖИТКУ АБО ПОБУТОВІ ПРИЛАДИ;
КАВОМОЛКИ; МЛИНКИ ДЛЯ СПЕЦІЙ; ПИЛОСОСИ ВЗАГАЛІ

ЗДОРОВ'Я; РЯТУВАННЯ ЖИТТЯ; ДОЗВІЛЛЯ

A61 МЕДИЦИНА АБО ВЕТЕРИНАРІЯ; ГІГІЄНА
A62 РЯТУВАЛЬНА СЛУЖБА; ПРОТИПОЖЕЖНІ ЗАСОБИ
A63 СПОРТ; ІГРИ; РОЗВАГИ
A99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РУБРИКАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ В – ВИКОНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ. ТРАНСПОРТУВАННЯ

РОЗДІЛЯННЯ; ЗМІШУВАННЯ

B01 ФІЗИЧНІ ЧИ ХІМІЧНІ ПРОЦЕСИ АБО УСТАТКОВАННЯ ВЗАГАЛІ
B02 ДРОБЛЕННЯ, РОЗМЕЛЮВАННЯ АБО ПОДРІБНЮВАННЯ; ПІДГОТОВЧЕ ОБРОБЛЕННЯ ЗЕРНА
ДЛЯ ПОМЕЛУ
B03 РОЗДІЛЯННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ЗА ДОПОМОГОЮ РІДИН АБО ПНЕВМАТИЧНИХ
СТОЛПІВ, АБО ВІДСАДЖУВАЛЬНИХ МАШИН; МАГНІТНЕ АБО ЕЛЕКТРОСТАТИЧНЕ

* Державне підприємство «Інститут промислової власності» (Укрпатент). Міжнародна патентна класифікація. Базовий рівень (2009) [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу :

<http://base.ukrpatent.org/mpk2009/index.html?level=c>.

ВІДОКРЕМЛЮВАННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ВІД ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ АБО ВІД ТЕКУЧОГО СЕРЕДОВИЩА; РОЗДІЛАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРИЧНИХ ПОЛІВ СТРУМУ ВИСОКОЇ НАПРУГИ

- V04 ЦЕНТРИФУГИ АБО МАШИНИ ДЛЯ ЗДІЙСНЮВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЧИ ХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
- V05 РОЗБРИЗКУВАННЯ АБО РОЗПИЛЮВАННЯ ВЗАГАЛІ; НАНЕСЕННЯ РІДИН АБО ІНШИХ ТЕКУЧИХ РЕЧОВИН НА ПОВЕРХНІ ВЗАГАЛІ
- V06 ГЕНЕРУВАННЯ ЧИ ПЕРЕДАВАННЯ МЕХАНІЧНИХ КОЛИВАНЬ ВЗАГАЛІ
- V07 ВІДОКРЕМЛЮВАННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ВІД ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ; СОРТУВАННЯ
- V08 ОЧИЩАННЯ
- V09 УТИЛІЗУВАННЯ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ; ВІДНОВЛЮВАННЯ ЗАБРУДНЕНОГО ҐРУНТУ

ФОРМУВАННЯ

- V21 МЕХАНІЧНЕ ОБРОБЛЕННЯ МЕТАЛІВ БЕЗ ІСТОТНОГО ЗНЯТТЯ МАТЕРІАЛУ; ПРОБИВАННЯ ОТВОРІВ
- V22 ЛИВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО; ПОРОШКОВА МЕТАЛУРГІЯ
- V23 МЕТАЛОРІЗАЛЬНІ ВЕРСТАТИ; ОБРОБЛЕННЯ МЕТАЛІВ, НЕ ОХОПЛЕНЕ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- V24 ШЛІФУВАННЯ; ПОЛІРУВАННЯ
- V25 РУЧНІ ІНСТРУМЕНТИ; ПЕРЕНОСНІ ІНСТРУМЕНТИ З СИЛОВИМ ПРИВОДОМ; РУКОЯТКИ ДЛЯ РУЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ; ОСНАЩЕННЯ МАЙСТЕРЕНЬ; МАНІПУЛЯТОРИ
- V26 РУЧНІ РІЗАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ; РІЗАННЯ; РОЗДІЛАННЯ
- V27 ОБРОБЛЕННЯ АБО КОНСЕРВУВАННЯ ДЕРЕВИНИ ТОЩО; МАШИНИ ДЛЯ СКРІПЛЮВАННЯ ЦВЯХАМИ ЧИ СКОБАМИ ВЗАГАЛІ
- V28 ОБРОБЛЕННЯ ЦЕМЕНТУ, ГЛИНИ ТА КАМЕНЮ
- V29 ОБРОБЛЕННЯ ПЛАСТИКІВ; ОБРОБЛЕННЯ РЕЧОВИН У ПЛАСТИЧНОМУ СТАНІ ВЗАГАЛІ
- V30 ПРЕСИ
- V31 ВИГОТОВЛЕННЯ ПАПЕРОВИХ ВИРОБІВ; ОБРОБЛЕННЯ ПАПЕРУ
- V32 ШАРУВАТІ ВИРОБИ

ДРУКУВАННЯ

- V41 ДРУКУВАННЯ; ЛІНІЮВАЛЬНІ МАШИНИ; ДРУКАРСЬКІ МАШИНИ; ШТЕМПЕЛІ
- V42 ПАЛІТУРНА СПРАВА; АЛЬБОМИ; ПАПКИ; СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ
- V43 ЗАСОБИ ДЛЯ ПИСЬМА АБО КРЕСЛЕННЯ; КАНЦЕЛЯРСЬКЕ ПРИЛАДДЯ
- V44 ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО

ТРАНСПОРТУВАННЯ

- V60 ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ ВЗАГАЛІ
- V61 ЗАЛІЗНИЦІ
- V62 БЕЗРЕЙКОВІ НАЗЕМНІ ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ
- V63 СУДНА ТА ІНШІ ПЛАВНІ ЗАСОБИ; ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ НИХ
- V64 ПОВІТРОПЛАВАННЯ; АВІАЦІЯ; КОСМОНАВТИКА
- V65 ТРАНСПОРТУВАННЯ, ПАКУВАННЯ; ЗБЕРІГАННЯ; ОБРОБЛЕННЯ ТОНКИХ АБО НИТКОПОДІБНИХ МАТЕРІАЛІВ
- V66 ПІДЙМАННЯ; ТАКЕЛАЖНІ РОБОТИ; БУКСИРУВАННЯ
- V67 ВІДКРИВАННЯ АБО ЗАКУПОРЮВАННЯ ПЛЯШОК, БАНОК ТОЩО; ОПЕРАЦІЇ, ВИКОНУВАНІ З РІДИНАМИ
- V68 ШОРНО-СІДЕЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО; ОББИВАННЯ МЕБЛІВ

МІКРОСТРУКТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ; НАНОТЕХНОЛОГІЇ

- V81 МІКРОСТРУКТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ
- V82 НАНОТЕХНОЛОГІЇ
- V99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РУБРИКАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ С – ХІМІЯ. МЕТАЛУРГІЯ

ХІМІЯ

- C01 НЕОРГАНІЧНА ХІМІЯ
- C02 ОБРОБЛЯННЯ ВОДИ, ПРОМИСЛОВИХ ТА ПОБУТОВИХ СТІЧНИХ ВОД АБО ВІДСТОЮ СТІЧНИХ ВОД
- C03 СКЛО; МІНЕРАЛЬНА АБО ШЛАКОВА ВАТА
- C04 ЦЕМЕНТИ; БЕТОН; ШТУЧНИЙ КАМІНЬ; КЕРАМІКА; ВОГNETРИВИ
- C05 ДОБРИВА; ЇХ ВИРОБЛЯННЯ
- C06 ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ; СІРНИКИ
- C07 ОРГАНІЧНА ХІМІЯ
- C08 ОРГАНІЧНІ ВИСОКОМОЛЕКУЛЯРНІ СПОЛУКИ; ЇХ ОДЕРЖУВАННЯ АБО ХІМІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ; КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ ЦИХ СПОЛУК
- C09 БАРВНИКИ; ФАРБИ; ПОЛІРУВАЛЬНІ КОМПОЗИЦІЇ; ПРИРОДНІ СМОЛИ; АДГЕЗИВИ; КОМПОЗИЦІЇ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ; ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ, НЕ ОХОПЛЕНЕ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- C10 НАФТОВА, ГАЗОВА ТА КОКСОВА ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ; ТЕХНІЧНІ ГАЗИ, ЩО МІСТЯТЬ МОНООКСИД ВУГЛЕЦЮ; ПАЛИВО; МАСТИЛЬНІ МАТЕРІАЛИ; ТОРФ
- C11 ТВАРИННІ АБО РОСЛИННІ ОЛІЇ, ЖИРИ, ЖИРОВІ РЕЧОВИНИ ТА ВОСКИ; ЖИРНІ КИСЛОТИ З НИХ; МИЙНІ ЗАСОБИ; СВІЧКИ
- C12 БІОХІМІЯ; ПИВО; АЛКОГОЛЬНІ НАПОЇ; ВИНО; ОЦЕТ; МІКРОБІОЛОГІЯ; ЕНЗИМОЛОГІЯ; МУТАЦІЇ АБО ГЕНЕТИЧНА ІНЖЕНЕРІЯ
- C13 ВИРОБЛЯННЯ ЦУКРУ
- C14 ШКУРИ; ГОЛИНА; ШКУРКИ; ШКІРА

МЕТАЛУРГІЯ

- C21 МЕТАЛУРГІЯ ЗАЛІЗА
- C22 МЕТАЛУРГІЯ; СПЛАВИ ЧОРНИХ АБО КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ; ОБРОБЛЯННЯ СПЛАВІВ АБО КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ
- C23 ПОКРИВАННЯ МЕТАЛЕВИХ МАТЕРІАЛІВ; ПОКРИВАННЯ ІНШИХ МАТЕРІАЛІВ МЕТАЛЕВИМ МАТЕРІАЛОМ; ХІМІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ ПОВЕРХНІ; ДИФУЗІЙНЕ ОБРОБЛЯННЯ МЕТАЛЕВОГО МАТЕРІАЛУ; СПОСОБИ ПОКРИВАННЯ ВАКУУМНИМ ВИПАРОВУВАННЯМ, РОЗПИЛЮВАННЯМ, ІОННОЮ ІМПЛАНТАЦІЄЮ АБО ХІМІЧНИМ ОСАДЖЕННЯМ ПАРІВ ВЗАГАЛІ; СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ КОРОЗІЇ МЕТАЛЕВОГО МАТЕРІАЛУ АБО УТВОРЮВАННЮ НАКИПУ ВЗАГАЛІ
- C25 ЕЛЕКТРОЛІТИЧНІ АБО ЕЛЕКТРОФОРЕТИЧНІ СПОСОБИ; УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ НИХ
- C30 ВИРОЩУВАННЯ КРИСТАЛІВ

КОМБІНАТОРНА ТЕХНОЛОГІЯ

- C40 КОМБІНАТОРНА ТЕХНОЛОГІЯ
- C99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ ПІДКЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ D – ТЕКСТИЛЬ. ПАПІР

ТЕКСТИЛЬНІ АБО ЕЛАСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РОЗДІЛАМИ

- D01 НАТУРАЛЬНІ АБО ХІМІЧНІ НИТКИ АБО ВОЛОКНА; ПРЯДІННЯ
- D02 ПРЯЖА; МЕХАНІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ ПРЯЖІ АБО КАНАТІВ; СНУВАННЯ АБО ФОРМУВАННЯ ПУЧКА
- D03 ТКАЦТВО
- D04 ПЛЕТІННЯ; ВИГОТОВЛЯННЯ МЕРЕЖИВА; ТРИКОТАЖНО-В'ЯЗАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО; БАСОННІ ВИРОБИ; НЕТКАНІ МАТЕРІАЛИ
- D05 ШИТТЯ; ВИШИВАННЯ; ВИРОБНИЦТВО ПРОШИВНИХ ВИРОБІВ
- D06 ОБРОБЛЯННЯ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ТОЦЮ; ПРАННЯ; ЕЛАСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- D07 КАНАТИ; КАБЕЛІ, ВІДМІННІ ВІД ЕЛЕКТРИЧНИХ

ПАПІР

- D21 ВИРОБНИЦТВО ПАПЕРУ; ВИРОБНИЦТВО ЦЕЛЮЛОЗИ
- D99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ Е – БУДІВНИЦТВО

БУДІВНИЦТВО

- E01 БУДІВНИЦТВО ДОРИГ, ЗАЛІЗНИЦЬ АБО МОСТІВ
- E02 ГІДРОТЕХНІЧНІ СПОРУДИ; ФУНДАМЕНТИ; ПЕРЕМІЩУВАННЯ ҐРУНТУ
- E03 ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ
- E04 НАЗЕМНЕ БУДІВНИЦТВО
- E05 ЗАМКИ; КЛЮЧІ; ГАРНІТУРА ДО ВІКОН АБО ДВЕРЕЙ; СЕЙФИ
- E06 ДВЕРІ, ВІКНА, ВІКОННИЦІ ЧИ ЖАЛЮЗІ ВЗАГАЛІ; ДРАБИНИ

БУРІННЯ ҐРУНТУ ТА ГІРСЬКИХ ПОРІД; ГІРНИЧА СПРАВА

- E21 БУРІННЯ ҐРУНТУ ТА ГІРСЬКИХ ПОРІД; ГІРНИЧА СПРАВА
- E99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ F – МАШИНОБУДУВАННЯ. ОСВІТЛЮВАННЯ. ОПАЛЮВАННЯ. ЗБРОЯ. ПІДРИВНІ РОБОТИ

ДВИГУНИ ТА НАСОСИ

- F01 МАШИНИ АБО ДВИГУНИ ВЗАГАЛІ; СИЛОВІ УСТАНОВКИ ВЗАГАЛІ; ПАРОВІ ДВИГУНИ
- F02 ДВИГУНИ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ; СИЛОВІ УСТАНОВКИ З ДВИГУНАМИ, ЩО ПРАЦЮЮТЬ НА ГАРЯЧИХ ГАЗАХ АБО ПРОДУКТАХ ЗГОРЯННЯ
- F03 ГІДРАВЛІЧНІ МАШИНИ АБО ДВИГУНИ; ВІТРОВІ, ПРУЖИННІ, ГІРЬОВІ ДВИГУНИ; ВИРОБЛЕННЯ МЕХАНІЧНОЇ ЕНЕРГІЇ АБО СТВОРЕННЯ РЕАКТИВНОЇ ТЯГИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- F04 ГІДРАВЛІЧНІ МАШИНИ ОБ'ЄМНОЇ ДІЇ; НАСОСИ ДЛЯ РІДИН АБО ПРУЖНИХ ТЕКУЧИХ СЕРЕДОВИЩ

ЗАГАЛЬНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ

- F15 ГІДРАВЛІЧНІ ТА ПНЕВМАТИЧНІ ВИКОНАВЧІ МЕХАНІЗМИ; ПНЕВМОГІДРАВЛІЧНІ СИСТЕМИ ВЗАГАЛІ
- F16 ВУЗЛИ ТА ДЕТАЛІ МАШИН; ЗАГАЛЬНІ СПОСОБИ ТА ПРИСТРОЇ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ТА ПІДТРИМУЮТЬ НОРМАЛЬНУ ЕКСПЛУАТАЦІЮ МАШИН АБО УСТАНОВОК; ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЯ ВЗАГАЛІ
- F17 ЗБЕРІГАННЯ АБО РОЗПОДІЛЕННЯ ГАЗІВ АБО РІДИН

ОСВІТЛЮВАННЯ; ОПАЛЮВАННЯ

- F21 ОСВІТЛЮВАННЯ
- F22 ГЕНЕРУВАННЯ ПАРИ
- F23 ПРИСТРОЇ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ; СПОСОБИ СПАЛЮВАННЯ
- F24 ОПАЛЮВАННЯ; ПЕЧІ ТА ПЛИТИ; ВЕНТИЛЯЦІЯ
- F25 ХОЛОДИЛЬНА ТА МОРОЗИЛЬНА ТЕХНІКА; КОМБІНОВАНІ СИСТЕМИ ДЛЯ НАГРІВАННЯ Й ОХОЛОДЖУВАННЯ; ТЕПЛОНАСОСНІ УСТАНОВКИ; ВИРОБНИЦТВО АБО ЗБЕРІГАННЯ ЛЬОДУ; ЗРІДЖУВАННЯ АБО ЗАТВЕРДІВАННЯ ГАЗІВ
- F26 СУШІННЯ
- F27 НАГРІВАЛЬНІ, ВИПАЛЮВАЛЬНІ, ПЛАВИЛЬНІ, РЕТОРТНІ ПЕЧІ
- F28 ТЕПЛООБМІН ВЗАГАЛІ

ЗБРОЯ; ПІДРИВНІ РОБОТИ

- F41 ЗБРОЯ
- F42 БОСПРИПАСИ; ПІДРИВНІ РОБОТИ
- F99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ ПІДКЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ G – ФІЗИКА

ПРИЛАДИ

- G01 ВИМІРЮВАННЯ; ВИПРОБОВУВАННЯ
- G02 ОПТИКА
- G03 ФОТОГРАФІЯ; КІНЕМАТОГРАФІЯ; АНАЛОГІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА СПОСОБИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ХВИЛІ, ВІДМІННІ ВІД ОПТИЧНИХ; ЕЛЕКТРОГРАФІЯ; ГОЛОГРАФІЯ
- G04 ВИМІРЮВАННЯ ЧАСУ
- G05 КЕРУВАННЯ; РЕГУЛЮВАННЯ
- G06 ОБЧИСЛЮВАННЯ; РОХРАХУНОК; РАХУВАННЯ
- G07 КОНТРОЛЬНІ ПРИСТРОЇ
- G08 СИГНАЛІЗАЦІЯ
- G09 НАВЧАННЯ; КРИПТОГРАФІЯ; ВІДОБРАЖАННЯ; РЕКЛАМА; ПЕЧАТКИ
- G10 МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ; АКУСТИКА
- G11 ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ
- G12 ЕЛЕМЕНТИ КОНСТРУКЦІЇ ПРИЛАДІВ

ЯДЕРНА ТЕХНІКА

- G21 ЯДЕРНА ФІЗИКА; ЯДЕРНА ТЕХНІКА
- G99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ H – ЕЛЕКТРИКА

- H01 ОСНОВНІ ЕЛЕКТРИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ
- H02 ГЕНЕРУВАННЯ, ПЕРЕТВОРЮВАННЯ АБО РОЗПОДІЛАННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ
- H03 ЕЛЕКТРОННІ СХЕМИ ЗАГАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
- H04 ТЕХНІКА ЕЛЕКТРИЧНОГО ЗВ'ЯЗКУ
- H05 ЗАСОБИ ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- H99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

Додаток Г.2 МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ (дев'ята редакція*)

Товари

Клас 1. Хімічні продукти, призначені для використання в промисловості, науці, фотографії, сільському господарстві, садівництві та лісівництві; необроблені синтетичні смоли, необроблені пластмаси; добрива; хімічні речовини для гасіння вогню; препарати для термооброблення і паяння металів; хімічні речовини для консервування харчових продуктів; дубильні речовини; клейкі речовини на промислові потреби.

Клас 2. Фарби, політури, лаки; препарати-запобіжники корозії металів і руйнуванню деревини; барвники; протрави; необроблені природні смоли; листові і порошкові метали для художньо-декоративних робіт і друкування.

Клас 3. Вибілювальні препарати та інші речовини для прання; чистильні, лискувальні, знежирювальні та абразивні препарати; мило; парфуми, ефірні олії, косметика, лосьйони для волосся; зубні порошки і пасти.

Клас 4. Технічні мастила і оливи; мастильні матеріали; речовини для вбирання, змочування і пов'язування пилу; паливо (в тому числі моторний спирт) і світильні речовини; свічки, гноти для освітлювання.

Клас 5. Фармацевтичні, ветеринарні препарати; гігієнічні препарати на лікарські (медичні) потреби; дієтичні речовини на лікарські (медичні) потреби, дитяче харчування; пластири, перев'язувальні матеріали; матеріали для пломбування зубів і виготовлення зубних виліпків; дезінфікувальні засоби; препарати для нищення паразитів і шкідників; фунгіциди, гербіциди.

Клас 6. Звичайні метали та їхні сплави; металеві будівельні матеріали; перемісні металеві конструкції та споруди; металеві матеріали рейкових колій; металеві кодоли і дріт; дрібні металеві вироби; металеві труби; сейфи; вироби із звичайних металів, що не належать до інших класів; руди.

Клас 7. Машини і верстати; двигуни (крім призначених для наземного транспорту); муфти, з'єднувачі, зчепи та передавачі (крім призначених для наземного транспорту); сільськогосподарське знаряддя; інкубатори.

Клас 8. Ручне знаряддя та інструменти; ножі, виделки, ложки; холодна зброя; бритви.

Клас 9. Наукові, морські, геодезичні, електричні, фотографічні, кінематографічні, оптичні, важильні, вимірювальні, сигналізаційні, контрольні (перевірять), рятувальні і навчальні прилади та інструменти; прилади та інструменти для передавання, перемикання, перетворення, акумулювання, регулювання та контролювання електрики; апаратура для записування, передавання і відтворення звуку або зображень; магнітні носії інформації, записові диски; торговельні автомати і механізми для апаратів з передоплатою; касові апарати, рахувальні машини, засоби оброблення інформації та комп'ютери; вогнегасники.

Клас 10. Лікарські (медичні), зокрема хірургічні та зубничі (стоматологічні), і ветеринарні прилади та інструменти, протези кінцівок, очей і зубів; ортопедичні вироби; матеріали для накладання швів.

* А&Р. Послуги у сфері інтелектуальної власності. Міжнародна класифікація товарів і послуг [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу : <http://www.ap-ip.com/other/other/mktp/>

- Клас 11.** Устаткування для освітлювання, нагрівання, виробляння пари, куховарення, охолодження, сушіння, вентилявання, водопостачання та на санітарно-технічні потреби.
- Клас 12.** Транспортні засоби; засоби переміщення по землі, по воді, повітрям.
- Клас 13.** Вогнепальна зброя; боєприпаси і снаряди; вибухові речовини; феєрверки.
- Клас 14.** Дорогоцінні метали та їхні сплави, товари з дорогоцінних металів, або покриті ними, що не належать до інших класів; золотарські вироби, дорогоцінне каміння; годинники та інші хронометричні прилади.
- Клас 15.** Музичні інструменти.
- Клас 16.** Папір, картон і вироби з них, що не належать до інших класів; друкована продукція; матеріали для книжкових оправ; фотографії; канцелярські товари; клеї канцелярські і побутові; товари для художників; пензлі; друкарські машинки та канцелярське обладдя (крім меблів); навчальні матеріали (крім апаратури); пластмасові матеріали для пакування (що не належать до інших класів); друкарські шрифти; друкарські кліше.
- Клас 17.** Каучук, гутаперча, гума, азбест, слюда і вироби з них, що не належать до інших класів; пластмасові матеріали на виробничі потреби; матеріали для конопачення, зацілювання, ізолювання; неметалеві гнучкі труби.
- Клас 18.** Ремінь (вичинена шкіра), штучний ремінь і товари з них, що не належать до інших класів; шкури тварин; валізи і дорожні сумки; зонти, парасольки, ціпки, тростини; упряж і лимарні (шорно-сідельні) вироби.
- Клас 19.** Будівельні матеріали неметалеві; будівельні неметалеві жорсткі труби; асфальт, смола і бітум; неметалеві перемісні споруди; неметалеві пам'ятники.
- Клас 20.** Меблі, дзеркала, картинні рами; вироби (що не належать до інших класів) з дерева, кори, очерету, комишу, верби, рогу, кістки, слонової кістки, китового вуса, панцера черепах, черепашок, бурштину, перламутру, морської пінки і замінників цих матеріалів або з пластмас.
- Клас 21.** Домашнє або кухонне начиння і вмістини; гребінці і губки; щітки (крім пензлів); щіткові матеріали; знаряддя для чищення; мочалки металеві; необроблене або частково оброблене скло (крім будівельного); вироби із скла, порцеляни та череп'яні, що не належать до інших класів.
- Клас 22.** Мотузки, сітки, навіси, брезент, вітрила, торби і мішки (що не належать до інших класів); набивкові матеріали (крім гумових і пластмасових); текстильна волоконна сировина.
- Клас 23.** Пряжа і нитки текстильні.
- Клас 24.** Тканини і текстильні вироби, що не належать до інших класів; ковдри, покривала і скатерки.
- Клас 25.** Одяг, взуття, наголовні убори.
- Клас 26.** Мереживо і вишиті вироби, стрічки і тасьми; гудзики, гачки і петельки, шпильки і голки; штучні квіти.
- Клас 27.** Килими, рогожі, мати, лінолеум та інші покриття для підлоги; шпалери (нетекстильні).
- Клас 28.** Ігри та іграшки; гімнастичні та спортивні товари, що не належать до інших класів; ялинкові прикраси.
- Клас 29.** М'ясо, риба, птиця, дичина; м'ясні екстракти; законсервовані, заморожені, сухі, несирі фрукти та овочі; желе, повидла, компоти; яйця, молоко та молочні продукти; харчові олії та жири.

Клас 30. Кава, чай, какао, цукор, рис, тапіока, саго, замінники кави; борошно та зернові продукти, хліб; кондитерські вироби, морозиво, мед, сироп мелясовий; дріжджі, пекарські порошки; сіль, гірчиця; оцет, приправи; прянощі; харчовий лід.

Клас 31. Сільськогосподарські, садові та лісові продукти і зерно, що не належать до інших класів; живі тварини; свіжі фрукти та овочі; насіння, живі рослини і квіти; корми; солод.

Клас 32. Пиво; мінеральні і газовані води та інші безалкогольні напої; фруктові напої і фруктові соки; сиропи та інші складники для готування напоїв.

Клас 33. Алкогольні напої (крім пива)..

Клас 34. Тютюн; курильне приладдя; сірники.

Послуги

Клас 35. Реклама; керування справами; ділове адміністрування; канцелярські роботи.

Клас 36. Страхування; фінансова діяльність; кредитно-грошові операції; операції з нерухомістю.

Клас 37. Будування; лагодження; встановлювання устаткування.

Клас 38. Зв'язок.

Клас 39. Транспорт; пакування і зберігання товарів; влаштування подорожей.

Клас 40. Обробляння матеріалів.

Клас 41. Освіта, виховування; забезпечування навчання; розваги; влаштування спортивних і культурних заходів.

Клас 42. Науково-технологічні та проектно-дослідницькі послуги; послуги промислового аналізування та досліджування; розробляння та проектування комп'ютерної техніки і програмного статку.

Клас 43. Послуги щодо забезпечування харчами і напоями; тимчасове житло.

Клас 44. Лікарські (медичні) послуги; ветеринарні послуги; гігієнічне та косметичне обслуговування людей чи тварин; послуги в землеробстві, плідівництві та лісівництві.

Клас 45. Правничі послуги; послуги щодо охорони майна та людей; персональні та соціальні послуги стосовно задоволення потреб людини, що їх надає третя сторона, що не належать до інших класів.

Додаток Г.3

МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

(восьма редакція*)

- Клас 01:** Харчі.
- Клас 02:** Предмети одягу та галантерейні вироби.
- Клас 03:** Дорожні речі, футляри, парасольки та особисте приладдя, що не належать до інших класів.
- Клас 04:** Щіткові вироби.
- Клас 05:** Текстильні мірні вироби, штучні та натуральні листові матеріали.
- Клас 06:** Мебльовання.
- Клас 07:** Побутові речі, що не належать до інших класів.
- Клас 08:** Робочі інструменти та залізні вироби.
- Клас 09:** Опакування та вмістини для перевозіння або переносіння товарів.
- Клас 10:** Годинники та інші вимірювальні, перевіряльні та сигнальні прилади.
- Клас 11:** Прикраси.
- Клас 12:** Перевозівні або підіймальні засоби.
- Клас 13:** Устаткування для виробляння, розподіляння або перетворювання електроенергії.
- Клас 14:** Устаткування для записування, зв'язку чи передавання інформації.
- Клас 15:** Машини, що не належать до інших класів.
- Клас 16:** Фото- та кіноапаратура, оптичні прилади.
- Клас 17:** Музичні інструменти.
- Клас 18:** Друкарські та канцелярські машини.
- Клас 19:** Канцелярське знаряддя та приладдя, мистецькі та навчальні знадоби.
- Клас 20:** Торговельне та рекламне устаткування, вивіски.
- Клас 21:** Ігри, іграшки, намети та спортивні товари.
- Клас 22:** Зброя, піротехнічні вироби, знадоби для полювання, рибалення та нищення комах.
- Клас 23:** Устаткування для розподіляння рідин та газів, санітарне, опалювальне, вентиляційне та повітрокондиціонувальне устаткування, тверде паливо.
- Клас 24:** Медичне та лабораторне устаткування.
- Клас 25:** Будівельні блоки та елементи споруд.
- Клас 26:** Світильні прилади.
- Клас 27:** Тютюнове та курильне приладдя.
- Клас 28:** Фармацевтичні та косметичні вироби, туалетні речі та приладдя.
- Клас 29:** Пристрої та устаткування протипожежні, для техніки безпеки та для рятування.
- Клас 30:** Предмети для доглядання та утримування тварин.
- Клас 31:** Машини та пристрої для готування їжі чи напоїв, що не належать до інших класів.
- Клас 99:** Різне.

* Державне підприємство «Інститут промислової власності» (Укрпатент). ІДС «Міжнародна класифікація промислових зразків (Локарнська класифікація)» [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу : <http://www.ukrpatent.org/cgi-bin/inetlocarno>.

ДОДАТОК Д

ЗРАЗОК РОЗМІЩЕННЯ МАТЕРІАЛУ В МПК

Раздел С - Химия; Металлургия

Примечание

Определения групп химических элементов, применяемые в этом данном разделе:

Щелочные металлы: Li, Na, K, Rb, Cs, Fr.

Щелочноземельные металлы: Ca, Sr, Ba, Ra.

Лантаноиды: элементы с атомными номерами 57 - 71.

Редкоземельные металлы: Sc, Y, лантаноиды.

Актиноиды: элементы с атомными номерами 89 - 103.

Тугоплавкие металлы: Ti, V, Cr, Zr, Nb, Mo, Hf, Ta, W.

Галогены: F, Cl, Br, I, At.

Инертные газы: He, Ne, Ar, Kr, Xe, Rn.

Группа платины: Os, Ir, Pt, Ru, Rh, Pd.

Легкие металлы, щелочные металлы, щелочноземельные металлы, Be, Al, Mg.

Тяжелые металлы: прочие металлы, кроме легких.

Группа железа: Fe, Co, Ni.

Неметаллы: H, B, C, Si, N, P, O, S, Se, Te, инертные газы, галогены.

Металлы: прочие элементы, кроме неметаллов.

Переходные элементы: элементы с атомными номерами 21 - 30, 39 - 48, 57 - 80, 89 и выше.

Примечания

Это примечание разъясняет область применения данной части системы классификации.

(1) К разделу С отнесены:

- (а) чистая химия, которая охватывает неорганические соединения, органические соединения, высокомолекулярные соединения и способы их получения;
- (б) прикладная химия, которая охватывает составы, содержащие вышеуказанные соединения, такие как стекло, керамика, удобрения, пластмассы, краски, продукты нефтяной промышленности. Она охватывает также некоторые вещества и смеси специального назначения за счет особых свойств, например взрывчатые вещества, красители, клеящие вещества, смазочные и моющие средства;
- (в) некоторые виды перерабатывающей промышленности, например: производство кокса и твердого или газообразного топлива, производство или очистка масел, жиров и восков, бродильная промышленность (например пивоварение и виноделие), производство сахара;
- (г) некоторые виды обработки: либо полностью механические, как например, механическая обработка кожи, либо частично механические, как например, обработка воды или предотвращение коррозии вообще;
- (д) металлургия, сплавы черных или цветных металлов.

(2) (а) Химическая часть любого процесса, способа обработки продукта или изделия, имеющих также и нехимическую часть, отнесена, как правило, к разделу С.

(б) В некоторых случаях химическая часть тесно связана с нехимической, например чисто механической частью, зависящей от способа или процесса; поэтому логически их не следует отрывать друг от друга, как например в случае прикладной химии или в случае видов промышленности и обработки, упомянутых в прим.1в,г и д. Например печи для изготовления стекла относятся к классу С 03, а не к классу F 27.

(в) Однако есть некоторые исключения, когда химическая часть отнесена к классу или подклассу, охватывающему механическую (или немеханическую) часть, например:

- некоторые экстрактивные способы отнесены к подклассу А 61 К;
 - химическая очистка воздуха к подклассу А 61 L, А 62 D;
 - химические способы борьбы с огнем - химические способы и аппараты к классу В 01;
 - пропитка древесины к подклассу В 27 К;
 - химические способы анализа и испытания к подклассу G 01 N;
 - фотографические материалы и процессы к классу G 03, и химическая обработка тканей и производство целлюлозы или бумаги, вообще, к разделу D.
- (г) В ряде других случаев, чисто химическая часть отнесена к разделу С, а часть прикладной химии к другому разделу, такому как А, В или F, например применение вещества или смеси для:
- обработки растений или животных к подклассу А 01 N;
 - пищевых продуктов к классу А 23;
 - боеприпасов или взрывных зарядов к классу F 42

(д) В тех случаях, когда химическая и механическая части неразрывно связаны так, что четкое и точное разделение их невозможно, или когда некоторые механические процессы являются продолжением химической обработки, к разделу С может быть частично отнесена и механическая часть, например последующая обработка искусственного камня отнесена к классу С 04. В этих случаях дается обычно разъяснительное примечание или ссылка.

ХИМИЯ ← **Заголовок перед классом**

← **Индекс классу** **Заголовок классу**

С 01 НЕОРГАНИЧЕСКАЯ ХИМИЯ (обработка порошков неорганических соединений для производства керамики С 04 В 35/00; неорганических соединений, кроме диоксида углерода, броидильные или ферментативные способы синтеза элементов или С 12 Р 3/00; получение соединений металлов из смесей, например из руд, в качестве промежуточных соединений в металлургическом процессе при получении свободных металлов С 21 В, С 22 В; производство неметаллических элементов или неорганических соединений электролитическими способами или электрофорезом С 25 В) **Відсилка в заголовку класу**

Примечания

- (1) В данном классе при отсутствии особого указания соединения всегда классифицируются по последней подходящей рубрике [3].
- (2) Процессы с использованием ферментов или микроорганизмов для:
 - i) выделения, разделения или очистки предварительно полученных соединений или составов, или
 - ii) обработки текстиля или очистки твердых поверхностей материалов классифицируются также в подклассе С 12 S [5].

← **Индекс підкласу** **Заголовок підкласу**

С 01 В НЕМЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ; ИХ СОЕДИНЕНИЯ

Примечания

- (1) В данном подклассе для определения точного объема групп используются чисто применяемые в научной и патентной литературе торговые наименования [6].
- (2) Следует обращать внимание на определения групп химических элементов, следующие после заголовка раздела С [3].

Показчик змісту підкласу

Содержание подкласса

ВОДОРОД; ИЗОТОПЫ ВОДОРОДА; ВОДА;	
ГИДРИДЫ	3/00, 4/00, 5/00, 6/00
СИНТЕЗ-ГАЗ	3/00
ГАЛОГЕНЫ ИЛИ ИХ СОЕДИНЕНИЯ	7/00, 9/00, 11/00
КИСЛОРОД; ОКСИДЫ ИЛИ ГИДРОКСИДЫ ВОООЩЕ, ПЕРОКСИДЫ	13/00, 15/00
СЕРА; ЕЕ СОЕДИНЕНИЯ	17/00
АЗОТ; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	21/00
ФОСФОР; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	25/00
УГЛЕРОД; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	31/00
КРЕМНИЙ; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	33/00
СЕЛЕН ИЛИ ТЕЛЛУР; БОР	19/00, 35/00
ИНЕРТНЫЕ ГАЗЫ	23/00
СОЕДИНЕНИЯ СО СВОЙСТВАМИ МОЛЕКУЛЯРНЫХ СИТ, НО НЕ ИМЕЮЩИЕ	
КАТИОН-ОБМЕННЫХ СВОЙСТВ	37/00
СОЕДИНЕНИЯ СО СВОЙСТВАМИ МОЛЕКУЛЯРНЫХ СИТ, ИМЕЮЩИЕ	
КАТИОН-ОБМЕННЫЕ СВОЙСТВА	39/00

Индекс основної групи

Водород; гидриды; вода; получение синтез-газа из углеродов

Заголовок перед группой

Текст основної групи

3/00

Водород; газовые смеси, содержащие водород; выделение водорода из смесей, содержащих его (разделение газов физическими средствами В 01 D); очистка водорода (производство водяного газа или синтез-газа из твердых углеродсодержащих веществ С 10 J; очистка или модификация химического состава горючих газов, содержащих оксид углерода С 10 K) [3]

3/02

... получение водорода или газовых смесей, содержащих водород [3]

Відсилка в основній групі

3/04

... разложением неорганических соединений, например аммиака [3]

3/06

... реакцией неорганических соединений, содержащих положительный ион водорода, например воды, кислот, оснований, аммиака, с неорганическими восстановителями (электролизом воды С 25 В 1/04) [3]

3/08

... с металлами [3]

3/10

... реакцией водяного пара с металлами [3]

Текст підгрупи

3/12

... реакцией водяного пара с оксидом углерода [3]

3/14

... использование нагревания и пара [3]

Вказівка на номер редакції МПК

Индекс підгрупи

6

ДОДАТОК Е ЗРАЗКИ ДЖЕРЕЛ ПАТЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Зразок титульної сторінки опису винаходу до авторського свідоцтва СРСР

СОЮЗ СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ
РЕСПУБЛИК

(19) SU (11) 1722852 A1

(51)5 В 29 С 35/16, В 29 В 13/04

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ
ПО ИЗОБРЕТЕНИЯМ И ОТКРЫТИЯМ
ПРИ ГКНТ СССР

ОПИСАНИЕ ИЗОБРЕТЕНИЯ

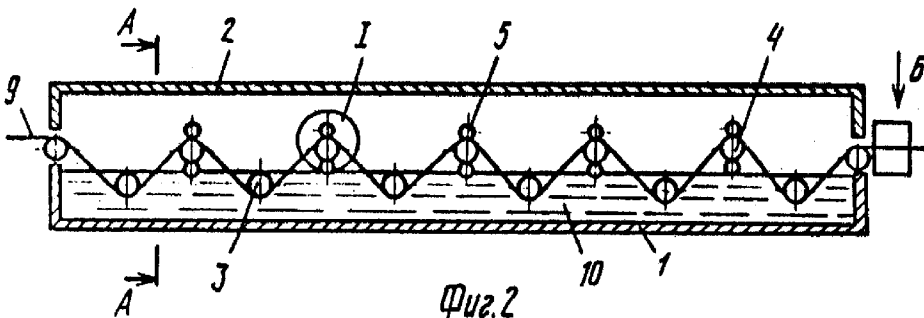
К АВТОРСКОМУ СВИДЕТЕЛЬСТВУ

1

(21) 4838843/05
(22) 12.06.90
(46) 30.03.92. Бюл. № 12
(71) Киевский политехнический институт им.
50-летия Великой Октябрьской социалисти-
ческой революции
(72) С.А.Рощупкин, Ю.Е.Лукач, И.О.Микуле-
нок, Л.И.Ружинская, В.Д.Биденко и
Л.Р.Зейгермахер
(53) 678.025.3 (088.8)
(56) Авторское свидетельство СССР
№ 622507, кл. В 05 С 3/12, 1974.
Авторское свидетельство СССР
№ 338575, кл. В 05 С 3/12, 1970.

2

(54) УСТРОЙСТВО ДЛЯ ОХЛАЖДЕНИЯ
ДЛИННОМЕРНЫХ ИЗДЕЛИЙ
(57) Использование: высокопроизводитель-
ное интенсивное охлаждение длинномер-
ных изделий, например полимерных листов
и пленок. Сущность изобретения: устрой-
ство содержит ванну 1 с жидким хладагентом
10, в которой установлены направляющие
ролики 3 и 4, снабженные механизмами для
их вертикального перемещения. Ролики 4
расположены над поверхностью жидкого
хладагента и снабжены средствами 5 для
подачи газообразного хладагента. 1 з.п.ф-
лы, 6 ил.

(19) SU (11) 1722852 A1

Зразок опису винаходу до патенту Російської Федерації

(19) RU (11) 2055881 (13) CI

(51) 6 C 12 M 1/02

Комитет Российской Федерации
по патентам и товарным знакам

(12) **ОПИСАНИЕ ИЗОБРЕТЕНИЯ**
к патенту Российской Федерации

1

(21) 5022575/13 (22) 16.01.92
(46) 10.03.96 Бюл. № 7
(76) Микуленок Игорь Олегович(UA)
(56) 1. Виестур У.Э. и др. Системы ферментации. Рига: ЗИНАТНЕ, 1986, с. 43.
2. Авторское свидетельство СССР N 1578186, кл. С 12М 1/02, 1990.
(54) ТЕПЛОМАССОБМЕННЫЙ АППАРАТ
(57) Использование: преимущественно микробиологическая промышленность, выращивание микроорганизмов в теплообменниках аппаратах. Изобретение может быть также использовано в химической и пищевой отраслях промышленности. Сущность изобретения:

2

аппарат включает вертикальный корпус с крышкой, дном и технологическими патрубками. В корпусе установлена по меньшей мере одна циркуляционная труба. Труба выполнена из эластичного материала цельной и жестко укрепена в нижней части кольцевым замком, а в верхней снабжена аналогичным замком, к которому прикреплены тяги механизма возвратно-поступательного перемещения для изменения высоты трубы путем ее растягивания, при этом труба может принимать исходную высоту за счет своей эластичности при снятии натяжения. Под трубой установлен барботер. 2 ил.

RU 2055881 CI

RU 2055881 CI

Изобретение относится к теплообменному оборудованию, в частности к микробиологической, химической, пищевой отраслям промышленности, и может быть использовано в аппаратах для выращивания микроорганизмов.

Известен теплообменный аппарат, например для выращивания микроорганизмов, содержащий вертикальный корпус с днищем, крышкой и технологическими патрубками, размещенные в корпусе циркуляционные трубы с установленными в них теплообменниками, а также смонтированный под циркуляционными трубами барботер [1].

Аппарат данной конструкции, не сложный в изготовлении и эксплуатации, тем не менее имеет существенный недостаток: он не обеспечивает эффективной циркуляции среды при изменении ее уровня в аппарате.

Наиболее близким по технической сущности к заявляемому техническому решению является теплообменный аппарат, например для выращивания микроорганизмов, содержащий вертикальный корпус с днищем, крышкой и технологическими патрубками, размещенную в корпусе по меньшей мере одну циркуляционную трубу с регулируемой высотой и установленным в ней теплообменником, верхний край которой соединен посредством тяг с механизмом возвратно-поступательного перемещения, а также смонтированный под циркуляционной трубой барботер. Циркуляционные трубы выполнены в виде пакета телескопических обечаек [2].

Данный аппарат позволяет эффективно обрабатывать среду практически при любом ее уровне, однако, конструктивное исполнение аппарата (в частности циркуляционных труб) затруднено. Кроме того, отсутствие герметичности между отдельными обечайками циркуляционных труб приводит к прохождению газожидкостной среды снаружи обечайки вовнутрь не только при переливе ее через верхний край, но и на границе обечаек, что может привести особенно в этих местах к образованию застойных зон и снижению эффективности процесса.

Целью изобретения является упрощение конструкции и повышение надежности работы аппарата.

Поставленная цель достигается тем, что в теплообменном аппарате, например для выращивания микроорганизмов, содержащем вертикальный корпус с днищем, крышкой и технологическими патрубками, размещенную в корпусе по меньшей мере одну циркуляционную трубу с регулируемой высотой, верхний край которой соединен

посредством тяг с механизмом возвратно-поступательного перемещения, а также смонтированный под циркуляционной трубой барботер, согласно изобретению циркуляционная труба выполнена из эластичного материала.

Отличительным признаком предполагаемого изобретения является выполнение циркуляционной трубы из эластичного материала.

Из технической литературы известно использование элементов теплообменных аппаратов, выполненных из полимерного материала (Николаев А.Н. и Плановский П.И. Процессы и аппараты химической и нефтехимической технологии. М.: Химия, 1987, с. 496, 430-440). Это относится к так называемым мембранным аппаратам, в которых массообмен осуществляется через полупроницаемую (в большинстве случаев) полимерную мембрану. При этом обязательно обеспечивают характеристики мембраны по прочности и жесткости (реже устойчивости), так как в большинстве случаев процесс проходит при значительном перепаде давления по обе стороны мембраны (с этой целью мембрану армируют металлическими или синтетическими усиливающими элементами (сеткой, нитями, струнами, волокнами и т.д.). В предлагаемом же варианте может быть использована как непроницаемая, так и полупроницаемая мембрана – это не принципиально, так как циркуляционная труба предназначена для разделения встречно движущихся потоков среды. При этом основной характеристикой для циркуляционной трубы предлагаемого аппарата является ее эластичность.

Выполнение циркуляционной трубы (или циркуляционных труб) эластичными гарантирует возможность изменения их длины (диаметр труб остается практически постоянным в силу отсутствия перепада давления по обе стороны их стенок). О возможности обратимого удлинения данного элемента аппарата можно судить исходя из механических свойств эластичных материалов – полимеров и резин. Так, одной из механических характеристик эластичных материалов принято считать относительное удлинение при разрыве, выраженное в процентах – по этому указателю можно судить об эластических свойствах материала. Например, у композиции марки 102-82 на основе полиэтилена высокого давления – ТУ 6-05-1627-78 – указанная величина достигает 500% (Кацнельсон М.Ю. и Балеев Г.А. Полимерные материалы: Справочник. Л.: Химия, 1982, с. 9); у термопласта полиэфир-

ного (композиция на основе полиэтилентерефталата) – марки Б – более 750% (там же, с. 147); у композиции сополимера этилена с пропиленом низкого давления – марок 211–48, 211–49 и др. – 700% (Справочник по пластическим массам. Т.1 /Под ред. В.М.Ка-таева, М.: Химия, 1975, с. 27); у полиэтлена низкого давления, полученного на гомогенных катализаторах – 1300% (там же, с. 29). Тот же показатель у различных резин: на основе натурального каучука – до 1300% (см. Справочник резинщика. Материалы резинового производства., М.: Химия, 1971, с. 35); на основе бутилкаучуков (нетоксичных, стойких к тепловому и атмосферному старению, к действию озона, щелочей, кислот) – до 950% (там же, с. 103) и т.д. При этом все перечисленные материалы характеризуются индифферентностью по отношению ко многим жидкостям различного состава (в том числе и к культуральным), иными словами они исключают снижение качества проведения процесса.

В патентной и технической литературе не имеется сведений об использовании циркуляционных труб из эластичного материала с данной целью.

На фиг. 1 изображен предлагаемый аппарат, продольный разрез; на фиг. 2 – узел I на фиг. 1.

Тепломассообменный аппарат, например для выращивания микроорганизмов, содержит вертикальный корпус 1 с днищем 2, крышкой 3 и технологическими патрубками 4 и 5 для подвода питательной среды и отвода продукта, размещенную в корпусе по меньшей мере одну циркуляционную трубу 6 и установленный в ней теплообменник 7 с патрубками 8 и 9 для отвода хладагента. Верхний край циркуляционной трубы 6 закреплен в коническом замке колец 10 и 11, стянутых болтами 12, и соединен посредством тросов 13 с механизмом 14 возвратно-поступательного перемещения. Нижний край трубы 6 смонтирован в аналогичном коническом замке посредством стоек 15 на днище 2 неподвижно. В полости корпуса 1

Ф о р м у л а и з о б р е т е н и я

ТЕПЛОМАССООБМЕННЫЙ АППАРАТ преимущественно для выращивания микроорганизмов, содержащий вертикальный корпус с днищем, крышкой и технологическими патрубками, размещенную в корпусе по меньшей мере одну циркуляционную трубу с регулируемой высотой, верхний край которой соединен посредством тяг с механиз-

мом может быть установлено несколько циркуляционных труб 6 с индивидуальными теплообменниками 7. При этом они размещены в объеме полости корпуса равномерно. Под циркуляционной трубой 6 (или под трубами) на стойках 15 закреплен барботер 16.

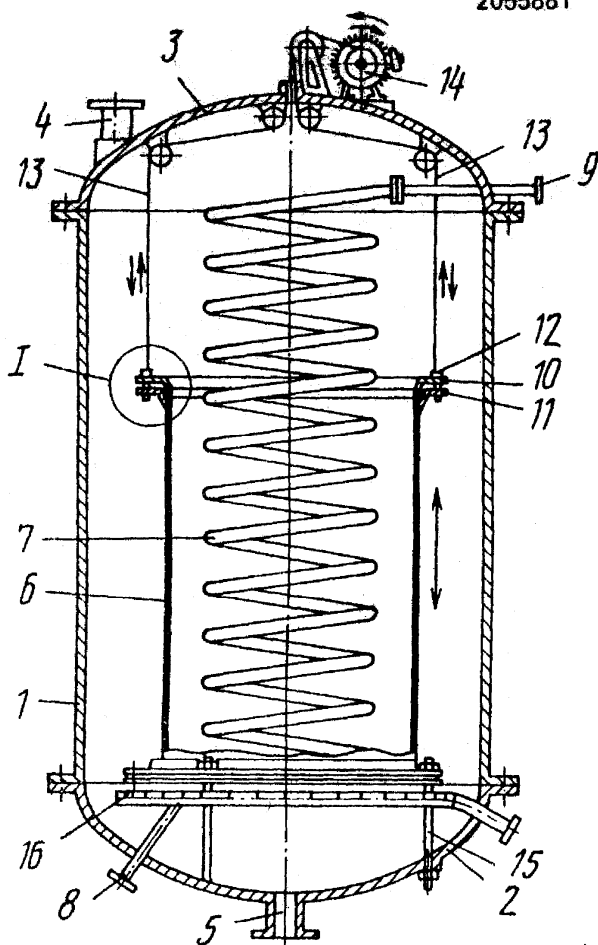
Аппарат работает следующим образом.

В полость корпуса 1 через патрубок 4 заливается питательная среда до минимального уровня. При этом на том же уровне или чуть ниже располагается верхний край обечайки 6 (точнее кольцо 10), соединенное с тросами 13. После этого в барботер 16 подается азрирующий воздух, который проходит через жидкость, образуя газожидкостную смесь. Указанная смесь в силу меньшей, чем у жидкости, плотности движется вверх снаружи циркуляционной трубы 6, переливается через ее верхний край и, попадая внутрь трубы, движется вниз. Таким образом организуется циркуляция культуральной жидкости (при переливе жидкости воздух выделяется из последней). Во время выделения тепла микроорганизмами в теплообменник 7 подается хладагент. При омывании культуральной жидкостью теплообменника (змеевика) 7 происходит ее охлаждение. В процессе культивирования осуществляют периодический долив питательной среды в аппарат, при этом уровень жидкости повышается, поэтому посредством тросов 13 соответственно возрастанию уровня жидкости растягивают эластичную циркуляционную трубу 6, в результате чего обеспечивается эффективная циркуляция жидкости.

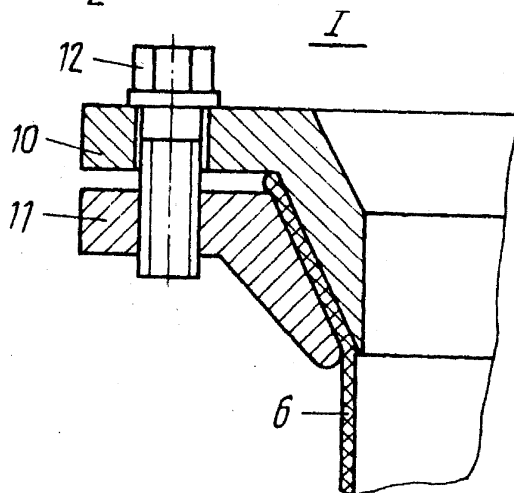
Аппарат предлагаемой конструкции, несложный в изготовлении и эксплуатации, обеспечивает эффективную циркуляцию культуральной жидкости при любом ее уровне в аппарате. Исключение смешения нисходящего и восходящего потоков жидкости (при ее проходе через циркуляционную трубу) повышает интенсивность процесса, что гарантирует высокое качество продукта при высокой производительности оборудования.

мом возвратно-поступательного перемещения в вертикальной плоскости, и установленный под циркуляционной трубой барботер, отличающийся тем, что циркуляционная труба выполнена цельной из эластичного материала, при этом верхний участок трубы закреплен в коническом кольцевом замке и тяги прикреплены к нему, а нижний ее участок снабжен аналогичным замком, укрепленным неподвижно.

2055881

Фиг. 1

Фиг. 2

Редактор Т.Горячева	Составитель И.Микуленок Техред М.Моргентал	Корректор Л.Филь
Заказ 1599	Тираж НПО "Поиск" Роспатента 113035, Москва, Ж-35, Раушская наб., 4/5	Подписное

Производственно-издательский комбинат "Патент", г. Ужгород, ул.Гагарина, 101

**Зразок титульних сторінок міжнародних заявок,
опублікованих відповідно до Договору про патентну кооперацію (РСТ)**

PCT

WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION
International Bureau

INTERNATIONAL APPLICATION PUBLISHED UNDER THE PATENT COOPERATION TREATY (PCT)

<p>(51) International Patent Classification ⁶ : C08J 9/28, B29C 39/16</p>	<p>AZ</p>	<p>(11) International Publication Number: WO 97/27240 (43) International Publication Date: 31 July 1997 (31.07.97)</p>
<p>(21) International Application Number: PCT/US97/01118 (22) International Filing Date: 24 January 1997 (24.01.97) (30) Priority Data: 591,991 26 January 1996 (26.01.96) US (71) Applicant: SHELL OIL COMPANY (US/US); Intellectual Property, 900 Louisiana, P.O. Box 2463, Houston, TX 77252-2463 (US). (72) Inventors: NATHOO, Nazim, Safarali, 14323 Chadbourne, Houston, TX 77079 (US); BROWNSCOMBE, Thomas, Fairchild; 2737 Amherst, Houston, TX 77005 (US). BASS, Ronald, Marshall; 3772 Ingold, Houston, TX 77005 (US). (74) Agent: CHRISTENSEN, Del, S.; Shell Oil Company, Intellectual Property, P.O. Box 2463, 900 Louisiana, Houston, TX 77252-2463 (US).</p>	<p>(81) Designated States: AL, AU, BB, BG, BR, CA, CN, CZ, EE, GE, HU, IL, IS, JP, KP, KR, LK, LR, LT, LV, MG, MK, MN, MX, NO, NZ, PL, RO, SG, SI, SK, TR, TT, UA, UZ, VN, ARIPO patent (KE, LS, MW, SD, SZ, UG), Eurasian patent (AM, AZ, BY, KG, KZ, MD, RU, TJ, TM), European patent (AT, BE, CH, DE, DK, ES, FI, FR, GB, GR, IE, IT, LU, MC, NL, PT, SE), OAPI patent (BF, BJ, CF, CG, CI, CM, GA, GN, ML, MR, NE, SN, TD, TG).</p> <p>Published <i>Without international search report and to be republished upon receipt of that report.</i></p>	
<p>(54) Title: PROCESS TO PREPARE FOAMS FROM HIGH INTERNAL PHASE EMULSIONS</p>		
<p>(57) Abstract</p> <p>A process is provided for curing a high internal phase emulsion to form a porous crosslinked polymeric material, comprising the steps of: forming a high internal phase emulsion having at least one curable phase; providing a continuous strip of polymeric film wherein the polymeric film is incompatible with each of the phase of emulsion; placing at least a portion of the emulsion continuously on the polymer film; closing the polymeric film around the emulsion; spiraling the emulsion in the polymeric film onto a spool, wherein the spool rotates about an essentially vertical axis for storage of the emulsion during curing; and curing the emulsion within the polymeric film on the spool. Apparatuses to perform this process are also disclosed.</p>		

(12) МЕЖДУНАРОДНАЯ ЗАЯВКА, ОПУБЛИКОВАННАЯ В СООТВЕТСТВИИ С
ДОГОВОРом О ПАТЕНТНОЙ КООПЕРАЦИИ (РСТ)

(19) ВСЕМИРНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ
Международное бюро

РСТ

(43) Дата международной публикации:
28 февраля 2002 (28.02.2002)

(10) Номер международной публикации:
WO 02/16102 A1

(51) Международная патентная классификация⁷:
B29B 17/00 // B29K 21:00, 101:00, B02C 19/22

(21) Номер международной заявки: РСТ/RU01/00345

(22) Дата международной подачи:
22 августа 2001 (22.08.2001)

(25) Язык подачи: русский

(26) Язык публикации: русский

(30) Данные о приоритете:
2000122142 23 августа 2000 (23.08.2000) RU

(71) Заявители: БОГОМОЛОВ Павел Анатольевич
[RU/RU]; 107150 Москва, ул. Ивантеевская, д. 30,
корп. 1, кв. 28(RU) [BOGOMOLOV, Pavel Anato-
lievich, Moscow (RU)]. ЖУРКИН Евгений Серге-
евич [RU/RU]; 111116 Москва, ул. Авиамоторная, д.
4, корп. 4, кв. 274 (RU) [ZHURKIN, Evgenii Serge-
evich, Moscow (RU)].

(71) Заявители и

(72) Изобретатели: БАЛЫБЕРДИН Владимир Николае-
вич [RU/RU]; 105118 Москва, Первый Кирпичный

переулок, д. 22, кв. 2 (RU) [BALYBERDIN, Vladi-
mir Nikolaevich, Moscow (RU)]. НИКОЛЬСКИЙ
Вадим Геннадиевич [RU/RU]; 117133 Москва,
ул. Академика Варги, д. 10, кв. 80 (RU) [NIKOLS-
KII, Vadim Gennadievich, Moscow (RU)].

(72) Изобретатель: ПЕРЕПЕЛОВ Андрей Львович;
105043 Москва, Измайловский бульвар, д. 32, кв.
80 (RU) [PEREPELOV, Andrey Lvovich, Moscow
(RU)].

(74) Агент: НИКОЛЬСКИЙ Вадим Геннадиевич;
117133 Москва, ул. Академика Варги, д. 10, кв. 80
(RU) [NIKOLSKII, Vadim Gennadievich, Moscow
(RU)].

(81) Указанные государства (национально): AT, DE,
HU, PL, UA.

Опубликована

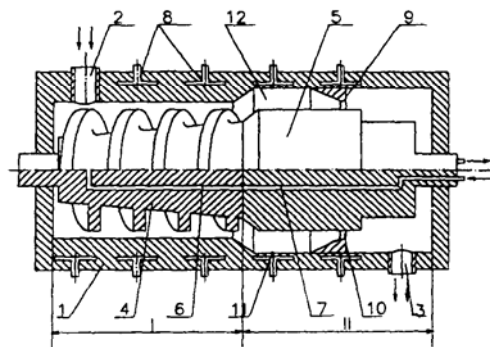
С отчётом о международной поиске.

В отношении двухбуквенных кодов, кодов языков и дру-
гих сокращений см. «Пояснения к кодам и сокращениям»,
публикуемые в начале каждого очередного выпуска Бюл-
летеня РСТ.

(54) Title: DEVICE FOR PROCESSING POLYMERIC MATERIAL

(54) Название изобретения: УСТРОЙСТВО ДЛЯ ПЕРЕРАБОТКИ ПОЛИМЕРНОГО МАТЕРИАЛА

(57) Abstract: The inventive device comprises a body (1) provided with a loading (2) and an unloading (3) orifice. A pressure spiral conveyor (4) provided with spiral grooves on the surface thereof is arranged inside a compression zone (I) of said body. A rotor (5), embodied in the form of a body of rotation is arranged in processing zone (II) in such a way that it can rotate. An annular slot (11) is embodied on the inner surface of the body (1) in the processing zone (II) in such a way that it forms an annular chamber (12) between the inner surface of the body (1) and a lateral face of the rotor (5). An annular boss (13,9) is embodied on the lateral face of the rotor (5) on the side of the unloading orifice (3) or on the inner surface of the body (1) in the processing zone (II) on the side of the unloading orifice (3). Said boss correspondingly forms a circular clearance (10) with respect to the inner surface of the body (1) or to the side face of the rotor (5). The minimum width of the circular clearance (10) is equal to or less than 50 % of the mean width of the annular chamber (12). The ratio between the length of the pressure spiral conveyor (4) and the spread of the circular clearance (10) is equal to 1:(0.2-0.8):(0.01-0.25). The inventive device is provided with means (7) for cooling the rotor and /or the body in the processing zone (II), and also with means (6) for cooling the pressure spiral conveyor and /or the body in the compression zone (I).

[Продолжение на след. странице]

WO 02/16102 A1

**Зразок описів до деклараційних патентів України
на винахід (без проведення кваліфікаційної експертизи заявки)**

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **67549** (13) **A**

(51) **7 B29B17/00, B02C18/44**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

**ОПИС
ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІД**

видається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ПОДРІБНЕННЯ ПОЛІМЕРВМІСНИХ МАТЕРІАЛІВ

1

(21) 2003109275

(22) 14.10.2003

(24) 15.06.2004

(46) 15.06.2004, Бюл. № 6, 2004 р.

(72) Мікульонко Ігор Олегович, Лукач Юрій Юхимович, Вовк Володимир Олександрович, Микитенко Леся Павлівна

(73) Мікульонко Ігор Олегович, Лукач Юрій Юхимович, Вовк Володимир Олександрович, Микитенко Леся Павлівна

2

(57) Спосіб подрібнення полімервмісних матеріалів, що містить підігрів матеріалу, його подрібнення в умовах стискання й зсувного деформування при одночасному охолодженні, а також скидання тиску до атмосферного, який відрізняється тим, що подрібнення матеріалу здійснюють у присутності води, що додають у кількості, яка забезпечує повне або часткове пароутворення під час скидання тиску.

Винахід належить до подрібнення відходів на основі високомолекулярних сполук (гуми, полімерів, пластмас, натуральної та штучної шкіри тощо) і може бути використаний, наприклад, для подрібнення зношених автомобільних шин.

Відомий спосіб подрібнення полімервмісних матеріалів, що містить підігрів матеріалу та його подрібнення в умовах стискання й зсувного деформування при одночасному охолодженні [пат. Росії №2057013, МПК6 B29B 17/00, заявл. 07.02.1994, опубл. 27.03.1996]. Вихідний матеріал, що підлягає подрібненню, згідно із зазначеним способом піддають переробленню на подрібнювачі роторного типу. Матеріал надходить у завантажувальний отвір пристрою, де захоплюється витками ущільнювального шнека й транспортується ним у напрямку до камери подрібнення, поступово підігриваючись за рахунок зовнішнього й внутрішнього тертя. Далі оброблюваний матеріал ущільнюється, стискається й потрапляє в камеру дроблення пристрою, де в умовах стискання й зсувного деформування піддається подрібненню. Виділення теплоти під час подрібнення компенсується охолодженням холодоагентом, що циркулює в робочих органах подрібнювача. Подрібнений матеріал деякий час перебуває в камері дроблення, що може призвести до агломерування утворених частинок, а отже і погіршенню якості готового продукту.

Найближчим до пропонованого технічного рішення є спосіб подрібнення полімервмісних матеріалів, що містить підігрів матеріалу, його подрібнення в умовах стискання й зсувного

деформування при одночасному охолодженні, а також скидання тиску до атмосферного [міжнародна заявка PCT/RUO 1/00345 (номер міжнародної публікації WO 02/16102 A1), МПК7 B29B17/00, заявл. 22.08.2001, опубл. 28.02.2002].

Як і в аналозі, що розглянуто, цей спосіб реалізують у подрібнювачі роторного типу, але зазначений спосіб усуває основний недолік згаданого аналога - остаточне руйнування оброблюваного матеріалу здійснюється під час скидання тиску до атмосферного, а отже агломерати частинок продукту практично не утворюються. Проте частинки матеріалу, одержані в такий спосіб, характеризуються значним діапазоном розмірів, що знижує якість продукту.

В основу винаходу покладено задачу вдосконалити спосіб подрібнення полімервмісних матеріалів, у якому зміна умов оброблення подрібнюваного матеріалу забезпечує одержання продукту з більш рівномірними частинками меншого розміру при зменшенні питомих енерговитрат на одержання продукту.

Поставлена задача вирішується тим, що в способі подрібнення полімервмісних матеріалів, що містить підігрів матеріалу, його подрібнення в умовах стискання й зсувного деформування при одночасному охолодженні, а також скидання тиску до атмосферного, згідно з пропонованим винаходом новим є те, що подрібнення матеріалу здійснюють у присутності води, що додають у кількості, яка забезпечує повне або часткове пароутворення під час скидання тиску.

(19) **UA** (11) **67549** (13) **A**

Під час реалізації пропонованого способу матеріал, що підлягає подрібненню, надходить у завантажувальний отвір пристрою роторного типу, де захоплюється витками ущільнювального шнека й транспортується ним у напрямку до камери подрібнення, поступово підігріваючись за рахунок дисипації механічної енергії. Далі оброблюваний матеріал ущільнюється, стискається й потрапляє в камеру дроблення пристрою, де в умовах стискання й зсувного деформування піддається попередньому подрібненню. При цьому в матеріалі утворюються численні мікротріщинки, які є концентраторами напружень. Інтенсивне виділення теплоти під час подрібнення компенсується охолодженням холодоагентом, що циркулює в робочих органах подрібнювача. Також в умовах стискання й зсувного деформування підігріта вода заповнює проміжки між частинками матеріалу й потрапляє в його мікро-тріщинки. У ці ж місця також потрапляють і гази, що виділяються з оброблюваного матеріалу. Під час же скидання тиску до атмосферного зазначені гази, а також водяна пара, що утворюється внаслідок миттєвого кипіння води, розширюються й руйнують матеріал на дрібні частинки з високою розвиненою поверхнею. При цьому вода, що додається до матеріалу, не тільки додатково його охолоджує, а й зменшує енергоємність процесу, сприяючи остаточному руйнуванню матеріалу, а також зменшує витрати енергії на просування матеріалу через пристрій внаслідок ефекту "змащування".

Приклад 1 (прототип). У подрібнювач роторного типу з діаметром ущільнювального шнека й молельного ротора 150мм завантажують куски протектора автомобільної шини розміром до 15x20x20мм. Під час транспортування й попереднього подрібнення матеріал розігрівається до 105-115 °С. Тиск у камері дроблення досягає 20МПа, а деформація зсуву - 40. У результаті одержують порошок, залишок якого на ситі з розміром комірки 0,63мм - 10% мас. Питомі витрати енергії на подрібнення становлять 1,1кВтч/кг.

Приклад 2. Матеріал, що підлягає подрібненню, занурюють у воду, після чого виймають і завантажують у подрібнювач роторного типу. Масова частка води на подрібнюваному матеріалі після цього становить 1% мас. Подрібнювач і реалізація способу аналогічні тим, що розглянуті в прикладі 1. У результаті одержують порошок, залишок якого на ситі з розміром комірки 0,63мм - 3% мас. Питомі витрати енергії на подрібнення - 0,9кВтч/кг. На виході з подрібнювача утворений порошок повністю сухий.

Приклад 3. Матеріал подрібнюють, як і в прикладі 2, але матеріал не занурюють воду, а до нього додають 5 % мас. води. У результаті подрібнення одержують порошок, залишок якого на ситі з розміром комірки 0,63мм - 4 % мас. У готовому порошку спостерігаються вологі частинки, що свідчать про неповне скидання й випаровування (пароутворення) води з обробленого матеріалу. Питомі витрати енергії на подрібнення - 0,88кВтч/кг, а питомі витрати енергії на отримання порошку (подрібнення з наступним підсушуванням продукту) - 0,95кВтч/кг.

Приклад 4. Матеріал подрібнюють, як і в прикладі 3, але до матеріалу додають 30 % мас. води. На виході з подрібнювача видаляється густа паста, після сушіння якої одержують порошок, залишок якого на ситі з розміром комірки 0,63мм - 13% мас. Пароутворення води в цьому разі не відбувається. Питомі витрати енергії на одержання порошку (подрібнення з наступним сушінням) - 1,15кВтч/кг. Таким чином, спосіб за прикладом 4 не тільки не забезпечує параметри процесу й продукту, отримані у прикладах 2 і 3, а й ще потребує додаткової витрати енергії на сушіння пасты і одержання сухого порошку для подальшого зберігання й використання.

Пропонований спосіб забезпечує одержання продукту з більш рівномірними частинками меншого розміру при зменшенні питомих енерговитрат на одержання продукту.

УКРАЇНА

(19) UA (11) 35881 (13) A

(51) B F41J1/10

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС

ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ МІШЕНЕВИХ ЩИТІВ

(21) 99020581

(22) 02.02.1999

(24) 16.04.2001

(33) UA

(46) 16.04.2001, Бюл. № 3, 2001 р.

(72) Лукач Юрій Юхимович, Магазій Петро Миколайович, Мікульченок Ігор Олегович, Сезонов Максим Вікторович

(73) Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

(57) 1. Матеріал для виготовлення мішеневих щитів, що містить деревні частинки та зв'язуюче, який відрізняється тим, що деревні частинки мають середній розмір не більше 5 мм, а як зв'язуюче він містить термопластичний полімер при такому співвідношенні компонентів, мас. %:

деревні частинки	40-60
термопластичний полімер	решта.

2. Матеріал за п. 1, який відрізняється тим, що як термопластичний полімер він містить поліетилен.

Винахід належить до матеріалів для виготовлення мішеневих щитів, які використовуються під час тренувань і змагань стрільців з ручної вогнепальної зброї (пістолетів, револьверів, гвинтівків, пістолетів-кулеметів, автоматів, кулеметів тощо) як на відкритих майданчиках (стрільбищах), так і в приміщеннях (тирах).

У всіх країнах з власними збройними силами й широким розповсюдженням стрілецького спорту досить гострою є проблема раціонального використання мішеневих щитів, для виготовлення яких витрачається значна кількість високоякісних виробів з деревини, найчастіше фанери й деревно-стружкових плит. Незважаючи на те, що економіка більшості країн відчуває дефіцит деревини, значна її частина потрапляє у відходи при переробленні й заготовленні деревини. Також актуальним є утилізація виробів з термопластів: незважаючи на втрату через деякий час виробами своїх споживчих властивостей, термопластичні полімери, з яких виготовлені ці вироби, можуть бути перероблені в інші корисні речі.

Відомий матеріал для виготовлення мішеневих щитів, що містить кілька листів луценого деревного шпону, які склеєні між собою (ГОСТ 3916.1-89. Фанера общего назначения с наружными слоями из шпона листовных пород. Технические условия). Цей матеріал, незважаючи на його широке використання, відрізняється незначним терміном служби, легко розтріскується й має водовбирання до 32% (за 24 години), що робить його дуже незручним для виготовлення мішеневих щитів, особливо на відкритих стрільбищах. Крім того, він має значну собівартість і практично не піддається утилізації.

Найбільш близьким за технічною суттю до даного технічного рішення є матеріал для виготовлення мішеневих щитів, який містить деревні частинки і зв'язуюче (ГОСТ 10632-89. Плиты древесностружечные. Технические условия). Як зв'язуюче цей матеріал містить звичайно сечовинно-формальдегідну або феноло-формальдегідну смолу в кількості 8,5-15% від маси сухої стружки.

Технологія виготовлення такого матеріалу досить складна й вона містить сушіння й сортування стружки, її змішування із зв'язуючим у змішувачі, одержання килима на формувальній машині, розрізання й підпресовування килима на стрічково-валковому або плитному пресі, подальше охолодження плит, їх розкроювання й шліфування. Але одними з головних недоліків цього матеріалу є значна шкідливість його виробництва (внаслідок виділення формальдегіду фенолу тощо), необхідність використання компонентів досить високої вартості й неможливість його утилізації. Крім того, під час експлуатації мішеневих щитів з цього матеріалу вони швидко виходять з ладу (внаслідок наявності в них стружки з середнім розміром більше 5 мм, яка при попаданні в неї кулі, особливо тупокінцевої, сприяє руйнуванню щита), а також не піддаються відновленню (тобто щити є неремонтпридатними).

В основу винаходу покладено задачу вдосконалення матеріалу для виготовлення мішеневих щитів, у якому застосування деревних частинок відповідного розміру та як зв'язуючого термопластичного полімеру, дозволило б здійснювати виготовлення на більш простому та компактному обладнанні й за рахунок цього значно спростити технологію виготовлення матеріалу та знизити її шкідливість, зменшити собівартість матеріалу,

(19) UA (11) 35881 (13) A

зробити виготовлені з нього мішеневі щити відновлюваними (ремонтпридатними) з наданням можливості їх подальшої утилізації.

Поставлена задача вирішується тим, що в матеріалі для виготовлення мішеневих щитів, що містить деревні частинки та зв'язуюче, згідно з винаходом, новим є те, що деревні частинки мають середній розмір не більше 5 мм, а як зв'язуюче він містить термопластичний полімер при такому співвідношенні компонентів, мас. %:

деревні частинки 40-60
термопластичний полімер решта.

В окремих випадках реалізації винаходу як термопластичний матеріал використовують поліетилен.

Застосування матеріалу для виготовлення мішеневих щитів з даними відмітними ознаками значно спрощує технологію його виробництва: змішування й формування листів здійснюється в одній машині - двочерв'ячному екструдері. Використання як зв'язуючого термопластичного полімеру, наприклад поліетилену, значно знижує шкідливі фактори під час одержання матеріалу та експлуатації виробів з нього, робить можливим виготовляти матеріал практично з відходів (як деревообробної промисловості, так і промисловості переробки пластмас), легко утилізувати його (мішеневі щити, що вийшли з ладу) у результаті подрібнювання й подальшого формування з нього нових виробів на тому самому обладнанні. І, нарешті, цей матеріал дозволяє багаторазове відновлювання мішеневих щитів. Так, спортсменами-стрілками, особливо високої кваліфікації, звичайно руйнується не вся поверхня щитів, а незначна її ділянка (у центрі мішені). Це дозволяє не викидати майже цілий щит (як це часто робиться), а відновлювати його: або накладанням на пошкоджене місце "латки" з цього ж матеріалу і наступним нагріванням по контуру останньої з метою з'єднання з основним матеріалом внаслідок розплавлення зв'язуючого (тер-

мопластичного матеріалу), або вирізанням пошкодженого місця (причому цей шматок матеріалу може знову служити вихідною сировиною для інших виробів) й подальшим вкладанням у нього суцільного плоского елемента необхідної форми та його з'єднанням нагріванням з відновлюваним щитом. В останньому випадку одержують плоский відновлений мішеневий щит без видимих слідів пошкодження.

У таблиці наведено склад вихідних сумішей для одержання матеріалу для виготовлення мішеневих щитів та фізико-механічні властивості останнього.

Матеріал можна одержати таким чином.

Термопластичний полімер у вигляді гранул або порошку подається в розплавлювач полімеру (наприклад, у черв'ячно-дисковий екструдер). У розплавлювачі гранули або частинки термопластичного полімеру переміщуються уздовж осі розплавлювача. За рахунок теплоти нагрівачів та енергії дисипації внаслідок в'язкого тертя відбувається плавлення термопластичного полімеру. Деревні частки надходять з живильника наповнювача до екструдера-змішувача, виконаного, наприклад, у вигляді двочерв'ячного преса і транспортуються до формуючого пристрою. Утворений у розплавлювачі розплав подається під тиском черв'яків, заповненого транспортованими деревними частинками. Подальше змішування одержаного матеріалу остаточно гомогенізує його. Далі матеріал проходить крізь формуючий пристрій - плоскощільну головку, після чого у вигляді листа надходить на гладильний каландр, де відбувається остаточне калібрування листа. Потім сформований лист охолоджується в охолоджувальному пристрої, захоплюється робочими органами тягучого пристрою, ріжеться на мірні куски на різальному пристрої та вкладається в стопи на стопувальному пристрої.

Таблиця

№ зразка матеріалу	Склад матеріалу		Міцність при розтягуванні, МПа		Міцність при вигинанні, МПа	Ударна в'язкість, кДж/м
	Деревні частинки, мас. %	Поліетилен високого тиску марки 158-020 ГОСТ 16337-77	вздовж напрямку формування	поперек напрямку формування		
1	40	60	—	—	20,3	6,2
2	50	50	5,8	2,8	11,0	5,2
3	55	45	4,1	3,2	10,5	4,7
4	60	40	—	—	—	4,0
Деревостружкові плити (прототип)			—	—	13-32	—

Модуль пружності під час розтягування: зразка матеріалу № 1 — 870 МПа (що більше, ніж у чистого поліетилену), водовбирання за 48 годин: зразка № 1 - 0,52%; № 2 - 5%, № 3 - 3%; густина зразка № 2 - 826 кг/м³.

Використання в матеріалі деревних частинок у кількості менше 40 мас. % недоцільно внаслідок значних витрат полімеру, вартість якого набагато більша, ніж наповнювача, а збільшення вмісту деревних частинок понад 60 мас. % призводить до суттєвого зниження фізико-механічних властивостей одержуваного матеріалу й збільшення його водовбирання.

Попередні випробування мішеневих щитів, виготовлених з пропонованого матеріалу, показали задовільні результати під час стрільби: малокаліберними укороченими набоями кільцевого запалювання калібру 5,6 мм зі спортивного довільного самозарядного пістолета ИЖ-34М на дистанції 25 м; цільовими пістолетними й гвинтівочними набоями кільцевого запалювання калібру 5,6 мм зі спортивного стандартного пістолета ИЖ-35М на дистанції 25 м і з цільового пістолета ТОЗ-35М на дистанції 50 м, а також спортивних довільних малокаліберних гвинтівків Урал-5-1 і Урал-6-1 на дистанції 50 м; патронами калібру 7,62 мм зі спортив-

35881

ного револьвера ТОЗ-36 та калібру 9x18 мм з пістолета ПМ на дистанції 25 м, а також патронами 7,62x39 мм з автомата АКМ і патронами 5,45x39 мм з автомата АКМ-74 на дистанції 100 м.

Таким чином, пропонуваний матеріал може з успіхом замінити на стрільбищах і в тирах широко використовувані фанеру й деревостружкові плити.

ДП "Український інститут промислової власності" (Укрпатент)
Україна, 01133, Київ-133, бульв. Лесі Українки, 26
(044) 295-81-42, 295-61-97

Підписано до друку 30.07 2001 р. Формат 60x84 1/8
Обсяг 0,27 обл.-вид. арк. Тираж 50 прим. Зам. 3099

УкрІНТЕІ, 03680, Київ-39 МСП, вул. Горького, 180.
(044) 268-25-22

Зразок титульної сторінки опису до патенту України на винахід
(з проведенням кваліфікаційної експертизи заявки)

УКРАЇНА

(19) UA (11) 53728 (13) C2

(51) 7 B29B17/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС
ДО ПАТЕНТУ НА ВИНАХІД

(54) ПРИСТРІЙ ДЛЯ ПОДРІБНЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

1

(21) 2000020552
(22) 01.02.2000
(24) 17.02.2003
(46) 17.02.2003, Бюл. №2, 2003 р.
(72) Біденко Василь Дмитрович, Бондаренко Володимир Миколайович, Лукач Юрій Юхимович, Мікульонюк Ігор Олегович, Сезонов Максим Вікторович
(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"
(56) RU 2057013 C1, 27.03.96
RU 2038979 C1, 09.07.95
DT 2558238 A1, 07.07.77
(57) 1. Пристрій для подрібнення матеріалів, що містить корпус із завантажувальним і розвантажувальним отворами, а також послідовно розташованими камерами ущільнення й подрібнення, розміщений у корпусі із зазором з можливістю обертання ущільнювальний шнек з молольним ротором, засоби охолодження корпусу, ущільнювальний шнек й молольний ротор, причому внутрішня поверхня камери подрібнення й зовнішня поверхня молольного ротора споряджені робочими виступами, який відрізняється тим, що зазор між корпусом і ущільнювальним шнеком з молольним ротором становить 0,3-1,5 мм, а висота виступів - 1-2 мм на внутрішній поверхні камери подрібнення та 3-5 мм на зовнішній поверхні молольного ротора.
2. Пристрій за п. 1, який відрізняється тим, що на внутрішній поверхні камери ущільнення виконані поздовжні пази змінного поперечного перерізу, глибина яких зменшується в напрямку камери подрібнення.

2

3. Пристрій за п. 1 або 2, який відрізняється тим, що робочі виступи камери подрібнення й молольного ротора утворені багатозахідними різьми обох напрямків.
4. Пристрій за п. 3, який відрізняється тим, що камера подрібнення та/чи молольний ротор мають щонайменше одну ділянку, на якій багатозахідні різі різних напрямків мають різні кроки.
5. Пристрій за п. 3 або 4, який відрізняється тим, що камера подрібнення та/чи молольний ротор мають щонайменше одну ділянку, на якій багатозахідні різі різних напрямків мають різну кількість заходів.
6. Пристрій за будь-яким з пп. 1-5, який відрізняється тим, що камера подрібнення та/чи молольний ротор з боку ущільнювального шнека мають ділянку, робочі виступи якої утворені багатозахідною різью й рівномірно розташованими поздовжніми пазами.
7. Пристрій за будь-яким з пп. 1-6, який відрізняється тим, що робочі виступи камери подрібнення та/чи молольного ротора виконані на знімних втулках.
8. Пристрій за будь-яким з пп. 1-7, який відрізняється тим, що молольний ротор споряджено конічним наконечником, розташованим у конічній матриці, закріпленій на корпусі.
9. Пристрій за п. 8, який відрізняється тим, що конічний наконечник та/чи конічна матриця споряджені засобами охолодження.
10. Пристрій за п. 8 або 9, який відрізняється тим, що конічний наконечник та/чи конічна матриця встановлені з можливістю регулювання свого положення вздовж осі корпусу.

Винахід належить до подрібнювального обладнання, а саме до пристроїв для подрібнення виробів у першу чергу з матеріалів на основі природних і синтетичних високомолекулярних сполук, а також відходів їх виробництва (гуми, пластичних мас, полімерів, натуральної й штучної шкіри тощо), і може бути використаний, наприклад, для деульканізації гуми зношених автомобільних шин.

Відомий пристрій для подрібнення матеріалів, що містить корпус із завантажувальним і розвантажувальним отворами, а також із розміщеним у ньому із зазором з можливістю обертання двохсекційним шнеком з жорстко змонтованим на його кінці циліндричним диском, розміщеним у головці, закріпленій на корпусі, причому секції шнека мають різний зовнішній діаметр: менший з боку завантажувального отвору корпусу й більший з боку розвантажувального [пат. України №17843, МПК6 B29B17/00, заявл. 10.04.96, опубл. 31.10.97]. Цей пристрій, досить ефективний при подрібнюванні

тажувальним отворами, а також із розміщеним у ньому із зазором з можливістю обертання двохсекційним шнеком з жорстко змонтованим на його кінці циліндричним диском, розміщеним у головці, закріпленій на корпусі, причому секції шнека мають різний зовнішній діаметр: менший з боку завантажувального отвору корпусу й більший з боку розвантажувального [пат. України №17843, МПК6 B29B17/00, заявл. 10.04.96, опубл. 31.10.97]. Цей пристрій, досить ефективний при подрібнюванні

(19) UA (11) 53728 (13) C2

Зразок опису до деклараційного патенту України на корисну модель

УКРАЇНА

(19) UA (11) 41617 (13) U

(51) МПК (2009)
С12М 1/33
В01F 3/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

видається під
відповідальність
власника
патенту

(54) ДЕЗИНТЕГРАТОР

1

2

(21) u200901012
(22) 09.02.2009
(24) 25.05.2009
(46) 25.05.2009, Бюл.№ 10, 2009 р.
(72) МІКУЛЬОНОК ІГОР ОЛЕГОВИЧ, UA
(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИ-
ТУТ", UA

(57) Дезінтегратор, що містить корпус з кришками, патрубками і змонтованими в корпусі двома валами із закріпленими на них по їхній довжині відрізками дроту, що утворюють просторові спіралі, який відрізняється тим, що щонайменше один вал споряджено механізмами його переміщення відносно другого вала.

Корисна модель належить до пристроїв для перемішування, гомогенізації та диспергування дисперсної фази та мікроскопічних включень у рідких системах і може бути застосована в біотехнології, медичній, хімічній та інших галузях промисловості, наприклад для руйнування мікроорганізмів у культуральній рідині та інших біологічних об'єктів.

Відомий дезінтегратор, що містить корпус з кришками, патрубками і змонтованим у корпусі валом із закріпленими на ньому по його довжині відрізками дроту [а. с. СРСР №1779691, МПК5 С12М 1/33, заявл. 28.03.1990, опубл. 07.12.1992]. Конструкція цього дезінтегратора забезпечує лише інтенсивний радіальний рух рідини (осьовий рух має бути забезпечений окремим насосом), що не гарантує відсутності виникнення застійних зон в дезінтеграторі та не забезпечує регулювання часу перебування оброблюваної рідини в порожнині корпусу. Крім того, необхідність витрачання додаткової енергії на прокачування рідини крізь дезінтегратор збільшує його енергоємність.

Найбільш близьким за технічною сутністю до пропонованого рішення є дезінтегратор, що містить корпус з кришками, патрубками і змонтованими в корпусі двома валами із закріпленими на них по їхній довжині відрізками дроту, що утворюють просторові спіралі [пат. України №3143 U, МПК7 С12М 1/33, заявл. 06.02.2004, опубл. 15.10.2004].

На відміну від аналога, що розглянуто, цей дезінтегратор виключає можливість утворення застійних зон, а за рахунок зміни кутової швидкості валів забезпечує можливість регулювання часу перебування оброблюваної рідини в порожнині

корпуса. При цьому проходження рідини крізь корпус забезпечується за рахунок обертання валів. Проте, незмінність міжосьової відстані валів суттєво звужує технологічні можливості дезінтегратора, оскільки відсутня можливість активно впливати на інтенсивність оброблення рідини в проміжку між валами.

В основу корисної моделі покладено задачу вдосконалити дезінтегратор, у якому спорядження щонайменше одного вала механізмами його переміщення відносно другого вала забезпечує можливість зміни міжосьової відстані між валами (у тому числі по довжині валів), а отже - і регулювання інтенсивності оброблення рідини у просторі між витками просторових спіралей валів.

Поставлена задача вирішується тим, що в дезінтеграторі, що містить корпус з кришками, патрубками і змонтованими в корпусі двома валами із закріпленими на них по їхній довжині відрізками дроту, що утворюють просторові спіралі, згідно з корисною моделлю, що пропонується, новим є те, що щонайменше один вал споряджено механізмами його переміщення відносно другого вала.

Спорядження щонайменше одного вала механізмами його переміщення відносно другого вала забезпечує можливість зміни міжосьової відстані між валами, а саме - можливість регулювання інтенсивності оброблення рідини у просторі між витками спіралей валів. При цьому вали можуть залишатися як паралельними, так і непаралельними; в останньому випадку інтенсивність оброблення рідини в зазначеному просторі буде нерівномірною по довжині корпусу, що має неабияке значення під

(19) UA (11) 41617 (13) U

час оброблення рідин, чутливих до механічної де-струкції.

Сутність корисної моделі пояснюється крес-леннями, на яких зображено: на Фіг.1 - поздовжній розріз дезінтегратора, приклад виконання валів з різноспрямованими дротяними спіралями; на Фіг.2 - розріз за А-А на Фіг.1, приклад зближення валів між собою; на Фіг.3 - те саме, приклад віддалення валів один від одного.

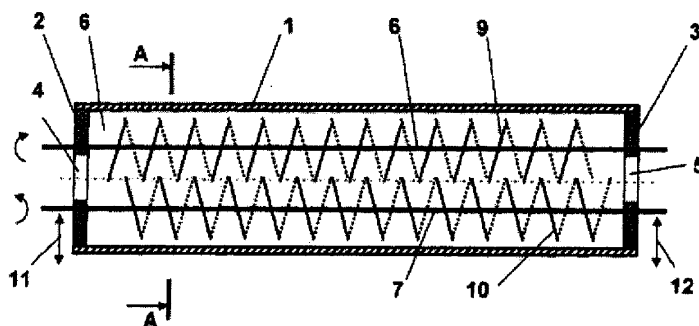
Дезінтегратор містить корпус 1 з кришками 2 і 3, патрубками 4 і 5, а також змонтованими в корпусі двома валами 6 і 7 із закріпленими на них по їхній довжині відрізками дроту 8, що утворюють просторові спіралі 9 і 10 (Фіг.1-3). При цьому вал 7 споряджено механізмами 11 і 12 його переміщення відносно вала 6 (див. Фіг.1). З метою забезпечення зміни відстані між валами 6 і 7 кришки 2 і 3 у міс-

цяx проходження крізь них зазначених валів мо-жуть бути виконані еластичними.

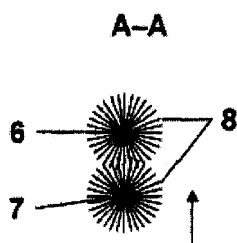
Дезінтегратор працює в такий спосіб.

Залежно від властивостей оброблюваної ріди-ни механізмами 11 і 12 забезпечують необхідну міжосьову відстань між валами 6 і 7, яка може бути змінною по їхній довжині. Оброблюване середо-вище, наприклад культуральна рідина, надходить у патрубок 4. За рахунок просторових спіралей 9 і 10 обертових валів 6 і 7 рідина транспортується до патрубка 5, піддаючись при цьому інтенсивній дії відрізків дроту 8.

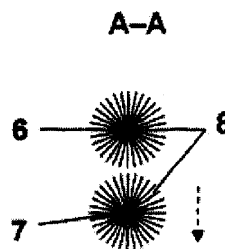
Запропонований дезінтегратор, нескладний у виготовленні та обслуговуванні, забезпечує ефек-тивне оброблення неоднорідних рідких систем (культуральних рідин, колоїдних розчинів, емуль-сій та суспензій).

Фіг. 1

Фіг. 2

Фіг. 3

Зразок розташування матеріалу в офіційному бюлетені Укрпатенту «Промислова власність»

Промислова власність. Офіційний бюлетень №1, 1999

Розділ В:

Різноманітні технологічні процеси

B01

(11) 25822 (51) 5 B01D39/12

(10) A1 1607888

(24) 26.02.99

(21) 4492496/SU

(22) 30.08.88

(72) Білий Юрій Петрович, Козача Ігор Михайлович, Козловський Юрій Костянтинович, Заброцький Анатолій Петрович

(73) Білий Юрій Петрович, Козача Ігор Михайлович, Козловський Юрій Костянтинович, Заброцький Анатолій Петрович

(54) ФІЛЬТРУВАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ

(57) Фильтрующий элемент, выполненный из пористого материала в виде полого тела вращения, отличающийся тем, что с целью увеличения площади и снижения его материалоемкости, он выполнен из пористого алюминия, а его наружная фильтрующая поверхность выполнена с равномерно расположенными углублениями на площади не менее 2/3 наружной поверхности.

(11) 25860 (51) 6 B01D45/08, F23C11/02, F23J3/04

(24) 26.02.99

(21) 94095847

(22) 26.09.94

(31) 08/127 865

(32) 28.09.93

(33) US

(72) Даум, Едвард Д. (US), Роуль, Даниел Р. (US)

(73) Дзе Беккок енд Компані (US)

(54) ПРИСТРІЙ ДЛЯ ВІДДІЛЕННЯ ТВЕРДИХ ЧАСТОК ВІД ПОТОКУ ГАЗА З ЧАСТКАМИ В ТОПЦІ З СИСТЕМОЮ ЦИРКУЛЯЦІЇ ТЕКУЧОГО СЕРЕДОВИЩА

(57) 1. Устройство для отделения твердых частиц от потока газа с частицами в топке с системой циркуляции текучей среды, содержащее набор отбойных элементов, расположенных смежно и со смещением один от другого по горизонтали и образованных вертикальными трубами, предназначенными для сообщения с системой циркуляции текучей среды и пропускания текучей среды через каждый отбойный элемент, и мембранами, соединенными с вертикальными трубами и образующими вогнутые поверхности, отличающееся тем, что каждый из отбойных элементов содержит первую переднюю вертикальную трубу, вторую переднюю вертикальную трубу, смещенную по горизонтали от первой передней вертикальной трубы, первую заднюю вертикальную трубу,

смещенную по горизонтали от первой передней вертикальной трубы, и вторую заднюю вертикальную трубу, смещенную по горизонтали от второй передней вертикальной трубы, и в каждом отбойном элементе мембраны соединены с первой передней и первой задней вертикальными трубами, с первой и второй задними вертикальными трубами и со второй задней и второй передней вертикальными трубами.

2. Устройство по п. 1, отличающееся тем, что каждый отбойный элемент содержит переходник, соединяющий первую переднюю и первую заднюю вертикальные трубы, переходник, соединяющий вторую заднюю и вторую переднюю вертикальные трубы, при этом вторая передняя вертикальная труба каждого отбойного элемента соединена переходником с первой передней вертикальной трубой соседнего отбойного элемента, а для соединения с системой циркуляции текучей среды предназначены первая передняя вертикальная труба первого отбойного элемента и вторая передняя вертикальная труба последнего отбойного элемента.

3. Устройство по п. 2, отличающееся тем, что оно содержит хотя бы один дополнительный ряд отбойных элементов, причем каждый дополнительный ряд смещен от предыдущего ряда по горизонтали.

4. Устройство по п. 3, отличающееся тем, что отбойные элементы каждого ряда расположены позади переходников, соединяющих отбойные элементы предыдущего ряда.

5. Устройство по п. 2, отличающееся тем, что оно снабжено коллекторами для соединения с системой циркуляции текучей среды.

6. Устройство по п. 5, отличающееся тем, что оно снабжено впускным патрубком, расположенным между первым коллектором и первой передней вертикальной трубой первого отбойного элемента, и впускным патрубком, расположенным между второй передней вертикальной трубой последнего отбойного элемента и вторым коллектором.

7. Устройство по п. 2, отличающееся тем, что первые и вторые передние вертикальные трубы снабжены противозрозийными щитами, расположенными на их внешней поверхности.

8. Устройство по п. 7, отличающееся тем, что противозрозийные щиты выполнены из огнеупорного материала.

9. Устройство по п. 7, отличающееся тем, что противозрозийные щиты выполнены из керамического материала.

10. Устройство по п. 7, отличающееся тем, что противозрозийные щиты выполнены из стали.

11. Устройство по п. 2, отличающееся тем, что переходники, соединяющие передние вертикальные трубы с задними вертикальными трубами, расположены в нижней части труб.

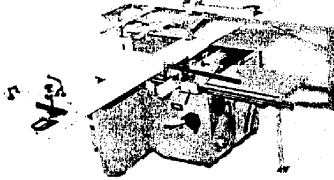
3.1.15

ВІДОМОСТІ ПРО ВИДАЧУ ПАТЕНТІВ УКРАЇНИ НА ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ

(51) МКПЗ 15-09

(11) **5460** (21) 2000070556
(24) 17.12.2001 (22) 05.07.2000
(30) ВУ
(32) 22.03.2000
(33) ВУ

(54) **СТАНОК КРУГЛОПІЛОВИЙ РОЗКРОЙНИЙ
ДЕРЕВООБРОБНИЙ**

(72) Сасін Юрій Андреевич
Лукша Олександр Михайлович
Міхайлов Ніколай Вікторович
Шоріков Віктор Іванович
Конвалов Олег Олександрович
Прокофьева Дженета Тімофеевна

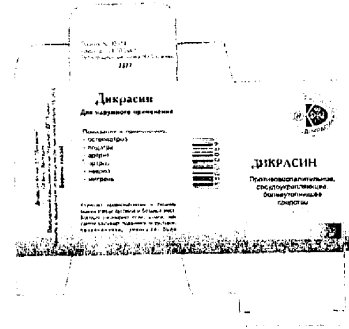
(73) **Открытое акционерное общество
«Техноприбор»;**
ул. Грішїна, 96, г. Могїльов, 212030; ВУ

(73) **Открытое акционерное общество
«Техноприбор»;**
ул. Грішїна, 96, г. Могїльов, 212030; ВУ

(51) МКПЗ 05-06; 19-08

(11) **5462** (21) 2000070574
(24) 17.12.2001 (22) 12.07.2000

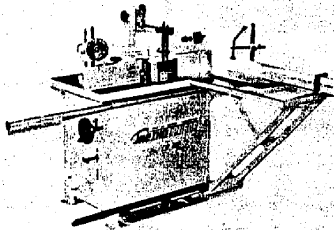
(54) **МАТЕРІАЛ ДЛЯ ПАКУВАННЯ
(28) два варіанти**

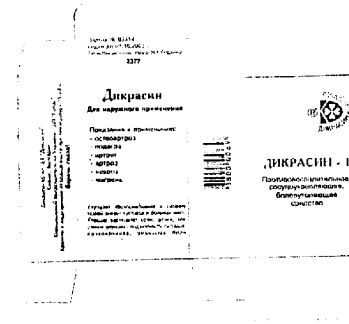
(51) МКПЗ 15-09

(11) **5461** (21) 2000070557
(24) 17.12.2001 (22) 05.07.2000
(30) ВУ
(32) 09.02.2000
(33) ВУ

(54) **ВЕРСТАТ ФРЕЗЕРНИЙ ДЕРЕВООБРОБНИЙ**

(72) Лукша Александр Михайлович
Шоріков Віктор Іванович
Макаренко Олег Борисович
Міхайлов Ніколай Вікторович
Казачкова Фаїна Анатольевна

(72) Ковальчук Марія Василівна
Йонкова Тетяна Анатоліївна

(73) **Ковальчук Марія Василівна;**
вул. Котовського, 1, кв. 67, м. Бориспіль,
08300; UA
Йонкова Тетяна Анатоліївна;
пр. Радянської України, 32-в, кв. 63, м. Київ,
04215; UA

ВІДОМОСТІ ПРО ВИДАЧУ СВДОЦТВ УКРАЇНИ НА ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

(111) **21894** (210) 97041043
(151) 17.12.2001 (220) 15.04.1997
(181) 15.04.2007
(732) Акціонерне товариство "Одеса";
3-й Водопроводний провулок, 9, м. Одеса,
65046; UA

(540) **МЕТЕОРИТ**

(511)
Кл. 30: Кондитерские изделия на основе арахиса; вафли; галеты; кондитерские изделия; кондитерские изделия мучные; лакричные палочки (кондитерские изделия); миндальное печенье; пастилки (кондитерские изделия); петифуры (печенье); печенье; печенье сухое; пирожные; помадки (кондитерские изделия); пряники; торты; шоколад.

(111) **21895** (210) 97041044
(151) 17.12.2001 (220) 15.04.1997
(181) 15.04.2007
(732) Акціонерне товариство "Одеса";
3-й Водопроводний провулок, 9, м. Одеса,
65046; UA

(540) **АРКАДІЯ**

(511)
Кл. 30: Кондитерские изделия на основе арахиса; вафли; галеты; кондитерские изделия; кондитерские изделия мучные; лакричные палочки (кондитерские изделия); миндальное печенье; пастилки (кондитерские изделия); петифуры (печенье); печенье; печенье сухое; пирожные; помадки (кондитерские изделия); пряники; торты; шоколад.

(111) **21896** (210) 97061570
(151) 17.12.2001 (220) 03.06.1997
(181) 03.06.2007
(732) Вальмет Корпорейшн;
Панунтіс 6, 00620 Гельсінкі, Фінляндія; FI

(540) **VALMET**

(511)
Кл. 7: Машины и станки для производства и переработки бумаги, картона, пиломатериалов, целлюлозы, технической целлюлозы, древесной массы, переплетные, текстильные машины, составляющие для этих машин, относящиеся к 7 классу; машины и оборудование для подготовки сырья, целлюлозной массы; ситовые, грохотовые, разбивающие, дефлакерные, концентраторные, перемешивающие, давяльные и конвекционные мельницы, дробилки, дефиберы; машины для нанесения покрытий, облицовки, мелования, каландрирования, намотки бумаги и картона; паковочные машины (роликового типа) и манипуляционные машины; оборудование для подготовки и управления цветами покрытий, пропиточных жидкостей, отбеливающих химикатов и химикатов для переработки бумаги; машины для переработки бумаги; печатные прессы, ламинаторы, линии силиконизации бумаги, машины для продольного резания; машины для лесопильной промышленности; гидравлические моторы и оборудование механических приводов (за исключением предназначенных для наземных транспортных средств); приводы, зубчатые передачи машин, соединения, сцепки, приводные ремни, муфты, грузовые захваты и компоненты передач (за исключением предназначенных для наземных транспортных средств); машины для обрабатывающей промышленности; сита и барабанные сита; детали и узлы для всех вышеуказанных товаров, относящиеся к 7 классу.

Кл. 9: Приборы и инструменты для научных целей, съемки, изыскательских работ, геодезические, электрические, оптические, для взвешивания, измерения, сигнализации, контроля (проверки); оборудование для обработки информации; компьютеры; компьютерные терминалы; компьютерные программные средства; электрические, гидравлические и пневматические измерительные инструменты и контроллеры для измерения, регистрации, записи и управления давлением, влажностью, влагоемкостью и температурой; инструменты для измерения плотности жидкостей и суспензий; дозаторы; измерители консистенции пульпы, сырья технической целлюлозы; инструменты для измерения содержания сухого вещества в суспензии целлюлозной массы бумажного производства; электронные счетчики количества тепла; измерители потока для жидкостей и газов; оп-

Зразок розташування матеріалу в офіційному бюлетені Госпатенту СРСР «Изобретения стран мира»

(19) ЕПВ (ЕР)

(11) 0 484 721

(51) 5 В 29 С 47/06
(40) 92 05 13 № 20

(54) СПОСІБ ІН УСТРОЙСТВО ДЛЯ ЕКСТРУЗИИ ПЛАСТ С ПОЛІМІ КАМЕРАМИ
(57) Плитку с полыми камерами, состоящая из двух плоских наружных стенок и соединяющих их перемычек, получают экструзией двух потоков из термoplastа, образующих наружные стенки на двух вращающихся в направлении сечения прокаточных носителях, нагреваемых до температуры термoplastического состояния пластмассы. Придавая к носителям пологие соединяют их множеством перемычек из пластмассы, образующих ступеньку с камерами. Последнюю охлаждают ниже температуры размягчения и освобождают от носителя. Способ отличается тем, что для образования перемычек экструзируют отрезки из термoplastа и их края в расплавленном состоянии соединяют с обими адгезирующими к материалу носителям, а затем прижимают к ним.

Переводчик Л. Г. Ангарт

Редактор Е. А. Золотарева

(19) ЕПВ (ЕР)

(11) 0 484 711

(51) 5 В 29 С 47/16
(40) 92 05 13 № 20

(54) ПЛОСКОКОНЕЧНАЯ ГОЛОВКА ДЛЯ ЭКСТРУЗИИ

Переводчик Л. Г. Ангарт

Редактор Е. А. Золотарева

(19) ЕПВ (ЕР)

(11) 0 484 869

(51) 5 В 29 С 47/08
(40) 92 05 13 № 20

(54) УСТАНОВКА ДЛЯ ЭКСТРУЗИОННОГО СОЗДАНИЯ
(57) I. Установка I содержит экструдер 2, который имеет основной элемент 6 головки с корпусом 5А, 5В экструдера, прикреплёнными к тыльной стороне 2 элемента 6, и две подающие головки 7, которые соединены с элементом 6 и имеют экструзионный канал 37, соединённый с передним концом корпуса. Элементами 37 являются подающие головки и элемент 6. Элемент содержит две детали 22 с выемками. Каждая деталь имеет выступы вперед поверхности 26, открывающие канал 24, соединяющий с одним из корпусов, и внутреннюю поверхность 27, которая идет от задней кромки поверхности 26. Головка 7, установленная в выемке детали 22, имеет выступы поверхности 31, которые уходят в поверхность 26, образуя канал 35, соединяющийся с каналом 24, и выступы поверхности 32, которая контактирует с поверхностью 27. Элемент 6 имеет также первую выемочную деталь 41, которая выступает на его боковую поверхность, и первую упорную поверхность 43, которая выложена назад к боковой поверхности элемента. Каждая головка 7 имеет вторую упорную деталь 42, выступающую на ее боковую поверхность, и вторую упорную поверхность 44, которая образует вместе с поверхностью 31, 32 треногий угол. Основной металл 3 содержит толщину 53, контактная поверхность 54 которого взаимодействует с поверхностью 44, и фланец 55, который перемещается к боковой поверхности элемента 6 в обратном направлении к поверхности 43 детали 41 при перемещении и элементу 6.

Переводчик Л. С. Дроздова

Редактор Т. Б. Осипова

(19) ЕПВ (ЕР)

(11) 0 484 841

(51) 5 В 29 С 47/16
(40) 92 05 13 № 20

(54) ЭКСТРУЗИОННАЯ ГОЛОВКА ДЛЯ ИЗГОТОВЛЕНИЯ ПЛОСКОКОНЕЧНЫХ ПОЛОТЕН ИЗ ТЕРМОПЛАСТА
(57) I. Экструзионная головка I для изготовления плоских полотен на термoplastа имеет входной канал 2 для расплава термoplastа, распределяющий каналы 3, два выходных канала 3, 4 и выходящий канал 3 и губками ушек подпоры 6. Губки 6 отличаются тем, что толщина D участка подпора меньше формуется расплава между губками 4, 5. По меньшей мере одна стенка подпорного участка с минимальной толщиной 7 может перемещаться с помощью исполнительного органа B так, что толщина D и расстояние A изменяется одновременно.

8-24

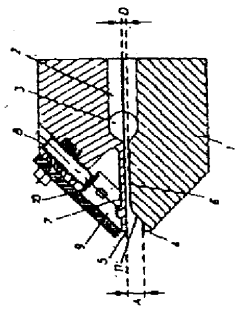
Переводчик Л. Г. Ангарт

Редактор Е. А. Золотарева

(7) said head main body part (6) provided with a pair of notch parts (22) each having a forward protruding surface (26) exposing a passage (24) communicating with the extruder main body (5A, 5B) and an inner surface (27) extending from the rear edge of the protruding surface (26); said movable heads (7) disposed in the notch parts (22), and each having a covering surface (31) abutting against the protruding surface (26) for forming a pass (35) communicating with the passage (24) and a rear surface (32) abutting against the inner surface (27); wherein:

said head main body part (6) is provided with a first stopping piece (41) projecting on the side surface thereof and having a first stopping surface (43) inclining backwardly toward the side surface of the head main body part (6); each of said movable heads (7) is provided with a second stopping piece (42) projecting on the side surface thereof and having a second stopping surface (44) extending in a direction forming one side of a triangle together with the covering surface (31) and rear surface (32); and said clamping machine (3) comprises a pushing piece (53) having a contact surface (54) abutting against the second stopping surface (44), and a clamp piece (55) capable of moving in and out toward the side surface of the head main body part (6) and shutting against and pressing the first stopping surface (43) of the first stopping piece (41) by moving toward the side surface of the head main body part (6).

haltend einen Einritzkanal (2) für die thermoplastische Kunststoffschmelze, einen Verteilerkanal (3), ein Paar Ausritzstippen (4,5) und einen zwischen dem Verteilerkanal und den Ausritzstippen angeordneten Staubereich (6), dadurch gekennzeichnet, daß die Dicke D des Staubereichs geringer ist als der formgebende Abstand A der Ausritzstippen (4,5) und daß wenigstens eine Wand des Staubereichs (6) als elastische Linse 7 in der Weite überb das Stellmittel (8) verschiebbar ausgebildet ist, daß sich die Dicke D und der Abstand A gleichzeitig durch Bewegen der Stellmittel verändern lassen.

- (5) B 29 C - 47/08 (1) EP 0 484 869 A 1
- (2) 91118719.1 (3) En (4) En
- (5) 05.11.91 (6) 13.05.92
- (8) 09.11.90 JP 3056717/90
- (4) DE, FR, GB, IT

Verrücklung zum Strangpressen
 o Extrusion forming apparatus
 o Dispositif de formage par extrusion

(7) NAKATA, ZOKI CO., LTD., 1-20 Wajichinacho 3-chome, Chuo-ku, Kobe-shi, Hyogo-ken, JP

(7) Türk, Güle, Hrubal, Brucknerstrasse 20, W-4000 Düsseldorf 13, DE

(7) Hiraiwa, Takemi, 7-1-710, Rukazaitamachi 3-chome, Higashinada-ku, Kobe-shi, Hyogo-ken, JP; Kohno, Kazuhisa, 127(U)-105, Shukuhara, Miki-shi, Hyogo-ken, JP; Iroue, Xunhel, 153, Higashimiyamachi, Takasago-cho, Takasago-shi, Hyogo-ken, JP

(7) An extrusion forming apparatus (1) comprising an extruder (2) which has a head main body part (6) with at least one extruder main body (5A, 5B) mounted to the rear side (F) thereof and a pair of movable heads (7) coupled to the head main body part (6) and having a nozzle hole (37) communicating with the extruder main body (5A, 5B) at the front end thereof, and a clamping machine (3) which clamps the head main body part (6) and the movable heads

- (5) B 29 C - 47/16 (1) EP 0 484 841 A 1
- (2) 91118712.8 (3) De (4) De
- (5) 04.11.91 (6) 13.05.92
- (8) 05.11.90 DE 9015187 U
- (4) AT, BE, CH, DE, DK, ES, FR, GB, IT, LL, NL, SE

Extrusionsdüse zur Herstellung flacher Bahnen aus thermoplastischem Kunststoff
 o Extrusion die for manufacturing flat webs of thermoplastic material
 o Filibre d'extrusion pour la fabrication de bandes planes en matiere thermoplastique

(7) ROHM GMBH, Kirschenthaler, W-6100 Darmstadt, DE

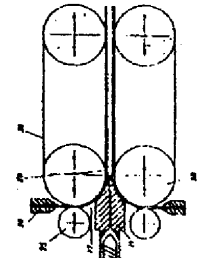
Gross, Heinz, Dr.-Ing., Ringsstrasse 137, W-6101 Rossdorf 1, DE; Lorenz, Hans, Brennschneise 16, W-6100 Darmstadt, DE; Funk, Karl, Grüner Weg 5, W-6103 Orschheim, DE

(5) B 29 C - 47/14

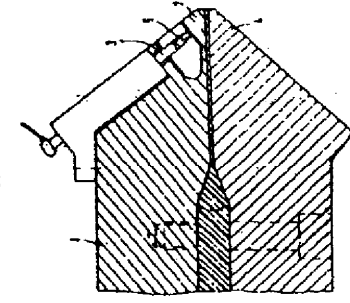
(7) Extrusionsdüse (1) zur Herstellung flacher Bahnen aus thermoplastischem Kunststoff, ent-

von zwei die Außenwände bildenden Bahnen, aus thermoplastischem Kunststoff auf zwei in Abzweigungsbewegung, auf eine Temperatur im thermoplastischen Zustandsbereich des Kunststoffes erhitzte Zwischenträger und Verbinder der an den Zwischenträgern befindenden Bahnen mit einer Mehrzahl von Siegen aus Kunststoff zu einem Hobkammerstrang. Abkühlung des Hobkammerstranges unter die Erweichungstemperatur und Ablösung von dem Zwischenträger.

dadurch gekennzeichnet, daß zur Bildung der Siege Stränge aus thermoplastischem Kunststoff extrudiert und ihre Kanten im schmelzflüssigen Zustand mit beiden an den erhitzten Zwischenträgern befindenden Bahnen in Berührung gebracht und mit diesen verschweißt werden.

Widerlager geballene Stellbolzen abstützen, die die Düsenlippe mit einer ihrer Stellgröße

entsprechenden Biegeleinie verformen, dadurch gekennzeichnet, daß die Stellbolzen (3) im Bereich ihrer Abstützung auf dem flexiblen Bereich der Düsenlippe (2) mit einem Wärme schlecht leitenden Kopf und/oder mit einer Schicht aus wärmeisolierendem Material versehen sind.

- (5) B 29 C - 47/06 (1) EP 0 484 721 A 2
- (2) 91117894.5 (3) De (4) De
- (5) 21.10.91 (6) 13.05.92
- (8) 30.10.90 DE 9014968 U
- (4) AT, BE, CH, DE, DK, ES, FR, GB, IT, LL, NL, SE

Verfahren und Vorrichtung zur Extrusion von Hohlkammerplatten aus thermoplastischem Kunststoff
 o Method and apparatus for extruding hollow thermoplastic panels
 o Procédé et dispositif pour l'extrusion de panneaux à structure creuse en matiere thermoplastique

(7) ROHM GMBH, Kirschenthaler, W-6100 Darmstadt, DE

Gross, Heinz, Dr.-Ing., Ringsstrasse 137, W-6101 Rossdorf 1, DE; Feizer, Andreas, Sandstrasse 13, W-6101 Brakenbech, DE

(7) B 29 C - 47/12

(7) Verfahren zur Herstellung einer Hobkammerplatte, erhaltend zwei ebene Außenwände und diese verbindende Siege, durch Extrusion

- (5) B 29 C - 47/16 (1) EP 0 484 711 A 1
- (2) 91117765.7 (3) De (4) De
- (5) 17.10.91 (6) 13.05.92
- (8) 09.11.90 DE 4035709
- (8) 30.12.90 DE 4041069
- (4) AT, BE, DE, FR, GB, IT

Breitschichtdüse eines Extruders
 o Flat-sheet die for an extruder
 o Filère plate pour une extrudeuse

(7) Windmüller & Höltscher, Münzstrasse 50, W-4540 Lengerich, DE

Gross, Klaus-Dieter, Dipl.-Ing., Lessingstrasse 10, W-4540 Lengerich, DE

(7) Breitschichtdüse eines Extruders zur Herstellung von Flachfolien, bestehend aus einem oberen und einem inneren Düsenmittel mit längeren streckten Düsenlippen, die den Austrittspalt oben und unten begrenzen, wobei mindestens eine der beiden Düsenlippen, und zwar vorzugsweise die obere, in ihrem vorderen Bereich durch Verjüngung ihrer Dicke flexibel ausgebildet ist und sich auf diesen vorderen Bereich im Abtrieb voneinander und an düsenfesten

Зразок розташування матеріалу в офіційному бюлетені Госпатенту СРСР «Открытия. Изобретения»

18

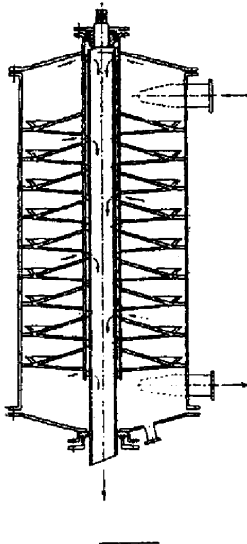
Авторские свидетельства

№

В. РАЗЛИЧНЫЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ

В 01

(11) 1136823 4(51) В 01 D 17/02
(61) 778809 (21) 3592288/23-26
(22) 08.04.83 (71) Дальневосточное высшее инженерное морское училище им. адм. Г. И. Невельского (72) А. В. Габриниц, Е. П. Зуев и В. И. Маркитантов (53) 628.314.2
(54) (57) **СЕПАРАТОР ДЛЯ ЖИДКОСТЕЙ** по авт. св. № 778809, отличающийся тем, что, с целью повышения качества разделения, сепаратор снабжен кольцевыми перегородками, закрепленными у основания направляющих лопаток к поверхности конических тарелок, обращенной к входному патрубку, и выполненными в виде усеченного конуса с образованием между их верхними кромками и стенками конуса зазора, площадь которого равна площади сечения входного патрубка.

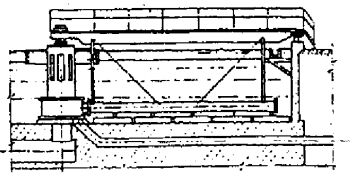

(11) 1136824 4(51) В 01 D 19/04
(21) 3596433/23-26 (22) 24.03.83
(71) Украинское научно-производственное объединение целлюлозно-бумажной промышленности и Всесоюзный научно-исследовательский и проектный институт химической промышленности (72) Н. Х. Микрюкова, Д. Л. Цешковская, Л. Г. Матяш, А. П. Поталенко, Б. П. Котельников, О. Я. Крентковская, Л. И. Жукотская, Г. В. Постнов и А. Ф. Лобановский (53) 66.066.8
(54) (57) **СОСТАВ ДЛЯ ПЕНОГАШЕНИЯ**, включающий воскообразное вещество, диспергированное в жидком нефтепродукте, отличающийся тем, что, с целью повышения эффективности его действия в средах целлюлозно-бу-

мажного производства и снижения стоимости, в качестве воскообразного вещества он содержит синтетический воск, полученный этерификацией высокомолекулярных синтетических жирных кислот моноэтаноламидами синтетических жирных кислот фракции $C_{10}-C_{18}$, а в качестве жидкого нефтепродукта — дизельное топливо или индустриальное масло, или керосин при следующем соотношении компонентов, мас. %:

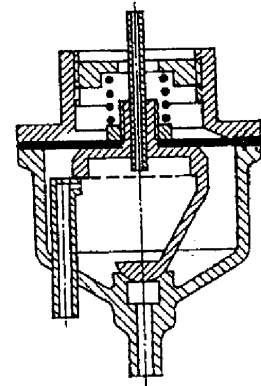
Синтетический воск	2—4
Дизельное топливо или индустриальное масло, или керосин	96—88

(11) 1136825 4(51) В 01 D 21/00
(21) 3613983/23-26 (22) 06.07.83
(71) Государственный ордена Трудового Красного Знамени проектный институт «Союзводоканалпроект» (72) Е. В. Авдеев, В. Г. Ватулка, И. В. Скирдов и В. В. Турукин (53) 628.314.2
(54) (57) **УСТРОЙСТВО ДЛЯ СБОРА И УДАЛЕНИЯ ИЛА ИЗ ВТОРИЧНОГО РАДИАЛЬНОГО ОТСТОЙНИКА**, содержащее нижнюю опору, центральную опору, вращающийся мост, связанную с ним илосборную систему с возможностью вращения на нижней опоре концентрично центральной опоры, и узел уплотнения камеры, отличающийся тем, что, с целью повышения надежности работы илосборной системы и упрощения конструкции илососа, узел уплотнения выполнен в виде попарно-контактирующих упругих колец, одно из которых подвижно, другое — неподвижно, при этом в верхней паре неподвижное кольцо соединено через диафрагму с центральной опорой, подвижное — с торцом илосборной камеры, а в нижней паре — неподвижное кольцо соединено нижней опорой, подвижное — через диафрагму с нижней частью илосборной камеры.

(11) 1136826 4(51) В 01 D 29/28
(21) 3643473/23-26 (22) 24.06.83
(72) А. Е. Марьянич и А. Я. Козлов (53) 66.067.37

(54) (57) **1. ФИЛЬТР**, содержащий корпус с бункерной частью и сливным патрубком, фильтрующий элемент, мембрану с приводом, отличающийся тем, что, с целью улучшения эффективности регенерации и упрощения конструкции привод мембраны выполнен в виде крана, подвижная часть которого жестко соединена с мембраной, а седло услажено на сливном патрубке.
2. Фильтр по п. 1, отличающийся тем, что мембрана установлена вертикально в верхней части корпуса фильтрующий элемент закреплен на

(11) 1136827 3(51) В 01 D 35/14
(21) 3596751/23-26 (22) 24.05.83
(72) В. М. Цай (53) 66.067.372
(54) (57) **ГИДРАВЛИЧЕСКИЙ ФИЛЬТР**, содержащий головку, корпус, фильтрующий элемент и устройство его отсоединения, размещенное в головке, отличающийся тем, что, с целью упрощения конструкции, устройство отсоединения выполнено в виде концентрично расположенных друг над другом цилиндров большого и малого диаметра, при этом в цилиндре большого диаметра выполнено сквозное отверстие, а на внутренней части головки выполнен выступ, взаимодействующий с цилиндром малого диаметра.

Зразок розташування матеріалу в Українському реферативному журналі «Джерело»

Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва

(реферати 3.Л.791 – 3.Л.941)

Хімічна технологія. Хімічні виробництва

3.Л.791. Розроблення інгібітора корозії маловуглецевих сталей на основі відходів жиролійного виробництва: автореф. дис... канд. техн. наук: 05.17.14 / О. О. Корольов; НАН України. Фіз.-мех. ін-т ім. Г. В. Карпенка. — Л., 2008. — 23 с. — укр.

Із застосуванням екологічно-безпечної технології переробки відходів жиролійного виробництва України розроблено ефективний інгібітор. Установлено механізм дії і закономірності захисту маловуглецевих сталей у нейтральному та кислому агресивних середовищах. З використанням методів аналітичної хімії, ПМР- і Оже-спектроскопії визначено склад активних компонентів інгібітора, серед яких найбільшу ефективність мають фосфоліпіди. Установлено, що інгібітор ФЕС має дифільні властивості, у кислому середовищі проявляє властивості катіоноактивної речовини, а у 3 %-му розчині NaCl — молекулярної нейтральної поверхнево активної речовини. Застосування ФЕС усуває прояви локальної корозії у разі обтискання потоком рідини деталей циліндричної форми. Проаналізовано склад і товщину захисних шарів на підставі мікротопографії поверхні сталі: спочатку хемоадсорбуються молекули з найменшими стеричними ускладненнями, а потім формуються полімолекулярні структури за принципами фізичної адсорбції. На підставі проведених досліджень розроблено інгібітор ФЕС, ефективний за статичних і динамічних умов в агресивних кислих і нейтральних середовищах ($Z = 94 - 99 \%$).

Шифр НБУВ: RA359652

3.Л.792. Основи наукових досліджень та наукова інформація: навч. посіб. / О. В. Суворін, С. М. Ганжа, В. І. Суворіна, А. Д. Доценко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Технол. ін-т (Севеодонецьк). — Луганськ, 2008. — 129 с. — Бібліогр.: с. 127-128. — укр.

Розглянуто питання пошуку наукової інформації й її творчої переробки, основних принципів і техніки вивчення міжфазової рівноваги, кінетики масообміну у гетерогенних системах (ГС). Увагу приділено дослідженню кінетики гетерогенно-каталітичних реакцій. Наведено напрямки науково-технічного прогресу та наукових досліджень у хімічній промисловості. Висвітлено особливості підготовки та планування науково-дослідної роботи, пошуку й аналізу наявної інформації, проведення експериментального дослідження. Описано методи рівноваги у ГС.

Шифр НБУВ: BA702657

3.Л.793. Шибанов Володимир Вікторович: біобібліограф. покаж. / уклад.: О. М. Василюшин; О. В. Мельников. — Л.: Укр. акад. друкарства, 2008. — 103 с. — (Вчені Укр. акад. друкарства). — укр.

Висвітлено матеріали про життя та діяльність відомого українського ученого, доктора хімічних наук В. В. Шибанова. Наведено бібліографічний опис підручників і посібників, публікацій у періодичних і продовжуваних виданнях, авторських свідоцтв і патентів на винаходи, навчально-методичних видань В. В. Шибанова, а також авторефератів дисертацій, відомих під його керівництвом.

Шифр НБУВ: BA703517

Основні процеси та апарати хімічної технології

3.Л.794. Влияние неравномерности скорости движения потока на эффективность газоочистного аппарата / В. А. Татарчук, А. Е. Денисова // Экотехнологии и ресурсосбережение. — 2008. — № 1. — С. 66-68. — Библіогр.: 4 назв. — рус.

Согласно известным законам распределения скоростей по сечению газоочистного аппарата и зависимости качества очистки от степени неравномерности потока установлена функциональная зависимость эффективности аппарата от степени неравномерности потока, уменьшение которой не только повысит производительность электрофильтра, но и уменьшит затраты на очистку газа.

Шифр НБУВ: Ж28350

3.Л.795. Вплив температури на кінетику розчинення лангбейнітового концентрату у розчині хлоридної кислоти / Т. В. Перекупко, М. Ф. Кошлай, І. Є. Максимович, К. І. Блажівський // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 24-27. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Досліджено процес розчинення лангбейнітового концентрату у 15 %-му водному розчині хлоридної кислоти в температурних межах 293–323 К. Підтверджено, що процес у середовищі хлоридної кислоти відбувається в дифузійній області. Визначено основні кінетичні показники цього процесу, а саме: константи швидкості, температурний коефіцієнт, енергію активації процесу.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.796. Вплив умов термообробки на властивості мембран на основі сумішей ПА-6/ПВП / Н. М. Баран, Ю. Я. Мельник // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 363-366. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Встановлено ефективність впливу додаткової термічної обробки мембран на основі сумішей поліаміду-6 і полівінілпиролідону на стабілізацію їх механічних властивостей та виявлено можливість спрямованого регулювання дифузійної проникності.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.797. Дослідження гідродинаміки під час сушіння пірїтичних ледогарків у нерухомому шарі / Д. М. Симак, Я. М. Ханік, О. В. Шуст // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 286-290. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто необхідність пошуку методів сушіння пірїтичних ледогарків, що дають можливість інтенсивно обезводнювати матеріал за низьких питомих енергозатрат. На підставі результатів проведених досліджень наведено залежності, які дають змогу прогнозувати зміну перепаду тисків від зміни швидкості теплоносія.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.798. Математическая модель течения двухфазного теплоносителя через капиллярно-пористую структуру испарителя контурной тепловой трубы / В. А. Тарасова // Авиационно-косм. техника и технология. — 2008. — № 4. — С. 39-42. — Библіогр.: 4 назв. — рус.

Предложена математическая модель процесса тепломастообмена в капиллярно-пористой структуре (КПС) испарителя контурной тепловой трубы (КТТ), позволяющая определять: необходимое время для установления стационарного режима работы объекта; наиболее эффективные структурные, теплофизические, геометрические характеристики КПС; предельно-допустимые условия работы КТТ. Она позволяет более просто решить ряд некоторых важных задач, таких как: одномерные течения с фазовым переходом, совместные одно- и двухфазные течения в одной области. Значительным преимуществом предложенной модели является то, что ее использование позволяет выделить роль отдельных фаз, не смутя на то, что дифференциальные уравнения рассматриваемой модели предполагают только общее поведение смеси двух фаз и твердого каркаса. Путем задания начальных и граничных условий, в соответствии с поставленной задачей исследования, возможно расширить диапазон применения представленной модели для описания процессов, происходящих при сушке строительных материалов, пищевых продуктов.

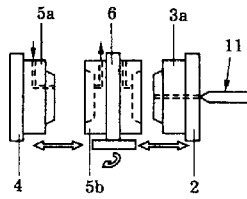
Шифр НБУВ: Ж24839

Зразок розташування матеріалу в реферативному журналі ВІНТІ «Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение»

09.03-47.163

Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение

2009

Ю. В. Голев

09.03-47.163. Специализированный литейной модуль. Von der Rolle. *Kautsch. und Gummi. Kunstst.* 2008. 61, № 5, с. 216–217. 3 ил. Нем.

Пластмассовые ходовые ролики широко используются в различных бытовых и промышленных изделиях — жилой и конторской мебели, инвалидных креслах и многих других. На их изготовлении специализируется основанная в 1879 г. фирма Gross+Froelich. Ее последние образцы состоят из полиамидной или полипропиленовой сердцевины и облицовывающей ее оболочки из мягкого полиуретана. Для их производства создан названный модуль, состоящий из двух литейных машин и обслуживающего робота фирмы Arburg. На первой машине отливается сердцевина, которая с помощью промежуточного устройства передается в установленную на второй машине 16-гнездную форму, обслуживаемую роботом со сменным схватом для извлечения из формы роликов диаметром 50–70 мм.

Ю. В. Голев

09.03-47.164П. Устройство для получения деталей с микроструктурированной поверхностью. Vorrichtung zur Herstellung von Formteilen mit mikrostrukturierter Oberfläche. Заявка 102006024307 Германия, МПК В 29 С 45/54 (2006.01), В 29 С 45/37 (2006.01). *ADCURAM Maschinenbauholding GmbH, Gortnik Christian, Kukla Christian (Gosdin, M., Dipl.-Ing. Univ. Dr.-Ing., Pat.-Ass., 97422 Schweinfurt)*. № 102006024307.2; Заявл. 24.05.2006; Опубл. 29.11.2007 Нем.

Предлагается устройство для получения деталей с микроструктурированной поверхностью, представляющее собой литейную машину с раздельными узлами пластикации (червячным) и впрыска (поршневым) и отличающееся от известных большей точностью воспроизведения на отливке микроструктуры оформляющей поверхности. В принципе это обеспечено тем, что торце поршня является частью оформляющей поверхности соответствующей формы и имеет требуемую микроструктуру, которая точно воспроизводится впрыскиваемым расплавом, благодаря высокому давлению впрыска, которое действует на расплав непосредственно. Описаны подробности конструкции и работы устройства. Ил. 6.

Ю. В. Голев

09.03-47.165П. Машина с электроприводом для литья под давлением изделий из пластмасс. Electric injection molding device and molding method using the same. Заявка 1674233 ЕПВ, МПК В 29 С 45/17 (2006.01). *Sumitomo Heavy Ind., Ltd, Okada Norihito (Wagner, Karl H. Wagner & Geyer Partnerschaft Patent- und Rechtsanwälte Gewürzmühlstrasse 5 D-80538 München (DE))*. № 04792458.4; Заявл. 15.10.2004; Опубл. 28.06.2006; Приор. 16.10.2003, № 2003356137 (Япония). Англ.

09.03-47.166П. Способ и устройство для литья под давлением деталей. Vorrichtung und Verfahren zur Herstellung von Formteilen im Spritzgussverfahren. Заявка 102006026298 Германия, МПК В 29 С 45/32 (2006.01), В 29 С 45/34 (2006.01). *Atuforna GmbH (Katscher Habermann Patentanwälte, 64293 Darmstadt)*. № 102006026298/0; Заявл. 02.06.2006; Опубл. 06.12.2007. Нем.

Предлагаются способ литья под давлением деталей и устройство для его проведения, относящиеся к получению деталей из пластмасс, которые в отвержденном состоянии имеют высокую адгезию к оформляющим поверхностям и поэтому извлекаются из гнезд с большими трудностями. Особенность предложенного способа заключается в том, что оформляющие поверхности устройства (обычной литейной формы) перед смыканием закрываются пленками из антиадгезионного материала; их положение в форме фиксируется дистанционным элементом в виде втулки, располагающей соосно с литниковой втулкой формы. Описаны подробности проведения способа и конструкции формы. Ил. 6.

Ю. В. Голев

09.03-47.167П. Привод машины для литья под давлением изделий из пластмасс. Drive device of molding machine and injection molding machine. Заявка 1704983 ЕПВ, МПК В 29 С 45/17 (2006.01), В 29 С 45/40 (2006.01). *Sumitomo Heavy Ind., Ltd, Onishi Masashi, Okada Norihito (Emde, Eric Wagner & Geyer Gewürzmühlstrasse 5 80538 München (DE))*. № 04807765.5; Заявл. 24.12.2004; Опубл. 27.09.2006; Приор. 13.01.2004, № 2004005223 (Япония). Англ.

09.03-47.168П. Узел замыкания машины для литья под давлением изделий из пластмасс. Clamping mechanism of molding machine. Заявка 1702740 ЕПВ, МПК В 29 С 45/17 (2006.01), В 29 С 45/64 (2006.01). *Faluc Ltd, Nishimura Koichi, Naito Yasuo (Thum, Bernhard Wuesthoff & Wuesthoff Patent- und Rechtsanwälte Schweigerstrasse 2 81541 München (DE))*. № 06013832.8; Заявл. 11.03.2004; Опубл. 20.09.2006; Приор. 12.03.2003, № 2003066690 (Япония). Англ.

Предлагаемый узел замыкания обеспечивает параллельность подвижной и стационарной плит литейной машины и отличается стабильностью и надежностью работы. Ил. 22.

09.03-47.169. Оригинальные выталкивающие цилиндры. Auswerferzylinder entformt Spritzgießteile mit unterschiedlicher Geschwindigkeit. *Maschinenmarkt*. 2008, № 45, с. 70, 1 ил. Нем.

Фирма АНР Merkle GmbH выпускает специальные гидроцилиндры для комплектования литейных машин с названием Dual Speed Cylinder, особенностью которых является двухступенчатая скорость выталкивания деталей из формы. На первых 15 мм скорость минимальная и обеспечивает осторожное отделение детали от поверхности формы. Затем она повышается до максимума, а на последних 15 мм снова снижается до минимума. При возвращении поршня в исходное положение последовательность скоростей обратная.

Ю. В. Голев

УДК 678.057.3

ЭКСТРУДЕРЫ ДЛЯ ПЛАСТМАСС

09.03-47.170. Оборудование для экструзионных линий. Schneidanlagen von Schlicht. *Österr. Kunstst. Z.* 2008. 39, № 9–10, с. 220, 1 ил. Нем.

Производством экструзионного оборудования 30 лет занимается фирма Rolf Schlicht GmbH. На выставке она показала рожу устройство для профилей и труб с максимальным размером 100 мм марки RS Multicut RT 30-25 с быстродействием 400 или 2800 циклов/мин, простым и удобным использованием и обслуживанием. Гусеничные отводящие устройства фирмы предназначены для скоростей до 250 м/мин, имеют гусеницы шириной 50–200 мм и непосредственный сервопривод; имеются специальные исполнения.

Ю. В. Голев

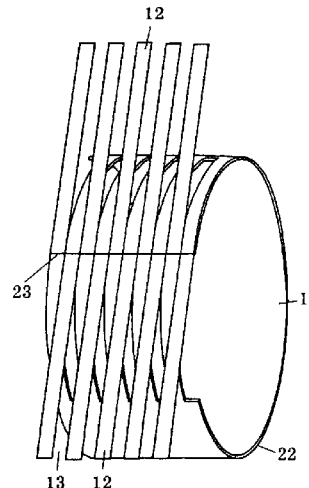
09.03-47.171. Реальный подход к виртуальной оснастке. Володин В. *Пластикс*. 2007, № 11, с. 57–62. Рус.; рез. англ.

Рассмотрены современные методы конструирования экструзионной оснастки. СН11

09.03-47.172. Экструзионные головки для изготовления полимерных оболочек с целью предотвращения трубопроводов от коррозии. Павлов А. К., Белоусова Т. Г., Анисова Т. А., Зайков Г. Е. *Пласт. массы*. 2007, № 12, с. 48–50. Рус.

На основании проведенных теоретич. и экспериментальных исследований разработаны высокопроизводительные конструкции экструзионных головок для изготовления полимерных оболочек с целью предотвращения трубопроводов от коррозии. Представлены конструкции экструзионных головок для изготовления внешних и внутренних оболочек для трубопроводов и приведен порядок расчета формирующих каналов экструзионных головок. СН11

09.03-47.173П. Бесступенчато регулируемая гильза для калибровки экструдруемых пластмассовых труб. Stufenlose einstellbare Kalibrierhülse für extrudierte Kunststoffrohre. Заявка 102005063041 Германия, МПК В 29 С 47/90 (2006.01). *Inoex GmbH (Brümmerstedt Oelfe Seewald & König Anwaltskanzlei, 30159 Hannover)*. № 102005063041.3; Заявл. 29.12.2005; Опубл. 12.07.2007 Нем.

Предлагается бесступенчато регулируемая гильза для калибровки экструдруемых пластмассовых труб, отличающаяся от известных (см. DE 10318137 В3) более простой конструкцией и возможностью изменения наружного диаметра в процессе экструзии. Основу гильзы образует тонкий стальной лист 11 (см. рис.).

ДОДАТОК Ж
ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ РОЗДІЛУ
«ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ» ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ ЗАПИСКИ
КУРСОВОГО АБО ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ (РОБОТИ)

У проекті розробляється конструкція мембранного апарата для розділення рідких систем випаровуванням крізь розділювальну мембрану (первапорційного мембранного апарата).

Проектований апарат містить вертикальний корпус з охолодною оболонкою, верхню й нижню кришки зі штуцерами, дві трубні решітки й закріплені в останніх за допомогою розпірних втулок трубчасті мембранні елементи (рис. Ж.1).

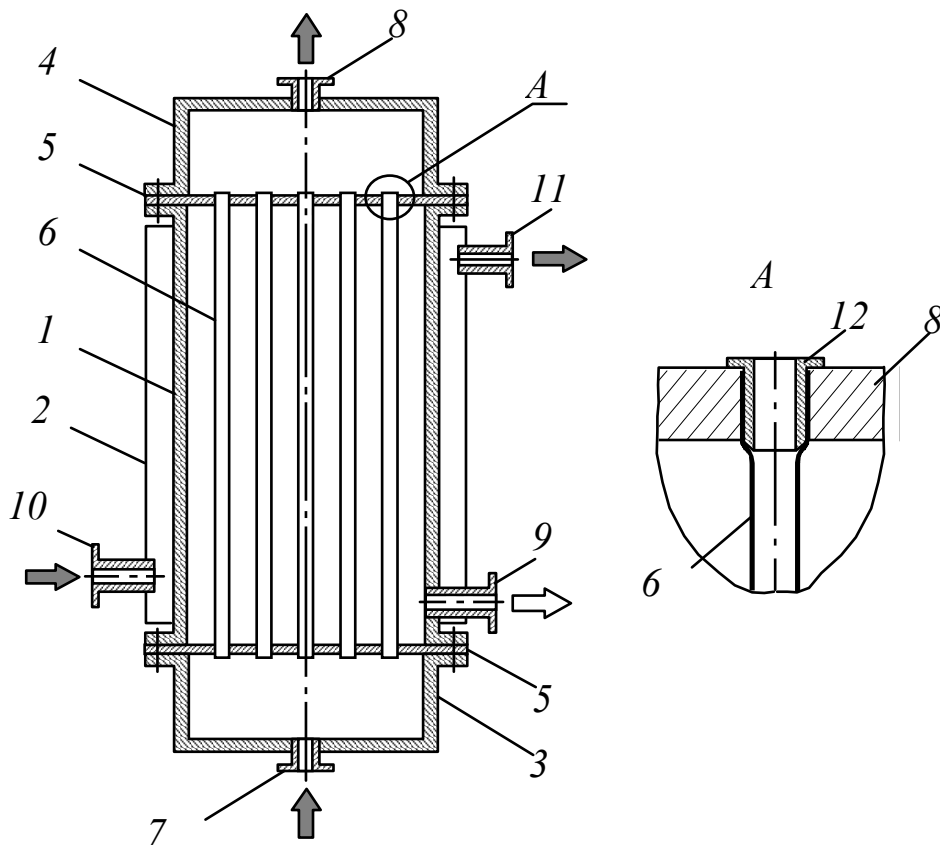

Рис. Ж.1. Схема мембранного апарата:

- 1 – корпус; 2 – охолодна оболонка; 3, 4 – нижня й верхня кришки; 5 – трубна решітка;
- 6 – трубчасті мембранні елементи; 7 – штуцер підведення оброблюваної суміші;
- 8 – штуцер відведення обробленої суміші (ретанту); 9 – штуцер відведення пермеату;
- 10, 11 – штуцери підведення й відведення холодоагенту; 12 – розпірна втулка

В охолодну оболонку 2 корпусу 1 апарата крізь штуцер 10 надходить холодоагент і, після охолодження обичайки корпусу з її зовнішнього боку, крізь штуцер 11 видаляється з оболонки.

Рідка система, що підлягає розділенню, подається в штуцер 7 нижньої кришки 3 апарата, заповнює її порожнину й розподіляється по трубчастих мембранних елементах 6. Внаслідок селективних властивостей матеріалу мембранних елементів один або декілька компонентів рідкої системи проникають крізь стінки вказаних елементів і випаровуються із зовнішнього боку останніх. Утворена пара конденсується на охолоджуваному корпусі апарата, після чого конденсат (пермеат) крізь штуцер 9 видаляється за межі апарата. Рідина, що не пройшла крізь мембранні елементи (ретант), виходить з останніх і, після проходження порожнини верхньої кришки 4, крізь штуцер 8 також видаляється з апарата.

Розділенню піддаються стічні води виробництва полікарбонату з вмістом, % за масою: метиленхлорид – 2, ацетон – 1, триетиламін – 0,01, вода – решта.

Матеріал мембранних елементів – гума на основі силіконового каучуку.

Предметом пошуку є: 1) первапораційний мембранний апарат з трубчастими мембранними елементами; 2) конструкція й матеріал трубчастих мембранних елементів; 3) вузол кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті (об'єктом пошуку є винаходи й корисні моделі).

Суттєвими ознаками апарата є: вертикальний корпус з охолодною оболонкою; верхня й нижня кришки; верхня й нижня трубні решітки; трубчасті мембранні елементи; рознімне закріплення мембранних елементів у трубних решітках за допомогою розпірних втулок.

Суттєвими ознаками трубчастих мембранних елементів є: розміри (зовнішній діаметр і товщина стінки) – $8 \times 1,5$ мм; відсутність пор; відсутність підкладки. Матеріал мембранних елементів – гума на основі силіконового каучуку.

Суттєвими ознаками вузла кріплення трубчастих мембранних елементів у трубних решітках є наявність циліндроконічних втулок, розміщених усередині вказаних елементів, розташованих у циліндроконічних отворах трубних решіток.

РЕГЛАМЕНТ ПОШУКУ № ЛМ71.13РП

Найменування теми. *Мембранний апарат.*

Шифр теми. *ЛМ71.131361.000*

Етап. *Проектування апарата та його складових частин.*

Номер, дата завдання на проведення патентних досліджень. *ЛМ71.13, 07.09.2009.*

Обґрунтування регламенту пошуку:

Визначення предмету пошуку. *1) Первапораційний мембранний апарат з тру-бчастими мембранними елементами; 2) конструкція й матеріал трубчастих мембранних елементів; 3) вузол кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті.*

Об'єктом пошуку є винаходи й корисні моделі.

Визначення мети пошуку інформації. *Визначення патентної ситуації щодо мембранного апарата (визначення патентоздатності проєктованого апарата й визначення тенденцій розвитку даного напрямку в техніці).*

Визначення держав пошуку інформації. *Встановлюємо такі держави пошуку: Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія, СРСР.*

Визначення ретроспективності пошуку. *Термін дії патенту на винахід в Україні – 20 років, тому регламент пошуку встановлюємо такий: 1990–2009 рр.*

Визначення класифікаційних індексів. *Міжнародна патентна класифікація: МПК5–МПК9: B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84.*

Уніфікована десяткова класифікація УДК 66.081.6.

Визначення джерел інформації. *1) Патентна інформація: описи до винаходів, офіційні патентні бюлетені Укрпатенту, Роспатенту й Госпатенту СРСР, інтернет-сайти Укрпатенту, Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини; 2) Науково-технічна інформація: монографії з мембранної технології, підручники й навчальні посібники з процесів та апаратів хімічної технології.*

Початок пошуку: *10.09.2009.* Закінчення пошуку: *10.10.2009.*

Таблиця Ж.1. Регламент пошуку

Предмет пошуку (ОГД, його складові частини)	Мета пошуку інформації	Держава пошуку	Класифікаційні індекси: МПК, НПК, МКПЗ, МКТП, УДК	Ретроспективність пошуку	Джерела інформації
1	2	3	4	5	6
Мембранний апарат	Визначення патентоздатності проєктованого апарата й визначення тенденцій розвитку цього напрямку в техніці	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія, СРСР	МПК5–МПК9 – В01D 61/36, В01D 63/06, В01D 69/04, В01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	1990–2009	Національні й зарубіжні офіційні бюлетені, описи винаходів і корисних моделей. УРЖ «Джерело», РЖ ВІНІТІ: «Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение», «Тепломассообмен». Брык М.Т., Цапюк Е.А., Твердый А.А. Мембранная технология в промышленности. – К.: Техника, 1990. – 247 с. Дытнерский Ю.И. Баромембранные процессы. – М.: Химия, 1986. – 272 с. Дытнерский Ю.И. Процессы и аппараты химической технологии. Часть 2. Массообменные процессы и аппараты. – М.: Химия, 1992. – 384 с. Плановский А.Н., Николаев П.И. Процессы и аппараты химической и нефтехимической технологии. – М.: Химия, 1987. – 496 с. Журнали «Хімічна промисловість України», «Химическая промышленность». Звіти про НДР і ДКР
Мембранний елемент			МПК5–МПК9 – В01D 61/36, В01D 63/06, В01D 69/04, В01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6		
Вузол кріплення мембранного елемента			МПК5–МПК9 – В01D 61/36, В01D 63/06, В01D 69/04 УДК 66.081.6		

ДОВІДКА ПРО ПОШУК № ЛМ71.13ДП

Завдання на проведення патентних досліджень ЛМ71.13, 10.09.2009
(номер, дата)

Етап Проектування апарата та його складових частин

Номер, дата завдання на проведення патентних досліджень ЛМ71.13, 07.09.2009

Номер, дата регламенту пошуку ЛМ71.13РП, 10.09.2009

Початок пошуку 10.09.2009 Закінчення пошуку 10.10.2009

Таблиця Ж.2. Джерела інформації, використані під час проведення пошуку

Предмет пошуку (ОГД, його складові частини)	Держава пошуку	Класифікаційні індекси	Інформаційна база, використана під час пошуку	Бібліографічні дані першого та останнього за хронологією джере- ла інформації	
				патентна інформація	інша науково-технічна інформація
1	2	3	4	5	6
Мембранний апарат	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія, СРСР	МПК5–МПК6 – B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	Фонд НТУУ «КПІ»; патентні фонди Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Описи винаходів патен- тів України №№ 1–87500. Описи корисних моделей патентів України №№ 1–42700. Описи винаходів патен- тів Російської Федерації №№ 2000000–2362300. Описи винаходів а.с. СРСР №№ 1533700–1812000. Офіційний бюлетень «Промислова власність» 1993–2009 рр.	Реферативні журнали: УРЖ «Джерело», «Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение», «Теп- ломассообмен». Брык М.Т., Цапюк Е.А., Твердый А.А. Мембранная технология в промышлен- ности. – К.: Техника, 1990. – 247 с. Дытнерский Ю.И. Баромембранные процессы. – М.: Химия, 1986. – 272 с. Дытнерский Ю.И. Процессы и аппара- ты химической технологии: Часть 2. Массообменные процессы и аппара- ты. – М.: Химия, 1992. – 384 с. Плановский А.Н., Николаев П.И. Процессы и аппараты химической и нефтехимической технологии. – М.: Химия, 1987. – 496 с.

Продовження табл. Ж.2

1	2	3	4	5	6
Мембранний елемент	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія, СРСР	МПК5–МПК6 – B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	Фонд НТУУ «КПІ»; патентні фонди Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Офіційні бюлетені «Открытия. Изобретения», «Изобретения», «Полезные модели», «Изобретения за рубежом», «Изобретения стран мира». Интернет-сайти Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Журнали «Хімічна промисловість України», «Химическая промышленность». Звіти про НДР і ДКР.

219

Таблиця Ж.3. Патентна документація, відібрана для подальшого аналізу

ОГД, його складові частини	Документи на об'єкти промислової власності	
	бібліографічні дані	відомості щодо їх дії
1	2	3
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 21480 А Україна, МПК6 B01D 63/06. Трубний пучок мембранного апарата / І. О. Мікульонок, М. В. Шафаренко, Ю. Ю. Лукач (UA) ; заявник і патентовласник Київ. політехн. ін-т. — № 95031172, заявл. 14.03.1995 ; опубл. 30.04.1998, Бюл. № 2	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. №23455 А Україна, МПК6 B01D 61/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев, Т. М. Жилова (UA) ; заявники і патентовласники І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев, Т. М. Жилова. — № 96124973, заявл. 30.12.1996 ; опубл. 31.08.1998, Бюл. № 4	Не чинний

Продовження табл. Ж.3

1	2	3
Мембранний апарат	Пат. № 33762 А Україна, МПК6 В01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок (UA) ; заявник і патентовласник Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № 99031787, заявл. 30.03.1999 ; опубл. 15.02.2001, Бюл.№ 1	Не чинний
Мембранний елемент	Пат. № 36995 U Україна,, МПК(2006) В01D 63/06. Мембранний трубчастий елемент / І. В. Квасюк, І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявник і патентовласник Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № u200807983, заявл. 12.06.2008 ; опубл.10.11.2008, Бюл. № 21	Чинний
Мембранний елемент	Пат. № 40831 U Україна,, МПК(2006) В01D 63/06. Мембранний трубчастий елемент / І. В. Квасюк, В. В. Лобач, І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявник і патентовласник Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № u200813843, заявл. 01.12.2008 ; опубл.27.04.2009, Бюл. № 8	Чинний
Мембранний апарат	Пат. № 102 U Україна, МПК6 В01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і патентовласники – вони же. — № 97031457, заявл. 28.03.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	Не чинний
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 107 U Україна, МПК6 В01D 63/06. Вузол кріплення трубчастих мембранних елементів у масообмінному апараті / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і патентовласники – вони же. — № 97041874, заявл. 19.04.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 240 U Україна, МПК6 В01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і патентовласники – вони же. — № 97084107, заявл. 05.08.1997 ; опубл. 30.10.1998, Бюл. № 5	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 293 U Україна, МПК6 В01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і патентовласники – вони же. — № 97115524, заявл. 18.11.1997 ; опубл. 26.02.1999, Бюл. № 1	Не чинний
Вузол кріплення мембранного елемента	А.с. № 1768255 (SU), МПК4 В01D 63/06. Узел крепления трубчатых мембранных элементов в трубной решетке / Ю. И. Трохин, Н. В. Шафаренко, А. И. Сумский, Ю. С. Шемец (SU) ; заявитель Киевский политехнический ин-т (SU). — № 4770698/26, заявл. 04.11.1989 ; опубл. 15.10.1992, Бюл. № 38	Не чинний

Продовження табл. Ж.3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 2016639 С1 Российская Федерация, МПК5 В01D 63/06. Узел крепления трубчатого мембранного элемента в трубной решетке / Ю. И. Трохин, Н. В. Шафаренко, Ю. С. Шемец, И. О. Микулёнок, В. Ю. Трач, А. В. Сердюк (UA) ; заявители и патентообладатели – они же. — № 5008076/26, заявл 06.11.1991 ; опубл. 30.07.1994, Бюл. № 14	Не чинний
Мембранный аппарат	Пат. № 2023490 С1 Российская Федерация, МПК5 В01D 63/06. Мембранный аппарат / Ю. В. Тахистов, А. В. Маркевич, Ю. П. Чижик (RU); заявитель и патентообладатель НПО «Государств. ин-т прикладной химии» (RU). — № 4826711/26, заявл. 21.05.1990 ; опубл. 30.11.1994, Бюл. № 22	Чинний
Мембранный аппарат	Пат. № 4820418 США, МПК4 В01D 13/00, НКИ 210–640. Water-alcohol separating membrane and method for separation of water and alcohol by the thereof / Toshihiro HIROTSU, Tsukuba SHIGERU, Nakajima FUCHU (JP). — № 152039, applicatuon data 03.02.1987 (US) ; priority 62-22814, 03.02.1987 (JP) ; publication data 02.10.1990	Не чинний
Мембранный элемент	Міжнародна заявка № 91/01176 (WO), МПК5 В01D 69/10, 61/36. Membrane for separating liquid mixtures of substances by pervaporation / BENGSTON, Giseta, BODDEKEL, Karl, W. (DE) ; GKSS-FORSCHUNGSZENTRUM GEESTHACHT GmbH (DE). — PCT/DE90/00520, applicatuon data 11.07.1990 ; priority P3924501.2, 25.07.1989 (DE) ; publication data 07.02.1991	Не чинний

Таблица Ж.4. Інша науково-технічна документація, відібрана для подальшого аналізу

ОГД, його складові частини	Джерела інформації	Бібліографічні дані
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Мембранный аппарат	Брык М. Т., Цапюк Е. А., Твердый А. А. Мембранная технология в промышленности	К.: Тэхника, 1990. – С.113, рис. 36
	Дытнерский Ю. И. Процессы и аппараты химической технологии: Часть 2. Массообменные процессы и аппараты	М.: Химия, 1992. – С.352, рис. 24–20
Мембранный элемент	Брык М. Т., Цапюк Е. А., Твердый А. А. Мембранная технология в промышленности	К.: Тэхника, 1990. – С.107, рис. 34

Таблиця Ж.5. Аналіз новизни, винахідницького рівня та промислової придатності проєктованого об'єкта

ОГД, його складові частини		Найближчий аналог		Очікуваний результат	Можливості використання у промисловості або іншій сфері діяльності	Номер поданої заявки, дата подачі заявки*
назва	сукупність ознак	бібліографічні дані	сукупність ознак			
1	2	3	4	5	6	7
Мембранний апарат	А) Вертикальний корпус; Б) верхня й нижня кришки; В) верхня й нижня трубні решітки; Г) трубчасті мембранні елементи (ТМЕ); Д) розпірні циліндроконічні втулки для кріплення ТМЕ в трубних решітках	Пат. № 102 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульон, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і патентовласники – вони же. – № 97031457, заявл. 28.03.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	А) Вертикальний корпус; Б) верхня й нижня кришки; В) верхня й нижня трубні решітки; Г) трубчасті мембранні елементи (ТМЕ); Д) розпірні циліндроконічні втулки для кріплення ТМЕ в трубних решітках; Е) проміжна трубна решітка; Ж) охолодні труби, розташовані зовні ТМЕ й закріплені у верхній і проміжній трубних решітках	Спрощення конструкції, проте зниження продуктивності внаслідок зменшення градієнта температури в міжтрубному просторі (порівняно з найближчим аналогом)	Можливе використання в хімічній нафтохімічній, нафтопереробній, харчовій, мікробіологічній та інших галузях промисловості, де є необхідність розділення рідких систем з органічними речовинами	—

* Графа заповнюється у випадку подання заявки (заявок) щодо проєктованого об'єкта до Укрпатенту.

Закінчення табл. Ж.5

1	2	3	4	5	6	7
Мембранний елемент	Трубка круглого поперечного перерізу 8×1,5 мм; матеріал – гума на основі силіконового каучуку	—" —	Трубка круглого поперечного перерізу 8×1,5 мм; матеріал – гума на основі силіконового каучуку	Відсутній	Можливе використання в хімічній нафтохімічній, нафтопереробній, харчовій, мікробіологічній	—
Вузол кріплення мембранного елемента	Циліндро-конічна втулка, розміщена всередині кінцевої ділянки ТМЕ, розташованої в циліндро-конічному отворі трубної решітки	А.с. № 1768255 СРСР, МПК4 В01D 63/06. Узел крепления трубчатых мембранных элементов в трубной решетке / Ю. И. Трохин, Н. В. Шафаренко, А. И. Сумский, Ю. С. Шемец (SU) ; заявитель Киевский политехнический ин-т (SU). – № 4770698/26, заявл. 04.11.1989; опубл. 15.10.1992, Бюл. № 38	Циліндро-конічна втулка, розміщена всередині кінцевої ділянки ТМЕ, розташованої в циліндро-конічному отворі трубної решітки	Те саме	та інших галузях промисловості, де є необхідність розділення рідких систем з органічними речовинами	—

Таблиця Ж.6. Динаміка патентування

ОГД, його складові частини	Держава заявника	Документи на об'єкти промислової власності за роками подання (за винятком документів-аналогів)																				Разом
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Мем- бранний апарат;	Україна	0	0	0	0	1	2	4	3	5	6	5	4	3	5	2	5	4	2	2	2	55
	Російська Федерація	0	3	4	4	5	3	2	6	5	2	2	1	4	3	3	2	3	2	3	3	60
мем- бранний елемент;	США	1	0	3	3	2	4	5	1	2	0	0	3	5	4	3	1	2	1	3	2	45
	Велика Британія,	0	0	0	1	0	0	2	1	1	0	0	1	1	1	2	0	3	2	1	0	16
вузол кріплен- ня мем- бранно- го еле- мента	Німеччи- на	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	2	2	1	0	0	2	0	13
	Франція	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	2	0	0	0	0	1	0	7
	Японія	2	3	2	1	2	3	4	0	1	4	5	4	4	3	2	5	2	2	0	1	50
	Швейца- рія	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	6
	СРСР	6	5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	11
Всього		10	12	9	10	10	12	18	12	17	14	13	15	18	21	15	14	14	9	12	8	263

На рис. Ж.2 і Ж.3 наведено результати аналізу динаміки патентування технічних рішень стосовно проєктованого мембранного апарата.

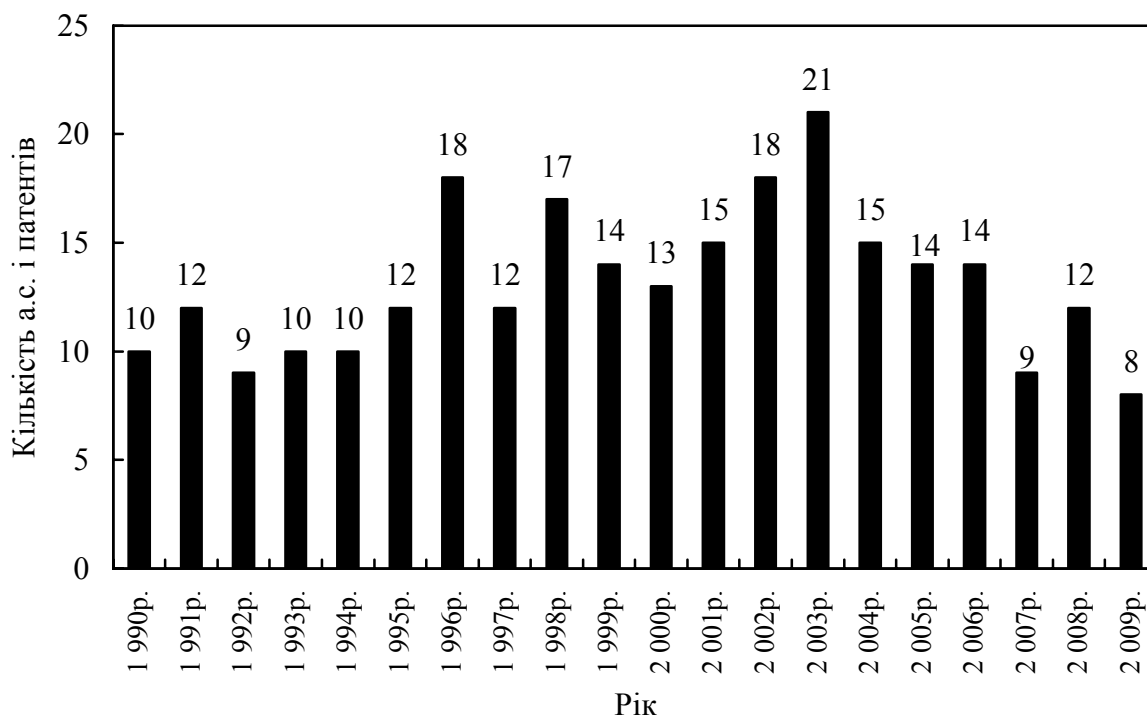

Рис. Ж.2. Динаміка патентування

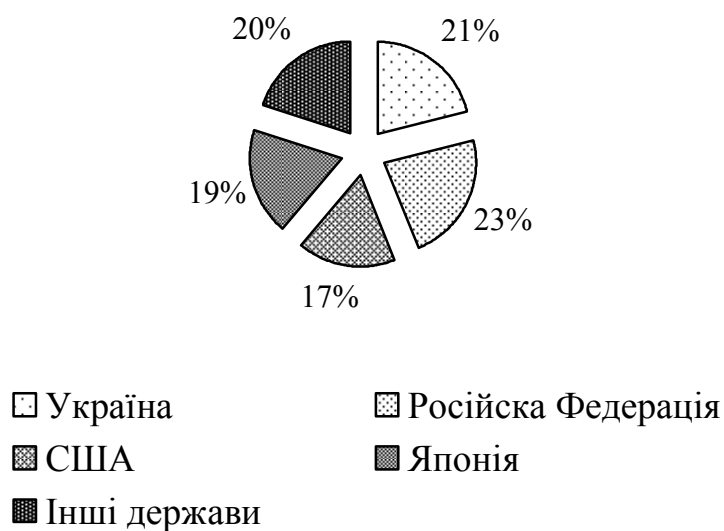

Рис. Ж.3. Розподіл винахідницької активності стосовно проєктованого ОГД по державах

Висновок

У результаті проведених патентних досліджень встановлено.

1) Пропонований апарат і його складові частини не відповідають умовам патентоздатності винаходу (корисної моделі) через те, що:

а) усі суттєві ознаки найближчого аналога (за винятком декількох) використано в проектованому апараті, що спростило конструкцію останнього, проте знизило його технологічні можливості;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» конструкція проектованого мембранного апарата не відповідає критерію «винахідницький рівень»;

б) усі суттєві ознаки трубчастого мембранного елемента (ТМЕ) проектованого апарата є ідентичними суттєвим ознакам ТМЕ найближчого аналога;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» ТМЕ проектованого мембранного апарата не відповідає критерію «новизна»;

в) усі суттєві ознаки вузла кріплення ТМЕ проектованого апарата є ідентичними суттєвим ознакам вузла кріплення ТМЕ найближчого аналога;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» вузол кріплення ТМЕ проектованого мембранного апарата не відповідає критерію «новизна»;

2) Пропонований апарат і його складові частини не порушують права жодних осіб через те, що:

а) усі суттєві ознаки найближчого аналога відповідно до патенту № 102 U (UA) використано в проектованому апараті, проте зазначений патент втратив свою чинність через закінчення строку дії деклараційного патенту на корисну модель;

б) розміри й матеріал використовуваних в проектованому апараті трубчастих мембранних елементів ідентичні розмірам і матеріалу мембран відповідно до патенту № 102 U (UA), проте зазначені ознаки відсутні у формулі зазначеного патенту, яка визначає обсяг правової охорони відповідного винаходу;

в) вузол кріплення мембранних елементів у трубних решітках апарата ідентичний вузлу відповідно до авторського свідоцтва № 1768255 (SU), проте зазначений охоронний документ втратив свою чинність через закінчення строку його дії.

3) Динаміка патентування показує, що винахідницька діяльність держав у галузі розділення рідких систем за допомогою мембранної технології (зокрема випаровуванням крізь розділювальну мембрану) протягом останніх 20 років залишається стабільною (з певним зниженням в останні роки), що свідчить про перспективність розробки ОГД. Провідними державами в галузі розробки апаратів для мембранного розділення рідких сумішей є Україна, Російська Федерація, США та Японія.

4) Аналіз патентів показав, що патентовані технічні рішення стосуються як апарата в цілому, так і його складових частин: мембранних елементів (конструкції й матеріалу), вузлів кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті тощо.

Переважають патентуються технічні рішення, що стосуються мембранних елементів та їх ефективного застосування в масообмінному обладнанні. Зокрема, в галузі розділення рідких систем за допомогою мембранної технології (зокрема випаровуванням крізь розділювальну мембрану) основні розробки спрямовані на патентування нових матеріалів для виготовлення мембран, при цьому найчастіше не універсального, а спеціального призначення (для розділення рідких сумішей певного якісного й кількісного складу).

ДОДАТОК И ПЕРЕЛІК КОРИСНИХ ВЕБ-САЙТІВ

Найменування органу з питань інтелектуальної власності	Адреса в Інтернеті
Офіційний веб-портал Державного служби інтелектуальної власності України	http://www.sdip.gov.ua/ua/
Державне підприємство «Інститут промислової власності» (Укрпатент). Спеціалізована база даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні»	http://base.ukrpatent.org/searchINV/
World Intellectual Property Organization (WIPO) Всемирная организация интеллектуальной собственности	http://www.wipo.int/portal/index.html.en (англ.) http://www.wipo.int/portal/index.html.ru (рос.)
Федеральная служба по интеллектуальной собственности, патентам и товарным знакам Российской Федерации (Роспатент)	http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru
European Patent Organization (EPO)	http://www.epo.org/
Пошукова система Європейського патентного відомства Российский сегмент Интернет-сервиса esp@cenet	http://ep.espacenet.com/ (англ.) http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/ru_espacenet_com1/
The Commerce Department's United States Patent and Trademark Office (USPTO)	http://www.uspto.gov/
Deutsches Patent- und Markenamt	http://www.dpma.de/ (нім.) http://www.dpma.de/english/index.html (англ.)
Евразийское патентное ведомство	http://www.eapo.org/rus/ea/index.html
Пошукова система Google-Россия	http://www.google.ru/

Адреси веб-сайтів відомств інтелектуальної власності
та міжнародних організацій*

Код ST.3	Держава, організація	Адреса в Інтернеті
AD	Андорра	http://www.omp.a.ad
AM	Вірменія	http://www.armpatent.org
AR	Аргентина	http://www.inpi.gov.ar
AT	Австрія	http://www.patentamt.at/
AU	Австралія	http://www.ipaustralia.gov.au/ http://www.ag.gov.au
AZ	Азербайджанська Республіка	http://www.azpat.org
BA	Боснія і Герцеговина	http://www.basmp.gov.ba/index.htm
BB	Барбадос	http://www.caipo.gov.bb
BE	Бельгія	http://www.european-patent-office.org/patlib/country/belgium http://www.mineco.fgov.be/homepull_en.htm
BE	Бельгійська координувана колекція мікроорганізмів (ВССМ™)	http://www.belspo.be/bccm
BG	Болгарія	http://www.bpo.bg/ http://www.nbimcc.hit.bg
BO	Болівія	http://www.senapi.gov.bo
BR	Бразилія	http://www.inpi.gov.br http://www.minc.gov.br
BX	Відомство Бенілюксу	http://www.bmb-bbm.org
BY	Республіка Білорусь	http://www.belgospatent.org
BY	Виконавчий комітет СНД	http://www.cis.minsk.by
BZ	Беліз	http://www.belipo.bz
CA	Канада	http://opic.gc.ca/
CH	Швейцарія	http://www.ige.ch
CL	Чілі	http://www.dpi.cl
CN	Китай	http://www.sipo.gov.cn http://sbj.saic.gov.cn http://www.ncac.gov.cn
CR	Коста-Рика	http://www.registracional.go.cr

* Державне підприємство «Інститут промислової власності» (Укрпатент). Адреси веб-сайтів відомств інтелектуальної власності та міжнародних організацій [Електронний ресурс]. — Дата доступу : лип. 2009 р. — Режим доступу : http://www.ukrpatent.org/ua/addr_vid.html

Код ST.3	Держава, організація	Адреса в Інтернеті
CU	Куба	http://www.ocpi.cu
CY	Кіпр	http://www.mcit.gov.cy/drcor
CZ	Чеська Республіка	http://www.upv.cz
DE	Німеччина	http://www.deutsches-patentamt.de http://www.dpma.de
DK	Данія	http://www.dkpto.dk http://www.kum.dk
DO	Домініканська Республіка	http://www.seic.gov.do/onapi
DZ	Алжир	http://www.inapi.org
EA	Євразійське патентне відомство	http://www.eapo.org
EE	Естонія	http://www.epa.ee
EG	Єгипет	http://www.egypco.gov.eg
EM	Відомство з гармонізації на внутрішньому ринку (Товарні знаки ЄС)	http://oami.eu.int/
EP	Європейське патентне відомство	http://www.european-patent-office.org
ES	Іспанія	http://www.oepm.es http://www.mcu.es/Propiedad_Intelectual/indice.htm
FI	Фінляндія	http://www.prh.fi http://www.minedu.fi
FR	Франція	http://www.inpi.fr http://www.ieepi.org/
GB	Велика Британія	http://www.patent.gov.uk http://www.intellectual-property.gov.uk/
GC	Патентне відомство Ради із співробітництва арабських країн Перської Затоки	http://www.gccpo.org/e-index.htm
GE	Грузія	http://www.sakpatenti.org.ge
GR	Греція	http://www.european-patent-office.org/patlib/country/greece/index.htm http://www.obi.gr
HK	Гонконг (Спеціальний адміністративний район Китайської Народної Республіки)	http://www.info.gov.hk/ipd

Код ST.3	Держава, організація	Адреса в Інтернеті
HR	Хорватія	http://www.dziv.hr
HU	Угорщина	http://www.hpo.hu http://ncaim.kee.hu/
ID	Індонезія	http://www.dgip.go.id
IE	Ірландія	http://www.patentsoffice.ie http://www.entemp.ie
IL	Ізраїль	http://www.patent.justice.gov.il/MojHeb/RashamHaPtentim
IN	Індія	http://www.patentoffice.nic.in http://ipindia.nic.in
IS	Ісландія	http://www.patent.is
IT	Італія	http://www.uibm.gov.it/
JM	Ямайка	http://www.jipo.gov.jm
JO	Йорданія	http://www.mit.gov.jo
JP	Японія	http://www.jpo.go.jp
KG	Киргизстан	http://www.kyrgyzpatent.org
KR	Республіка Корея	http://www.kipo.go.kr/eng/
KZ	Казахстан	http://www.kazpatent.kz http://www.intellkaz.kz http://www.kazpatent.org
LA	Лаоська Народна Демократична Республіки	http://www.stea.la.wipo.net/index.html
LB	Ліван	http://www.economy.gov.lb
LT	Литва	http://www.is.lt/vpb/engl http://www.vpb.gov.lt/engl
LU	Люксембург	http://www.etat.lu/EC
LV	Латвія	http://www.lrpv.lv
MA	Марокко	http://www.ompic.org.ma
MC	Монако	http://www.european-patent-office.org/patlib/country/monaco
MD	Республіка Молдова	http://www.agepi.md
MK	Македонія	http://www.ippo.gov.mk
MN	Монголія	http://www.ipom.mn
MO	Макао	http://www.economia.gov.mo
MX	Мексика	http://www.impi.gob.mx
MY	Малайзія	http://mipc.gov.my
MZ	Мозамбік	http://www.ipi.gov.mz/
NE	Нігер	http://www.bnda.ne.wipo.net
NL	Нідерланди	http://www.octrooicentrum.nl
NO	Норвегія	http://www.patentstyret.no http://www.dep.no/kd

Код ST.3	Держава, організація	Адреса в Інтернеті
NP	Непал	http://www.ip.np.wipo.net
NZ	Нова Зеландія	http://www.iponz.govt.nz
PE	Перу	http://www.indecopi.gob.pe/
PH	Філіппіни	http://www.ipophil.gov.ph
PL	Польща	http://www.uprp.pl
PT	Португалія	http://www.inpi.pt
RO	Румунія	http://www.osim.ro
RS	Сербія	http://www.zis.gov.rs
RU	Росія	http://www.rupto.ru
SE	Швеція	http://www.prv.se
SG	Сінгапур	http://www.ipos.gov.sg
SI	Словенія	http://www.uil-sipo.si
SK	Словаччина	http://www.upv.sk
SM	Сан-Марино	http://www.usbm.sm/
TH	Таїланд	http://www.ipthailand.org
TJ	Таджикистан	http://www.tjpat.org
TM	Туркменістан	http://www.tmpatent.org/
TN	Туніс	http://www.inorpi.ind.tn
TR	Туреччина	http://www.turkpatent.gov.tr
UA	Україна	http://www.sdip.gov.ua http://www.ukrpatent.org/
US	Міжнародна асоціація товарних знаків (INTA)	http://www.inta.org/
US	Сполучені Штати Америки	http://www.uspto.gov http://www.loc.gov/copyright
UY	Уругвай	http://dnpi.gub.uy
UZ	Узбекистан	http://www.patent.uz
VC	Сент-Вінсент і Гренадіни	http://www.gov.vc/govt/cipo/index.asp
WO	ВОІВ	http://www.wipo.int/

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Запитання для самоконтролю до глави 1

1. Обґрунтуйте роль інтелектуальної власності.
2. Назвіть основні інститути інтелектуальної власності.
3. Проаналізуйте основні принципи авторського права й суміжних прав.
4. Проаналізуйте основні принципи патентного права.

Запитання для самоконтролю до глави 2

1. Наведіть приклади об'єктів авторського права.
2. Наведіть приклади об'єктів, які не можуть бути об'єктами авторського права.
3. Назвіть основні види творів з точки зору внеску авторів у його створення.
4. Назвіть основні суб'єкти авторського права.
5. Охарактеризуйте строк дії авторських прав.
6. Наведіть приклади об'єктів суміжних прав.
7. Охарактеризуйте поняття «фонограма» і «відеограма».
8. Назвіть основні суб'єкти суміжних права.
9. Наведіть приклади основних видів порушень авторського права й суміжних прав.
10. Наведіть приклади об'єктів права промислової власності.
11. Охарактеризуйте винахід як об'єкт права промислової власності.
12. Охарактеризуйте корисну модуль як об'єкт права промислової власності.
13. Охарактеризуйте промисловий зразок як об'єкт права промислової власності.
14. Охарактеризуйте знак для товарів і послуг (товарний знак, торговельна марка) як об'єкт права промислової власності.
15. Наведіть приклади основних видів знаків для товарів і послуг.
16. Охарактеризуйте фірмове найменування як об'єкт права промислової власності
17. Охарактеризуйте зазначення походження товарів як об'єкт права промислової власності.
18. Охарактеризуйте недобросовісну конкуренцію як об'єкт права промислової власності.
19. Охарактеризуйте топографію (компонування) інтегральної мікросхеми як об'єкт права промислової власності.
20. Охарактеризуйте комерційну таємницю як об'єкт права промислової власності.
21. Охарактеризуйте раціоналізаторську пропозицію як об'єкт права промислової власності.
22. Назвіть основні суб'єкти права промислової власності.
23. Проаналізуйте проблему інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

24. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Запитання для самоконтролю до глави 3

1. Охарактеризуйте патент на винахід і патент корисну модель як охоронні документи.
2. Проаналізуйте умови патентоздатності винаходу й корисної моделі.
3. Проаналізуйте основні принципи патентного права.
4. Хто має право на одержання патенту?
5. Наведіть порядок одержання патенту.
6. Охарактеризуйте права та обов'язки, що впливають з патенту.
7. Проаналізуйте можливі умови припинення дії патенту та визнання його недійсним.

Запитання для самоконтролю до глави 4

1. Охарактеризуйте поняття науково-технічної інформації.
2. Назвіть основні міжнародні класифікації об'єктів промислової власності та поясніть їх основну задачу.
3. Проаналізуйте приклад ієрархічної структури основної групи міжнародної патентної класифікації.
4. Охарактеризуйте два основні підходи до оцінки класифікованого об'єкта в міжнародній патентній класифікації (функціонально-орієнтований і галузевий).
5. Охарактеризуйте поняття патентної інформації, первинних і вторинних джерел патентної інформації.
6. Ідентифікація бібліографічних даних, що використовують у патентних документах.
7. Бібліографічна інформація патентного документа на винахід або корисну модель.
8. Технічна інформація патентного документа на винахід або корисну модель.
9. Охарактеризуйте поняття «патентні дослідження» та обґрунтуйте мету їх проведення.
10. Проаналізуйте основні види робіт під час проведення патентних досліджень.
11. Перелічіть основні види патентного пошуку.
12. Яка основна мета тематичного, іменного, нумераційного та інших видів патентного пошуку?
13. основні етапи регламенту патентного пошуку.
14. Обґрунтуйте можливі приклади предмету пошуку у випадку, якщо темою патентних досліджень є пристрій, речовина та технологічний процес.

Запитання для самоконтролю до глави 5

1. Охарактеризуйте основні форми передачі й придбання технології на комерційній основі.
2. Поясніть процес передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності означає зміну власника цього об'єкта.
3. Поясніть сутність ліцензійного договору.
4. Охарактеризуйте основні види ліцензійних договорів.
5. Поясніть сутність ноу-хау.
6. Поясніть сутність інжинірингу, промислової кооперації, франчайзингу.

Запитання для самоконтролю до глави 6

1. Обґрунтуйте необхідність міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності.
2. Надайте класифікацію міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
3. Перелічіть основні програмні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
4. Охарактеризуйте основні положення Паризької конвенції про охорону промислової власності.
5. Перелічіть основні класифікаційні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
6. Перелічіть основні реєстраційні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності та основні положення Договору про патентну кооперацію.
7. Проаналізуйте основні етапи патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності. Порядок та оформлення патентного формуляра: методичні рекомендації* / за ред. В. Л. Петрова. – К. : Нора-прінт, 2000. – 127 с.
2. *Інтелектуальна власність: словник-довідник* / за заг. ред. О. Д. Святоцького. – у 2-х т. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000.
3. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика.* – у 4-х т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре». – 1999.
4. *Методические рекомендации для разработчиков товарных знаков* / Е. А. Ариевич, В. Ф. Асламова, А. Н. Григорьев, Б. В. Трифионов. – М. : ВНИИПИ, 1991. – 50 с.
5. *Основи інтелектуальної власності.* – К. : Юридичне видавництво «Ін Юре», 1999. – 578 с.
6. *Охорона промислової власності в Україні* / за ред. О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. – 400 с.
7. *Патентування винаходів в іноземних державах* / Л. І. Ніколаєнко, І. Ю. Кожарська, В. С. Радомський, С. Й. Полачек. – К. : Держпатент України, 1999. – 123 с.
8. *Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: учебник.* – М. : «Теис», 1996. – 704 с.
9. *Інтелектуальна власність: навч. посіб.* / за ред. П. М. Цибульова. – К. : УкрІНТЕІ, 2006. – 276 с.
10. *Кузнєцов Ю. М. Інтелектуальна власність: навч. посіб.* / Ю. М. Кузнєцов, Г. В. Косенюк, М. Г. Данильченко / за ред. Ю. М. Кузнєцова. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 419 с.
11. *Кузнєцов Ю. М. Дипломне проектування з інтелектуальної власності* / Ю. М. Кузнєцов. – К. : ТОВ «ГНОЗІС», 2007. – 364 с.
12. *Кузнєцов Ю. М. Патентознавство та авторське право: підручник* / Ю. М. Кузнєцов. – К. : Кондор, 2009. – 446 с.
13. *ДСТУ 3575–97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення.*
14. *ДСТУ 3574–97 Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення.*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРАВО НА РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	4
1.1. Загальні положення.....	4
1.2. Основні інститути права інтелектуальної власності.....	7
2. СИСТЕМА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	10
2.1. Авторське право й суміжні права.....	10
2.2. Об'єкти й суб'єкти права промислової власності.....	18
2.2.1. Винаходи	18
2.2.2. Корисні моделі	20
2.2.3. Промислові зразки	21
2.2.4. Знаки для товарів і послуг	25
2.2.5. Фірмові найменування	34
2.2.6. Зазначення походження товарів.....	35
2.2.7. Недобросовісна конкуренція	36
2.2.8. Топографія інтегральної мікросхеми	40
2.2.9. Сорти рослин	41
2.2.10. Комерційна таємниця.....	41
2.2.11. Наукові відкриття.....	42
2.2.12. Раціоналізаторські пропозиції	42
2.2.13. Суб'єкти права промислової власності.....	43
2.3. Інтелектуальна власність і мережа Інтернет	48
2.4. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності	50
3. ПРАВОВА ОХОРОНА ВИНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ	54
3.1. Загальні положення.....	54
3.2. Умови патентоздатності	55
3.3. Право на одержання патенту.....	56
3.4. Порядок одержання патенту.....	57
3.5. Права та обов'язки, що впливають з патенту.....	61
3.6. Припинення дії патенту та визнання його недійсним	64
3.7. Захист прав власника патенту	65
4. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ Й ДОКУМЕНТАЦІЯ. ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	66
4.1. Загальні відомості про патентну інформацію й документацію	66
4.2. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності	66
4.3. Джерела патентної інформації.....	71
4.4. Загальні відомості про патентні дослідження.....	78
5. ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПЕРЕДАЧА ТЕХНОЛОГІЇ	91
5.1. Загальні положення.....	91
5.2. Передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності.....	91
5.3. Ліцензійні договори	92
5.4. Передача ноу-хау.....	94
5.5. Інші форми передачі й придбання технологій на комерційній основі.....	94

6. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ...	98
6.1. Загальні положення.....	98
6.2. Міжнародні договори, конвенції та угоди у сфері інтелектуальної власності.....	99
6.3. Регіональні міжнародні організації з питань охорони інтелектуальної власності.....	105
6.4. Патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах	106
ДОДАТКИ	109
ДОДАТОК А. Закон України «Про авторське право і суміжні права»	109
ДОДАТОК Б. Закон України Про охорону прав на винаходи і корисні моделі.....	139
ДОДАТОК В. Цивільний кодекс України. Книга четверта «Право інтелектуальної власності»	162
ДОДАТОК Г. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності	180
ДОДАТОК Д. Зразок розміщення матеріалу в МПК	189
ДОДАТОК Е. Зразки джерел патентної інформації.....	191
ДОДАТОК Ж. Приклад виконання розділу «Патентні дослідження» пояснювальної записки курсового або дипломного проекту (роботи)	214
ДОДАТОК И. Перелік корисних веб-сайтів.....	228
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	233
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	236

Навчальне видання

Мікульонок Ігор Олегович

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
ВЛАСНІСТЬ**

Навчальний посібник

3-тє видання, перероблене та доповнене

Комп'ютерна правка та верстка – *авторські*

Мікульонок Ігор Олегович

Народився 29 січня 1963 року в селищі Цементний Брянської області (Росія) у родині військовослужбовця. Після закінчення 1980 року київської середньої школи № 27 вступив до Київського політехнічного інституту на факультет хімічного машинобудування (з 1999 року – інженерно-хімічний факультет), який закінчив з відзнакою 1986 року, здобувши кваліфікацію інженера-механіка. З 1983 року працював на кафедрі машин та апаратів хімічних і нафтопереробних виробництв на посадах лаборанта, інженера, молодшого наукового співробітника, асистента, доцента, професора, а з 2011 року працює на кафедрі хімічного, полімерного та силікатного машинобудування на посаді професора. Опанував багато робочих спеціальностей (слюсар механоскладальних робіт, токар, фрезерувальник, стропальник, транспортувальник та ін.).

1991 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук, а 2009 – доктора технічних наук. 1995 – здобув другу вищу освіту (патентознавець-маркетолог). Того ж року присвоєно вчене звання доцента по кафедрі машин та апаратів хімічних виробництв, а 2011 року – професора кафедри машин та апаратів хімічних і нафтопереробних виробництв. У 1999–2003 роках працював заступником декана з навчально-виховної роботи інженерно-хімічного факультету НТУУ «КПІ», з 2003 по 2007 рік – заступником проректора з науково-педагогічної роботи (навчально-виховна робота), а з 2007 року – заступником першого проректора – начальником навчально-методичного управління.

У студентські роки почав займатися винахідництвом. Автор і співавтор понад п'ятисот винаходів і корисних моделей, понад двохсот наукових і науково-популярних статей і публікацій, а також двох десятків навчальних посібників, словників і монографій.

Нагороджений знаком «Изобретатель СССР» (1990 рік) і знаком «Творець» (2009 рік). Рішенням Вченої ради НТУУ «КПІ» удостоєний почесного звання «Заслужений винахідник НТУУ «КПІ» (2006 рік). Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений винахідник України» (2009 рік).

Наукові інтереси: процеси та обладнання хімічної технології та перероблення полімерів і матеріалів на їх основі, історія науки, техніки й технології. Хобі: фалеристика, велосипед, фотографія, ремонт механічних годинників.